

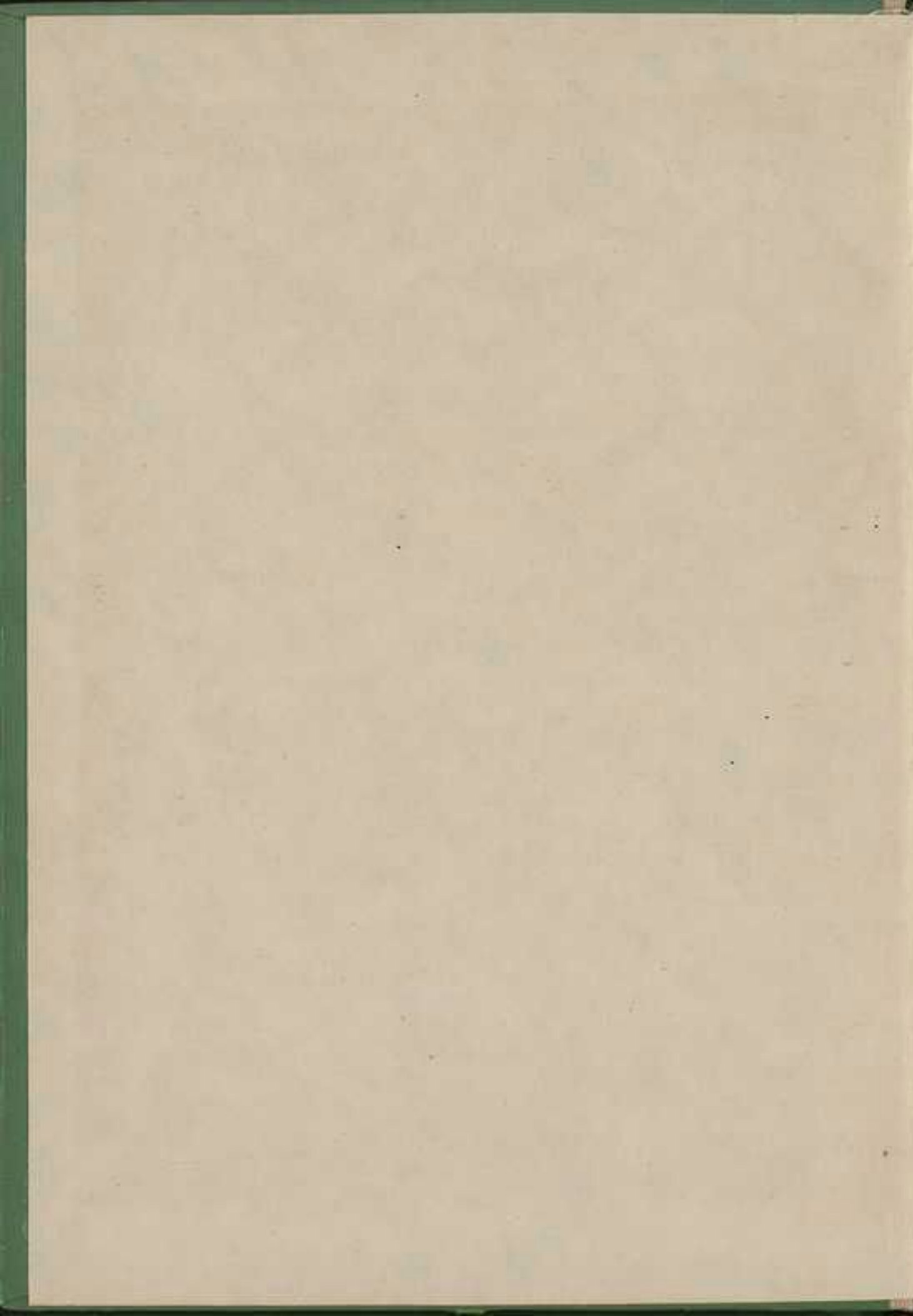
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
БЪЛГАРСКИ ИСТОРИЧЕСКИ АРХИВ

ОБЗОР

НА АРХИВНИТЕ ФОНДОВЕ,
КОЛЕКЦИИ И ЕДИНИЧНИ ПОСТЪПЛЕНИЯ,
СЪХРАНЯВАНИ В БЪЛГАРСКИ
ИСТОРИЧЕСКИ АРХИВ

КНИГА III

НАУКА И ИЗКУСТВО

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

БЪЛГАРСКИ ИСТОРИЧЕСКИ АРХИВ

ОБЗОР

НА АРХИВНИТЕ ФОНДОВЕ, КОЛЕКЦИИ
И ЕДИНИЧНИ ПОСТЪПЛЕНИЯ,
СЪХРАНЯВАНИ В БЪЛГАРСКИ
ИСТОРИЧЕСКИ АРХИВ

КНИГА III

(От фонд № 87 до фонд № 177)

Съставил:

*Елисавета Миладинова, Здравка Нонева, Елека Павлова,
Бонка Петкова*, Ана Райкова, Виктория Тилева, Димитър Цанев

Под редакцията на
Кирила Възвезова-Каратеодорова

НАУКА И ИЗКУСТВО

СОФИЯ — 1970

Настоящият справочник, книга трета от поредицното издание „Обзор на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в Български исторически архив“, съдържа характеристиките на 91 архивни фонда (от ф. № 87 до ф. № 177), които обхващат общо към 30 000 документа. Той разкрива сбито и аналитично съдържанието на личните архиви на заслужили дейци или на някои обществено-политически и културни институти от стопанския, просветния, църковния и политическия живот на страната ни през Възраждането и в първите десетилетия след освобождението на България от османско иго. Между личните фондове са архивите на П. Хигов, Ф. Тотю, Хр. Македонски, Хр. Иванов, Ст. Заимов, З. Стоянов, бр. Кръстич, Цв. Радославов, Й. Дайнелов, Д. Хр. Попов, Н. Обретенков, Н. Кабакчиев, М. Дринов, К. Величков, П. П. Славейков, М. Белчева и много други изтъкнати дейци, живели и работили главно през втората половина на XIX и началото на XX в.

Справочникът е необходимо помагало особено за научните работници и институти, които работят в областта на историческите науки. Той ще популяризира у нас и в чужбина голямото документално богатство, запазено в нашата Национална библиотека.

ПРЕДГОВОР

Третата книга от справочното издание „ОБЗОР НА АРХИВНИТЕ ФОНДОВЕ, КОЛЕКЦИИ И ЕДИНИЧНИ ПОСТЪПЛЕНИЯ, СЪХРАНЯВАНИ В БЪЛГАРСКИ ИСТОРИЧЕСКИ АРХИВ“ на Народна библиотека „Кирил и Методий“ съдържа характеристиките на 91 архивни фонда, които наброяват общо към 30 000 документа.¹ Следователно тази книга е много по-богата по отношение на броя на разкритото съдържание на отделните архивни фондове в сравнение с предходните две, които обхващат общо съдържанието на 84 фонда.² Включването на този голям брой характеристики стана възможно поради по-малкия обем на архивите, отразени в настоящата книга, и поради въвеждането на известни съкращения както в количествената характеристика и историята на фонда, така и в начина на предаването на съдържанието на документите и съставянето на библиографските бележки при дадените източници. Приетите съкращения не накърняват яснотата на изложението и не затрудняват ползуването на справочника.

И в тази книга, както и в първите две, основната част от фондовете, отразени в нея, са на известни български възрожденци. Някои от тях са живели и действували само през Възраждането и преди всичко в третата четвърт на XIX в. Други, макар и да са продължили своята дейност и след Освобождението, най-характерното и значимото, извършено от тях, е през отбелязаната епоха и то определя същността на дейността им. Това са изтъкнати дейци в стопанския и икономическия живот, в просветното движение, в борбата за национална църква и в революционно-освободителните борби за по-

¹ При определяне броя на документите във втората книга — вж. с. 3 — е допусната печатна грешка: вместо около 60 000 е отбелязано 80 000; за втора книга бе публикувана рецензия от Десев, Б., Ценен справочник. — Нар. култура, бр. 29, 22 юли 1967.

² В кн. I (изд. 1963, 250 с.) — 26 ф., а в кн. II (изд. 1966, 246 с.) — 58 ф.

литическо освобождение на народа ни от петвековното османско иго.

По стопански въпроси съдържат интересни сведения архивите на търговците бр. Кръстич, Цв. Радославов, Й. и К. Анкови, Д. Вулович, Р. Миркович и други.

В архивите на Ц. Гинчев, Хр. Даскалов, свещ. М. Димов, Ев. Сахарова и други книжовници и учители има ценни данни относно просветното и културното движение в нашите земи през Възраждането и по-специално сведения за училищното и читалищното дело, за издаваната книжнина и пр.

С църковно-националната борба са свързани фондовете на Иларион Макариополски, д-р. Г. Миркович, Анкови, Хр. Даскалов и други дейци.

Най-многобройни и най-ценни са архивите на дейците, свързани с участието на българския народ в революционно-освободителните борби от времето на хайдутството и на доброволческите български отряди в Кримската война (1853 — 1856 г.) до кулминационната точка в борбите — Априлското въстание, и последвалата го Руско-турска освободителна война. Това са архивите на Д. Панов, Н. Палаузов, Й. Дайнелов, П. Хитов, Ф. Тотю, Д. Попов, Д. Общи, Р. и Ив. Попхристови, Ив. Касабов, Ив. Грудов, Т. Пеев, Н. Обретенов, Ив. Драсов, Хр. Иванов — Големия, Хр. Македонски, А. Матев, В. Пупешков, М. Цонзоров, В. Ганчев, Бачо Киро, Р. Попгеоргиева, Н. Кабакчиев и много други.

В книгата са отразени и архивите на няколко обществено-политически и културни институти от Възраждането, като Частен революционен комитет в Сливен, Българско благотворително общество в Гюргево, Българско читалище в Цариград и други подобни.

Част от архивните фондове са на дейци, чиято начална дейност е във възрожденската епоха, но нейното пълноценно развитие е главно след Освобождението или поне запазените в архивите им документи отразяват повече събития и факти, станали след 1878 г. Такива са архивите на М. Дринов, З. Стоянов, Ст. Заимов, Св. Миларов, К. Величков, Ив. Славейков, Игнатий Рилски, В. Друмев и други, които засягат събитията, протекли в първите десетилетия след Освобождението, и осветляват не само дейността на съответния фондообразувател, но и политико-общественото, икономическото и културното развитие на страната.

Само десетина фонда са на дейци, живели и работили почти изключително след Освобождението. Такива са архивите на

П. П. Славейков, М. Белчева, д-р Д. Моллов, Т. Божинов, Хр. Димитров, Ал. Головин, П. Гарвалов, Т. Васильов, Г. Я. Кирков и др. Те осветляват културния живот или политическите борби, съдържат сведения за подготовката на Съединението, за избухналата след него Сръбско-българска война, за династическите промени и други събития и факти от края на миналото и началото на нашето столетие.

Между тези 91 архива около десетина са на творци в областта на книжнината, науката, литературата и културата, като най-изтъкнатите са споменатите вече М. Дринов, В. Друмев, Ц. Гинчев, К. Величков, П. П. Славейков, М. Белчева и др. Техните архиви са ценен източник за проучване историята на българската култура от края на миналия и началото на нашия век.

При изработването на характеристиката на всеки отделен фонд съставителите са следвали с малки отклонения основните принципи, залегнали при съставянето на първа и втора книга. Всяка характеристика съдържа следните елементи:

1. Номера на фонда, под който той е заведен в Български исторически архив (БИА); броя на документите и техните крайни дати, т. е. годината на най-ранния и най-късния документ в архива; броя на инвентарните описи и серията на описа, ако има серия; годината или годините на постъпването на архива в библиотеката; езиците, на които са писани документите, изброени в азбучен ред, като на български език се дава първо място (не се отбелязва този елемент, когато всички документи са писани на български език); при случаите, когато част от архива се намира в друго архивохранилище, това е съобщено с възможната пълнота за улеснение на ползвателите.

2. Пълното име на фондообразувателя — име, презиме и фамилия във всички познати форми (а за жените и мъжовото име, когато са омъжени), както и известните псевдоними и прозвища; не е развито пълното име там, където не е било възможно поради липса на сведения.

3. Година и място на раждане и година и място на смъртта на фондообразувателя (а при обществени институции — година на основаването и година на закриването им); когато някой от тези елементи не е бил известен на съставителите, това е маркирано на съответното място.

4. Кратка характеристика за дейността на фондообразувателя, заострена по линията на най-характерната му дейност. При фондообразувателите чужденци, работили у нас, или българи, родени и действували повече в чужбина, се отбелязва и народността, за да се избягнат евентуални грешки.

5. Библиографски източници за фондообразувателя, дадени подборно и в съкращения, както и някои документални източници за него; не претендират за пълнота и дадените библиографски бележки за публикации на документи от съответния фонд, издадени често в периодичния печат откъслечно и неточно.

6. Характеристиката за всеки личен фонд е направена въз основа на приетата в БИА схема за класиране на документите в личните архиви, която съдържа следните дялове: I. Автобиографични, биографични и лични документи, както и документи за материалното състояние на фондообразувателя. II. Кореспонденция — от и до фондообразувателя. III. Документи за цялостната дейност на фондообразувателя, където се отразяват и творческите ръкописи за фондообразуватели, развили научна, писателска или друга подобна дейност. IV. Илюстративни и печатни материали; документация. V. Документи от и за семейството на фондообразувателя. VI. Документи от, до и за други лица, попаднали случайно във фонда.

Следвайки в общи линии тази схема при сумарното разкриване на съдържанието на архива, съставителите са се стремили за колкото се може по-голямо обобщение там, където е било възможно. В самото изложение се дава сумарна характеристика и за вида на самите документи, запазени във фонда. Архивите на общественно-политическите и културните институти са разкрити съобразно с тяхната дейност и организационната им структура. Имената на срещаните в документите лица са отбелязани с инициала на малкото им име и с цялото фамилно име (само в случаите, когато има опасност за объркване на дейци със сходни имена, се дава и презимето в съкращение; в именния показалец са дадени също известни по-пълни данни, за да се избягнат евентуални грешки). Географските имена са отразени тъй, както се срещат в самите документи; кратки пояснения за географските имена са дадени в географския показалец, където се посочват и новите наименования, там където има промени. За известни исторически събития не се отбелязва годината, когато те са станали, но за по-малко познатите годината е дадена в скоби.

Направените характеристики не са и не могат да бъдат изчерпателни. Те имат за задача само да насочат ползвателя.

За по-лесното и пълно използване на изданието накрая има съответен справочен апарат: именен, географски и предметно-тематичен показалец; указания за приетите съкращения и за библиографските бележки; списък на поместените фондове, подредени азбучно по презимето на фондообразувателя, тъй като в справочника те са подредени по номера на фонда.

Характеристиките на отделните фондове са изработени от сътрудниците на Български исторически архив, както следва: Б. Тодорова—Петкова — ф. № 113—115, 117—124, 135, 141, 142, 155, 156, 162, 167, 168; В. Тилева — ф. № 90, 96, 98, 99, 101, 102, 105—107, 116, 126, 128, 130—134, 136, 138, 146, 149, 154, 165, 173, 175; З. Нонева — ф. № 87, 89, 91, 93, 100, 103, 108, 111, 112, 157, 158; Ел. Миладинова — ф. № 92, 95, 97, 139, 150, 152, 153, 159, 164, 172, 176; Е. Павлова — ф. № 109, 110, 127, 129, 140, 151, 160, 169, 171, 174, 177; Д. Цанев — ф. № 137, 143—145, 147, 148, 161, 166, 170; А. Райкова — ф. № 88, 94, 104.

Ф. 87; 560 док.; 1869... 1904 г.; инв. оп. II А и II В;
пост. 1924, 1926 и 1960 г.; бълг., рус. и ср. ез.

ПАНАЙОТ ИВАНОВ ХИТОВ

(псевд.: Солак Ибреам, Хитано, Дългите мустаци, Херман Герман, З.
Томовски)

(роден в 1830 г. — Сливен; починал в 1918 г. — Русе)

Известен хайдутин, четнишки войвода и революционер през Възраждането: хайдутувал главно между 1858 — 1863 г.; в 1862 г. влязъл във връзка с Г. Риковски, а в 1866 г. участвувал под негово ръководство в създаването на „Върховно народно българско тайно гражданско началство“; в 1867 г. минал с чета в България; участвувал в сформирването на Втората българска легия; след 1868 г. попаднал под влияние на идеите на Левски и след неговата смърт участвувал дейно в БРЦК, в подготовката на Старозагорското и Априлското въстание, в Сръбско-турската и Освободителната война. След Освобождението бил околийски началник в Кула; взел участие в Съединението и в Сръбско-българската война; бил народен представител и председател на Македоно-одринското дружество в Русе; автор на спомени.

Източници:

За фондообразувателя: Измирлиев, К. Панайот Хитов. — В: Той не умира. [С.], 1935, с. 115—140; Косев, К. Панайот Хитов. Живот и революционна дейност. С., 1963; КБЕ. Т. V, с. 378; Хитов, П. Моето пътуване по Стара планина. С., 1940.

Публикации на документи: АВ. Т. I; ОБ. Т. I; Стойчев, Ив. Кр. Материали...; Страшимиров, Д. Т. АВ. Т. I; Хитов, П. — вж. пос. съч.

Многобройната *кореспонденция* от и до Хитов е свързана изцяло с революционната му дейност от 1867 до 1877 г. Неговите писма-чернови са отправени до: Н. Балкански, Ив. Драсов, Н. Жеков, Л. Каравелов, П. Матанович, Т. Пеев, Ст. Петкович, Д. Попов, Ст. Софийски, Българския революционен централен комитет — Букурещ, частните революционни комитети в

Сливен и Русе, сръбския министър на войната и др. Те засягат: становището му относно единодействие между балканските народи; турски безчинства в Софийско, Охридско, Дебърско (1871 г.); съветите му към дейците от Сливенския революционен комитет; необходимостта от споразумение и единство между дейците от всички краища на България и нуждата от изготвянето на добре съставен план за въстание; изпращане на оръжие до български революционни дейци в Румъния; отправената до него покана да присъствува на общото събрание на БРЦК (апр. 1872 г.) и мнението му относно проектоустава на същия; желанието на Ст. Софийски да мине в България и дадени му препоръки от Хитов да се свърже с Левски; обира на турската поща при Арабаконак и станалия провал; залавянето на Левски и Общи; отправени съвети от Хитов към революционни дейци, необходимостта от свикване на общо събрание на вътрешните комитети и нуждата от план за по-нататъшни действия; слухове за минали чети във Велешко; разпратата между Ботев и Каравелов; подготовката на Априлското въстание и донесени от Н. Живков новини от България; споразумение между намиращите се в Сърбия български войводи — П. Хитов, Ц. Петков, Ж. Чернев, С. Соколов; подготовката на Сръбско-турската война; напътствия на Хитов към сина на дядо Ильо — Никола — във връзка с напускането му на Николаевската гимназия; здравословното състояние на Хитов; разпространени компрометиращи слухове по негов адрес във връзка с осуетеното му минаване с чета в България през 1875 г.; връзките му и обещаното съдействие за обща борба с черногорския деец П. Матанович и други въпроси. В писмата си до Д. Страшимиров (1904 г.) Хитов дава подробни сведения за: моменти от освободителната борба и отделни дейци, за които му изпраща документи; отправените към него обвинения за злоупотреба на получени суми по подготовката на Старозагорското въстание и готвената от него чета; срещата му със сръбския крал Милан и отправената до него молба от Хитов за отпускане на оръжие; намиране пари за организиране на чета; осуетяване плана му във връзка с неуспеха на Старозагорското въстание.

Върху много от *писмата* до Хитов има негови бележки с биографични данни за дейци или събития, споменати в тях. Автори на писмата са: И. Абаджиев, Ст. Арабоглу, Р. Атанасов, Х. Бакалоглу, Н. Балкански, Г. Бенев, П. Берковски, Л. Богданов, Ив. Български, П. Волон, Л. Вулгарис, Хр. Гайтанджов, Г. Гатов, П. Геневич, Д. Георгиев, Хр. Георгиев, И. Гор-

ски, М. Греков, Г. Гюлмезов, Ст. Димитриевич, М. Джорджевич, Ив. Драсов, Н. Жеков, Д. Иванов, Хр. Иванов — Големия, П. Икономов, Н. Илиев, Й. Илич, Ил. Йованович, Л. Йованович, П. Йорданов, А. Карастоянов, С. Катрафилев, Т. Ковачев, Р. Костичков, Г. Котелски, Ив. Кулин, А. Кутев, А. Кънчев, Ив. Кършовски, Кр. Кършовски, Г. Лазаров, К. Лазаров, Ст. Лазарович, В. Левски, Й. Майзнер, Хр. Македонски, Й. Младенович, Г. Милетич, Т. Минков, П. Мишайков, Й. Наумов, Гр. Начович, Н. Обретенев, Д. Обши, Ст. Панич, Ол. Панов, Т. Пантелеев, Г. Папазов, Т. Пейов, Ц. Петков, Ст. Петкович, Н. Петров, Н. Папанинов, Д. Хр. Попов, М. Попович, Р. Попхристов, Вл. Ранов, Н. Радованович, Ив. Сапунов, О. Сердарович, А. Славович, Ив. Соколов, Д. Стателов, В. Д. Стоянов, Н. Стоянов, Т. Стоянов, Д. Теодоров, Н. Тошков, Н. Тумпаров, Ф. Тотю, Ив. Хаджидимитров, Ат. Данев — Хитов, Н. Ценов, Д. Ценович, Г. Цветков, Т. Твърдишки и др.

Отразените в писмата въпроси могат да се групират по години, както следва: 1. От 1868—1870 г. — за разтурянето на Втората българска легия и съдействието на Хитов за снабдяването на част от участниците в нея с румънски паспорти, за осигуряването им с материални средства и настаняването им на работа в Румъния, за съдбата на някои от тях (Ил. Йованович и др.); за подготовката на чети в 1868 г. и специално за организирането на четата на Х. Димитър и Ст. Караджа, за преминаването ѝ в България, за сраженията ѝ и съдбата на нейните участници; за искането на Н. Балкански да се срещне с Хитов; за събиране на парични средства за революционната борба; за дейността на революционните дейци в Румъния; за пребиваването на Ф. Тотю в Одеса; за опити на турските власти да разбият ледовете по Дунава, за да се осуети минаването на дейци в България; за дадена амнистия от румънския крал; за откриване на българско читалище в Гюргево (1869 г.); за административни промени в Дунавския вилает; за просветни реформи на Мидхат паша; за направени предложения за общи действия на балканските народи от Л. Вулгарис; за даване материални средства от М. Бенли в полза на освободителното дело; за предложения на черногореца З. Стефанович да участва в освободителните борби на българите; за съмнения спрямо Т. Ковачев като турски шпионин; за сръбската пропаганда в Македония; за избухването на Френско-пруската война (1870 г.), отношението на сърбите към нея и др.; 2. От 1871—1872 г. — за дейността на Левски, създаването на вътрешна революционна организация и свързаните с нея

дейци; съвети на Левски към Хитов относно организирането на мрежа от комитети преди вдигане на въстанието; неговото разочарование от сръбската политика и мнението му, че българите трябва да разчитат само на собствените си сили; напътствия към Хитов да не предприема действия без знанието на БРЦК и желанието му старите български войводи да помогнат във военното обучение на народа; изпращането на проектоустава на БРЦК до Хитов за мнение; отправена до него покана да присъствува на общото събрание на БРЦК (апр. 1872 г.); минаването на А. Кънчев и Д. Общи в България като помощници на Левски; за обиколките на Левски; за живота и дейността на Т. Паителев, Я. Ванков и др.; за свикано събрание на български ученици в Табор за излъчване на представител за общото събрание на БРЦК в Букурещ; за обира на турската поща при Арабаконак; за залавянето на Общи и Левски и други революционни дейци от Орханийско, Ловешко и Софийско; за стълкновения между албанското население и турските власти и др. 3. От 1873—1875 г. — за грижите на Хитов да намери заместник на Левски, да организира събрания, да примирява различни гледища по организационни и тактически въпроси, да дири материални средства и пр.; за процеса в София в 1873 г.; за изпратени на заточение дейци; за спиране на в. „Независимост“; за четата на Ст. Софийски; за слуховете относно организиране на чета от Хитов (1873 г.) и желанието на голям брой доброволци да се включат в нея; за доставка на оръжие чрез Хитов от Сърбия; за лееие на куршуми от Д. Георгиев; за съмнения към Д. Ценович във връзка със залавянето на Левски; за нападки във в. „Право“ срещу революционните дейци в Румъния и Сърбия и по-специално срещу Хитов; за опита за убийство на х. Ставри в Хасково; за арестуването на А. Узунов; за несполучливите опити да се намери заместник на Левски; за нуждата от свикването на общо събрание на частните комитети в България; за подготовката на въстание в Черна гора и Херцеговина; за слуховете за явили се чети в България (1874 г.); за мисията на Ив. Драсов за обединяване на революционно настроената емиграция в Румъния и мнението му за някои дейци; за заточението на С. Геренов и М. Радославов; за арестуването на Н. Обретенов; за активизиране на революционната борба; за събиране и изпращане на помощи на български заточеници; за дейността на Ст. Стамболов като апостол; за проекти относно преместване седалището на БРЦК в Браила или Болград; за свиканото през 1875 г. събрание на БРЦК и вземане решение за въстание; за

подготовката и потушаването на Старозагорското въстание и за нападки към Хитов във връзка с неговата несполука; за бягството на Ст. Заимов от заточение и влошаване положението на заточениците след бягството му; за предложение на Л. Каравелов и К. Цанков да се свържат с херцеговците за съгласувани действия; и по други въпроси. 4. От 1876 г. — за Априлското въстание, Ботевата чета и Сръбско-турската война: събиране на материални средства сред българската емиграция в Румъния; доставка на оръжие; минаването в България на дядо Н. Вираноолу, поп Харитон и др.; отправени искания към Хитов да издействува оръжие от сръбското правителство; потушаване на въстанието; изпращането на български доброволци в Кладово през Сръбско-турската война и сформирването на българските отряди; военните разпореждания на сръбското командване до тях; военните действия; доставка на оръжие, бойни и хранителни припаси и пр.

В писмата до Хитов има данни още и по *други въпроси*: за съдействието му да осигури материални средства за следване на български младежи (П. Берковски, П. Икономов, Ат. Хитов и др.) в учебни заведения в Прага, Табор, Загреб, Николаев и др.; за броя на учениците в тези градове; за български девойки — учащи се в Прага; за българската гимназия в Болград и учители в нея (В. Стоянов, К. Цанков и др.); за стременията на румънските власти да превърнат българската гимназия в Болград в румънска; за създаването на ученическо д-во „Пробуждане“ в Болград; за сътрудничество на българи в чешки вестници; за освободителната борба на чехите; за подготовката от К. Иречек история на българския народ и намеренията му да посети България; за проявен интерес на М. Дринов към Хитов и неговите спомени „Моето пътуване из Стара планина“; за отношението на хърватския народ към съдбата на българите и отзиви за книгата на Хитов; за дейността на хърватския учен Ив. Кукулевич и за проявен от него интерес към дейността на Г. Раковски; за дейността на Българското дружество „Венец“ в Загреб; за създаването и дейността на Българското книжовно дружество — Браила; и по редица други въпроси.

Запазени са документи, свързани с *революционната дейност* на Хитов като *войвода на чета през 1867 г.*: правилник на четата, озаглавен „Закон за българското народно въстание, по който ще да се управлява Българската народна войска в 1867 г.“, изработен от П. Хитов и секретаря на четата Ив. Кършовски (28 май 1867 г., местността „Българка“ в Сливенския балкан); препис от „Привременен закон за народните горски чети“

на Г. С. Раковски; разписка на С. Славчев за получена от Хитов сума (20 март 1867 г.), вероятно във връзка с подготовката на четата.

За участието на Хитов в организирането на *Втората легия* има значителен брой *разписки* (1867—1868 г.) за получени суми от младежи за пътни разноски, храна и квартира. Подписани са от: С. Стойков, Д. Икономов, Хр. Иванов, Стр. Панайотов, Хр. Гайтанджов, Хр. Дреновски, Ив. Кършовски, Д. Георгиев, Хр. Краличев, В. Иванов, Ст. Тодоров (Караджа), Ив. Зерделийски, Й. Петров, Сп. Джеров, В. Стоянов, Т. Пантелеев и др.

Запазен е и *паспорт*, издаден от сръбските власти на Хитов (1868 г.) във връзка с изпращането му от същите да възпрепятствува минаването на четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа.

Във връзка с *революционната дейност на Хитов през 1869—1875 г.* е договорът, съставен от него и П. Матанович (30 юни 1871 г.) за взаимни действия между българи и черногорци в борбата с турците. От 1873 г. е запазено пълномощно, издадено от БРЦК на Хитов във връзка с възложени му отговорни задачи. Има и разписки за дадени от Хитов суми на Ст. Софийски, И. Горски, С. Катрафилов и др. във връзка с изпълнение на определени задачи, както и няколко разписки за платен абонамент за в. „Независимост“. Запазени са сметки от Хитов за пътуването му през 1873 г. до Букурещ за купуване на оръжие, списък за оръжие, дрехи и др.

От дейността на Хитов като *ръководител на чета през Сръбско-турската война* има разписки, разпореждания, заповеди, открит лист, официални писма и др. от сръбския митрополит Михаил — Белград, Гл. Маркович, подпор. Кр. Булаия, пор. Лаврентиев, ген. М. Черняев, Дж. Хорватович, подполк. Малиновски и др. Съдържат следните сведения: разпореждане за заемане на позиции; за доставка на припаси; за получени суми; за водените сражения; за назначаването на Хитов за гл. войвода, а Ил. Марков, Ж. Чернев и Хр. Македонски — за войводи на отделни чети; за специално поръчение до Хитов да събира доброволци в Сърбия, България и Румъния.

Между запазените *бележници, мемоари и дневници* на Хитов, които дават сведения за живота и дейността му, както и данни за отделни дейци, събития и др., най-интересни са: 1. „Моето пътуване из Стара планина“; 2. Дневникът му от Сръбско-турската война (20 юни — 20 авг. 1876 г.), писан от помощника му Ал. Вулетич. 3. Мемоарни бележки, които съдържат:

автобиографични данни; сведения за хайдутството му из Ст. планина; за живота му в Белград; за хайдушки чети в Балкана и живота на хайдутите; за В. Левски, Д. Общи, Ст. Софийски, Г. Раковски и др. 4. Към ръкописите на Хитов спадат и записаните от него хайдушки песни и др.

От дейността му като *народен представител* (1891 г.) са запазени две карти-пропуски, тронно слово на княз Фердинанд и др.

Във връзка с работата му като *председател на Македоно-одринското дружество в Русе* е запазено едно писмо от Патрионната фабрика в Русе със сведения за дадени пушки на Ал. Протогеров за сметка на дружеството.

Материалите *до членове на семейството на Хитов* се отнасят до жена му К. Хитова. Отправените до нея писма от Ат. Хитов и от П. Хитов съдържат сведения: за избирането на Хитов за главен български войвода в Сръбско-турската война; за нареждане до жена му да предаде оръжие по изпратен от него деец; за здравословното му състояние и местонахождение по време на Сръбско-турската война; за самата война; за лошото материално положение на семейството му в същия период; за раняването на Ив. Сапунов и др.

Във фонда се намират и група документални материали *от, до и за други лица*: автобиографични бележки от М. Димитриевич от Котел, който излага страданията си, причинени от турци, и нанесени му материални щети; автобиографични бележки на Ив. Соколов; препис от откъс на повестта „България“ от М. Чайковски и други материали.

Ф. 88; 131 док.; 1867... 1899 г.; 1 инв. оп.; пост. 1924 и 1926 г.; бълг., нем., рум. и фр. ез.

ДАНАИЛ ХРИСТОВ ПОПОВ

(псевд.: Азис Рушидоглу Видинли, Азис Рушидоглу Стамболу, Владимир, Драгомирчо, Драгомиров, Компания Ханда Небоолу)

(роден в 1840 г. — Плевен; починал в 1909 г. — Турну Магурели)

Търговец и деец от национално-революционното движение през Възраждането; емигрирал през 1859 г. в Румъния, където работил като словослагател; свързал се с Г. Раковски, който оказал влияние върху бъдещата му революционна дейност; през 1863 г. се установил в Т. Магурели, където се занимавал с търговия; член на Тайния български централен комитет и сътруд-

ник на Българския революционен централен комитет; близък сподвижник на В. Левски. След Освобождението — търговец в Т. Магурели.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Ботев, Хр. Съчинения, ... с. 521. Данаил Хр. Попов, — Поб. опълч. 1899, кн. 10, с. 9—13; 1901, кн. 5, с. 12—15; КБЕ. Т. IV, с. 207; Трифонов, Ю. Цевен, с. 300—316.

Публикации на документи: Страшимиров, Д. Т. АВ. Т. I; ВЛ.

Най-значителна е запазената *кореспонденция*, която отразява революционната дейност на фондообразувателя и на други дейци. В дешифрирано писмо и телеграма от Попов (1867 и 1873 г.) има данни за преминаване на четници в България през 1867 г., за събиране на парични помощи и др. *Писмата* до фондообразувателя са от Ив. Драсов, Л. Каравелов, В. Левски, Ан. Попов, Ф. Тотю, П. Хитов и от Българското книжовно дружество. Писмата на Левски (1871/72 г.) засягат следните въпроси: набавяне на средства за частните революционни комитети; купуване на оръжие и пренасянето му в България (1871/72 г.), обиколките на Левски; направата на печат за вътрешната революционна организация и настойчивото искане на Левски да се ускори изработването му; отпечатване на устава на БРЦК и други материали; необходимостта от превеждане и отпечатване на „Войнишките правила“, обсъждане на проектоустава в Букурещ, Лом, Пирот, Т. Магурели и другаде; условията за приемане на българчета във Военното училище в Одеса; издирването на пръснатите по Влашко легисти от двете легии и осигуряване на тяхното участие в подготовяното въстание; проектираното изпращане на Д. Попов и А. Кънчев в Букурещ; настояванията на Левски за спазване най-строга тайна в работата на частните комитети и на отделните дейци, чинто качества да се проверяват в революционната практика; инструкции за редовно водене на кореспонденцията; несъгласия между революционни дейци от БРЦК и препоръките на Левски за тяхното изглаждане; намерението на Апостола да повика Л. Каравелов в България, за да издава в „Свобода“; разпространяването на в. „Свобода“ и на „Периодическо списание“; поведението на Д. Общи, внасял разногласия сред революционните дейци; създаването на окръжни революционни комитети; разпространяване на устава и квитанции на БРЦК сред българи-ученици в Табор (Чехия). В писмата на Ив. Драсов (1873 г.) има данни за: арести на комитетски дейци след арабаконашкия провал и мнението му за незабавно вдигане на въс-

тание в България; слухове за залавянето на Левски и голямата тревога на Драсов; желанието на някои българи в Одеса да станат членове на БРЦК; избора на представител от Табор за общото събрание и др. Писмата на П. Хитов и Ф. Тотю (1871/1872 г.) засягат: купуване и пренасяне на оръжие в България; намерението на Хитов да отпътува за Букурещ; влошеното му здравословно състояние и невъзможността да присъствува на общото събрание в Букурещ; участието на А. Кънчев във Втората българска легия и др. Писмата от братя на фондообразувателя — Ан. Хр. Попов, изпратени от Диарбекир (1873—1877 г.), съдържат данни по следните въпроси: тежкото положение на заточениците и нечовешките условия на живот; пристигането на заточениците, замесени в опита за убийство на х. Ставри от Хасково; молбите на Ан. Попов да получи литографиите на славянските просветители Кирил и Методий; чествуването на празника на славянската писменост в Диарбекир (1873/1874 г.); бягството на Ст. Заимов и последвалите наказателни мерки срещу заточениците; искането на Ан. Попов да получава сп. „Знание“; многократните му молби за освобождаване от заточение и за изпращане на средства; сведения по семейни и частни въпроси. Запазеното писмо от Л. Каравелов е относно предстоящото издаване на в. „Тъпан“ от Д. Мънзов, бягството на Ст. Заимов, настроението на Каравелов срещу Ботев и негови другари, изпращането на спомени на заточеници от Диарбекир и др. В кореспонденцията са засегнати още и следните въпроси: събиране на младежи и девойки в Търново, за да учат при Д. Войников актьорско майсторство; благодарност от Българското книжовно дружество — Браила, отправена до Д. Попов във връзка с интереса му към „Периодическо списание“; тържественото чествуване празника на славянската писменост в Браила от Българската община и от членовете на Българското книжовно дружество; поканата на В. Д. Стоянов до фондообразувателя да организира в Т. Магурели клон на Българското книжовно дружество и др.

Революционната и обществено-политическа дейност на Д. Попов е отразена и в следните няколко документа: разписка от Ив. Пишмишев за получена сума; дописка, покана, копия от телеграми за чествуване празника на славянските просветители Кирил и Методий в Т. Магурели, изпратени до екзарх Антим, до черногорския княз Никита, до в. „Независимост“; въззвание от БРЦК (1871 г.) за борба срещу поробителя; обръщение към славяните в Австро-Унгария за борба сре-

щу общия враг (1877 г.); непълен списък на заточеници от Ст. Загора, Пловдив, Чирпан и др.

Запазени са и няколко писма от брата на фондообразувателя — Ан. Хр. Попов от Диарбекир — *до жена му Г. Ан. Попова и до сина му М. Ан. Попов* с данни по следните въпроси: за тежкото положение на заточениците; за крайната нужда от средства; по семейни въпроси (относно материалната издръжка на децата, учението им); по парични и частни въпроси. Има и две писма от В. Левски и писмо от С. Костов до Ан. Хр. Попов, които засягат: критиката на Апостола относно поведението на Ан. Попов, който внасял разкол сред революционните дейци и не се ръководел от устава, и недоволството му, че се солидаризирал с Д. Общи в нападите му срещу него; несправедливите клевети по адрес на А. Кънчев и положителното отношение на Левски към последния; предложението на Апостола да се съберат факти и се представят пред Централния комитет за обсъждане, за да се види истината по спорните въпроси.

Ф. 89; 22 док.: 1873—1876 г.: инв. оп. II А; пост. 1924 г.; част от фонда в ОДА — Варна (ф. 690).

ИВАН ТОДОРОВ ДРАСОВ

(псевд.: Ибраим Мехмед, Муратооглу Ибрахим, Д. Ясенов)

(роден в 1848 г. — Ловеч; починал в 1901 г. — В. Търново)

Деец от националноосвободителното движение през Възраждането: участник в борбата за независима българска църква в родния си град и в просветното движение; секретар на Ловешкия революционен комитет и близък сподвижник на Левски; член на събранието на БРЦК в Букурещ (1874 г.); участник в подготовката на Старозагорското и Априлското въстание. След Освобождението — народен представител, кмет на Ловеч и окръжен управител.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: КБЕ. Т. II, с. 219; Урумов, Ив. К. Иван Тодоров Драсов. — В: Ловеч и Ловчанско. Ки. IV. С., 1932, с. 99—103.

Публикации на документи: Страцимиров, Д. Т. АВ. Т. I; Кондарев, Н. Идеологията на Л. Каравелов. С., 1957, с. 143—145; Кондарев, Н. Любен Каравелов в началната история на БРЦК. — ГИСИ Ки. — 2, 1956, с. 229—231.

Запазената *кореспонденция* е свързана с революционната дейност на фондообразувателя. Автори на писмата са: Ганчо (М.

Цветков), Н. Обретенов, Д. Хр. Попов, М. Радославов, Ив. Сапунов, Ив. Хаджидимитров, П. Хитов, Хр. Чобанов, Др. Шопов, Хр. Ботев, Ст. Стамболов. Във връзка с организирането на Старозагорското въстание има сведения за: набавяне на материални средства и пътуването на Ботев до Одеса; доставка на оръжие; мисията на Ст. Заимов и Г. Бенковски по подпалването на Цариград и осуетяването ѝ поради липсата на средства; подготовката на въстанието в Търновско и Шуменско, нуждата от добре подготвени ръководители; обявяването му в Русенско и причините на неуспеха му; дейността на П. Хитов и др. Данните за Априлското въстание са главно по набавянето на средства и доставката на оръжие. В писмата има сведения и за разочарованието на Д. Попов от хода на революционното движение и огорчението му, че не се оценяват правилно неговите заслуги; за запазената кореспонденция на В. Левски от К. Цанков; за предаването на Левски; за разпратата между Ботев и Каравелов и нейното отражение в революционното движение; за арестуването на С. Геренов, М. Радославов, М. Греков и Н. Обретенов в 1874 г. и живота им в затвора; за изпращането на първите двама на заточение и освобождаването на Обретенов и Греков; за мнението на Хитов по хода на революционното движение; за въстанието в Херцеговина и др.

В спомените на Драсов, озаглавени „Софийското приключение в края на 1872 или сто български заточеници“ (Прага, 1875 г.), се съдържат сведения за създаването и дейността на революционния комитет в Ловеч.

Ф. 90; 20 док.; 1875... 1899 г.; инв. оп. II А; пост. 1924 г.; бълг. и ср. ез.

ХРИСТО НИКОЛОВ МАКЕДОНСКИ

(Христо Македончето)

(роден в 1835 г. — с. Горни Тодорак, Кукушко; починал в 1916 г. — Русе)

Хайдушки войвода и революционер през Възраждането; участник в двете легни, в четата на Х. Димитър и Ст. Караджа, в подготовката на Старозагорското и Априлското въстание, четоводец в Сръбско-турската война. След Освобождението — служител; автор на спомени.

За фондообразувателя: Каракостов, Ст. Македонски възрожденици... Ч. I, с. 119—124; КБЕ.Т. III, с. 325; Македонски, Хр. Н. Записки на... С., 1896; пенсионното му дело: БИА—ИБКМ, кол. 47, 1884.

Публикации на документи: АВ. Т. I, с. 42, 344; Бачо Киро Петров, С., 1937, с. 208—213; Македонски, Хр. Н.—вж. пос. съч. с. 160—169; Страшимиров, Д. Т. АВ. Т. I, с. 11.

Запазените *писма* разкриват моменти от революционната дейност на Македонски и на други дейци. Между кореспонденциите личат имената на Р. Атанасов, Т. Пеев и П. Хитов, които пишат от Галац, Браила и Белград. Те засягат следните моменти от подготовката, избухването и потушаването на Старозагорското въстание: дейността на Т. Пеев, П. Хитов и Хр. Македонски в тази подготовка (изпращане хора в определени места, сметки за изразходвани суми и др.); набавяне на оръжие; среща на Т. Пеев с Хр. Ботев, който довел до Галац Ф. Тотю, за да замине за България; проектирана помощ от българи на руска служба, подали оставката си в Русия, за да се притекат на помощ на българското революционно движение; препоръки за поп Харитон; арести в България след потушаването на въстанието. С писмо (24 март 1876 г.) Л. Каравелов призовава Македонски в Букурещ и му праща паспорт. Априлското въстание е отразено в писмо (1876 г.) на Р. Атанасов, в което се дават сведения за кореспонденцията между Хитов и Атанасов; за намерението на Хитов да отиде при Македонски в Кладово, за да минат заедно в България; за проектите на Ф. Тотю да мине Дунава с чета от 160 души; за развоя на въстанието в България, като се определя броят на въстаналите — над 15 000 души. Група писма (1876 г.), писани от Р. Атанасов, Д. П. Иванов, Л. Каравелов, К. Стоянов, Ф. Тотю, П. Хитов и Дж. Хорватович от Княжевац, Габреница, [?], Гюргево и др., съдържат сведения за Сръбско-турската война: за военните действия; за движението на четите, за четите на Ф. Тотю и П. Хитов за неуспехи на турците; за изпращане на писаря на П. Хитов Г. Милетиц при Македонски; за участието на Македонски във войната; за връщането в Гюргево на К. Стоянов след войната; за войводите Ж. Чернев, Ил. Марков и др.

За дейността на Хр. Македонски като *войвода на доброволческа чета в Сръбско-турската война* се отнася и разрешителното (билет) за свободно преминаване, издадено от коменданта на княжевацката група Дж. Хорватович.

Ф. 91; 27 док.; 1866..., 1872 г.; инв. оп. II А и II В; пост. 1924 и 1926 г.; бълг., гр. и итал. ез.

ДИМИТЪР НИКОЛОВ ОБЩИ

(Д. Николич Косовец; Д. Дяковлъ; Митри Никола; псевд.: Селим Муратооглу; Муратооглу)

(роден около 1835 г. — с. Дяково, Скопско; обесен в 1873 г. — София)

Деец от национално-революционното движение през Възраждането; участник в Първата българска легия в Белград; в 1871 г. изпратен в България от БРЦК — Букурещ, за помощник на В. Левски, където организира против волята му обира на турската поща при Арабаконак, довел до провал революционната организация. Доброволец в Критското въстание (1835 г.) и в дружините на Дж. Гарибaldi.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Бурмов, А.л. БРЦК. 1950, с. 49—85; КБЕ. Т. III, с. 639; Каракостов, Ст. Македонски възрожденици... ч. II, с. 25—55; Унджиев, Ив. ВЛ., 1945, с. 441—451.

Публикации на документи: Страшимиров, Д. Т. ВЛ.

Запазените две *писма*-чернови на Д. Общи (1869 г.) до К. Лазарович в Белград се отнасят до получено разрешение за идване на П. Хитов в Браила, за което са съдействували Н. Балкански и други търговци в града; за арестуването на войводата дядо Ж. Чернев от румънските власти; за отиването на Д. Войников в Прага по „народни дела“. Черновата на писмо на Общи (1872 г.) до Централния комитет в Ловеч е със следните сведения: за провокаторската дейност на дякон Паисий в Орхание; за арестуване на турски разбойници в Орханийско; за стигнали до Общи слухове за недоволството на Левски от неговата дейност.

За *революционната дейност* на Д. Общи преди 1871 г. са и запазените три удостоверения: едно, издадено от италианското военно министерство за постъпването му като доброволец в 1866 г. в италианската армия, и за уволнението му през същата година, за която дейност бил награден с медал; две удостоверения (1867/1868 г.) от гръцкото комендангство и временното правителство на о-в Крит за участието му в Критското въстание.

От дейността на Общи като *помощник на В. Левски* са запазени разписки и бележки, писани от името на частни рево-

люционни комитети от Орханийско с конкретни сведения за обиколки на Общи и направените разноси; за броя на доверените хора в комитетите; за количеството оръжие; за връчените суми на Общи, събрани от комитетите.

ф. 92; 13 док.; 1872..., 1901 г.; инв. оп. II А; пост. 1924 г

ПЕТКО ТОДОРОВ БОЯДЖИЕВ — КУНДУРДЖИЯТА

(роден около 1840 г. — Панагюрище; починал в 1901 г. на път от
Копривница за София)

Революционен деец от Възраждането, общар по професия; участник в Априлското въстание; помощник на Т. Каблешков; член и касиер на революционния комитет в Копривница. След Освобождението практикувал занаята си.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Евтимий, проф. ЮСК. Т. I—II. 1926, 1937; пенсионното му дело: БИА—НБКМ, кол. 47, I 752.

Публикации на документи: вж пос. съч. Т. II, с. 118—132, 158—167.

Запазената *кореспонденция* се състои от писма на Т. Каблешков и К. Чистеменски. Шестте писма (1872—74 г.) на Каблешков съдържат следните сведения: за състоянието на училището в с. Ново село (Пловдивско?); за изгонен учител, който не преподавал общоприетите църковни предмети наустница и псалтир, а български език; за броя на къщите в същото село; за запознаването на Каблешков с учителя по история от Пловдив Д. Благоев (1872 г.); за училището в с. Белово; за откриване на читалище и девическо училище (1873/1874 г.) в същото село; за разпространението на гърцизма в Одрин; за „Българското машиническо дружество „Трудолюбие“ (основано в 1874 г. — Копривница); за ученическото дружество в същото селище; за дейността на читалището; за вестниците „Тръба“, „Македония“ и „Право“; впечатления от карловските села Синджирли и Исаря (Хисар) и пр. Двете писма на К. Чистеменски (1876 г.) отразяват решението му да напусне Пловдив и се премести със семейството си в Копривница, както и намеренията му да работи при П. Бояджиев.

Спомените и бележките на П. Бояджиев са относно *дейността и участието му в Априлското въстание*; избирането на съвет (Т. Каблешков, Н. Попбрайков, д-р Сп. Хаджииванов

Ив. Личев, П. Бояджиев и др.); приготвяне на облекло, храна и др. за въстаниците; правене на черешови топчета, бомби; изпращане хора на Златишкия, Клисурския и други проходи; разпращане четите на Каблешков, Н. Попстоянов и А. В. Тракийски; запалването на Клисурата от Тосун бей; нападение на турците; и др. В спомените, озаглавени „Година на 1876-та“, се описва потушаването на въстанието по дни. В някои бележки авторът говори за тежкото си положение по време на укриването си след потушаване на въстанието; дава сведения за самото въстание; споменава за освобождаването на д-р Р. Хаджистойчев от затвора и др.

Бъв връзка с дейността му като касиер на *Българското машиническо дружество „Трудолюбие“* е запазеното изложение от Т. Каблешков до членовете на дружеството. В него има сведения за устава на дружеството и организационната му дейност; за купуване на плетачна машина и ползата от нея; за предложението на Каблешков за закупуване на акции с дружествен капитал и за нуждата да се купи дарак. В него се споменават д-р Сп. Хаджигиванов, Г. Хаджитодоров, Ив. Хаджихристов, Г. Гръков, П. Бояджиев и др.

Ф. 93; 79 док.; 1875... 1908 г.; инв. оп. II А; пост. 1924 г.

СТОЯН СТОЯНОВ ЗАИМОВ

(псевд. и прозвища: Стоян Диарбекирски; Михал Мишината;
Пътник; Сен Жан д'Акърски)

(роден в 1853 г. — Чирпан¹; починал в 1932 г. — Плевен)

Виден деец от национално-революционното движение, учител и книжковник през Възраждането; в 1873 г. заточен във връзка с опита за убийство на чорбаджи Ставри в Хасково; в 1874 г. избягал от заточение; в Браила редактирал в. „Михал“ (1875 г.); участвувал в подготовката на Старозагорското и Априлското въстание (апостол във Врачански окръг); заточен. След Освобождението: учител, окръжен управител и директор на Народната библиотека в София; председател на комитет „Цар Освободител“ и уредник на музеите в памет на падналите за Освобождението на България; емигрирал в 1886 г. като русофил; автор на ценни спомени.

¹ За рождената дата и мястото на раждането има различни в отделните източници — 1852, 1855 г. и с. Тюркменлий, Чирпанско.

За фондообразувателя: Заимов, Ст. Миналото... Кн. I—III Пловдив, 1898; Каракостов, Ст. ДЗ, с. 401—435; КБЕ. Т. I, с. 382.

Кореспонденцията в архива е малобройна: телеграма от 1875 г. от Д. Горев се отнася вероятно до подготовката на Старозагорското въстание; Д. Паничков в писмо от 1902 г. излага тежкото си материално състояние и моли за съдействие за отпускане пенсия; ходатайство за назначение съдържа и писмото на Г. Ганев от Плевен.

По-многобройни са документите (писма, свидетелства, списъци, автобиографични и биографични бележки и спомени, писани от съвременници и участници в революционното движение или техни близки), свързани с *книжовната дейност* на Заимов във връзка с написването на неговите мемоари. Автори на документите са: А. Ангелов, Г. Бельовски, В. Бушаранов, Т. Влайков, Ст. Ганчев, Цв. Георгиев, П. Грънчаров, Ст. Гъдев, Г. Динчов, Г. Диолеков, Ив. Драсов, Ц. Захариев, П. Икономов, От. Иванов, Д. П. Коклев, И. Мачев, Кр. Никланович, Г. Найденова, Б. Нейков, М. Нейков, Ив. Петков, Ст. Попов, В. Самаров, Ц. Сапунджиев, Ат. Свещаров, П. Търнев, свещ. П. Франгов, М. Хаджимичов, Хр. Цикалов. Те осветляват следните събития и дейци от национално-революционната борба; Втората българска легия; Р. и И. Попхристови и участието на последния в четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа; основаването на революционен комитет в Орханлие; В. Левски и Д. Общи; обира на турската поща при Арабаконак; дейността на българската революционна емиграция в Румъния през 1875 г.; К. Ганчев и бр. М. и Г. Жекови; Априлското въстание (подготовката му в Панагюрище, Копревщица, Клисурса, Пещера, Ямбол и в някои средногорски села; хода и потушаването му; списъци на убити, ранени и затворени, както и материалните щети в Панагюрски окръг; песен, посветена на въстанието от Б. Мустафов); дейността на Г. Бенковски, П. Волов, поп Харитон, протойерей Цв. Георгиев, Г. Зафиров, Д. Белишки, И. Мачев, Г. Динчов, От. Иванов, Г. Търнев, Г. Найденова, М. Хаджимичов, Кр. Никланович, Хр. Попов, Г. Дражев, Н. Попстефанов; четата на Хр. Ботев, за която е запазен и протоколът от 20 май 1901 г. за уточняване лобното място на Ботев и биографични сведения за Д. Икономов и Ат. Свещаров; Сръбско-турската и Руско-турската освободителна война и др.

Между запазените *ръкописи* по-интересни са следните: тетрадка с бележки (1876 г.) от затвора в Цариград под заглавие

„Сливенските хайдушки чети“; няколко стихотворения („Към майката“, „За смъртта на Бенковски“, „За смъртта на Караджата“, „За смъртта на Ботев“, „Патриота, раята и властта“ и др.); ръкопис (1878 г.) с данни за историята на Ботевата чета от образуването до разбиването ѝ; бележка за подготовката и въстанието в Сливенския революционен окръг.

В писмо от затвора в Цариград *до семейството си* (1876 г.) Заимов дава сведения за живота в затвора.

Ф. 94; 101 док.; 1876... 1900 г.; инв. оп. II А и II В; пост. 1924 и 1929 г.; бълг. и рус. ез.

РАЙНА ПОПГЕОРГИЕВА ФУТЕКОВА

(Райка Попгеоргиева, Райка Попова, Райна Княгиня; по мъж — Васил Дипчева)

(родена в 1856 г. — Панагюрище; починала в 1917 г. — София)

През Възраждането учителка в Панагюрище и участничка в Априлското въстание: ушита знамето на местния революционен комитет; знаменоска при обявяване на въстанието; арестувана; освободена по настояване на чуждестранните консули. След Освобождението — просветна деятелка и акушерка.

Източници:

За фондообразувателя: КБЕ. Т. IV, с. 337; Петкова, М. Райна княгиня. С., 1962; Райна княгиня (Автобиография). Прев. Т. Пейкова. С., 1935; Футеков, Зах. Райна Княгиня. Живот и дейност. С., 1948; пенсионното ѝ дело: БИА-НБКМ, кол. № 47, 1 162.

Запазен е *биографичен очерк*, озаглавен „Кратък извод из биографията на Райна поп Георгиева Футекова, наречена от турците и официалните им документи княгиня Райна (Крал Къз)“, писан в София през 1900 г. Съдържа следните сведения: месторождение и рождена дата; учение в Ст. Загора и запознаването с Никола Кундурджията, снабдявал я с брошури с революционно съдържание; участието в обществения живот на Ст. Загора; учителка в родния град и участие в Женското дружество; ушиването на въстаническото знаме; обявяването на въстанието и нейното участие като знаменоска на народните тържества; арестуване и изживените страдания в Панагюрище и в Пловдивския затвор; неуспешния опит за помохамеданчване; освобождаване от затвора и заминаване за Русия.

Кореспонденцията от 1876—1878 г. осветлява страни от нейната дейност, съдържа данни за историята на Панагюрище и пр. Авторы на писмата са: К. Белопитова, Ил. Вълков, Цв. Георгиев, Ив. Джужев, М. Н. Джужев, В. Дилчев, жители на Панагюрище, епископ Гervasий Левкийски, Настоятелството на девическото училище в Панагюрище, Т. Начкова, П. Петрова, П. Попнейков, Ан. Футеков, Г. Чирпанлиев и др. Те засягат следните въпроси: страданията на народа при потушаването на въстанието; масовите бягства на населението в планината; укриване в набързо приготвени скривалища; страданията на Р. Попгеоргиева след въстанието; посещенията на чуждестранни консули и на чужденци за подпомагане на пострадалото население (организиране на болници и сиропиталища от леди Е. Странгфорд и нейни съотечественици; раздаване на дрехи и други помощи на населението); освобождението на Панагюрище от руската войска, предвождана от ген. В. Д. Дандевил и нейното тържествено посрещане; изпращане на българчета да се учат в Русия със съдействието на Р. Попгеоргиева; отправените до нея благодарности; голямата заслуга на Русия за безплатното учене на български деца в различни руски учебни заведения; признателността и любовта на българския народ към Русия; благодарността на българите към руския народ за дадените от него жертви при освобождението на България от чуждото иго; направените подаръци от Благотворителното общество в Москва на църквите в Панагюрище и селата Попинци и Бая (Панагюрско); тежкото материално положение на панагюрци след Освобождението. В писмата има сведения и за затварянето на училищата в Панагюрище, за възобновяване на учебните занятия, за откриване на неделно училище, за липсата на средства за нуждите на училищата; за възстановяване дейността на Девическото дружество „Китка“ и заслугите на Р. Попгеоргиева към същото дружество като основателка и първа негова председателка; и др. Те съдържат данни и за протестантската пропаганда в Панагюрище и в с. Церово, за нейното ликвидиране и по други църковни въпроси. В същите писма има сведения и за: пребиваването на М. Дринов в Панагюрище (1877 г.) и заемания от него пост като завеждащ отдел за народно просвещение и духовни дела в Пловдив; изразени недоволства и опасност от кръвопролития в Пловдив по повод на желанието на Ал. Богориди да издигне турското знаме над „правителствения дом“ и да носи фес; военното обучение в Източна Румелия в създадените гимнастически дружества и данни за получаване на пушки; отзвук от Берлинския конгрес и чествуване на Ап-

рилското въстание в Панагюрище през 1878 г.; семейни, парични и други въпроси (за тежкото материално положение на семейството на Р. Попгеоргиева, за желанието на брат ѝ да учи общоучарски занаят в Москва и пр.).

С дейността на Р. Попгеоргиева са свързани и следните документи: удостоверение от Т. Влайков, свещ. М. Джуджеи, протойерей Цв. Георгиев и др. в Панагюрище за участието ѝ в Априлското въстание; реч, държана от нея в Москва по случай 25-годишната дейност на игуменката Евгения от „Московский Страстный монастыр“ (1879 г.) и нейните заслуги към България.

Между документалните материали от, до и за членове от семейството на фондообразувателката има едно удостоверение, издадено в Пещера от П. Гьошев, Ан. Мижорков, Д. Главинов и др. на В. Дипчев, съпруг на Р. Футекова, за дейността му като учител и участник в Априлското въстание в Брацигово и в четата на Г. Бенковски.

Ф. 95; 134 док.; 1856... 1954 г.; инв. оп. II А и II В; пост. 1924, 1930 и 1954 г.; бълг., тур. и фр. ез.

Д-Р ГЕОРГИ ВЪЛКОВ МИРКОВИЧ

(роден в 1825 г. — Сливен; починал в 1905 г. — Сливен)

Деец от национално-освободителното движение, лекар и книжовник през Възраждането: от 1857 до 1869 г. лекар в Сливен, Ст. Загора, Цариград, Болград, Браила; директор на Болградската гимназия (1864 г.); един от първите организатори на тайни комитети в страната; участник в църковно-националната борба и просветното движение; заточеник. След Освобождението лекар и общественик в Пловдив, Сливен и Ямбол.

Източници:

За фондообразувателя: К л а к о в с т о в, Ст. ДЗ, с. 95—162; Т а б а к о в, С. Сливен. Т. II, с. 230—238.

Автобиографичните бележки на Миркович отразяват: участието му в църковната борба през 1860 г. в Цариград; връзките му с Тайния централен комитет в 1866 г. в Букурещ; срещите му в Сливен със Садък паша (М. Чайковски); участието му в изготвения от турското правителство проект за подобряване училищното дело и създаването на „Вилаетската школа“ (1867 г.); четите на Ф. Тотю, Хаджи Димитър и Ст. Кара-

джа; предателството на митр. Доротей спрямо революционното дело; заточаването на Миркович в Мардин (Мала Азия). Запазени са и: *биографичен очерк* (1954 г.) за Г. Миркович от д-р Р. Миркович; материали за смъртта на фондообразувателя; договори, свидетелства и други документи във връзка с имотното му състояние.

Писмата на Миркович — чернови и копия — са до Решид паша, Ст. Стамболов, Др. Цанков и др. (1872—1904 г.). Засягат следните въпроси: арестуване, разпит и ход на делото срещу Миркович; дадените в заем суми на държавата по време на Съединението от сливенски граждани; действията на опозицията в Сливен и подготовката на масов пожар в града (1888 г.); пожара в Ямбол; предложението на Миркович за уволнение на ямболския и сливенския околийски началник и за назначаването на по-енергични хора (1888 г.); настроението на народа против Др. Цанков по време на Съединението; доходите от имотите на Миркович в Мардин (Мала Азия) и желанието му да уреди приют за „бедни и немощи“ в Сливен и др.

Писмата, изпратени до фондообразувателя през 1856—1899 г., писани от д-р Ив. Богоров, Г. Черковский, княз Александър I Батенберг, екзарх Йосиф, Т. Икономов, Св. Миларов, Др. Цанков, С. Филаретов и др., засягат: слуховете за амнистия през 1876 г.; присъединяването на Източна Румелия към Княжество България и отношението на Европа по този въпрос; парични помощи, необходими за Съединението и предаването им на З. Стоянов; кандидатурата на Др. Цанков за народен представител в Сливен (1894 г.) и желанието му да действа за помирение с Русия; завещаване на част от доходите на Миркович в Мардин на арменските училища там и др. Запазени са и няколко търговски писма (автори: П. Лашез, П. Богоев и др. от 1895/96 г.), отнасящи се главно за разширяване и организиране на стъкларската фабрика в с. Гебедже (Варненско). Има и няколко писма на П. Дънов (1898—1902 г.), в които той излага своите религиозни възгледи. Л. Джупунов, М. Казакова и др. в писмата си споменават за сп. „Виделина“ (1895 г.) и „Здравословие“ (1895 г.), в които са застъпени спиритичните възгледи на Миркович; за резултатите от спиритически сеанси и др.

Някои документални материали характеризират *дейността* на д-р Г. Миркович: 1) като *лекар* (диплом за завършване на Медицинския факултет в Монпелие през 1856 г. и грамота от княз Фердинанд, изд. в 1892 г. за награждаване с „народен орден за гражданска заслуга“ като лекар на линията Ямбол — Бур-

гас); 2) като участник в унцатското движение (диплом, изд. в Рим 1861 г. — от папа Пий IX за награждаване с орден); 3) като участник във войската по време на Съединението (свидетелство, изд. от П. Хитов); 4) като участник в Сръбско-българската война (заповед за награждаването му с орден); 5) като дописен и редовен член на Българското книжовно дружество (писма за избора му); 6) като народен представител в V ОНС — 1887 г. (свидетелство за избора му); 7) като почетен член на читалище „Зора“ в Сливен (1900 г.) и др. Във връзка с обществената дейност на фондообразувателя в Сливен са и запазените: обявление за конкурса по написване „История на гр. Сливен“ (1904 г.); акт за полагане основния камък на железопътната станция в града (1906 г.); устав на Девическото дружество; списък на книгите и списанията подарени на читалище „Зора“, и др.

В бележките на д-р Миркович, които отразяват участието му в националноосвободителните борби са застъпени следните моменти: разрешаването на църковния въпрос и подетата борба за политическа свобода; образуването на Таен революционен комитет (1866 г.); четата на Ф. Тотю (1867 г.); връзката между М. Иванов и турската шпионска служба; предателствата на митроп. Доротеи Софийски; партията на младотурците; Али паша и създадената от него шпионска служба; Садък паша (М. Чайковски) и стремежа му за културното развитие на българския народ; опитите да се откриват български „главни школи“; опровержение на някои сведения на Т. Райнов за Миркович (отпечатани в „Миналото“ на Ст. Заимов, С., 1895 г.) и др.

Към семейните документални материали се отнасят няколко училищни свидетелства на Г. Р. Миркович (племенник на д-р Миркович).

Ф. 96; 27 док.; 1879... 1898 г.; инв. оп. II А; пост. 1924 и 1950 г.; част от фонда в ОДА—Варна (ф. 77 к)

ОТОН ИВАНОВ ХАДЖИДИНЧОВ

(роден в 1852 г. — Пловдив; починал в 1934 г. — Варна)

Деец от Възраждането: участник в подготовката на Априлското въстание като организатор на революционни комитети и агитатор в Пазарджишко и Пловдивско; сподвижник на Г. Бенковски; заточен от 1876—1878 г. на о-в Кингър. След Освобождението: участвувал в Съединението; събирал сведения и писал спомени за въстанието и Съединението.

За фондообразувателя и фонда: Ангелов, Ив. Неустрасимият Отои Иванов. — Септ. знаме, Пазарджик, бр. 30, 15 апр. 1933; Баев, Кр. Захарий Стоянов и Отои Иванов. — Бълг. мисъл, 1943, кн. 9—10, с. 414—418; С [имидов], Ф. Отои Иванов. — Поб., — опълч., 1900, кн. 4, с. 10—12. Публикации и документи: Баев, Кр. — вж. пос. ст., с. 412—414.

Запазената *кореспонденция* между От. Иванов и З. Стоянов се отнася до събиране сведения от последния в 1883/84 г. за Априлското въстание. Тя съдържа данни за въстанието в Панагюрския революционен окръг, за Г. Бенковски, П. Волов, за издадената от апостолите в Панагюрище прокламация, за Батак и др.

Дейността на О. Иванов като *организатор и агитатор* във въстанието е отразена в спомени, бележки и свидетелства: „Кратки бележки за въстанието през 1876 лято“ (1883 г.), „Някои събития по организацията на Априлското въстание, не публикувани досега“, „Бележки по пловдивските революционни събития“. Те съдържат сведения за подготовката на въстанието в Пловдивско и Пазарджишко, за дейността на местните комитети и дейци (Г. Бенковски, П. Волов, В. Петлешков и др.). Запазените броеве от в. „Странджа“ (1898 г.) със спомени на О. Иванов, озаглавени „По революцията през 1876 г.“, са за дейността на Каблешков, Бенковски, Волов, З. Стоянов, О. Иванов, Н. Славков, поп Грую. Свидетелствата, издадени между 1893—1895 г. от П. Горанов, Д. Свещаров, Хр. Търнев и др., удостоверяват участието на О. Иванов в подготовката на въстанието като агитатор в Станимака и родопските села и като участник във въстанието в Пазарджик и Пловдив, арестуването му и заточението му на о-в Кипър.

Пълномощно от 1879 г., изд. от Окръжния комитет в Пазарджик, е за *участието на О. Иванов в съставянето на български окръжни селски народни комитети в Пазарджишко* под ръководството на Българския централен комитет в Пловдив, създаден за борба против решенията на Берлинския конгрес.

За *дейността на О. Иванов по Съединението* е запазено свидетелство, подписано от Ив. Андонов, Сп. Турчев, А. Мумджиев и др.: укривал З. Стоянов от Пазарджишката жандармерия и създавал редица спънки на същата.

Ф. 97; 4 док.; 1900... 1909 г.; инв. оп. II А и II В; пост. 1924 и 1949 г.

ПОП НЕДЕЛЬО ИВАНОВ НИКОЛОВ

(роден в 1842 г. — с. Мирково, Пирдофско; починал в 1909 г. — с. Поибрене, Панагюрско)

Учител, свещеник и революционер през Възраждането; участник в Априлското въстание; сподвижник на Г. Бенковски; лежал в Цариградския затвор. След Освобождението — свещеник; автор на спомени.

Източници

За фондообразувателя и фонда: Цонев, Зв. С кръст и меч. С., 1939; документите във фонда.

Запазените *спомени* на поп Недельо, озаглавени „Бележки за събитията в 1876 г. от 20 април“ и „Историята на църковния кръст за ролята, която има в 1876 г.“, съдържат следните сведения: автобиографични данни; за учителската му дейност и за училищното дело през втората половина на XIX в.; за подготовката, хода и потушаването на Априлското въстание в с. Поибрене и в Панагюрския окръг. Описани са следните моменти от въстанието: посещението на Бенковски през 1876 г. в с. Поибрене; съзаклатието на поибренци — имената на участниците и текстът на клетвата; отиването на поп Недельо в София през 1876 г. по повод на задържането на Н. Славков и достойното държане на последния пред турските власти; депутатите от с. Поибрене, участвували в събранието на Оборище; участието на поибренци във въстанието; освещаване знамето на Панагюрище, носено от Р. Попгеоргиева; сведения за дейността на Бенковски при подготовката на въстанието; Хвърковатата чета, участието на поибренци в нея и нейните действия; смъртта на Бенковски; задържането на поп Недельо в Софийския затвор; участието на българския народ във въстанието; намирането на поибренския кръст след потушаването на въстанието; издигнатия паметник на загиналите в с. Поибрене и др.

Запазено е и *писмо* от поп Недельо от 1900 г. до Ст. Занов, в което ходатайствува за назначаването на Н. Цетинов, учител в Русенско.

Ф. 98; 53 док.; 1867... 1901 г.; инв. оп. II А и II В; пост. 1924, 1926 и 1929, 1939 г.; бълг., рус., ср. и фр. ез.

ФИЛИП ТОТЮ ТОДОРОВ

(Тодор Тодоров Станчев; псевд.: Филип, Филипеску, Филип Тодоров)

(роден в 1830 г. — колибите Гърците, Килифаревско; починал в 1907 г. — с. Две могили, Русенско).

Известен хайдушки войвода, четоводец и революционер през Възраждането; започнал да хайдукува от младина; под влияние на Раковски и други революционери прераснал в четнически войвода; през май 1857 г. преминал с чета Дунава от Румъния; емигрирал в Одеса; в 1875 г. действувал в Румъния във връзка с подготовката на Старозагорското и на Априлското въстание; войвода на доброволческа чета в Сръбско-турската война в 1876 г.; участвувал и в Освободителната война. След Освобождението бил служител и сътрудничел при издаването на биографията си.

Източници

За фондообразувателя: КБЕ. Т. V, с. 274; Стоянов, З. Четите в България на Филип Тотю, Хаджи Димитра и Стефан Караджа (1857/1858 г.). С., 1940, с. 11—40; Филип Тотю войвода. Юнак, бр. 5, 1 февр. 1898, с. 1—2.

Публикации на документи: АВ. Т. I, с. 242; Симидов, Ф. Ст. Прочутия Филип Тотю войвода (наричен „Хвърковатия Тотю“). Русе, 1900, с. 534—535; Стойчев, Ив. Кр. Материали..., с. 60; Страшимиров, Д. Т. АВ. Т. I; ВЛ.

Запазени са в ръкопис *биографични материали*, озаглавени „Биографията на Филип Тотю войводата. Русе, 1896 г. 15 август“, и два договора (1899 г.) между Ф. Тотю, Ф. Симидов и русенския печатар Д. Дробняк с условията за написване биографията на Ф. Тотю от Ф. Симидов и нейното отпечатване.

Писмата и свидетелствата в архива осветляват *дейността* на Ф. Тотю и отделни етапи от революционното движение. В свое писмо от 1867 г. до Н. Балкански Ф. Тотю изказва задоволство от въоръжението и външния вид на своите четници, готови да минат Дунава под негово ръководство. Писмата от 1870—1875 г., писани от К. Вълчанов, В. Живанович, В. Левски, Д. Хр. Попов, БРЦК — Букурещ, и Централния български революционен комитет в Българско, отразяват следните въпроси: обменена кореспонденция между Ф. Тотю и млади родолюбци в Болград; мотивировката на Левски за вдигане въстание през зимата и съветите му до народните водачи да дадат пример на себеотрицание и самокритичност; покана до

Ф. Тотю да присъствува на Общото събрание на БРЦК (1872 г.); подготовката на Старозагорското въстание (отношението на Ф. Тотю към него, дейността му, мисията на Ботев в Русия, за да доведе Ф. Тотю). Априлското въстание е отразено бегло в писмо от 1876 г. на Я. Ванков. Запазеното препоръчително писмо (1875 г.) на В. Живанович очертава Ф. Тотю и кап. Р. Николов като приятели на сърбите и врагове на турците. За връзките му със сърбите свидетелствува и паспортът му от с. г., издаден от сръбското агентство в Букурещ под името Петко Цветкович.

Група документи (свидетелства и др.) осветляват дейността на Ф. Тотю като *войвода на чета в Сръбско-турската война*. Техните автори са: Ат. Елич, Г. Милетич, ген. М. Черняев и др. Писмо от Ф. Тотю до Н. Кинтишев съдържа молба за парична помощ за четата. Запазеното изложение от четници е относно изработване на закон за четата; към него е приложен и самият закон, озаглавен „Управление и закон на четата „Балканский лев“ под войводството на г-на Филипа Тотя“, подп. от Ф. Тотю, Ст. Мазаков, С. Грънчаров, С. Славчев и др. С писмо от ген. М. Черняев Ф. Тотю се назначава за „главен войвода“. Тези документи съдържат следните конкретни сведения: движението на войските и четите през войната; събиране на доброволци в Зайчар; отправена молба относно минаване четата на Ф. Тотю в Добруджа, за да помага оттам на отечеството си; списъци с имена на поборници с обозначение на родните им места или местожителството им. Няколко документа от 1896—1900 г. удостоверяват участието на Ф. Тотю и четниците му Д. Неделчов (от Пазарджик), Ч. Петков, К. Ангелов, Ж. Темников, Г. Захариев и др. в същата война и съдържат сведения за сражения на четата „Балкански лев“, за четата на С. Грънчаров и за участници в нея.

От дейността на Ф. Тотю в Освободителната война е запазена инструкция от 10 авг. 1877 г. към българските четници от Щаба на офицерите от действащата армия в с. Горна Студена (Свищовско), в която се приканват да предават писмени сведения на полк. Н. Артамонов за разположението и въоръжението на турската войска.

За *дейността на Ф. Тотю след Освобождението* има малко документи: договор от 1885 г., изд. от общината в с. Острица (Русенско), с който той се услава за пазач на селската гора; заявление от него и П. Хитов до Министерството на вътрешните дела от 1896 г. с молба да не се намаляват пенсиите им.

Запазена е и „Сбирка от разни песни, съчинени саморъчно от войводата Филип Тотю войвода от гр. Шумен 1901“, както и бележка за баба Иванка (Евангели Стоянова), заслужила за Освобождението на България, жена на Ив. Стоянов — Даскала от Търново, загинал в четата на кап. Н. Филиповски в 1856 г. при Габрово.

Ф. 99; 36 док.; 1875 — 1877 г.; инв. оп. II А и II В; пост. 1919, 1924 и 1934 г.

ГЕОРГИ СТОЙЧЕВ (СТОЙКОВИЧ)

(роден в 1844 г. — Трявна; починал в 1918 г. — Трявна?)

Деца от националнореволуционното движение през Възраждането: учителствувал в Александрия (Румъния), където бил член на революционния комитет и по-късно на Българското благотворително общество. След Освобождението — адвокат в Трявна и стожер на русофилите в околнята.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Ботев, Хр. Съчинения, с. 529; Казасов, Д. Трявна, С., 1962, с. 66; Стойчев, Ив. За архива и ръкописите на Христо Ботев. — ИИХБ. Кн. I. С., 1954, с. 30—31, 42.

Публикации на документи: АВ. Т. I; Ботев, Хр. — вж. пос. съч.; М. Отношенията между Хр. Ботев и Л. Каравелов. — Отечество, бр. 26, 23 март 1885; Страшимиров, Д. Т. ИАВ. Т. II; Христу, В. Христо Ботев и Любен Каравелов. — Мисъл и воля, бр. 7, 6 ян. 1935.

Запазените *писма* очертават дейността на Г. Стойчев като член на Частния революционен комитет в Александрия. Автор на писмата са: Хр. Ботев, Ив. Димитров, Д. Хр. Попов, П. Катранов, Ст. Николов, Д. Икономов — Даскала и др. Двете писма на Ботев (1875 г.) оразяват: приятелското му отношение към Стойчев; сведения за набиране абонати и средства за в. „Знаме“ в Александрия; излизането на Ботев от Каравеловата печатница и стремежа му да основе собствена. В останалите писма има данни за: решението да се обяви Старозагорското въстание; доброволни пожертвувания от революционния комитет в Александрия; за превръщането на в. „Знаме“ в чисто комитетски вестник; недоразумения между някои членове на комитета в Букурещ; плановете на Д. Икономов (след разгрома на Старозагорското въстание) за подготовка на чета, която с пътнически параход да дебаркира на българския бряг

на Дунава; предложението на П. Хитов да мине в България като предводител на въстанието; препоръки за Ан. Бендерев; подготовката на Априлското въстание и дейността на Д. Икономов.

От дейността на Г. Стойчев като *деен член на Благотворителното общество в Александрия* са запазени: 25 разписки от Н. Калевич и П. Караджиев (членове на същото общество) със сведения за отпускане на суми за пътни разноски на различни лица (вероятно доброволци от Сръбско-турската война); диплома от 1876 г., изд. от БЦБО — Букурещ, за избирането на Стойчев за почетен член на същото.

Ф. 100; 222 док.; 1875... 1900 г.; инв. оп. II А; пост. 1924 г.; бълг., гр., рус., ср. и фр. ез.

ЗАХАРИ СТОЯНОВ ДЖЕДОВ

(псевд.: Парго, Симеончо, В. Юрданов, Барон Лулчо, Барон фон Тиквеш, Барон фон Цървулко, Далъжчиев, Стоян Овчарят, Омега, Бай Драган)

(роден в 1851 г. — с. Медвен, Котленско; починал в 1889 г. — Париж)

Виден деец от национално-революционните борби през Възраждането: един от организаторите на Старозагорското и Априлското въстание. След Освобождението — общественик, писател и публицист; участвувал в партийните борби в левицата на либералната партия и в партията на Стамболов; един от дейците на Съединението; председател на Народното събрание; редактор на в. „Свобода“; автор на „Записки по българските въстания“ и др.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Диневон, П. Захарий Стоянов. Общественик и писател. — В: Литературни образи, С., 1953, с. 200—217; Емануилов, А. Неиздадените съчинения на Захарий Стоянов. — В: Стоянов, Зах. Неиздадени съчинения, С., 1943, с. 18—19; Христов, Хр. Захарий Стоянов. Обществена и политическа дейност. — ГСУ, ИФФ. Т. 44. С., 1948.

Публикации на документи: Стоянов, З. Записки по българските въстания. Пловдив, 1884, с. 1—24.

Документите в архива му са свързани с живота и дейността му след Освобождението. Между авторите на многобройната *кореспонденция* личат имената на Д. Ахмаков, П. Близнаков, Ил. Блъсков, Р. Бринслей, Ив. Великов, Л. Вулгарис, Ст. Ганев, М. Гатев, У. Гладстон, С. Гълъбов, Кр. Даскалов, П. Димитров, Ив. Диолеков, Н. Дринов, М. Елпидин, Ив. Зринов, Хр. Иванов — Големия, Тр. Китанчев, П. Койчев, Комарински, К. Кушлев,

Г. Кърджиев, Т. Кърджиев, Хр. Максимов, Хр. Милев, Гр. Начович, П. Пешев, В. Попов, Д. Хр. Попов, П. Попов, Потапич, д-р В. Радославов, Ц. Радулов, Д. Ризов, П. Русески, М. Стефанов, А. П. Симеонов, Т. Теодорович, Д. Тончев, Филипов, Т. Хаджистанчев, В. Христов, Г. Цончев, П. Цъклев, д-р К. Юриев и др. В нея са засегнати следните въпроси: издирване материали за революционното движение, необходими за написване „Записки по българските въстания“, биографиите на Хр. Ботев и В. Левски и др.; отпечатване, разпространение и отзиви за тези книги; превеждане на „Записките“ на чешки език; искане разрешение от З. Стоянов да се драматизира биографията на В. Левски; детронирането на княз Александър Батенберг; избор на нов княз; вътрешното положение в България във връзка със създалата се криза; отношението на великите сили, на Сърбия и Гърция по въпроса; конфликтът между България и Русия по същия въпрос; мнението на У. Гладстон по българската криза; изпращането на чети в Македония; отношението на К. Величков към Хр. Ботев и Л. Каравелов; сведения за Тр. Китанчев; интернирането на Св. Миларов в 1889 г.; положението на Балканите от гледището на гръцки общественик; интересът в Гърция към мнението на З. Стоянов за балканска федерация; предложението на английския журналист Р. Бринслией З. Стоянов да стане кореспондент на в. „Таймс“; отправена покана от Д. Ризов за участието на същия в редактирането на в. „Свобода“; молби и ходатайства за назначение на служба и пр. Запазени са телеграми от 1886 г. от приятели и съмишленици на Стоянов с поздравления по случай годишнината от Съединението.

От *писателската дейност* на фондообразувателя има много материали, послужили му за написването на неговите трудове. Те съдържат обилни сведения за дейци от национално-революционното движение (В. Левски, Хр. Ботев, Хр. Иванов — Големия, Д. Общи, Г. Бенковски, Т. Каблешков, Т. Стоянов, Стоил войвода, Хр. Патрев, поп Харитон, Т. Хитров и др.), за създаването на революционни комитети и др. Между *ръкописите* на З. Стоянов заслужават да се отбележат: спомени и бележки за Априлското въстание, първообрази на части от „Записки по българските въстания“; няколко варианта на плана за съдържанието на „Записките“ и непълна редакция на предговора към първото им издание; обявление за предстоящото излизане на книгата с упоменаване заглавията на отделните глави; план на тема, третираща периода след Освобождението; предговор към второто издание на биографията на Левски; план за мемоари по прев-

рата в 1886 г.; кратки бележки по историята на българския печат; „Българский Кавур“ — сатирична характеристика на българския държавник през първите години след Освобождението; спомени и документи във връзка със суспендирането на конституцията през 1881 г.

От *служебната дейност* на фондообразувателя са запазени: постановление от 1882 г., изд. от Дирекцията на правосъдието в Източна Румелия за назначаването му за писар при същата; молба от 1883 г. до същата дирекция за назначението му за секретар; няколко преписа от съдебни дела.

За *обществено-политическата дейност* на З. Стоянов има само няколко документа: апел за борба против противоконституционната политика на княз Александър Батенберг (1881 г.); препис от съобщение във в. „Марица“ от 1885 г. за състоял се митинг в София по повод на противоруската статия във в. „Напред“; открито писмо от 1886 г., подписано от З. Стоянов, Д. Петков и Д. Ризов за спиране на в. „Независимост“ от цензурата.

Ф. 101; 12 док.; 1872...1893 г.; инв. оп. II А и II В;
пост. 1924, 1926, 1931 и 1947 г.

ХРИСТО ИВАНОВ — ГОЛЕМИЯ

(Хр. Иванов — Книговезец, Големия Христо, Хр. Книжаря, Хр. Книгопродавеца, Хр. Ловчалияга, Хр. Цягарджияга, Крачула, Хр. Ив. Къкренчиина, Войводата Христо; псевд.: Ст. Карагьозов, Христемага, Дели Христемага, Драган Цинков, Иза и М. Драганов, М. Кръстюв)

(роден в 1838 г. — с. Къкрина, Ловешко; починал в 1898 г. — В. Търново).

Резолюционер и участник в църковната борба през Възраждането; легист в двете легни; от 1859 г. се посветил изцяло на революционното дело; съратник на Левски; деси член на Търновския революционен комитет; участвувал в Априлското въстание като четоводец; през Освободителната война служил в руското разузнаване и бил четоводец. След Освобождението: книговезец и печатар; народен представител; участник в Сръбско-българската война (1885 г.); автор на спомени.

Източници:

За фондообразувателя: Димитров, Ф. Христо Иванов и четата му в Освободителната война. — Славяни, 1961, кн. 5, с. 11—13; Чакъров, Ст. (псевд. на Михаил Г. Греков). Войвода Христо Иванов. (Из неговите записки и лични възпоминания.) — Илюстрация Светлина, 1898, кн. 8, с. 2—6.

Публикации на документи: Каракостов, Ст. ВЛ, с. 79—100; Цветков, А. Спомените на Христо Иванов за Васил Левски. — Васил Левски, възп. бр., 18 февр. 1940, с. 14—18.

Обширните *автобиографични бележки* на Хр. Иванов започват със събития от 1859 г. и съдържат: сведения за живота му; данни за участието му в църковно-националната борба; подробности около революционната му дейност от 1862—1876 г. (указания за съвместната му работа с Г. Раковски, В. Левски и други дейци; за дейното му участие в основаването на революционни комитети след 1869 г., в пропагандиране идеята за въстание в 1876 г. и в неговата подготовка в Търновския революционен окръг; за четата му около Троян; и др.).

Малобройната *кореспонденция* се отнася до революционната и книжарската дейност на фондообразувателя. В запазените три писма от Хр. Иванов (1872 г.) до Др. Мирчов и Н. Сирков в Ловеч са отразени следните въпроси: пропагандиране идеята за въстание; съвети към съмишлениците му за набавяне на доброкачествено оръжие; изразходване на революционни средства с разписки; препоръки за отец Матей Преображенски — Миткалото и дейността му в революционното дело; близките връзки между Хр. Иванов и Левски и др. Запазените писма до Хр. Иванов (1884—1888 г.) от Ст. Заимов и З. Стоянов третира следните въпроси: изпратеното до Хр. Иванов „Обявление“ от Ст. Заимов за първата част от книгата му „Миналото“; събиране сведения за БРЦК от времето на Левски (за местонахождението на комитети, за състава на комитета в Ловеч и Букурещ); обира на турската поща при Арабаконак и мнението на Левски по този въпрос; разпространение на трудовете на Заимов през 1888 г. от Хр. Иванов и изпращане на събраните от продажбата суми в Пловдив на семейството на Заимов, изпаднало в лошо материално състояние; изпратени обявления до Хр. Иванов за книгата на З. Стоянов „Четите в България на Филип Тотя, Хаджи Димитра и Стефан Караджата (1867—1868)“ и за нейното разпространение; за „Записките...“ на З. Стоянов; молба от страна на З. Стоянов до Хр. Иванов да изисква от брата си „копие от документите на Левски“; събиране сведения от З. Стоянов за революционера Н. Македонца (Македонски) от Ловеч.

Запазените няколко документа от Хр. Иванов от 1877 г. за *дейността му в Освободителната война като четоводец* съдържат следните сведения: за четата на войводата Др. Якимов и отказа му да се съедини с четата на Хр. Иванов, за да защитават с общи усилия мирното население от турските

башибозуци; сражения на четата на Хр. Иванов при с. Лешница (Ловешко), подпалено от турците; сведения от П. Димитров от с. Поибрене (Панагюрско), бежанец от Тракия за разположението и движението на турските войски в Златишкия балкан; въвеждане на въоръжени караули от местни жители; проектираното нападение на Тетевен от четата на Хр. Иванов, където турците са подложили на големи притеснения българското население; взети трофеи — турски военни вещи и др.

Ф. 102; 7 док.; 1875... 1876 г.; инв. оп. II А; пост. 1924 г.

ТОМА СТАНЧЕВ (СТАНЕВ) ХИТРОВ

(Прозвища: Тома Сликаря, Тома Фотографина)

(роден в 1840 г. — Ловеч; починал в 1906 г. — София)

Деец от национално-революционните борби през Възраждането: след неуспеха на Старозагорското въстание, за чиято подготовка бил изпратен от БРЦК в Българско, се върнал отново в Букурещ; участвувал в подготовката на Априлското въстание и на Ботевата чета, в която загинал на Милин камък брат му Станчо Хитров; участвувал в Сръбско-турската война и в Българското опълчение. След Освобождението участвувал в Сръбско-българската война и работил като фотограф.

Източници:

За фондообразувателя: Иширков, А. Тома С. Хитров. — В: Ловеч и Ловчанско. Кн. IV. С., 1932, с. 126—128; Марковски, М. Ив. Спомени и очерки из българските революционни движения (1873—1876) Ловеч, 1925, с. 18—36.

Публикации на документи: АВ. Т. I, с. 254, 271, 353—354, 390.

Запазените малобройни *писма* не осветляват достатъчно революционната дейност на Хитров. В тях има само податки за участието му в подготовката на Старозагорското и Априлското въстание. Техни автори са: Г. Бенковски¹, Ив. Аяров (?), Ат. Горов, Ст. Кашаров, Ф. Тотю. Съдържат сведения по следните въпроси: за пътуване на Г. Бенковски през авг. 1875 г. от Букурещ за Цариград във връзка с проектираното подпалване на града; за моменти от подготовката на Априлското въстание (уши-

¹ Авторът е под съмнение въпреки бележката на Ст. Заимов в края на писмото.

ване дрехи на Ф. Тотю и на други дейци; за набиране на средства за изпращане на Ив. Аяров през апр. 1876 г. от Троян в Румъния; за пристигането на Ст. Кашаров в Гюргево през май 1876 г. и за голямата парична нужда, в която се намирал; за молба от Ат. Горов до Хитров да му донесе револвер; за отказа на Ф. Тотю да мине с чета Дунава в навечерието на въстанието и за дейността му в този период в Румъния); за подготовката на Ботевата чета.

Ф. 103; 15 док.; 1871—1872 г.; инв. оп. II А; пост. 1924 г.

ЧАСТЕН РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ — СЛИВЕН

(псевд.: Стамболу Мехмед Ефенди, Славомир)
(1869—1876 г.)

Създаден от Левски и местни дейци; през 1869 г. бил окръжен революционен център за Котленско, Търговищко, Омуртагско, Провадийско, Добричко и Тулчанско; определен от Гюргевския революционен комитет (1875 г.) за център на Втори революционен окръг; развил през пролетта на 1876 г. активна дейност при подготовката на Априлското въстание; преустановил дейността си след потушаването му.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Бурмов, Ал. БРЦК. 1950, с. 38, 60, 72, 101; Димитров, Г. Кн. Б, Ч. II, с. 340; Табаков, С. Сливен. Т. II, с. 259—268; Унджиев, Ив. ВЛ, 1967.

Публикации на документи: Страшимиров, Д. Т. ВЛ.

От запазения препис на „Описа на книжата, спазени в архива на Частния български революционен комитет в гр. Сливен“, направен от М. Греков, може да се проследи дейността на комитета. От *изходящата кореспонденция* са запазени две чернови от 1872 г.: до Л. Каравелов в Букурещ, с която комитетът изтъква, че моментът не е подходящ за общо въстание (организацията не е укрепнала, няма достатъчно оръжие и добре подготвени кадри); до Частния революционен комитет в Котел със сведения за изпратени квитанции и съвети за по-активна дейност.

От *входящата кореспонденция* има предимно окръжни писма и разпореждания от Българския централен комитет — Ловеч, и В. Левски. Те съдържат нареждания за изграждането на здрава местна организация, за централизация и изпълнение раз-

пореждания на централния комитет, за революционна дисциплина, за организиране на тайна поща, за изпратени кочани с разписки, за събиране на средства от местните чорбаджии. В писмата има сведения и за Общото събрание в Букурещ (1872 г.) и приетия от него устав; за избирането на Левски за пълномощник и изпълнител на разпорежданията на БРЦК; за създаване на окръжни революционни центрове и избирането на Сливенския частен революционен комитет за окръжен; за задачите на окръжните центрове; за разпространение на устава на БРЦК; за препоръка относно С. Младенов и В. Йонков, които ще посетят Сливен; за смъртта на А. Кънчев и др. Запазено е писмо от частния революционен комитет — Ст. Загора (1872 г.), в което има препис от писмо на Каравелов до Левски. В две писма от Котленския частен революционен комитет се дават сведения за състоянието на комитета, за разбойничество около Котел (1872 г.) и др. Запазена е разписка от 27 септ. 1872 г. за предадени от Сливенския комитет суми на В. Йонков и С. Младенов.

Ф. 104; 7 док., 1881... 1927 г.; 1 инв. оп.; пост. 1924, 1951 и 1954 г.

ГЕОРГИ АТАНАСОВ ЗАФИРОВ

(роден в 1838 г. — Пещера; починал в 1910 г. — Панагюрище)

Революционен деец през Възраждането: участник в Априлското въстание арестуван и съден; лекар-аптекарь в Копривщица и Панагюрище. След Освобождението — аптекарь.

Източници:

За фондообразувателя: Захариев, Ат. Георги А. Зафиров. — *Оборище*, бр. 247, 22 апр. 1939; Томова, М. Дългът... — *Веч. новини*, бр. 4552, 3 май 1966.

Запазените *автобиографични и биографични бележки* за фондообразувателя съдържат данни за: рождената дата и месторождението му; учението му в Румъния; дейността му като аптекарь; живота му в Копривщица (1863—1868 г.) и Панагюрище (след 1868 г.); участието му в Априлското въстание (материално подпомагал и лично участвувал във въстанието); потушаването на въстанието и изгарянето на неговата къща и аптека; задържането му в Пазарджишкия и Пловдивския затвор и др.

Във връзка с *революционната дейност* на Зафиров е и запазеният *ръкопис* със спомени. В тях има данни по следните въпроси: за организиране на революционното дело в Копривщица и Панагюрище; за връзките му с революционния комитет и участващите в него; за поръчения, възлагани на Зафиров от комитета; за срещите и запознанството му с В. Левски и А. Кънчев; за посещение на Г. Бенковски и З. Стоянов в Панагюрище; за подготовката, хода и потушаването на въстанието в Панагюрище и за участието на фондообразувателя в него (закупуване на медикаменти със собствени средства на стойност 22000 гроша и оказване медицинска помощ на ранените българи на самите бойни позиции). За участието му във въстанието са и двете удостоверения (от 1910 и 1927 г.) от Поборническото опълченско дружество — Панагюрище, и от поборниците Вл. Хаджикиров, Д. Спасов, Н. Попстефанов, П. Хаджисимеонов, П. Брадистилор, Р. Джунов.

За дейността му като *аптекарь* има „позволителни“, издадени в 1881 и 1883 г. от д-р Ст. Чомаков, с които му се разрешава да отвори аптека в Панагюрище и да упражнява професията си.

Ф. 105; 40 док.; 1876 г.; инв. оп. II А; пост. 1924 г.

БЪЛГАРСКО БЛАГОТВОРИТЕЛНО ОБЩЕСТВО (ББО) — ГЮРГЕВО

(1876 — 1877 г.)

Клон на Българското централно благотворително общество (БЦБО) в Букурещ с главни дейци Д. Христов, Д. Горев, Н. Ценов, Ал. Иванов и др.; събирало доброволци и подпомагало изпращането им за Сръбско-турската война в 1876 г.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Бурмов, Ал. БРЦК. 1950, с. 153—164; Обзор на архивните фондове..., с. 106—115; документите във фонда.

Запазени са няколко еднообразни печатни разписки за получени суми във връзка с *дейността на обществото*, попълнени в по-голямата си част от касиера Д. Христов. От тях могат да се извлекат сведения за състава на обществото и за размера на плащания членски внос. Имената на обозначените лица са дадени в повечето случаи с инициали. Някои разписки имат печати със

следните текстове: „Бъл[арско] женско благотворително общество — Гюргево „Българска майка“; „Българско благотворително общество в Гюргево 1876“.

Ф. 106; 7 док.; 1875—1876 г.; инв. оп. II А; пост. 1924 г.; бълг. и рум. ез.

ИНЖ. ДРАГОЙ ВАСИЛЕВ ШОПОВ

(роден в 1844 г. — Калофер; починал в 1880 г. — Калоферския манастир)

Деец от национално-революционното движение през Възраждането: касиер на Български революционен централен комитет (БРЦК) в Букурещ през 1875 г.; сътрудничил в сп. „Знание“.

Източници:

За фондообразувателя: Ботев, Хр. Съчинения, с. 250, 290, 536—537; Начов, Н. Калофер..., с. 505—506; 580.

Публикации на документи: АВ. Т. I, с. 292; Страшимиров, Д. Т. АВ. Т. I.

Запазената *кореспонденция* е във връзка с революционната дейност на Шопов. Няколкото телеграми от П. Кисимов, А. Матев, Ст. Стамболов, П. Хитов (псевд. З. Томовски), Ил. Широков, и Частния революционен комитет в Крайова (псевд. „Познатите“) съдържат следните данни за подготовката на Старозагорското въстание: изпращане на суми от български революционни дейци от различни градове в Румъния; пътуването на П. Мишайков от Т. Магурели до Букурещ с революционни задачи; съвети на П. Хитов от Белград относно преминаването на апостоли и въстаници в България и неговите намерения и проекти в навечерието на въстанието: изискване пълномощно от Д. Ценович за Н. Костович. Телеграмата от 1876 г. от А. Матев за закупуване на оръжие е във връзка с подготовката на Априлското въстание.

Ф. 107; 5 док.; 1876 г.; инв. оп. II А; пост. 1924 г.; бълг. и рум. ез.

АНДРЕЙ МАТЕВ (МАТЕЕВ)

(роден в Свищов¹; починал в 1901 г. — София)

Революционен деец през Възраждането: в 1874 г. емигрирал в Бекет, където участвувал (заедно с брат си Г. Матев) в образуването на революцио-

¹ Не намерихме данни за годината на раждането му.

нен комитет; подпомогнал подготовката на Априлското въстание и Ботевата чета, в която участвувал и брат му; чрез него се препращала революционната кореспонденция и му се възлагали различни задачи; участник в Сръбско-турската война и в Българското опълчение.

Източници:

За фондообразувателя: Ганчев, Ст. Свищов..., с. 350; Матев, А. Забележки от скорошното ни минало.— Светлина, 1894, кн. II—12, с. 190; Попхристов, Г. Свищов..., с. 313—314, 337; свидетелство на А. Матев за заслугите му — БИА — НБКМ, ф. 5, арх. ед. 7, л. 353—354.

Публикации на документи: АВ. Т. I; Страшимиров, Д. Т. ИАВ. Т. I.

Запазената *кореспонденция*, състояща се от няколко телеграми, разкрива моменти от подготовката на Априлското въстание и от *революционната дейност* на фондообразувателя и на други дейци. Автори на телеграмите са: А. Матев, Я. Ангелов, Д. Горов, Ив. Горова, А. Якобсон. Те се отнасят и за избавяне на оръжие за Врачанския революционен окръг (за идването на Ст. Заимов и А. Сокачев от Враца в Оряхово и за идването на А. Якобсон в Крайова); за дейността на Д. Горов.

Ф. 108; 23 док.; 1896—1897 г.; инв. оп. II А; пост. 1924 г.

ПОБОРНИЧЕСКА КОМИСИЯ В КОПРИВЩИЦА

(1896 - 1897 г.)

Създадена по инициатива на местното поборническо дружество за установяване броя на участниците в Априлското въстание в Копривщица и за събиране данни за тяхната дейност.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Евтимий, проф. ЮСК. Т. I, с. 657—667; Страшимиров, Д. Т. ИАВ. Т. II, с. 79, 124.

Публикации на документи: Евтимий, проф. ЮСК. Т. II, с. 185—187.

Запазени са *протоколи* от 11 февр. 1896 г. до 13 авг. 1897 г. под наслов: „Протоколи и бележки за действията на въстаниците през 1876 година в Копривщица“. Очертана е дейността на 31 дейци, между които: Г. Бенковски, П. Волон, Т. Каблеш-

ков, Н. Попстоянов, П. Бояджиев, Н. Побрайков, Т. Шабанов, П. Жилков, Ц. Будинов, п. Н. Белчов, Р. Хаджистойчев, Т. Душанов, Р. Радомиров, Н. Гайтанеков, В. Сейреков, И. Мангъров, М. Кривиралчев, Г. Каменаров и др.

Писмото на Р. Хаджистойчев е със сведения за подготовката и хода на въстанието в Копривщица, за неговото участие, за преследванията, на които бил изложен след потушаването на въстанието, и с молба да му се издаде свидетелство от комисията за това.

Запазените „Бележки за описание историческите събития по комитета и въстанието в Копривщица“ съдържат следните сведения за революционното дело в Копривщица от 1867—1876 г.: за образуването на революционен комитет; ролята на местното читалище; идването на В. Левски, А. Кънчев и Д. Общи (1871 г.); дейността на революционния комитет през 1876 г. при подготовката на въстанието; посещението на Бенковски (ян. 1876 г.) и полагането на клетва от участниците в подготовката му; дейността на Каблешков и др.; приложен е списък с имената на 306 поборници от въстанието с указания за съдбата им след неговото потушаване.

Ф. 109; 5 док.; 1900 г. : инв. оп. II А; пост. 1924 г.

ТОДОР ИВАНОВ ШОПОВ¹

Полицай през 1900 г. във В. Търновска околия.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Запазените свидетелства от 1900 г., издадени от общинските управления на търновските села Буковец, Самоводене, Голямо Яларе и Ибричево отразяват *дейността* на Шопов като *конеч полицейски с-ражар* в споменатите села. Съдържат сведения за служебните му задължения по спазване реда във време на митинги и избори, при събирането на данъци и пр.

¹ Не намерихме данни за годината и мястото на раждането и смъртта.

Ф. 110¹; 13 док.; 1869... 1884 г.; 1 инв. оп.; пост. преди 1925, 1939, 1948 и 1956 г.; части от фонда — в НА — БАН (ф. 22).

ТОДОР ПЕЕВ СТОЯНОВ

(Тодораки Пейо²)

(роден в 1842 г.² — Етрополе; починал в 1904 г. — София)

Учител, книжовник и революционен деец през Възраждането; председател на Етрополския революционен комитет; член на БРЦК; деловодител на Българско книжовно дружество преди и след Освобождението и редактор на „Периодическо списание“. След Освобождението служил в администрацията (Кюстендил, Свищов и София) и в търговското агентство в Скопие.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Велева, Д. Архивни фондове... — В: ИАН — БАН. Кн. I, 1957, с. 147 — 148; КБЕ, Т. IV, с. 97; Пеев, Ив. Тодор Пеев. — Летопис на Бълг. книж. д-во в София. Кн. V, 1904. С., 1905, с. 89—95; Стоянов, М. БВК, Т. I, с. 283.

Публикации на документи: АВ, Т. I, с. 98—99.

От автобиографичните бележки на фондообразувателя могат да се почерпят сведения за неговия произход и семейство; за баща му х. П. Инжев (занятие, семейно и имотно положение); за живота и дейността на Т. Пеев (учението в родния му град, в София и във френското училище в Цариград); за учителствуването му в Самоков, Силистра, Кюстендил и Етрополе (методите на обучение и трудностите, които е срещал при организиране на учебното дело в различните селища и др.); за учителите Д. Дидов, Хр. Ив. Дидов, С. Филаретов, Я. Греков, В. Икономов, П. Икономов, С. Иванов и др.; за революционната му дейност.

В кореспонденцията се пазят: писмо на Хр. Ботев от 12 февр. 1876 г. до Пеев, в което изразява готовността си за решителни действия за борба, съобщава за проектирано замиване до Триест и за желанието си „Периодическо списание“ да се отпечата в неговата печатница; препис на писмо от Т. Пеев до Гр. Спасов за задоволството му от стремежа на пос-

¹ До 1968 г. фондът бе регистриран неправомерно под наименованието „Българско книжовно дружество“.

² В някои източници се сочи 1838 г.

ледния да разпространява просвета всред съгражданите му, за необходимостта от наука и образование и борба с невежество; писмо от П. Хитов до Т. Пеев (22 апр. 1876 г.) за добрите известия, които е получил от Г. Живков за България, за готовността му да работи за отечеството си, за препоръката към Пеев да се срещне с Живков, като повика и войводите дядо Жельо и Хр. Македонски, за да бъдат и те осведомени за събитията.

Във връзка с дейността на Пеев като *председател на революционния комитет в Етрополе* е запазен ръкопис относно избирането му за пълномощник на комитета за общото събрание в Букурещ (1872 г.); участието му в споменатото събрание и в тричленната комисия (К. Цанков, О. Панов и Пеев) за редактиране на устава; изпращането му с прошение до турските власти в Русе от граждани на Етрополе във връзка с преместването на центъра на Етрополска околия от Етрополе в Орхание; пребиваването на Левски в дома на Т. Пеев и др.

Във връзка с *революционната дейност* на фондообразователя е и възванието „До войводите на българското въстание“ след потушаване на Априлското въстание и започване на Сръбско-турската война за обединяване усилията и организиране борбата срещу чуждото иго.

От дейността му като *учител* в Браила е запазено слово по приключване на учебната година.

Във връзка с *книжовната му дейност* се съхранява ръкопис на драмата „Фудулеско“.

Група документи осветляват дейността му като *деловодител на БКД и редактор на „Периодическо списание“*. Те съдържат сведения за основаването, целите и задачите на дружеството; за „Периодическо списание“ и сътрудниците му (д-р В. Берон, Р. Жинзифов, Д. Войников, Гр. Начович, Ив. и П. Калаянджи, В. Чолаков, В. Икономов и др.). Във връзка с дружеството са и печатните списъци на негови членове (от Одеса, Болград, Галац, Гюргево, Букурещ, Виена, Крайова, Зимнич), оказали материална подкрепа при основаването му; на допълнително приетите, на почетните и редовни членове от 1869 — 1884 г.; разписка (1876 г.) от Ботев, с която удостоверява, че е получил предплатата за отпечатването на 11 и 12 кн. на „Периодическо списание“.

Ф. 111; 3000 док.; 1855... 1905 г.; 1 инв. оп.; пост. 1910 г.; бълг., англ., итал., нем., рус., сръб., фр. и чеш. ез.; части от фонда — в НА — БАН (ф. 104); в ЦГИА на СССР — Харьков (ф. 756).

ПРОФ. МАРИН СТОЯНОВ ДРИНОВ

(М. Степанов, М. Степанович; псевд. — Марин Божков)

(роден в 1838 г. — Панагюрище, починал в 1905 г. — Харьков)

Известен български историк и славист, професор в Харковския университет, обществено-политически деец през Възраждането и след Освобождението; един от основателите и първи председател на Българското книжовно дружество — Бранла (1869 г.); член на Временното руско управление в Княжество България (1877/78 г.) като завеждащ Отдела за народното просвещение и духовните дела; един от основателите на Народната библиотека в София; автор на многобройни научни трудове от значение за българската и руската наука

Източници:

За фондообразователя и фонда: Възвъзова — Каратеодорова, К. Писма на български и чужди слависти... — ИИБКМ. Т. III (X). С., 1963, с. 109—117; Годишник на Народната библиотека в София, 1912—1913, с. 53; Изследвания в чест на Марин С. Дринов. С., 1960; КБЕ, Т. II, с. 222; Крачунов, Кр. Марин Дринов, Живот и дейност. С., 1938; Петкова, Б., В. Тилева и З. Нонев, Архивът на Марин Дринов (Обзор). — вж. пос. съч., с. 181—203.

Публикации на документи: АВ. Т. I; Възвъзова — Каратеодорова, К. Непубликувани писма на К. Иречек... — ИИБКМ. Т. VII (XII), С., 1967, с. 187, 199; Динев, П. Априлското въстание в неизвестни писма — Отец Паисий, 1936, кн. 5, с. 183—190; кн. 6, с. 234—240; Динев, П. Македония в преписката на проф. М. Дринов — Мак. преглед, 1942, кн. II, с. 55—72; Документи за историята на бълг. книж. д-во. Т. II, 1878—1911. С., 1966; Нешо Бончев, Литературна критика и публицистика. Ред. П. Динев. С., 1962, с. 196—235; Райко Живзифов, Избрани творения. Под ред. на П. Динев. С., 1939, с. 122—130; ОБ. Т. II; С и с. В. Кореспонденцията на К. Иречек с М. Дринов — Годишник на Народната библиотека в София. С., 1924, с. 181—281.

Запазените документи с *биографичен характер* — свидетелства, дипломи, грамоти, атестати и други (издадени от: Училищното настоятелство — Панагюрище; руски научни дружества — археологическо, етнографско, географско и др.; Академията на науките — Загреб; Природоизпитателното дружество — София; Харковския университет и пр.) са относно сформиранието на М. Дринов; избирането му за член на тези дружества; за командировката му в славянските страни по проучване на

славянските наречия, съвременното състояние и историческо развитие на българския език.

Многобройни са *ръкописите* на Дринов (статии, монографии, документални проучвания, спомени и др.): „Димитър Кантакунин. Няколко думи за един малко познат южнославянски писател и български деятел в 15-й век“; „Яков Трайков от София и Кара Трифон от Скопие. (Български книжари в 16-й век)“; „Първата българска типография в Солун и някои от напечатаните в нея книги“; „Медно (бакърно) гумно, меден ток в словенските и гръцки умотворения“; „Другарски спомен за Нешо Бончев“ и др. Запазени са също отзиви и рецензии на фондобразувателя за трудове на видни слависти (П. Сырку — „К истории и справления книг в Болгарии в XIV веке“. Вып. I—II, С.-Петербург, 1899—1900; В. Качановски — „Памятник болгарского народного творчества. Вып. I. Сборник западно-болгарских песен со словарем“. С. - Петербург, 1882; и др.); лекции, четени в Харковския университет; бележки и материали по въпроси, свързани с историята на България и нейните съседи и по филологически въпроси (относно изследването на новобългарски език, фонетика, диалектология, фолклор и пр.).

Във връзка с *научноизследователската работа* на Дринов в големите руски и западноевропейски архивохранилища, музеи и библиотеки са запазени преписи или факсимилета на ценни документи за българската история на стари български книжовни паметници; съхранени са и фрагменти от стари ръкописи.

Кореспонденцията представлява основната част от архива. В нея се очертават няколко групи: 1) Писма на учени-слависти (Ал. Александров, В. Богишич, О. Бодянский, А. Будилович, Н. Державин, Л. Дювернуа, Г. Илински, К. Иречек, В. Качановски, Г. Крек, Н. Лавровски, В. Ламански, В. Макушев, д-р П. Маткович, Ст. Микуцки, д-р В. Облак, А. Патера, И. Перволф, Фр. Рачки, П. Сырку, А. Соболевски, Вл. Спасович, Н. Сумцов, Т. Флорински, Вл. Францев, Ал. Шахматов, В. Ягич, А. Яцимирски и др.) със сведения относно историята, бита, езика изобщо на славяните и по-конкретно на българите. В тях има данни и за фолклорни и етнографски проучвания; за научни експедиции; за чествуване на юбилей на М. Погодин, Р. Вирхов, Г. Щуровски и др.; по отпразнуване хилядогодишнината на славянските просветители Кирил и Методий; за размяна на мнения; критики и рецензии и за излезли научни трудове; научната дейност на редица слависти (П. Сырку, В. Ягич, А. Потебня, Ст. Веркович и др.). Писмата на К. Иречек съдържат ценни сведения за дейността му в България и за неговия принос към българската

наука и нашето просветно дело. 2) Писма, доклади, изложения и бележки във връзка с Руско-турската освободителна война, Временното руско управление и пребиваването на Дринов в България по това време. Част от тези документи (изложения, доклади и бележки на Дринов) са свързани с цялостното устройство на страната и са предназначени за членове на Временното руско управление или княз Александър Батенберг. Други са по разни административни въпроси в Софийски окръг. Запазени са и проектоуставът на Народната банка, документи за развитието на учебното дело и на периодичния печат, по въпроса за българо-сръбската граница, по българския църковен въпрос и Берлинския договор и пр. Автори на *кореспонденцията* в тази група са: П. Алабин, Т. Бурмов, В. Вознесенски, ген. М. Домонтович, княз Ал. Дондуков-Корсаков, П. Каравелов, д-р В. Караконевски, Г. Я. Кирков, С. Лукианов, д-р Д. Моллов, П. Неклюдов, Н. Овсяний, П. Паренсов, Л. Тухолка, Вл. Черкасски и др. В писмата са застъпени въпроси във връзка с хода на Руско-турската война, Сан-Стефанския и Берлинския мирен договор, Кресненското въстание, българо-сръбската граница и др. 3) В преписката на Дринов с българи, живеещи в Русия, личат имената на Н. Бончев, Р. Жинзифов, П. Каравелов, П. Феодоров, Н. Х. Палаузов, Н. Тошков, Т. Минков, М. Радионов и др. Писмата им осветляват творческите успехи и литературни занимания на Н. Бончев, Р. Жинзифов и отпечатването на поемата „Кървава кошуля“; развитието на просветното дело в България; минаването на четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа; подготовката на Априлското въстание, неговото потушаване и отзвука от турските жестокости всред руската общественост; създаването и укрепването на новата българска държава и избирането на княз; отпускане на стипендии за следване на българи в Русия; състоянието на Габровската гимназия; пренасянето на библиотеката на Сп. Палаузов в Народната библиотека — София, и др. 4) Писмата на В. Стоянов, В. Друмев, Т. Пеев са свързани със създаването на Българското книжовно дружество, неговото укрепване и издаването на „Периодическо списание“. 5) Между кореспондентите българи, живеещи в Прага, Виена и др. са Гр. Начович, Н. Ковачев, Я. Ковачев, Хр. Г. Данов, д-р Ив. Богоров и пр. Те пишат по следните въпроси: за живота на българската емиграция и нейните обществени и научни начинания (създаване на бълг. д-во „Напредък“; настаняване на българи в учебни заведения; издирване на учители за България; издаване на книги и учебни пособия и тяхното разпространение в България; отзиви за книгите

ни Дринов и за българското книжовно дружество — Браила, и др.) 6) Писмата на Д. Душанов, З. Круша, Ю. Ненов, Н. Павлович, Н. Стоянов се отнасят до просветното дело в България: създаване и развитие на училища, читалища, библиотеки, подготовка на учители, разпространение на книги и пр. 7) С издирването, проучването, публикуването и запазването на редица стари паметници и ръкописи, със събирането на фолклорни материали е свързана преписката на Дринов с Д. Матов, В. Кънчев, Н. Начов, С. Салганджиев, К. Шапкарев и др.

Във фонда са запазени и *печатни материали* (апели, възвания, сбръщения, благодарствени адреси и др.), свързани с обществената и научната дейност на фондообразувателя. Една колекция от обявления, програми, ръководства и др. съдържа сведения за издадени книги, периодика, атласи и други публикации с данни по езиковедски, лексикални, философски, медицински и други въпроси. Запазени са *няколко книги от известни руски и български учени с автографи и бележки* (А. Соболевски, Ф. Успенски, П. Сирку, В. Кънчев, Н. Начов).

Материалите *от, до и за други лица* в повечето случаи са свързани с пребиваването на фондообразувателя в България през 1877/78 г. и с участието му във Временното руско управление. Запазена е част от архива на руския консул във Варна А. Рачински, в която има сведения за руската църква в същия град, за подарени книги и църковни вещи от Русия за българските църкви и пр.

Ф. 112; 1908 док.; 1850... 1896 г.; 1 инв. оп.; пост. преди 1944 и в 1943 г.; бълг., нем., рус., ср. и фр. ез.

СВЕТОСЛАВ НИКОЛОВ МИЛАРОВ (САПУНОВ)

(псевд.: Чегиридесят Сотников, Моголо Нум)

(Роден в 1850 г. — Цариград; убит в 1892 г. — София)

Журналист, писател, учител и общественик през Възраждането. След Освобождението учителствувал в София; участвувал активно в политическия живот на страната като член на либералната партия; политически емигрант от 1885—1889 г.; противник на Стамболовия режим; осъден на смърт във връзка с убийството на министър Хр. Белчев.

Източници:

За фондообразувателя: Ботев, Хр. Съчинения, с. 458; Петко Р. Славейков..., с. 684; Иванов, Ю. БПЦ, с. 260—261.

Запазени са няколко дневници и бележки на фондообразувателя с *биографични данни*. Част от негов дневник, писан в Сан-Стефано (1878 г.), във връзка с гражданското управление в страната след примирието, съдържа сведения: за назначаването му в гражданската канцелария при Т. Бурмов; за подготовката по издаването на в. „България“ и др. Дневникът му от 1888 г., писан по време на емиграцията му в Русия, е с данни за подготвян заговор срещу княз Фердинанд, за политически възгледи на Миларов, за негови съждения, мисли и пр. Обилен биографичен материал има в някои свидетелства, писма, пътни листове, съдебни решения и др., а именно: за учението на Миларов в Загреб, за призоваването му като свидетел по съдебно дело срещу Д. Петков (1883 г.), за пътуването му до Одеса — Цариград — София (1889 г.) при завръщането му в България от емиграция.

Няколко разписки, квитанции, сметки и др. осветляват *материалното му състояние*.

В запазените *писма-чернови* от фондообразувателя до различните адресати личат имената на: Александър Батенберг, Ив. Вазов, княз Ал. Дондуков-Корсаков, Ив. Кършовски, Й. Лешнер, Ю. Маканец, Ж. Петри, В. Савелич, П. Р. Славейков, К. Стоилов, Академичен съвет — Белград, и др. Писмата засягат сътрудничеството на Миларов във в. „Македония“; живота му в затвора в Цариград (1867 г.); дейността му през Освободителната война; протести на сливенски граждани срещу решенията на Берлинския конгрес; дейността на П. Каравелов в Пловдив (1881 г.) и отношението му към Русия; издаването на сп. „Нова светлина“ от група спиритуалисти и пр.

Автори на *писмата* до Миларов са: Н. Бахчеванов, Ив. Вазов, Сп. Вацов, Т. Велков, Н. Виноградов, Н. Владикин, П. Вълчанов, Д. Георгиев, Ив. Гутеша, Хр. Г. Данов, Е. Дени, Ив. Драсов, М. Дринов, Н. Жейнов, Г. Златарски, Х. Златоустов, Б. Икономов, К. Иречек, К. Йованович, Р. Канели, Д. Каракостов, Д. Карлович, Г. Я. Кирков, П. Кисимов, Ив. Кукулевич, М. Кушов, Н. Лазаров, Ал. Людсканов, Й. Майзнер, Ю. Маканец, Ив. Маринов, Ил. Миларов, Т. Минков, А. Михалек, Ив. Найденов, Гр. Начович, Г. Паунчев, М. Пашов, Д. Петков, Н. Петкова, М. Плашанец, Д. К. Попов, Ив. Сарафов, М. Сарафов, П. Р. Славейков, Ст. Стателов, Й. Стефанович, К. Стоилов, М. Тенев, Д. Топалов, Д. Хранов, Й. Хранилович, Др. Цанков, Б. Чернев, М.

Шиваров, Г. Цаков и др. Те пишат: по църковни въпроси (за схизмата спрямо българската църква; за даване берати на българските владци; за българската църква в Цариград); за съдбата на затворените българи във връзка с обира на турската поща при Арябаконак; за заточението на д-р Г. Миркович; за дейността на българската емиграция в Букурещ през 1873 г.; за революционното движение през 1875 г.; за преминаването на четата на Хр. Ботев; за мисията на Ив. Ст. Иванов през 1876 г.; за българските доброволци в Сръбско-турската война и отношението на сърбите към тях; за Освободителната война; за претенциите на сърбите към Пирот; за Берлинския конгрес (отношенията между Германия и Русия, изпращане българска делегация в Берлин да представи нашите справедливи искания); за избягали граждани от Пирот поради сръбския терор; за организирания във В.-Търново комитет „Единство“; за политическия живот в Княжество България (партийни борби; суспендиране на Конституцията; интерниране на Др. Цанков; отношението на Русия към българския княз и идването на княз Долгоруков в България и др.); за живота на българските политически емигранти през 1887--1889 г.; за българо-хърватски връзки; за българи, следвали в учебни заведения в Загреб и за отпразнуването на празника на Кирил и Методий в същия град (1873 г.); за пансиона на Т. Минков в Николаев; за издаването на библиографско списание в Прага и излизането на книжка, посветена на България; за учредяването на печатарско д-во в Сливен (1879 г.); за цензурата над печата в България през 1890 г. и пр.

От *журналистическата дейност* на Миларов (като *редактор* на вестниците „Възраждане“, „Български лев“, „Независимост“, „София“, „Клепало“ и като сътрудник на периодични издания) са запазени значителен брой материали. В писмата до редакцията на в. „Възраждане“ (писани от П. Висковски, Ив. Грудов, Ив. Драсов, Н. Николаев, А. Цанков, Българско централно благотворително общество и др.) са отразени: политическите борби между българската емиграция в Букурещ—1876 г.; състав и дейност на БЦБО; свикване на общо събрание на обществото; дейността на К. Цанков; турски жестокости в България след Априлското въстание; съдбата на Ботеви четници; Сръбско-турската война и участието на българските доброволци в нея. Засегнати са и въпроси във връзка с издаването на вестника: разпространение, набиране на материали, преместване на редакцията от Браила в Букурещ и пр. Във връзка с редактирането на в. „Български лев“ (1879 г.)

има писма от Сп. Вацов и П. Иванов със сведения за изпратени материали за публикуване и за борби между либерали и консерватори. За участието на Миларов в издаването на в. „Независимост“ са запазени писма, заявления, постановления от Акционерното дружество на в. „Независимост“, Окръжния съд — София, Министерството на вътрешните дела, д-р Ст. Данев, Я. Ковачев, Ал. Люсканов и др. Те са във връзка с отпечатването на вестника и разпространението му, относно материалите за публикуване и пр. Запазена е редакционна бележка по повод на временното спиране на вестника поради арестуването на редактора (1881 г.). Материалите за в. „София“ (1881 г.) са следните: писмо от началника на полицията — София, с което иска обяснение от редактора за издаването на вестника без разрешение на властта, и статия на Миларов.

Във връзка със *сътрудничеството* на фондообразувателя във вестниците „Марица“, „Светлина“, „Целокупна България“ и сп. „Нова светлина“ има писма, телеграми, дописки, статии и др. от Ив. Вазов, С. Кършовски, В. Попович, С. Христов, пор. Белинов, К. Христов, Д. Македонски, Св. Миларов и др. Те засягат публикуването на материали във вестниците; набирането на абонати; вътрешното положение в страната (предизборни борби, партийни разногласия, беззакония на чиновници и др.); откриването на Първата българска фабрика за преработка на вълна в Габрово и пр.

С журналистическата му дейност са свързани и около 30 дописки, части от статии и бележки с политически характер.

Ръкописите и другите материали, отнасящи се до *литературното творчество* на Миларов, са следните: „Паданнето на Цариград“, трагедия в четири действия, и няколко писма от Сп. Вацов, П. Пешев, М. Желязова с данни за нейното отпечатване, разпространението и получените отзиви; драмата „Ивайло, народен цар български (1277—1281)“; „Любопитно привидение“; „Пътуване из голямата болница на конституционалистите“; предговорът на мемоарната творба „Спомени от Цариградската тъмница“ (с чието разпространение са свързани и запазените писма от Н. Балсамаджиев, М. Георгиев, Г. Златарски, К. Калчев, М. Попов, Ст. Сарафов, П. Пешев, Л. Райков, в които има и отзиви за нея); около 60 стихотворения; преводи на откъси от „Макбет“ на У. Шекспир и от „Дневника на писателя“ от Ф. Достоевски.

Следните статии и брошури отразяват *публицистичната дейност* на фондообразувателя: „Да се прецени значението на

илирическата епоха", „Какво казват и доказват конгресите“, „Нека си видим сметките“, „По въпроса за Македония“, „Сръбската пропаганда и планът на нейната агитация“, „Туй е то“, „Князът пред Русия и пред България“ (печатна, с много бележки и поправки от автора) и др.

Запазени са бележки и ръкописи, свързани с *исторически изследвания* на Миларов — „Църковна история на българите“ и материалите му за историята на България и Сърбия, за Източния въпрос и пр.

От дейността на Миларов като *първи секретар в Българската легация в Белград* има няколко писма-чернови от него до министъра на външните работи във връзка с уреждане на служебното му положение и за възникнали недоразумения с българския дипломатически агент в Белград.

За *учителската дейност* на фондообразувателя са запазени: писмо от Църковно-училищното настоятелство — София за назначението му в училището; писмо от Миларов до Окръжния съд, с което протестира против незаконното му задържане и срещу обвинението, че подстрекавал учителството срещу властта; списъци на ученици и сведения за успеха им и за социалното положение на родителите; програма на преподаваните предмети в трикласното училище.

За *обществено-политическата дейност* на Миларов като *член на либералната партия* има данни в писма, телеграми, покани и позиви от Грънчаров, М. Икономов, Бюрата на либералната партия в Севлиево и Търговище, Централното бюро на либералната партия и др. Те засягат идеологични въпроси, протести за станали беззакония след суспендирането на Конституцията, интернирането на Др. Цанков във Враца, провеждане на избори за Народно събрание, съглашението между либералната и консервативната партия и пр.

За *участието на Миларов в Събора на представителите на Южна България в Пловдив* (1878 г.) е запазен протокол, който съдържа данни за участниците, програмата и задачите на събора.

Писмото на Хр. Самсаров е във връзка с кандидатурата на фондообразувателя за *народен представител*.

Активната *обществено-п. личическа дейност на Миларов в Сливен* (1878 г.) е отразена в следните документи: акт и правилник за създаване „Народна партия“ в града; протокол-чернова за учредяване на Благотворително общество и устав на същото; устав на печатарско дружество; няколко слова (за славянската общност и за сплотяване на силите на славянски-

те народи, за българо-сръбските отношения, за задачите на гражданите на Карнобат за културното издигане на града); редица позиви, апели, възвания и др. (устав и протокол на БЦБО; възвание на генерал Черняев от 1876 г. по обявяване на Сръбско-турската война и призоваването на българския народ на борба срещу турците; обръщение от 27 апр. 1881 г. от княз Александър Батенберг за свикване на Велико народно събрание и др.).

Във фонда са запазени и материали *от, до и за членове на семейството* на Миларов. От дейността на *баща му Никола Е. Сапунов* — деец от църковната борба, са запазени: писмо от първенци от Габрово до Н. Сапунов, Г. Екимов и М. Пенев, с което ги упълномощават да застъпват интересите на града пред меджлиса; бележка от Сапунов във връзка с великденската акция (3 апр. 1860 г.) в Цариград; бележка със сведения за ежегодния панаир в Габрово; сведения за събиране на беглика през 1857 г. в Габровско; за „българските рупети“ в Цариград с имената на първомайсторите на отделните еснафи; обръщение от 21 апр. 1860 г. от българските представители в Цариград до Иларион Макариополски за независима българска църква. Запазените писма *до майката на Миларов — Станка Сапунова Попова* са от: И. Миларов, Св. Миларов, х. М. Попов, П. Р. Славейков, Сп. Тумпаров и др. Те са свързани с въпроси от семеен характер, но имат и сведения за дейността на Миларов, за политическия живот в София и др. Документалните материали (писма и телеграми от Министерството на просветата — София, Л. Петрович, Г. Паунчев, х. М. Попов, Ст. Попова и др.) *до братя на фондообразувателя — Илия Миларов*, са свързани с неговото следване в Загреб. Във фонда са запазени и писма *на втория баща на Миларов — х. Мина Попов* до прокурора на префектурата — Бургас, редакцията на в. „Марица“, Окръжния съд — Карнобат, и др. Отнасят се за подвеждане под отговорност на лица, нанесли му обида чрез печата, за нередности във финансовото ведомство в Карнобат и др. *Писмата до х. М. Попов* са от П. Иванов, Й. Йовчев, Ил. Миларов, Св. Миларов, А. Пашалери, Ст. Попова, П. Черковски и др. Те са: по семейни въпроси; за освобождаване на П. Черковски от затвора (1876 г.); относно делото срещу Миларов по убийството на Хр. Белчев в 1892 г. и др.

Във фонда има документи и *от, до и за други лица*: 1) кореспонденция (П. Братоев до Ив. Драсов; Василев до Д. Петков; Т. Велков до Т. Михайлов; П. Икономов до Н. Драганов; К. Хаджикалчев до Др. Цанков; П. Калянджиев до Т. Пеев;

граждани Карнобат до Ив. Вазов; С. Кършовски до П. Р. Славейков; Ив. Найденов до М. Пашов; С. Христов до Т. Бурмов и др.) относно църковния въпрос; издаването на в. „Възраждане“; подготовката на Ботевата чета; турските жестокости в Македония; дейността на гимнастическото дружество в Източна Румелия; Кресненското въстание; насилия на сръбската власт над населението в Пиротско; партийните борби в страната след Освобождението; 2) списък на заточеници от четата на Хаджи Димитър в крепостта Сен Жан д'Акр; 3) изложение от населението в Босна до султана в Цариград срещу беззаконията на турската администрация и др.

Ф. 113; 230 док.; 1845... 1901 г.; 1 инв. оп.; пост. 1949 г.¹; бълг. и рус. ез.: част от фонда — в НА — БАН (ф. 103)

НИКОЛАЙ ХРИСТОФОРОВИЧ ПАЛАУЗОВ

(роден в 1821 г. — Габрово; починал в 1899 г. — Одеса)

Българин на руска служба в Одеса, обществено-политически деец и книжовник през Възраждането: член на Българското настоятелство в Одеса; активен участник по набиране на български доброволци по време на Кримската война и във връзка с преселението на българи в Южна Бесарабия, изпълнител на завещанието на В. Априлов, автор на „Жизнеописание“ на Ю. И. Венелин и на други трудове.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Каролев, Р. Николай Христофорович Палаузов... — Пер. сп. [Ки.] LXI, 1900, с. 166—198; КБЕ. Т. IV, с. 55; документите от фонда (арх. ед. 1, л. 1—8).

Публикации на документи: *Записка* служащего в Тираспольской таможен таможным надзирателем болгарина Николая Палаузова. О нынешнем положении Болгар в Европейской Турции. — Славянские известия, 27 окт. 1891, № 43, с. 722—724; Новооткрыты ценны документы за Васил Априлов. — Отеч. фронт, бр. 1559, 21 септ. 1949; ОБ. Т. III.

Запазени са следните *биографични материали* с конкретни сведения за образованието, семейното положение и служебната дейност на фондообразувателя в Русия от 1842 до 1895 г.: печатен „формулярный список о службе члена Одесской таможенной действительного статского советника Палаузова“ и ръкописни биографични бележки „Об особнѣх трудах члена Одес-

¹ И в 1970 г. след като Обзорът бе даден за печат.

ской таможенн действительного статского советника Николая Палаузова" с поправки от фондообразувателя. Те съдържат данни и за дейността на Палаузов през Кримската война, по преселението на българите отвъд Дунава, по основаването и дейността на Българското настоятелство в Одеса и пр. Разписка за платен членски внос удостоверява членуването на Палаузов в дружество „Българска пчела“ в Браила през 1863 г.

Черновите от писмата на Палаузов са адресирани до Т. Велков, М. Дринов, Ив. Ст. Иванов, П. Коцебу, Й. Соколски, С. Лукианов, Н. Рилски, К. Н. Палаузов, Сп. Палаузов, П. Стремоухов, граф А. Строганов, Н. Тошков, Ст. Тошкович, Българско настоятелство в Одеса и др. Авторы на *писмата* до фондообразувателя са: В. Априлов, Д. Н. Благоев, княз М. Горчаков, княз Ал. Дондуков-Корсаков, В. Друмев, Ив. Ст. Иванов, граф Н. Игнатиев, Й. Соколски, Ив. Кишелски, З. Княжески, П. Коцебу, З. Круша, княз А. Лобанов, К. Попович, С. Радуплов, граф Строганов, княз Вл. Черкасски и др. Кореспонденцията съдържа сведения за: Габровското училище; отпечатване речника на Н. Рилски в Русия; събиране на стари български носии и монети; изпращането на книги в България; следване на българи в Русия; подробности във връзка с Кримската война (срещите на Палаузов с княз Горчаков и Коцебу и командироването му в Главната руска квартира в Букурещ по уреждането на българските работи); набиране на доброволци за войната и вярата на българите в освободителната мисия на „Дядо Иван“; ролята на д-р Ив. Селимински; сраженията в Бесарабия, Браила, Мачин и Добруджа — Тулча и Силистра и др.; дейността на Палаузов по преселването на българи в Русия и по основаването на Одеското българско общество (създаване на подобни български общества с благотворителна цел в Браила, Галац и Букурещ); българската църковно-национална борба (становището на Палаузов по този въпрос; дейността на Ил. Макариополски; чуждите верски пропаганди у нас и др.); българското училище в Болград и неговите учители; освобождението на България и проекта на княз Черкасски, Палаузов да поеме управлението на митниците и акционерните учреждения в новоосвободена България; пренасянето на библиотеката на Сп. Палаузов, откупена за новооснованата Народна библиотека в София.

Във връзка с *обществено-политическата и служебната дейност* на фондообразувателя са запазените негови доклади (1854 — 1856 г.) до Н. Аненков, В. Василчиков, П. Коцебу, П. Фьодоров и др. Те хвърлят светлина върху *помощта, оказа-*

на от него на руското правителство по време на Кримската война и дават подробности около учредяването на канцелария за българските работи при Главната руска квартира; сформирването на български и гръцки доброволчески дружини; военните действия; преселението на българи; проектите за вътрешно управление на заетите от руските войски български градове и др. От този период са и няколкото списъка с имена и кратки биографични бележки за българи, които могат да се използват при уреждането на българските въпроси (Н. Геров, Ив. Ст. Иванов, Ив. Кишелски, С. Филаретов, д-р Ив. Богоров, Д. Чинтулов, Б. Петков, П. Р. Славейков и др.); на българските доброволци и наградените от тях с руски ордени; екземпляр от възванието на главнокомандувания руските войски ген. Паскевич — Еривански до българския народ. От същото време са и ръкописите на Палаузов: „О нынешнем положении болгар в Европейской Турции“; „Записка о Болгарии“; „Записка о болгарях вообще и в частности о тех, кои принимали участие в Дунайской компании нашей 1853 — 1854 г.“, „Поверхностный очерк существующего в Турции управления“ (1854 г.).

Във връзка с Палаузовата мисия по преселението на българи в Русия (1856 — 1873 г.) са докладите му до Коцебу; инструкциите на новорусийския и бесарабския ген.-губернатор граф Строганов и Коцебу; прошение от българите преселници в Таврическа губерния до Коцебу; две рисунки, посветени на тези събития; докладите за откриване на повече учебни заведения за българските младежи; за изпращането на черковни книги за България и пр.

Запазена е значителна кореспонденция, разменена между Палаузов като изпълнител на завещанието на В. Е. Априлов в полза на Габровското училище и разни държавни учреждения в Русия, училищните надзиратели и другите душеприказници, граф Н. Игнатиев и др. Някои от документите осветляват опитите на Н. Априлов да анулира завещанието; основния капитал и направените приходи и разходи; хода на работите в Габровското училище и др.

Документите, свързани с дейността на фондообразувателя в Българското настоятелство в Одеса, са следните: ръкописът на „Устав Одесского Болгарского благотворительного общества“; доклад на Палаузов (1854 г.) за създаването на настоятелството; екземпляри от печатните годишни отчети за 1878 — 1880 и 1900 г. със сведения за дейността на управата; протокол на настоятелството (1875 г.) във връзка с ремонтване на сградата; писма, разменени между Палаузов, настоя-

телството и други лица по учредяване на настоятелството и неговата дейност и др.; завещанието на М. Граматиков.

Няколко рапорта на Палаузов (1877 и 1894 г.) до княз Черкасски и одеската митница са свързани с неговата *служебна дейност* в митницата в Одеса и като цензор в Одеската погранична пощенска служба.

Във фонда са запазени и *печатни материали*: екземпляр от словото на Херсонския и Одеския архиепископ Димитрий (1870 г.) по отпразнуване 1000-годишнината на православната църква в България; отпечатък от т. XVI на „Записок императорского Одесского общества истории и древностей“ с Паисиевата „История славяноболгарска“, подробно описание от С. Стоманяков по пренасяне останките на В. Априлов от Галац в Габрово (отпечатък на № 249 на „Одесского листка“) и др.

За *семеиството* на Палаузов се отнасят следните документи: 1. *За сина м. Владимир Палаузов* — послужен списък (1891 г.) с подробни биографични сведения и за неговата професорска дейност в Новорусийския университет; за участието му в Освободителната война и във Временното руско управление в България; чернова на негов труд — „Очерк деятельности русского гражданского управления по устройству юстиции в Болгарии“; списък на книгите от бащината му библиотека, които подарява на Народната библиотека в София. 2. Няколко рзписки на габровските учители Ив. Гюзелев, Р. М. Каролев, Цв. Недев и др. за получени суми са адресирани до *сродника* на фондообразувателя *Константин Н. Палаузов*, един от изпълнителите на завещанието на Априлов.

Кратката *биография* на *Д. Панов*, запазена в архива, дава сведения за неговото участие във Видинското въстание (1850 г.) и в отряда на Липранди по време на Кримската война. Запазен е и препис на молба на българи до султан Абдул Меджид във връзка с изпълнението на Хатихумаюна.

Ф. 114; 6 док.; 1876 г.; инв. оп. II В; пост. 1926 г.

СИДЕР КОСТАДИНОВ ГРЪНЧАРОВ

(Сидер войвода, бай Сидер; псевд.: Високият, Мустакатият, Пратеникът, Бай Сотир)

(роден в 1839 г. — Г. Оряховица; загинал в 1876 г. — Ст. планина)

Революционен и стопански деец през Възраждането: член на Горнооряховския революционен комитет; участник в подготовката на Априлското въс-

танне в Търновски революционен окръг; изел участие с чета в Сръбско-турската война и загинал при разбиването ѝ в Софийско.

Източници:

За фондообразувателя: КБЕ. Т. II, с. 78; Цонев, Зв. Сидер войвода (1839—1876). С., (1939).

Публикации на документи: АВ. Т. I.

Запазените разписка и писма от Ст. Стамболов, Г. Обретенов, Ив. Хаджидимитров, поп Харитон и др. до фондообразувателя са във връзка със следните въпроси по подготовката на Априлското въстание в Търновски революционен окръг: събиране на пари; закупуване и пренасяне на оръжие, динамит и патрони; прехвърлянето във вътрешността на поп Харитон и дядо Никола Вираноолу; засилената турска охрана по дунавския бряг и др. В писмата се споменава за революционните дейци Я. Ангелов, К. Ботев, Д. Горов, В. Грънчаров, П. Карнобатов, П. Раданов и др., както и за „Песни и стихотворения“ от Хр. Ботев и Ст. Стамболов.

Ф. 115; 13 док.; 1854 .. 1888 г.; 1 инв. оп.; пост. преди 1944 г.; рус. и ср. ез.; част от фонда — в НА — БАН (ф. 14).

СТЕФАН ИЛИЧ ВЕРКОВИЧ

(роден в 1827 г. — Босна; починал в 1893 г. — София)¹

Босненски археолог, учител и книжовник от Възраждането и първите години след Освобождението; изследвач на фолклора, етнографията и археологията в българските земи, особено в Македония и в Родопския край. Автор на сборниците „Народне песме македонски бугари“, „Веда Словена“ и др.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Арнаудов, М. Верковичи „Веда словена“, С., 1968; Велева, Д. Архивни фондове... — В: ИАН — БАН. Ки. I, 1957, с. 166; Възвѣзова-Каратеодорова К. Писма на български и чужди слависти... — ИИБКМ. Т. III (IX). С., 1953, с. 105; П. Динев. Делото на Стефан Веркович. В: Стефан И. Веркович. Народни песни на македонските българи. Ки. I. Женски песни, С., 1966, с. 5—26; КБЕ. Т. I, с. 482.

¹ Според П. Динев в пос. тук биографична статия Веркович е роден в 1821 г.; някои автори сочат 1894 г. за година на смъртта на Веркович.

Публикации на документи: Веркович, Ст. Топографическо-етнографски очерк Македонии. Слб., 1889; Вържарова, Ж. Н. Руските учени и българските старини. Изследване, материали и документи. С., 1960, с. 103—112, с. 149—153.

Запазеното *писмо* от Веркович (1886 г.), адресирано до П. Лавров (?), е във връзка с неговите проучвания на фолклора в Родопския край, опитите му да си осигури средства за пътуване дотам, както и теорията му за произхода на старославянския език.

От *книжовната дейност* на фондообразувателя е запазен непълен ръкопис на труда му „Топографическо-етнографически очерк Македонии“ (по-голямата част от този труд е публикувана в С. Петербург през 1889 г., като са останали непубликувани материалите за казите в Солунския санджак).

В прошения до великия княз Ал. Александрович и до барон Ф. Бюлер (1878 г.) Веркович говори подробно за своите проучвания на Балканския полуостров по издирване на старини и записване народното творчество на македонските и тракийските българи, по събиране на материалите за топографията и етнографията на Македония и пр.; поднася в дар на императора колекция от монети и други старини, за да послужат като фонд за набиране доброволен флот на Русия по подготовката ѝ за евентуална нова война; иска препоръка във връзка с разпространението на сборника „Веда словена“.

Ф. 116; 123 док.; 1833... 1891 г.; 1 инв. оп.; пост. 1896 г.; бълг., нем., рум., рус. и фр. ез.

ИВАН ПОПВЕЛЧЕВ ГРУДОВ

(Попович, Попзасилев)

(роден в 1827 г. — Габрово; починал в 1895 г. — Букурещ)

Политико-обществен и революционен деец от Възраждането, проявил се като привърженик на идеите на българската либерална буржоазия: отначало член на Привременното българско началство в Белград (1852 г.) под председателството на Раковски; един от създателите на Тайния централен български комитет и от редакторите на органа му в „Народност“; член на Българското централно благотворително общество; занимавал се и с търговия.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: АГСР. Т. II, с. 453; Кисимов, П. Исторически работи. Моите спомени. Ч. III. История с документи и писма. С., 1901, с. 77—78; КБЕ, Т. II, с. 73.

Публикации на документи: Кисимов, П. — вж. пос. съч.; в. „Народност“, 1868.

Между малобройните документи с *биографични данни* за фондообразувателя се пазят негово кръщелно свидетелство (изд. 1873 г.) и няколко документа във връзка с материалното му състояние (1841... 1891 г.)

Между *кореспонденцията* има няколко чернови на Грудов до Гр. Начович, Ив. Сапунов, Ст. Стамболов, Др. Цанков и др. Те съдържат сведения за тежкото материално положение на българската емиграция в Румъния; разпространението на в. „България“ в Букурещ (1862 г.); дейността на българското читалище там; следване на българчета във военномедицинското училище в Букурещ (Г. Атанасович и др.); търговия с лой, червиш, боб, памук, восък и пр. (с Ив. Сапунов в Цариград); изпълнение на завещанието на Н. Василиади в 1884 г.; подпомагане семейството на Р. Попович (Попхристов) след неговата смърт.

Писмата до Грудов са писани от Ив. Балкански, Д. Велик-син, Д. Войников, П. Калянджиев, П. Кисимов, П. Мишайков, архим. Пахомий, Д. Хр. Попов, архиеп. Й. Соколски, В. Д. Стоянов, Ф. Тотю, Др. Цанков и др. Те отразяват предложението на Др. Цанков от 1862 г. до българската емиграция в Румъния, Сърбия и Русия за изготвяне прошение до турското правителство за амнистия; золуми на турци над български учители в Шумен (1862 г.); културния живот в Прага (1864 г.); епидемните от холера и дезинтерия в Румъния (1865 г.); набиране спомоществуватели за в. „Дунавска зора“; постъпване на К. Ефтимов в сръбската войска в Белград; събирането на статистически сведения от П. Калянджиев от Измаил за славяните, населяващи влашко-молдовските княжества (1868 г.); страданията на архим. Пахомий в затвора, преследван от гръцката патриаршия и турското правителство и емигрирането му от Цариград в Румъния; живота на Ф. Тотю в Одеса през 1870 г. и връзките му с българската емиграция в Румъния; революционни връзки между българи и румъни през 1867 г.; сведения на П. Мишайков за Сръбско-турската война (1876 г.) и за участието на български чети в нея; данни за политико-обществения живот в България непосредствено след Освобождението (съставяне на първия български министерски кабинет — 1879 г.) и др.

Документите (писма, адреси, обявления и др.) във връзка с дейността на Грудов като *член на ТЦБК — Букурещ* съдържат сведения за организиране на Комитета и привличане на членове, съставяне на частен комитет в Търново и др. От дейността на ТЦБК са запазени няколко документа, писани от Ив. Касабов:

„За автономията на българската църква“ (в който въз основа на мемоара от 1867 г. се прокарват искания за независима църква); „Акт за свещена коалиция между румъните и българите“; списък с имена на членове на комитета; „Основно законоположение на Народните тайни комитети“ и др. За комитета се отнасят и следните документи: отговор от ТЦБК срещу протеста на Иларион Макариополски и д-р Ст. Чомаков във връзка с подадения до султана мемоар (1867 г.); адреси до чужди владетели и държавници (Луи Наполеон III, Вилхелм I и Бисмарк) с молба за подкрепа; писмо от Свищовския комитет (1867 г.) до Грудов със съвети за разпращане на прокламации за събуждане на народа по повод на неуспеха (при преминаване Дунава) на четата на Ф. Тотю.

Документалните материали във връзка с дейността на Грудов като редактор на в. „Народност“ (след 23 дек. 1867 г.) са по-многобройни. Това са писма, дописки, статии, изложения и др., изпратени до редакцията на вестника. Писани са от И. Балкански, Р. Блъсков, Ив. Грудов, Р. Жинзифов, Б. Запрянов, Ил. Макариополски, П. Калянджиев, Ив. Касабов, П. Кисимов, З. Княжески, Н. Ковачов, Ив. Мънзов, В. Рашеев, редакцията на в. „Москва“, С. Стоманяков, П. Фитов, К. Цанков, Ст. Чомаков и др. Те съдържат сведения във връзка със следните въпроси: за отрицателното отношение на Ил. Макариополски и Ст. Чомаков спрямо мемора от 1867 г. и за разпространението на същия в Цариград, Румъния и Русия; за причините на неуспеха на четите на Ф. Тотю и П. Хитов (1867 г.); за събиране на средства за ТЦБК в Русия (от Н. Тошков в Одеса и др.); за набиране средства, абонати и кореспонденти за в. „Народност“, за списването и разпространението на вестника в България, Румъния, Виена и Цариград, за някои публикации и сътрудници на „Народност“ (Сп. Палаузов, П. Кисимов, Р. Жинзифов и др.); за някои абонати на в. „Дунавска зора“ и в. „Македония“; за задържането на Т. Мутев поради продадените от него през 1867 г. брошури „Поглед към народния въпрос“ и „Припятство за народния успех“; за статия на Б. Запрянов относно славянското единство, на което българите много държат; за учителското дело в Болград и за учителя Теод. Икономов; за събиране помощи от Русия от Р. Жинзифов, Ив. Аксаков, Московския благотворителен комитет, измаилските българи и др. за пострадалите българи, избягали във Влашко след преминаване на четите на П. Хитов и Ф. Тотю; за следване на млади българи в Румъния; за отваряне на читалище в Болград през 1868 г.; за следване на А. Манолов в Математическия факултет в Мос-

ковския университет; за отпечатване стихотворението „Кървава кошуля“ от Р. Жинзифов; за дописки относно тежкото положение на българите (убийства, преселване на жителите от планинските села, за да не дават подслон на хайдушките чети; отвличане на хора) и пр.

Два документа (1868 и 1873 г.) илюстрират дейността на *Българското читалище „Братска любов“* в Букурещ и на неговия член Ив. Грудов.

Във връзка с *обществено-политическата дейност* на фондообразувателя са и следните документи: писмо от училищното настоятелство в Габрово и от църковната община в Свищов (1871 г.), от Македонската дружина в Цариград, настоятелството на женското дружество в Свищов до родолюбиви българи в Букурещ и от др. Те отразяват следните въпроси: завещани недвижими имоти на Габровското училище; дейността на Българското книжовно дружество (1871 г.) и дейността на Македонската дружина; помощи от българи в Букурещ за построяване на училище за девойки в Свищов (1872 г.); наследството на П. Кермекчиев и др.

Няколко документа се отнасят до *брата на Грудов — Стефан Попвелчев*. Те са във връзка с наследствени имущества от баща му йерей Василий с подканата от страна на Й. Соколски да подпомогне Соколския манастир (1853 г.) и др.

Във фонда има и малка група документи (1833... 1872 г.) с разнообразно съдържание: акт за продажба на място; чернова на адрес (1856 г.) на българите до Абдул Меджид „Общият глас на България. За решението на Восточний въпрос“; писмо от търновци (1866 г.) до митр. Панарет Рашев със сведения за училищното дело в Търново и с молба да бъде подпомогнато; писмо (1867 г.) от П. Грамадов до Ат. Андреев и П. Кисимов за отзвук на брошурата на П. Кисимов „България пред Европа“ (1866 г.) в Русия, както и за подготовката на българската емиграция и руските офицери за подпомагане с пушки и хора българите в Белград, събрани там за сформирането на Втората легия.

Ф. 117; 25 док.; 1876 г.; инв. оп. II В; пост. 1926 г.

ТОМА АНТОНОВ КЪРДЖИЕВ

(псевд.: Уста Георги, Бай Георги, Бай Генчо, Генчо)

(роден в 1850 г. — с. Арбанаси, Горнооряховско; разстрелян в 1887 г. — Русе)

Учител и революционер от Възраждането; член-основател на Русенския революционен комитет; организатор на Червеноводската чета през въстанието^о

в 1875 г.; участвувал в подготовката на Априлското въстание и изпращането на доброволци за Сръбско-турската война; разузнавач и преводач през Освободителната война. След Освобождението — обществено-политически деец; участник в русенския бунт.

Източници:

За фондообразувателя: Иванов, Ю. БНП, с. 303—304; КБЕ. Т. III, с. 203; Страшимиров, Д. Т. ИАВ. Т. I, с. 207, 229.
Публикации на документи: АВ. Т. I.

Запазените *писма и телеграми* до фондообразувателя са от Я. Ангелов, Д. Горов, А. Гудов, Ил. Драгостинов, Н. Обретенов, Г. Петкович, Ст. Стамболов, Н. Табаков, Ф. Тотю и Ив. Хаджидимитров. Отнасят се до подготовката на Априлското въстание в Търновски революционен окръг: дейността на Русенския революционен комитет, на фондообразувателя и на Ил. Драгостинов, Г. Измирлиев, Н. Славков, С. Грънчаров и др.; доставянето и пренасянето на оръжие; проучване на най-краткия път между Русе и Г. Оряховица във връзка с преминаването на чети; плана за преминаване на П. Хитов и Ф. Тотю с чети; деня на въстанието; натрупване на турски войски в Търновско; обявяване на въстанието в Панагюрище и др.

Документите съдържат сведения и за разпространението на „Песни и стихотворения“ от Хр. Ботев и Ст. Стамболов, за заседание на протестантите в Русе и др.

Ф. 118; 3 док.; 1870—1872 г.; 1 инв. оп.; пост. 1919 г.

ПЕТЪР ВАСИЛЕВ ГЮМЮШЕВ

(роден около 1848 г. — В. Търново; починал в 1877 г. — Г. Оряховица)

Търговец, учител и читалищен деец през Възраждането; един от председателите на читалището във В. Търново.

Източници:

За фондообразувателя: Чилингиров, Ст. Български читалища преди Освобождението. Принос към историята на Българското възраждане. С., 1930, с. 513—516.

Запазените две *писма* (от фондообразувателя до негов братовчед и от Ив. П. Славейков до Гюмюшев) се отнасят до чи-

талището във В. Търново и снабдяването му с вестниците „Lewant Herald“, „Македония“ и др.; спирането на арменски и турски вестници; тежкото материално положение на П. Р. Славейков, отдал се на народополезна дейност, и оказаната му помощ от абаджийския еснаф в Цариград; хода на църковно-националната борба и ролята на Антим I; необходимостта от образовани и просветени българи и пр.

Заназнен е и *ръкопис-ръководство* за танци, писано от фондообразувателя.

Ф. 119; 284 док.; 1865... 1922 г.; 1 инв. оп.; пост. 1923 г.; бълг., нем., рус., ср., унг. и фр. ез.

АНТОН ХАДЖИГЕОРГИЕВ ДРАНДАР

(Драндаров, Драндарович; псевд.: А. Brutus)

(роден в 1837 г. — Велес; починал в 1925 г. — София)

Търговец и публицист през Възраждането. След Освобождението — кореспондент на чужди вестници; заемал административни длъжности; автор на трудове на нем. и фр. език по балканските въпроси.

Източници:

За фондообразувателя: Касъров, Л. Енциклопедически речник. Ч. I. Пловдив, 1899, с. 430; пенсионното му дело: БИА—НБКМ, кол. 47, II 940.

Запазени са следните *биографични* документи: кръщелно свидетелство; удостоверения от Будапещенския университет (1871 г.) за издържани изпити по правни науки; писма и др. от турското посолство и от Министерството на външните работи във Виена във връзка с изпитите му по дипломация; свидетелства за унгарско и българско поданство; писма, грамоти и дипломи за награждаване за научна и публицистична дейност, за граждански заслуги, за 50-годишния му юбилей и пр. от българския княз, сръбския крал, черногорския княз, Министерството на просветата и изкуствата във Франция и др.

Автори на *писмата* до фондообразувателя са български и чужди общественици, учени, културни дейци и разни институти: Б. Ангелов, М. Балабанов, А. Берг-Джон, проф. С. Бобчев, П. Боткин, А. Бордо, Ив. Вазов, А. Вандал, Гр. Василев, д-р [Ст. ?] Ватев, проф. д-р Ив. Георгов, Ив. Ев. Гешов, Г. фон Гюркович,

д-р Ст. Данев, С. Добрович, А. Еванс, д-р П. Зилахи, д-р К. Иречек, А. Кояндер, Е. Лавеле, граф дьо Лафарг, А. Лерой-Боллийо, П. Линдерберг, Гр. Начович, княз Никита Черногорски, М. Пашич, Д. Призон, Ж. Рамен, Д. Ризов, д-р Русев, Е. фон Сас, Сементовски-Курило, д-р Д. Станчов, П. дьо Тал, Н. Тантилов, Р. Флайшер, граф А. дьо Форас, Х. Хесанчиев, Н. Чариков, Ат. Шопов, д-р А. Шраус, Й. Шросмайер, членове на българското царско семейство, Дворецът — Белград, Народната библиотека и Народният музей — София, и др. Кореспонденцията съдържа сведения във връзка със сътрудничеството на Драндар във вестниците „Die Presse“ (Виена), „Manchester Guardian“ (Оксфорд), „Mecheroutiette“ (Париж), „Deutsche Revue“ (Дрезден) и др.; политическите и икономическите интереси на Италия на Балканите и сътрудничеството ѝ с Австрия за надмощие в Адриатическо море (1910 г.); Балканската война и претенциите на Италия за средиземноморски острови; подпомагане на бежанците от Седмиградско (1917 г.); възможностите за сключване на мир (1918 г.), ролята на Русия и отношението на Вазов и Начович по този въпрос; откупуването на западната жп. мрежа от Франция; турските училища в Одрин; смъртта на А. Волф (1896 г.); аудиенция на фондообразувателя при сръбския крал Александър I; отпечатването на негови трудове; за подарени негови публикации на царски особи и видни българи и чужденци на Народната библиотека—София, на училищните библиотеки във Велес и др.; за юбилея му по случай 50-годишната му дейност и 80-годишния му рожден ден и др. Запазени са и визитни картички, покани за приеми, балове и концерти, снимки с автограф на Линдерберг.

За *дейността* на фондообразувателя като *чиновник и публицист* има няколко писма, дипломи, пътни листове и др. във връзка с назначаването му в Министерството на вътрешните дела (1883 г.); за избора му за външен член на Унгарското географско и етнографско дружество; за научните му обиколки из Моравско, Македония и Одринско през 1917—1918 г.; за решението на Велешката община за увековечаване името му за заслугите му по изясняване на българския въпрос пред външния свят; и др.

Ф. 120; 5 док.; 1856, 1862 г.; 1 инв. оп.; пост. преди 1944 г.; рус. ез.

ДИМИТЪР ГИНЧЕВ ГИНОВ ПАНОВ

(роден в Лом¹; починал преди 1859 г. в Русия)

Борец против османското иго и обществен деец през Възраждането; един от организаторите на Видинското въстание (1850 г.), за което бил заточен; доброволец в Кримската война; водил преговори със сърбите за съвместни действия против поробителите; занимавал се с уреждане положението на българските преселници в Южна Бесарабия (1862 г.).

Източници:

За фондообразувателя: Димитров, Г. КиБ. Ч. II, с. 150—160; Димитър Ангелов... — Ломско слово, бр. 22—23, 29—30 дек. 1938; БИА—НБКМ, ф. № 113, арх. ед. 13, л. 1—2; документите във фонда.

Запазени са следните документи във връзка с *дейността* на фондообразувателя: свидетелство (1856 г.) за участието му в Кримската война в отряда на Липранди; две писма (1856 г.) със сведения за разпорежданията на руското правителство относно възнаграждението и уреждането положението на доброволците във войната (славяни, гърци) и специално това на Д. Панов с посочване имената на отличилите се българи — Панов, Ст. Николаев, Д. Милков, П. Станков, А. Вего и др.; свидетелство (1869 г.), от което личи, че Панов е бил почетен гражданин на Русия; два открити листа (1862 г.), издадени от руските власти за осигуряване свободен достъп на Панов в Таврическата губерния (Южна Бесарабия) за уреждане положението на преселените там българи от Видинско.

Ф. 121²; 197 док.; 1885—1886 г.; 1 инв. оп.; пост. преди 1944 г.; бълг. и рум. ез.

МИХАИЛ (МИХАЛ) ХАДЖИСЛАВЧЕВ³ (СЛАВЧЕВ)

Деец от първите години след Освобождението; касиер на Търновския окръжен комитет за набирање на доброволци за Сръбско-българската война.

¹ Засега не намерихме данни за рождената дата и датата и мястото на смъртта му.

² До 1957 г. този фонд бе регистриран в БИА под наименованието „Окръжен комитет за доброволци в Търново“.

³ Засега не можахме да уточним годините на раждането и смъртта му.

За фондообразувателя: документите във фонда.

Документите във връзка с *дейността* на Хаджиславчев като *касиер на Търновския окръжен комитет* за доброволци във връзка с войната от 1885 г. са предимно разписки, отнасящи се за закупени хранителни продукти, облекло, съоръжения, медикаменти и др. за поддържане на доброволците от Търновската чета „Раковски — Левски“; изработване знаме на четата; пътни и порционни на доброволците до Плевенско, Кесарево, Берковица и др.; съставяне клонове на комитета в окръга; събиране помощи и пр. Запазена е разписка от доброволци-черногорци (Р. Петрович, П. Вулетич, Й. Разпопович, Л. Дамянович, В. Мишевич и др.) за получени от тях пътни и дневни до Пловдив.

Две квитанционни книги и „Кондика за записване волни помощи за поддържане волниците 1885 г.“ удостоверяват получените помощи от Търновското окръжие и имената на дарителите. Запазен е и прихода-разходен дневник (17 окт. 1885—15 дек. 1886 г.), както и „Списък на Добричският доброволчески комитет за събраните му доброволски помощи и изразходвани суми за поддържането на доброволци и пр. по Съединението и Сръбско-българската война през 1885 и 86 год.“.

Ф. 122; 280 док.; 1838... 1928 г.; инв. оп. II В; пост. 1926 г.; бълг., рум., ср. и фр. ез.; част от фонда — в Русе, музея „Баба Тонка“.

НИКОЛА ТИХОВ ОБРЕТЕНОВ

(псевд.: Каврък, Кавръкоолу, Кавръкоолу Цоко, Келеш Колю, Килата, Кубрат, Мълчанко, Мълчанков, Мълчанов, Паша, Петраки (Петър) Златев, Тихо, Тропчо)

(роден в 1849 г. — Русе; починал в 1939 г. — Русе)

Изгънат революционен деец от Възраждането: един от организаторите на революционния комитет в Русе; участвувал дейно в подготовката на въстанията от 1875—1876 г. и в Ботевата чета; заточен в Сен Жан д'Акр (Акия Калеси). След Освобождението — административен чиновник; автор на ценни спомени.

За фондообразувател: КБЕ, Т. III, с. 621; Обретенов Н. Спомени...; БИА — НКМ, ф. 318, арх. ед. 4, л. 311 — 393.

Публикации на документи: АВ. Т. I; Обретенов, Н. — вж. пос. съд.; ОБ. Т. I.

Запазената *кореспонденция* до фондообразувателя, произхождаща предимно от 70-те години на миналия век, съдържа писма от В. Абаджиев, П. Волов, С. Геренов, Д. Горев, М. Греков, Ив. Драсов, Ст. Заимов, Хр. Иванов — Големия, Г. Икономов, А. Кънчев, Т. Кърджиев, А. и Г. Обретенови, О. Панов, Г. Петрович, Ив. Семерджиев, Й. Симеонов, Ф. Симилов, Ст. Стамболов, З. Стоянов, Ив. Хаджидимитров, П. Хитов и др., както и негови писма. Те отразяват главно дейността на революционните комитети в Русе, В. Търново, Шумен, Ст. Загора и др. във връзка с революционните борби и подготовката на въстания (съдбата на заточениците от Хаджи Димитровата чета и отношението на екзархията към тях; дейността на Л. Каравелов и В. Левски; събирането на материални средства за освободителното дело; арабаконашкия обир и залавянето на Общи и Левски и др.; разстройството в революционната организация след загубата на Левски; Хасковското приключение и съдбата на затворените във връзка с него; проекта за ликвидиране на противници на революционното движение — П. Златев, В. Симеонов, Ив. Сапунджиев и др.; подготовка и ход на въстанието от 1875 г., план за подпалването на Цариград, потушаването на въстанието и съдбата на бр. Жекови; изпратена чета за Херцеговина; дейността на Г. Бенковски и Ст. Заимов по време на Старозагорското и Априлското въстание; политиката на Русия към България; живота на българските заточеници в Диарбекир и другаде и освобождаването им по силата на Санстефанския мирен договор; гръцката и сръбската пропаганда сред българите в Македония и др.). В кореспонденцията има сведения и за следването на българи в Русия, Цариград, Лайпциг, Табор и др. (имената им и живота им там, учебната програма, мнението им за чехите, безработицата в Чехия и емигрирането на чехи в Америка, Русия, Влашко и др., получаването на сп. „Читалище“ в Табор, изпращане на насекоми от България за изучаването на българската фауна и др.); дейността на читалището, училището и женското дружество в Русе и създаването на певческо д-во там; бита и живота на търновци; българското литературно д-во в Болград; настаняването на Г. Обретенов за помощник-учител в Търновско (1875 г.); българи на служба в

Хиришовата железница; разпространението на картини със сюжет от революционните борби — четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа, убийството на А. Кънчев и др.; набиране на спомоществователи за кн. „Песни и стихотворения“ от Хр. Ботев и Ст. Стамболов; разпространение на книги на Л. Каравелов; проект на Стамболов да издава хумористичен вестник; биографични бележки за семейство Горови; смъртта на Т. и Г. Обретенови; изложението в Лайпциг (1871 г.). В писмата се споменават и следните имена на революционни дейци, на периодични издания и др.: Н. Българов, В. Ганчев, Върбан Халач, поп Димитър от с. Василевци (Ломско), Димитър Сирака, Ил. Драгостинов, Р. Иванов, Г. Карамаждраков, Н. Красналиев, С. Кънчев, Ил. Линков, М. Нейков, Г. Николов, Хр. Патрев, Бачо К. Петров, Ст. Пилчев, М. Радославов, Н. Сакеларов, Д. Станчоолу, П. Шарпчиев и др.; в. „Турция“, „Източно време“; книгата „Первоначална книга“ от Водовозов и пр.

В преписката се споменава още за издавания от Каравелов в. „Свобода“; дейността на П. Обретенова като милосердна сестра в Свищов по време на Освободителната война; панаира в Ески Джумая (1873 г.); разпространение на драмата „Хаджи Димитър Ясенев“ от Каравелов и „Моето пътуване по Стара планина“ от Хитов и др. Споменават се също и имената на следните лица: Д. Атанасов, П. Берковски, Ст. Ботев, Евл. Георгиев, С. Геренов, А. Данев, В. Йорданов, З. Княжески, Г. Карамаждраков, Ив. Карамихалев, Т. Кърджиев, отец Матей Преображенски, И. Наумов, кап. Р. Николов, М. Радославов, П. Р. Славейков, Ст. Софийски, Т. Станчев, Ст. Събков, А. Узунев, К. Цанков и др.

От *революционната дейност* на фондообразувателя са запазени протоколи, възвания, разписки и други документи и главно преписка, разменена между БРЦК — Букурещ, революционните комитети в Русе, В. Търново, с. Червена вода, Ст. Загора и др. и революционни дейци (К. Ботев, Хр. Ботев, Г. Бошнаков, Хр. Бръчков, К. Ганчев, Ив. Драсов, Г. Живков, Ст. Заимов, К. Киселов, Т. Кърджиев, сем. Обретенови, Ст. Стамболов, Т. Станчев, З. Стоянов, Н. Табаков, Ив. Хаджидимитров, П. Хитов, Т. Хитров, Н. Ценов и др.). Документите съдържат изобилни данни за развоя на българското национално-революционно движение от 1871—1878 г., а именно: за дейността на БРЦК (Букурещ) и на комитетите в страната; за комитетския печат; за приемане устава на БРЦК, първото общо годишно събрание в Букурещ (1872 г.) и събранието в 1874 г. за дадени пълномощия; за заточени четници от Хаджидимитровата чета; за

Арабаконашкия обир и Хасковското приключение; за новите революционни псевдоними, установени на събранието във В. Търново (1873 г.); за дейността на В. Левски, Л. Каравелов, Ан. Кънчев, Д. Общи, Ф. Тотю, П. Хитов, М. Греков, поп Харитон, П. Волон, Н. Обретенов и др.; за образуването на нови революционни комитети; за подготовка на чети и организиране на въстания; за отношението на българската емиграция в Русия и Бесарабия към освободителното дело; за ликвидиране на шпиони и предатели; за въстание в Херцеговина и необходимостта да се използва този подходящ момент за действия в България; за подготовка на въстанието от 1875 г. и за събранието в Букурещ по този въпрос; за Априлското въстание и последвалите го събития (подготовката на Панагюрски революционен окръг; препращане на оръжие за Търновски революционен окръг; датата на въстанието; липсата на средства; желанието на група български работници по железопътната линия Пловдив — Предел да помогнат на въстаналите; преживяванията на З. Стоянов след арестуването му, срещата му с Н. Обретенов и др.; издаването на паспорти на Ст. Заимов, Г. Апостолов, К. Ботев и Н. Обретенов като на сръбски поданици; Цариградската конференция и съдбата на българските заточеници; и др.).

За участието на Н. Обретенов в Ботевата чета са запазени „Списък на имената на четата, наричаема „Св. Георги“, която се съедини на Бекет в парахода „Радецки“ с дружината под предводителството на Х. Ботев“; въпросите и отговорите по разследването на Обретенов пред турския съд в Търново и Русе със сведения за завладяването на „Радецки“, пътя на четата, вождата ѝ, залавянето на някои четници и др.; препис от присъдата на Обретенов и други четници, публикувана във в. „Дунав“; тетрадка с негови бележки за „Пътуване от Цариград до Акия (Акра). 1877 год.“ и списък на заточени и умрели в крепостта Акра българи. Две телеграми до Г. Киселов (Гюргево) са във връзка с участието на българи в Сръбско-турската война.

Във връзка с дейността на фондообразувателя са запазени още скани за разчитане на шифрован текст; шифри; преписи от проектоустава и печатния устав на БРЦК; препис от протокола на събранието на БРЦК (1872 г.); списък на псевдоними на дейци от Русенския революционен комитет и др.; кратко животоописание на Г. С. Раковски; протоколи от събранията на Революционния комитет в Русе (1871 г.) и касовата книга на комитета (1874/75 г.); списъци на затворници и заточеници, на отвлечени девойки и на затворени казаци; план на Силистра

с укрепленията му; скици на Търново; „Статистика на днес съществуващите просвещени българи, способни за по-отлични държавни служби, тяхната възраст приблизително и сегашното им местопребивание“ (1877 г.); некролог за смъртта на Л. Каравелов; манифест за Съединението и др. Молба на Обретенов и З. Стоянов до Министерството на просвещението и писмото-отговор (1883 г.) се отнасят до исканата от тях материална помощ да обиколят местата, свързани с някои събития и въстания, и да съберат сведения, необходими им за написване историята на българските въстания.

От семейните архиви са запазени: 1. Тефтер със сметки за *търговската дейност на Тихо Обретенов* (баща на фондообразувателя) от 1838—1845 г. 2. Две молби на майка му — *баба Тонка*, до Епархиалния съвет и руската главна квартира във връзка с освобождаването на сина ѝ Ангел и други заточеници от Хаджи Димитровата чета; писма до нея от Ил. Драгостинов, Д. Маринов, А. и Н. Обретенови (със сведения за нейното участие в освободителните борби); за заточението на А. Обретенов и съдбата на неговите другари-заточеници; за смъртта на съпруга ѝ Т. Обретенов; за неуспеха на въстанието от 1875 г.; за съдбата на Ст. Стамболов, З. Стоянов, Г. Икономов, Ив. Хаджидимитров, Г. Обретенов, Т. Чунчулов, А. Данев, Н. Табаков, Т. Кърджиев и др.; за усилената подготовка на Н. Обретенов и на други дейци за Априлското въстание; за живота на Н. Обретенов в Цариградския затвор след разбиването на Ботевата чета и др. 3. *Писмата до Ангел Обретенов* от брат му Никола (1873/74 г.) по време на заточението му в Акция са със сведения за: семейство Обретенови; направените постъпки за освобождаване на заточениците; следването на Г. Обретенов в Одеса; смъртта на Т. Обретенов; съдбата на П. Вълчев от Хаджи Димитровата чета и др. 4. Паспорт на *Георги Обретенов*, издаден от Сръбското дипломатическо агентство в Румъния (1875 г.) и писма до него относно подготовката на въстанието (1875 г.) и преминаването на Стамболов и Хр. Караминков в България по подготовката на Априлското въстание. 5. *Писма до Петра Обретенова* от Ст. Ботев, Ив. Горова, Ив. Данчев, Ил. Драгостинов, Г. Икономов, Т. Кърджиев, Г. Обретенов, Мл. Павлов, Н. Саранов и Ст. Стамболов във връзка с подготовката на Априлското въстание в Търновски революционен окръг (определяне на Гюргево за център на подготовката; снабдяване с оръжие и храни, ушиване на знамена; събиране на средства; пренасяне на пощата и куриери; бягството на Т. Кърджиев от Русе; съдбата на Ст. Заимов, Г. Обретенов,

Г. Измирлиев и др. и на Ботевите четници К. Ботев, Н. Обретенов, Ив. Данчев, Мл. Павлов след потушаване на въстанието; грижите на Т. и П. Обретенови към затворниците; за шпионската дейност на Ст. Саръиванов от Русе и др.). Писмата съдържат сведения още и за: Сръбско-турската война; военните действия в Черна гора; разпродажбата на „Песни и стихотворения“ от Хр. Ботев и Ст. Стамболов; портрета на П. Обретенова във въстанически дрехи; подготвяния от Ст. Ботев очерк за семейство Обретенови и пр. 6. Запазено е и писмо от Н. Обретенов до семейството му във връзка с преминаването му в България през 1876 г.

Ф. 123; 112 док.; 1870... 1925 г.; инв. оп. II В; пост. 1926, 1929 и 1955 г.; бълг., рум. и рус. ез.; част от фонда се пази в Института за история (БАН — секция „Възраждане“).

ФИЛИП СТОЯНОВ СИМИДОВ

(роден в 1852 г. — В. Търново; починал в 1925 г. — Русе)

Учител и революционен деец през Възраждането: член на революционни комитети (Била Слатина, Лясковец и др.) и на БЦБО; участник в подготовката на Априлското въстание и на Ботевата чета и в Сръбско-турската и Освободителната война. След Освобождението: чиновник, народен представител, стопански деец. Занимавал се с книжовна дейност (сътрудник и редактор на в. „Нова България“, сп. „Поборник-опълченец“; автор на исторически публикации).

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Великов, Ст. [и др.]. Петко Р. Славейков..., с. 339—341, 724; Минев, Д. Филип Симидов. (За тридесет годишнината от смъртта му). — Истор. преглед, XII, 1956, кн. 2, с. 81—89.

Публикации на документи: Минев, Д. — вж. пос. ст.

От биографичните материали за фондообразувателя е запазено свидетелство, издадено му от централното училище „Кирил и Методий“ във В. Търново (1870 г.) за завършен пети клас със сведения за изучаваните предмети и успеха му.

Писмата до Симидов са главно във връзка с дейността му като разузнавач по време на Освободителната война. Писани са от Г. Антонов, полк. Н. Артамонов, Хр. Викилов, Г. Дачков, В. Петров, Д. Хр. Попов, Ст. Савов, Е. Ф. Филипович, М.

Хаджимицов и др. Те съдържат инструкции на полк. Артамонов като началник на разузнавачески корпус във връзка със събиране на следните сведения: връзката с ген. Гурко; броя, въоръжението и движението на турските войски (споменават се обектите Телиш, Луковит, Орхание, Враца, София, Берковица, Чипровци, Арабаконак, Видин, Пирот, Гинцик, Литаково, Своге, Сливница, Радомир, Самоков, Ихтиман, Пазарджик, Кюстендил, Шипка, Одрин, Плевен и др.). В писмата има данни за изпращани на Симидов от В. Бигов, Ц. Валев, Г. Дачков, В. Петров и други разузнавачи сведения за състоянието на турските войски във Врачанско, при Петрохан, в Берковица, към Сливница, София и другаде; заплахата от поява на черкези и опасността за палежи и грабежи във Враца преди превземането ѝ от русите; готовността на населението за борба; липсата на оръжие и др. Част от писмата до Симидов се отнасят и до списването и издаването на сп. „Поборник-опълченец“ и съдържат сведения за: събиране на материали за българското национално-революционно движение и дейността на Г. С. Раковски, В. Левски, А. Кънчев, Е. Филипович, Д. Хр. Попов, Хр. Викилов, Г. Антонов, С. Младенов, Д. Общи, Н. Славков, М. Цветков, Ст. Заимов, Хр. Лазаров и др.; псевдоними на революционни дейци; пренасяне на революционната поща от Ловеч за Т. Магурели; пренасяне на оръжие; Априлското въстание; заточеници от 1876 г.; участници в Сръбско-турската война; движението на Българското опълчение през 1877 г. и участници в него; преселението на българи в Русия (1860/61 г.) и др.

За *учителската дейност* на Симидов свидетелствуват писма от Българската екзархия и препис от свидетелство, издадено от Общинското управление в Бяла Слатина във връзка с учителствуването му в Българското училище в Цариград (1872 г.), във Велес (1873 г.) и в Бяла Слатина (1874 г.), откъдето емигрирал в Румъния, преследван за революционна дейност.

От *революционната дейност* на фондообразувателя са запазени печатно въззвание на Привременното правителство в България (1871 г.) за събиране средства за освободителното дело и свидетелство от Общинското управление в Бяла Слатина за членството на Симидов в Белослатинския революционен комитет. Във връзка с участието на фондообразувателя в *Сръбско-турската война* са запазени „Закон на българските доброволци войници“ — в. Бабина глава, и препис от „Управление и закон на четата „Балкански лев“ под войводството на г-на Филипа Тотива“. От дейността на Симидов като *разузнавач* в

Освободителната война са останали открит лист от руското консулство в Букурещ (1877 г.) за престой в Румъния; билет от полицейския комендант на В. Търново за свободен пропуск (1877 г.); две свидетелства от Щаба на действащата армия за командироването му в Западна България с разузнавателна цел, както и за службата му в руската армия; писмо от началника на Пловдивски окръг (1879 г.) за награждаването му от руския император със сребърен медал.

За дейността на фондообразувателя след Освобождението във ведомството на *Министерството на вътрешните работи* са: заповед от Полицейското управление във Видин (1879 г. с благодарност за добрата му служба като секретар на управлението; писмо за назначаването му за *околийски началник* в Бяла (1880 г.); свидетелство за дейността му като окръжен управител в Ловеч (1881 г.); послужен списък и др. за заеманите от него длъжности във ведомството на министерството. Две писма — от Министерството на народната просвета и от двореца (1888 г.) — са във връзка с награждаването на Симидов със златен кръст като *училищен инспектор* в Оряхово. Удостоверението (1902 г.) от Окръжния съд в Русе е за кандидатстването на Симидов за *народен представител* в Русенски избирателен окръг. Свидетелство от Общинското управление в Оряхово (1895 г.) удостоверява материалните щети, понесени при пожара във *фабриката му за червен восък и масило*.

Във връзка със списването, набирането на абонати и *редактирането на сп. „Поборник-опълченец“* от Симидов са запазени: 1. Свидетелства, биографични и автобиографични бележки, ръкописи и др. на редица дейци на българското национално-революционно движение и от Освободителната война (Н. Астарджиев, С. Биаров, Др. Божилов, А. Войводов, П. Гергов, И. Джупанов, Д. Диамандиев, А. Катров, П. Киряков, М. Марковски, М. Митев, М. Нейков, Н. Николов — Добриното, П. Пармаков, Ст. Попов, А. Радев, Н. Славков, Е. Филипович, поп Харитон Станчев, Я. Христов и др.). 2. Ръкопис с биографични бележки за Ив. Димитров, Хр. Странджата, Н. Кинтишев, Д. Пъшков, Б. Ганева, Хр. Караминков, Е. Грънчарова, Хр. Иванов и др. с бележки за БРЦК, за портрети на поборници, народни песни и др. 3. Ръкописът „Сборник за бележките на 1. Народните ни въстания от падането на България досега; 2. За нашите стари и нови хайдути войводи“ с исторически бележки за селските въстания от средата на миналия век, Кримската война, Капитан Николовото въстание (1856 г.), Димитракиевата буна (1856 г.)

и Хаджи Ставревото въстание (1862 г.), както и биографични бележки за български хайдутки и хайдутки: Калифер, Добри, Велко, Иадже, Дончо Ватаха, Ангел, Дойчин, Детелин, Ильо, П. Хитов, Румена, Тодорка, Боряна, Недка и др.

Няколко *ръкописа* на Симидов съдържат стихотворения, мисли и бележки със сведения за Бесарабия и живеещите там българи; Балканските войни; Първата световна война; характеристика на политически партии и дейци; външната политика на България; отрицателното отношение на Симидов към Великата октомврийска революция и др.

За *дейността* на фондообразувателя са запазени още: писмо от Министерството на войната (1885 г.) за събиране на материали за Българското опълчение и спомените на Симидов за участието му в Сръбско-турската война; изходящ дневник за кореспонденцията на Симидов; списък на книгите му; свидетелство от Общинското управление в Оряхово (1893 г.) и писмо от Министерството на народната просвета (1895 г.) за пенсионирането му.

Запазено е и завещание на Симидов с разпореждания за книжовното му наследство.

Ф. 124; 77 док.; 1872... 1878 г.; инв. оп. II В; пост. 1926 г.; бълг и рус. ез.

НИКОЛА ГЕОРГИЕВ КАБАКЧИЕВ

(Кабакчиолу)

(роден в 1847 г. — В. Търново; починал в 1895 г.)¹

Търговец и революционер през Възраждането; член на революционния комитет във В. Търново; участник в подготовката на въстанията през 1875 и 1876 г., за което бил арестуван; един от организаторите на българските разпознавателни чети през Освободителната война и разузнавач в отряда на ген. Гурко. След Освобождението административен саужител.

Източници:

За фондообразувателя: Ефес. Никола Г. Кабакчиев. — В: Поб. — опълч., кн. 4—6, с. 18—20.

Публикации на документи: Диневков, П. Българите като сълседвачи

¹ Засега не можахме да установим къде е починал.

на Освободителната война... — Зора, бр. 5605, 3 март 1938 Из неизследваните архиви. Освободителната война (1877-78 г.). — Родолюбие, II, 1935, кн. 5, с. 8.; ОБ. Т. II.

Запазените писма до Кабакчиев са от полк. Н. Артамонов, Хр. Иванов — Къкренченин, архим. Макарий, Гр. Начович, Г. Николов, М. Петков, С. Попов, Ф. Симидов, Ив. Хаджидимитров, Ст. Хаджизлатанов, Д. Хранов и др. Те съдържат сведения за действията на руските и турските войски и на българските разузнавачи (и специално за фондообразувателя), за положението на населението и пр.: 1. Данните относно *турските войски* и *башибозуците* са следните: състав, въоръжение, военачалници (Тосун бей, Рушид бей и др.); извършени престъпления и изстъпления; присъствие на английски инструктори; придвижване и водени сражения, във връзка с което се споменават редица обекти (Арабаконак, р. Арда, Враца, с. Врачеш, Гюмюрджина, Дедеагач, Долни Богров, Даръдере, Етрополе, Златица, Ихтиман, Калофер, с. Долно Камарци, с. Карабунар, Карлово, Клисюра, с. Кърнаре, Ловеч, с. Мъстанли, Орхание, Орханийско, Пазарджик, Пазарджишко, Плевен, Пловдив, Пловдивско, с. Рахманлий, Сопот, София, Софийско, с. Телиш, Трявна, Чирпан, с. Шипка, с. Ябланица и пр.). 2. За *руските войски* са дадени следните сведения: разположение на Главния щаб; минаване на руски отред през Балкана през октомври 1877 г. с разузнавателна цел; пречките за русите при преминаване на планината вследствие на лошото време през ноември; нареждането на ген. Гурко да се проучат пътищата от Широк извор до Златица и действията на отряда му; разположението на руските войски около Челопеч и в Орханийско; превземането на Телиш, Тетевен, Враца, Плевен и други селища; необходимост от присъствието на руски военен отред в Родопския край, заплашен от башибозуците, и пр. 3. За *дейността на българските разузнавачески чети*, на отделни разузнавачи и за положението на населението има следните данни: снабдяване на българското население и разузнаваческите чети с оръжие; изселване на населението от Пирдоп и Златица; сведения за селищата в Гьопсата; разположение на четата на Хр. Иванов; осигуряване на водач на ген. Гурко за минаване през Балкана; слухове за навлизане на сърбите в западните български земи; изпращане на облекло за опълченците на Шипка и затруднения при образуване на разузнавачески чети; заминаване на полк. Артамонов за Ловеч и местонахождение на Кабакчиев; за дейността на гръцкия консул в Пловдив и пр.

В архива са запазени и няколко документа, които не са адресирани до фондообразувателя: разпореждане на Артамонов

за прекративане дейността на разузнавачите и за неговото преминаване на служба към княз Черкаски; писмо от Р. Йосифов до архим. х. Макарий със сведения за движението на турските войски и особено на башинбозуците към Карлово, Сопот и другаде и за укрепването им около с. Кърнаре (Карловско); печатан екземпляр от устава на БРЦК и няколко разписки.

Ф. 125; 40 док.; 1867... 1897 г.; инв. оп. II А, II В; пост. 1928 и 1902 г.; бълг. и ср. ез.

РАЙЧО ПОПХРИСТОВ ПОПОВИЧ

(Попов)

(роден в 1838 г. — Габрово; починал в 1884 г. — Габрово)

Революционен и стопански деец от Възраждането, сапунджия по професия; емигрирал в Пловдив; един от инициаторите за съставяне на революционни комитети в Букурещ и Пловдив; подпомагал материално българи — емигранти в Румъния и четите на Хаджи Димитър и Ст. Караджа (в които участвувал и брат му Ив. Попхристов) и на Хр. Ботев. След Освобождението се завърнал в родния си град, където и починал.

Източници:

За фондообразувателя: Цончев, П. Габрово, с. 705—706; БИА — НБКМ, II А 9280.

Публикации на документи: АВ. Т. I, с. 291; Касабов, Ив. Моите спомени..., с. 80—93; Маркова, З. Четата на ХД и СК, с. 134.

Запазеният брой на в. „Отзив“ (13/14 окт. 1897 г.) съдържа *биографични сведения* за фондообразувателя.

Кореспонденцията до фондообразувателя съдържа писма от И. А. Балканчи, Ал. Василев, П. Кисимов, Н. П. Палаузов, Ив. Попхристов, Д. Тодорович, Ф. Тотю, П. Хитов, които пишат по следните въпроси: за материално подпомагане и организиране на четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа; за участието на Ал. Василев и Ив. Попхристов в нея; за пътуване на Ф. Тотю до Александрия (1868 г.); за революционната дейност на Д. Тодоров (Д. Теодорович) и П. Хитов (1870, 1871 и 1876 г.); за четата на П. Хитов и Ф. Тотю (1867 г.); за развой на събитията по време на Априлското въстание в Пазарджик, Белоградчик и Софийско и за помощ от Гюргево на въстаналите българи; за Сръбско-турската война; за издействуване раз-

решение от страна на Й. Соколски от руското правителство в 1869 г. за построяване на първия български манастир на името на бр. Кирил и Методий в Русия.

За *революционната дейност* на фондообразувателя свидетелствуват следните документи: удостоверение (1867 г.) от ТЦБК в Пловдив, с което се потвърждава, че е подпомагал парично българското освободително дело; мемоарът от ТЦБК до Абдул Азис (1867 г.); Закон (1868 г.) за съставянето на 12-членно „привременно правителство“ (във връзка с четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа); за властта и задълженията „за войводите“, за самите войници-редници, „клетва на войник и клетва на войводите“; чернова на програма (11 дек. 1872 г.) „За българската свобода или смърт“ (за образуването на тройка от доверени хора от всеки град с означаване на техните задължения да потърсят други доверени на делото лица, които трябва да действуват при пълна тайна); свидетелство (1877 г.) от поборници, с което потвърждават, че Р. Попович е подпомогнал с пари учредяването на ТЦБК, Г. С. Раковски, четите на Хаджи Димитър и Ст. Караджа и на Хр. Ботев.

Ф. 126; 8 док.; 1862... 1867 г.; инв. оп. II В; пост. 1928 г.; бълг., рус. и фр. ез.

ИВАН (ВАНКАТА) ПОПХРИСТОВ

(Попхристович, Ванката Райчев)

(роден в 1843 г. — Габрово; убит в 1868 г. на в. Бузлуджа, Ст. планина)

Революционер през Възраждането, занимавал се и с книжовна дейност: военен инструктор в четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа; завършил Александровското военно училище в Москва и бил на руска военна служба; сътрудничил на възрожденския периодичен печат.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Бобчев, Ил. По кървавите дари на славния подвиг 1868. С., 1928, с. 33—36; 82—84; Цончев, П. Габрово, 1934, с. 701—704; Маркова, З. Четата на ХД и СК, с. 128.

Публикации на документи: Бобчев, Ил.—иж. пос. съм., с. 36, 82—84.

От документите с *биографични данни* за фондообразувателя са запазени свидетелство от III реална гимназия в Москва за успешно издържани изпити за постъпване в университета; сви-

детелство (1862 г.) от Александровския кадетски корпус за свободно пребиваване в Москва в продължение на една година.

Във връзка със заеманата от Понхристов *руска военна служба* са запазени уволнителен билет (1866 г.) от 16-и драгунски Нижегородски Вюртембергски полк; свидетелство (1866 г.) от одеската митница за правото да носи оръжие при отиътуването му зад граница.

От *книжовната дейност* на Понхристов са останали два ръкописа с патриотично съдържание: чернова на статията „Разните на Българско“ (1867 г.); неозаглавена статия, която започва с думите: „Кой не знай, че ний българите теглим от нашиите душмани—турците много...“

Във фонда се намира и един екземпляр от мемоара на ТЦБК до султана (1867 г.).

Ф. 127; 47 док.; 1816... 1879 г.; 1 инв. оп.; пост. преди 1944 г.; бълг., гр., рус. и ср. ез.

ДИМИТЪР ВУЛОВИЧ¹

Стопански деец от втората половина на XIX в., живял и работил във Видин.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Съдържа предимно *писма* до фондообразувателя. Между кореспондентите личат имената на Доротея Врачански, И. Елиас, Хр. Кнезович, К. Лукизинович, Й. Неанович (?), Ц. Спасович, П. Теодору. В писмата, свързани с *търговската дейност* на Вулович, има данни за: търговия с жито, ориз, стомана и други стоки между наши и чужди търговци (от Виена, Будапеща, Оршова); установените между тях парично-стокови отношения; доставка на железарски и порцеланови изделия, на килими, кибрит и др.; износ на вълна за Австрия; превоз на стоки между Австрия и България; уреждане на търговски сметки и пр.

Има податки и за отношенията между християни и евреи

¹ Данни за годината и мястото на раждането и смъртта му засега не имаме.

в направени извлечения от текстове, преведени от еврейски, характеризиращи тези отношения.

Запазен е и брой от 1874 г. на в. „Левант таймс“ (Цариград), в който е публикувана биографията на Рашид паша.

Ф. 128; 18 док.; 1864... 1905 г.; инв. оп. II В; пост. 1919 и 1921 г.; бълг., рус. и ср. ез.

ПОП МИЛАН ГЕОРГИЕВ ДИМОВ

(роден около 1835 г. — Пирот; починал след 1919 г. — Свищов)

Дългогодишен свещеник, учител и обществен деец от Възраждането и след Освобождението; завършил Белградската велика школа; през Освободителната война — преводач в руските войски.

Източници:

За фондообразувателя: Ганчев, Ст. Свищов, с. 70—71; документите от фонди.

Автори на *писмата* (1904—1905 г.) до фондообразувателя са: х. З. Бековски, Х. Карастоянов, К. Кузмински и др. Те съдържат сведения: за определяне на Бековски за проповедник; за основано от дупничани в София дружество, носещо името на Хр. Павлов, отказал се от духовния си сан, за когото Димов събирал сведения; за издирване данни за учителската дейност на Т. Хрулев и за училищното дело в Свищов; за интереса на московския библиотекар Кузмински към Н. Катранов (учил в Москва) и за командировката му в България по изучаването на стари ръкописи и старопечатни книги.

От *учителската дейност* на фондообразувателя в с. Лозица са запазени таблици за преподаване по естествена история и землеописание (1864, 1866 г.); „Устав на Свищовската черковна община“ и „Устав на училищното настоятелство“ (1876 г.).

Няколко преписа на народни песни говорят за интересите на М. Димов към *фолклорни проучвания*. Между тях се намират две песни за подвига на Н. Войводов и Цв. Павлович на парахода „Германия“ (1867 г.).

Във връзка с *обществената му дейност* в Свищов са следните документи: препис на циркулярно прошение от „Поко-р[е]ните българо-християнски жители на Балканският полуостров“ до Великите сили за издействуване автономия за българите;

„Особно обявление“ (1867 г., Русе) за облагане с данък селяните в Русенско; манифест от княз Николай Николаевич (1878 г.), с който се призовават българите след сключването на С.-Стефанския договор да се заловят за мирните си занятия и се изтъква, че Временното руско управление ще обезпечи реда в страната; манифест от княз Александър Батенберг (1881 г.), с който уверява българския народ, че ще пази неговите права и свободи, и го моли да се обедини около него и покаже добро отношение към руския народ.

Във фонда се пази и брошурата на М. Милисавлевич „Погибия Цветка Павловича сръбина из Београда и Николе Войводова, бугарина на ладни Германия под Рушчуком от турака 8 августа 1867 год.“ (1868 г.); и препоръчителна бележка (1876 г.) до „Българский отбор в Кладова“ за лице, изпратено по поръка на Смилов с молба за съдействие.

Ф. 129; 1725 док.; 1819... 1938 г.; 1 инв. оп.; пост. 1928, 1957, 1960 и 1961 г.; бълг., гр. и тур. ез.

ХРИСТО НИКИФОРОВ ДАСКАЛОВ

(Хаджихристов)

(роден в 1843 г. — Трявна; починал в 1917 г. — Трявна)

Книжовник, учител и общественик през Възраждането: през 1865—1872 г. учителствувал в родния си град, а по-късно в Ласковец, Враца, Оряхово. След Освобождението продължил книжовната си и учителска дейност — Трявна, Дряново, Търново и др.

Източници:

За фондообразувателя: Даскалов, Б. Трявна в миналото. V. Читалището. В. Търново, 1927; Петко Р. Славейков..., с. 675; документите от фонда.

Запазените *автобиографии* на фондообразувателя в няколко варианта осветляват неговия произход, детство, учение, семейно и материално положение и учителската му дейност. Те съдържат сведения и за училищното и читалищно дело в Трявна; революционната дейност на В. Левски и А. Кънчев; Старозагорското и Априлско въстание; Ботевата чета; освобождението на Враца от руските войски и новото управление на града под ръководството на полк. М. Лукашов; партийните борби след

Освобождението и др. В тях има данни и за учителите П. Р. Славейков, М. Витанов, Ил. Шиваров, К. Кесаров, П. Николов, Н. Жеков, П. Ковачев, Хр. Събев, И. Богданов, К. Десимиров, Т. Бурмов; за врачанските чорбаджии Н. Занкин, Ив. Николаев, Д. Бошнака, Т. Димитракиев, х. М. Кръстенияков и др.

Документите за *материалното състояние* на Даскалов са относно притежаваните от него наследствени и придобити имоти, за изплащане на данъци върху тях и за разни лични сметки. В някои от запазените тефтери са записани рецепти за позлатяване на сребро, за правене на бои, за приготвяване на барут и др., както и бележки с религиозно съдържание, тълкувания на азбуката, баяния, списъци на книги и пр.

Писмата-чернови от Даскалов са адресирани до И. Бакалов, М. Витанов, Иларион Търновски, Ив. Славейков, Ц. Димиев, Ив. Найденов, Т. Цолов, Ил. Шиваров и др. Те са във връзка с училищното дело в Трявна, Враца и Оряхово; за читалищното дело в Трявна; по църковни въпроси (за църковен събор в Търновската епархия в 1872 г.; за извършени злоупотреби от гръцки владици; за предявено искане от жителите на Берковица за независима митрополия; за напускането на Скопската епархия от митр. Доротеи и сръбската пропаганда там).

Автори на *писмата* до фондообразувателя са: В. Аврамов, М. Анков, В. Арнаутов, Т. Балабанов, П. Балкански, Н. Басмаджиев, П. Бобошев, Ц. Вакъфчиев, М. Витанов, Ст. Ганчев, Ц. Гинчев, М. Даич, Н. Живков, Т. Икономов, Д. Илков, П. Кисимов, Г. Стойчев, Д. Уста-Генчов, архим. Кесарий Рилец, П. Николов, М. Радивоев, Ф. Симилов, Ив. Славейков, П. Р. Славейков, Н. Тодоров, А. Хесапчиев, Ив. М. Шишманов, Ил. Шиваров и др. Те съдържат сведения за училищното дело и учителствуването на Даскалов във Враца, Габрово, Севлиево, Оряхово; за назначаване на учители; провеждане на изпити, построяване на училища и др.; за читалището в Трявна; за книжовната дейност на фондообразувателя (събиране на народни песни, приказки, предания и други материали за Трявна и пр. и поместването им в Сб. НУ); за сп. „Български преглед“, „Мисъл“, „Изгрев“ и за „Денница“; за спънките, създавани от чорбаджиите в просветното дело, и извършени от тях злоупотребления; за интриги на сърби и гърци и сръбската пропаганда във Враца; за политически борби след Освобождението; за детронацията на княз Александър Батенберг; за търговия с кожи, шаяци и други стоки; за фабриката за обработка на вълна в Трявна.

Документите, свързани с *дейността на Даскалов като учител и училищен настоятел* в Трявна, Враца, Оряхово и

Търново, са относно учебното дело в тези селища. Те отразяват състоянието на някои училища; събиране помощи за построяване на училищни сгради и за други училищни нужди; подготовка и назначаване на учители и др. Запазени са и списъци на учители в разни училища (Взаимното училище в Трявна, училищата „Св. Атанас“ в Лясковец и „Възнесение“ във Враца, Главното и взаимно училище в Оряхово и др.); таблици за успеха и поведението на учениците; седмични програми и списъци на учебници (граматики, числителници, геометрии и др.); училищни отчети; устав на училищното настоятелство и пр. Има сведения и за посещението на митр. Климент (В. Друмен) в Трявна (1894 г.); за читалищното дело там; за събиране абонати за сп. „Труд“ и в. „Зорница“. Запазен е и устав на Врачанската епархия от 1873 г., писан от митр. Аверкий Врачански.

Многобройни са *ръкописите* на Даскалов по езици, етнографски, исторически, географски, политически, религиозни и други въпроси: за развитието и значението на българския език; за народни обичаи и празници; за положението на българския народ през робството; за извършени по време на Априлското въстание жестокости от турците; за политическите партии и борби след Освобождението; за историята на гр. Трявна (географско описание, заселване, нрави, обичаи, занаяти, положение на града по време на робството, черковно и учебно дело, учителствуването на П. Р. Славейков там); за историята на Враца; за историята на Рим; въстанията в Англия, Германия и Франция през XV—XVI в.; Руско-турската война 1828—1829 г.; сведения от географски и стопански характер за Варненски и Търновски окръг; за земетресението през 1913 г. в Търновско и Горнооряховско; бележки по ботаника, зоология, химия, детска психология. Има и *ръкописи* на стихотворения, повести, драми, разкази, народни приказки, песни, предания, поеми, прокоби, баяния, гатанки, басни, преводи на Даскалов от рус. език, преписи от учебници и оригинални учебници по аритметика, богословие, география, геология, граматика и речник на гръцки език.

От *обществената дейност* на Даскалов са запазени преписи и чернови на документи, които отразяват признателността и благодарността на жителите на Враца към руския народ и Александър II за освобождението на България и оказаната помощ за административното уреждане на Българското княжество; за недооолството от Берлинския договор; за освобождението на М. Лукашов от длъжността врачански окръжен началник; за отправени благодарствени адреси към него, към

А. Игоревич и Кядхудов за грижите, които са положили за административното уреждане на града и най-вече за развитие на учебното дело; за събиране помощи за пострадалите от Руско-турската освободителна война; за основаване във Враца на комитет „Единство“; за празнуване годишнината от освобождението на града. В същите документи има сведения и за събиране на владичината, беглика, дюлюмщината и гюмрюка от жителите на града; партийните борби след Освобождението; училищното дело във Враца (състоянието на училищата, нуждата от учители, нередовното изплащане на учителските заплати); читалищното дело; църковни въпроси; избиране представители за църковната градска община във Враца, църквите „Св. Вознесение“, „Св. Архангел Михаил“ и др.; общинските сметки и доходите на Враца; установяване право на собственост върху имоти, присвоени от турците; чествуване празника на Кирил и Методий в първите години след Освобождението.

Сказките и речите на Даскалов са във връзка с петдесетгодишнината на българската журналистика, Освобождението на България, делото на Кирил и Методий, чествуване на Г. Раковски и др.

Между *печатните материали* са запазени обявление на П. Р. Славейков от 1852 г. за книгата му „Смесна китка“; литографното изложение (1843 г.) на Ал. Екзарх до Великите сили; печатен лист от Ив. Найденов — Цариград, до спомоществателите на в. „Право“ от 1874 г. за спиране на вестника и др.

Документите *от и за членове на семейството* на фондообразувателя се отнасят за наследствения им имот; събиране на десятъка, еергията, харача и юшура; прекупуване правото за събиране на десятъка; търговия с овце, вълна и други стоки и разни търговски сметки; издължаване налога от тревненци; стачките в 1907 г.; строежа на презбалканската железница; училищните работи в Трявна и др.

В архива има и няколко документа, които не са адресирани до фондообразувателя. Те засягат следните въпроси: даване пари под лихва; търговия с коприна, востък и др.; покупко-продажби на имоти; изплащане данъците дюлюмщина и гюмрюк; Железничарската стачка от 1907 г.; назначаването на П. Р. Славейков за учител в Трявна; за учителствуването на К. Десимиров, И. Мачев и др.; избор на търновски митрополит в 1875 г.; ферман от Абдул Меджид до търновския управител от 1849 г. във връзка с извършване на религиозни обреди от търновския владика и др.

Ф. 130; 4 док.; 1877—1879 г.; инв. оп. II В; пост. 1929 г.;
бълг. и рус. ез.

ЕВГЕНИЯ ИВАНОВА ШЕКЕРДЖИЕВА — САХАРОВА

(родена в 1861 г. — В. Търново; починала в 1879 (?) — Русия)

Учителка и общественичка през Възраждането; завършила образованието си в Русия и учителствувала във В. Търново в Девическото училище през 1876—1878 г.; проявила активна дейност при посрещането на руските освободителни войски във В. Търново.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Кулелиев, Й. Девическото образование във В. Търново преди Освобождението. В. Търново, 1936, с. 42, 49, 54; Паскалева, В. Българката през Възраждането. С., 1964, с. 91, 225; БИА—НБКМ — док. II А 7641, 7631 (с. 199).

Публикации на документи: Кулелиев, Й. — вж пос. съч., с. 54—56.

За *учителската дейност* на Сахарова в Девическото училище във В. Търново през 1876/77 г. се отнася свидетелство, издадено от архиерейския наместник архим. Стефан, в което се изтъква примерната ѝ служба и поведение.

От дейността ѝ като *общественичка и учителка* е и запазенят в ръкопис благодарствен адрес (1877 г.), поднесен от нея на Александър II. От благодарственото писмо, изпратено от Канцеларията на императорския двор в Петербург до Е. Сахарова (1878 г.) личи, че заедно с адреса е било поднесено от нея и стихотворението „Песен в чест Освободителя българ Александра II-го“.

За посветено на княз Александър I Батенберг стихотворение свидетелствува едно благодарствено писмо от Канцеларията на княза (1879 г.), подписано от К. Стоилов.

Ф. 131; 5 док.; 1880 г.; инв. оп. II В; пост. ок. 1930 г.

ДИМИТЪР ИВАНОВ ЗОЛотович

(роден в 1820 г. — Калофер; починал в 1894 г. — София)

Търговец в Одеса, Цариград и Пловдив преди и след Освобождението; търговската му къща в Пловдив просъществувала до 1877 г.

Източници:

За фондообразувателя: Начов, Н. Калофер..., с. 385—387; Стоянов, М. БВК. Т. II, с. 713, 717.

Запазените документи са във връзка с *имотното състояние* на Золотович. Няколко разписки от Дирекцията на правосъдието в Източна Румелия и едно прошение от Золотович до Пловдивското департаментално съдилище са за паричен спор между него и Д. Манчов, редактор на в. „Народний глас“ (Пловдив). В издадената присъда са отбелязани съставът на съда в 1880 г. и решението му, според което Манчов трябва да заплати сто лири и съдебните разноски.

Ф. 132; 8 док.; 1866... 1873 г.; инв. оп. II В; пост. между 1922—1926 и 1931 г.

БЪЛГАРСКО ЧИТАЛИЩЕ В ЦАРИГРАД

(1866 — 1877 г.)

Основано от Г. Груев, Л. Моравенов, Н. Хр. Тъпчилещов, Ст. Брадински, П. Р. Славейков, д-р Хр. Стамболски и други с печатен орган сп. „Читалище“ (1870 — 1875 г.); подпомагало с литература български общини и училища; развило и благотворителна дейност.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Начов, Н. Цариград..., с. 53—68.

Публикации на документи: Устав на Българското читалище в Цариград. (Цариград), 1868.

Запазени са в ръкопис *първоначалният устав* на читалището (1866 г., подписан от Хр. Н. Тъпчилещов, П. Р. Славейков, Д. П. Иванов, Д. Бракалов и др.) и няколко *квитанции* за членски внос от членовете П. А. Киселов, Д. Еленков и митр. Антим Видински.

Между малобройната *кореспонденция* до Настоятелството на читалището има писма от Одеското българско настоятелство, П. Р. Славейков и душеприказчиците на завещанието на В. Априлов в Одеса и др. В тях има сведения за отправени молби до настоятелството за изпращане на учебни помагала и книги от читалището в колонията Андреевска (Бердянски уезд); за парични несгоди на П. Р. Славейков и редакционната му дей-

ност в сп. „Читалище“, както и за излизането му от затвора; за отпечатване на програмата на габровските училища (1872 г.); и др.

Във фонда се намира част от ръкопис (1873 г.) за историята на училищата в Прилеп и за читалище „Надежда“ в същия град.

Ф. 133; 68 док.; 1863... 1892 г.; инв. оп. II В; пост. преди 1930 г.; бълг., ср. и тур. ез.

ИВАН (ИВАНЧО, ЙОВАНЧО) СТЕФАНОВ

(роден в 1833 г. — Самоков; починал след 1892 г.)¹

Стопански и обществено-политически деец от Възраждането: преследан се около 1849 г. в Белград, където живял 10 г. и учил шивашки занаят; в 1863 г. се отзовал отново в Белград и служил на сръбска военна служба; в 1872 г., заподозрян като турски шпионин, бил екстерниран в Австро-Унгария; амнистиран в 1883 г.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Стоянов, М. БВК. Т. I, с. 161, № 3337; Т. II, с. 274, № 8595, с. 670, № 18501; документ II В 957 от фонда.

Запазени са следните *биографични материали*: пътен лист от 1863 г., изд. от Самоков, с данни за възрастта и отличителните белези на фондообразувателя, както и сведения за пътуването му до Белград; удостоверение от Белградската община за поведението на Стефанов в Белград и за имотното му състояние; удостоверение от С. Соколов (1874 г.) за честност.

Другите документи от фонда са главно във връзка с *дейността* на фондообразувателя *по време на престоя му в Белград*: изложение от 1869 г. от В. Княжевич, чиновник в Министерството на финансите в Белград, против Стефанов за поддържане националното чувство между живеещите в Сърбия българи и българските ученици в Богословското училище в Белград; изложения, донесения, призовки, молби и др. (1872 — 1892 г.) със сведения за преследването на Стефанов като турски шпионин след написването на брошурата „Криг Српског грађанина“; протест от българските учаци се в Белград до

¹ Мястото на смъртта и точната дата засега не можахме да установим.

сръбското правителство, подписан от Д. Маринов и Ив. Сукнаров, студенти във Великата школа, с който се опровергава подозрението срещу Стефанов. От същите документи могат да се извлекат подробни сведения за екстернирането му от Белград през 1872 г., за подадени от него оплаквания срещу несъстоятелността на повдигнатото срещу него преследване; за даване под съд на управителя на Белград за несправедливото му екстерниране; за издаването на оправдателна присъда в 1883 г.

Няколко документа потвърждават, че Стефанов е бил на *сръбска военна служба* като артилерист.

Запазени са и два броя от в. „Дневни лист“, изд. в Белград (3 и 17 юли 1890 г.), за инцидент, предизвикан от българския легационен чиновник Тодоров, с когото бил и Стефанов, поради свиренето на „Щуми Марица“ в ресторант „Словенска кафана“.

Ф. 134; 7 док.; 1841—1842, 1861 г.; инв. оп. II А и II В; пост. 1924, 1929 и 1939 г.; част от фонда — в музея в гр. Елена.

ИЛАРИОН МАКАРИОПОЛСКИ, МИТРОПОЛИТ ТЪРНОВСКИ

(мирско име Стоян (Цоячо) Стоянов (Стоянович) Михайловски,
Иларион Стоянов)

(роден в 1812 г. — Елена; починал в 1875 г. — Цариград)

Висш духовник и изтъкнат борец за национално освобождение през Възраждането; един от водачите на църковно-националната борба, във връзка с която бил заточаван през 1845—1850 и през 1861—1864 г.; ръкоположен за български епископ в Цариград (1850 г.); провел революционната акция на 3 април 1860 г. — Великден, като не споменал името на патриарха, което означавало, че се отхвърля неговата власт; след 1870 г. член на Временния смесен екзархийски съвет; от 1872 г. до смъртта си — Търновски митрополит.

Източници:

За фонда и фондообразувателя: Ариазудов, М. Иларион Макариополски митрополит Търновски. 1812—1875. С., 1925; КБЕ. Т. II, с. 475; Радивоев, М. Време и живот на Търновския митрополит Илариона (Макариополски). С., 1912.

Публикации на документи: Костов, Д. Пет писма на В. Априлов до Иларион Макариополски. — ИИЕМ в София, II, 1922, кн. 1—2.

Кореспонденцията се състои от пет писма-преписи¹ на В. Априлов от 1841—1842 г., писани от Одеса до фондообразователя. Те съдържат сведения за издействувано разрешение от руското правителство и синода за Иларион да учи в Русия; съвети за овладяване на руския език; намеренията на Априлов да му прати от своята книга „Българските книжици...“ за разпространение в Цариград; разменена кореспонденция между Априлов и Хр. Павлович; изпратената от В. Априлов книга („Древние и нынешние болгаре...“, Москва. Т. II, 1841 от Ю. Венелин) на Духиади; интереса му към биографията на княз Ст. Богориди; молбата му да донесе в Русия книги за българите и да сHEME точно описание от посочен археологически паметник в Шумен, засягащ и историята на българите; получено разрешение за младежа Илиев да учи в Московския университет като стипендиант; обещанието на отец х. Викентий от Светогорския манастир да направи училище; учението в Русия на Т. Ст. Михайловски и Н. Попконстантинов; разпространение на Априловата книга „Денница“ (Одеса, 1841 г.); изпращане на броеве от руския журнал „Московитянин.“

Във връзка с дейността на Иларион като *духовник* са запазени печатно въззвание (1861 г.) от него и митр. Авксенти Велешки до българския народ, писано преди изпращането им на заточение, и една изрезка от в. „Зора“ с факсимиле² от заявление от Иларион Макариополски до Високата порта за освобождаването му от заточение.

Ф. 135; 8 док.; 1896—1897 г.; инв. оп. II В; пост. 1928 г

ПЕЙО РАДЕВ ГАРВАЛОВ

(роден в 1876 г. — Чирпан; загинал в 1907 г. — с. Баница, Серско)

Обществено-политически деец и здравен работник — фармацевт след Освобождението: един от основателите на социалистическа група в Чирпан; член на ВМОРО и борец за свободата на Македония; другар и доверено лице на П. Яворов, Г. Делчев, Я. Сандански и др.; основател на Софийския фармацевтичен клуб и на дружество „Галенус“; радетея за подобряване на общественоекономическото положение на аптечните работници и повишаване равнището на аптечното дело.

¹ Направени по оригиналите, заведени под № 323 в инв. книга (букиа А.) на Русенската мъжка гимназия.

² Оригиналят се пази във ватиканските архиви.

Източници:

За фондообразувателя: Боева, А. Двама фармацевти общественици. — Фармация, 1960, кн. 5, с. 12—15; Найденова—Стоилова, Г. П. К. Яворов, Историко-литературно изследване, С., 1957, с. 120—146 и П. К. Яворов, Материали за живота и творчеството му, С., 1959, с. 53—63.

Публикации на документи: Найденова—Стоилова, Г. — иж пос. същ., 1959 г.; Яворов, П. К. Събрани съчинения. Т. V. Преводи, писма, материали, С., 1960, с. 304—323.

Запазената част от архива се състои от осем *писма* на П. Яворов, в които има обилни биографични данни за поета; за служебното му положение; за голямата му заетост и липсата на време за творческа дейност; за преместването му от Чирпан в Сливен; за неговия светоглед, настроения и разбирания. Те съдържат още сведения за социалдемократическото движение у нас през нас 90-те години на XIX в. и отношението на Яворов към него; основаването на първия синдикат на шивашките работници и дейността на социалистическата група в Чирпан и Сливен; подаване оставката на Г. Бакалов от редакцията на в. „Социалист“ и установяването му на работа във Варна; отказването на Я. Сакъзов от в. „Ден“; намеренията на Д. Благоев — Дядото да се откаже от учителствуването; състояние на социалистическото движение в Пловдив; уволнението на В. Благоева като учителка поради социалистическата ѝ дейност; разпространението на „Червен календар“ и др. В писмата има податки за историята на хърватското социалистическо движение; за изнесени от учителите в Чирпан представления на драмите „Клавиго“ от Гьоте, „Коварство и любов“ от Шилер и „Хернани“ от Юго; за партийните борби и избори в Чирпан през 1896 г.; за преминаването на бащата на Яворов — Т. Крачолов, на Хр. Крачолов и Ив. Манев към партията на народняците и отношението на поета по този въпрос; за националноосвободителното движение на българите в Македония (дейността на Върховния македоно-одрински комитет; образуване на чети в Бургас, Варна, Кюстендил, Сливен, София и др.); за следването на Гарвалов. Споменават се имена на писатели, общественици, революционни дейци: х. Ж. Атанасов, пор. А. Бозуков, Хр. Ботев, Ив. С. Бояджиев, д-р Вачев, Ат. Георгиев, А. Дойчев, Т. Зидаров, Хр. Златаров, К. Иванов, Хр. Касабов, Н. Личев, Г. Маринов, кап. Матров, Хр. Минев, П. Николов, Т. Орлов, Д. Петков—Чолака, М. Стоилов, д-р Г. Странски, М. Христова, д-р Г. Янкулов и др.

Ф. 136; 3 док.; 1929 г.; инв. оп. II В; пост. 1929 г.

СТАТИ ПОПОВ

(роден в 1843 г. — Русе; починал след 1937¹ г. — София)

Дребен търговец, участник в революционното движение през Възраждането: подпомагал четите; взел участие в Старозагорското въстание — в Червеноводската чета. След Освобождението живял във Варна и София.

Източници:

За фонда и фондообразувателя: Обретенов, Н. Т. Спомена..., с. 224, 227; Попхристов, Г. Свещов..., с. 202—213; пенсионното му дело: БИА—НБКМ, кол. 47, б. п. 903; „Стати Попов“—биографичен очерк от В. Ц.—БИА (НБКМ, ф. 123, II В 2285).

Публикации на документи: Попхристов, Г. — вж пос. съч. (отчасти публ. спомена от втората тетрадка „Записки за Освобождението от 1835 год) до 1878 г.“).

Запазени са 3 тетрадки с неговите спомена. Първата, озаглавена „Спомен за града Русе и неговите жени-амазонки в 1853 г.“, съдържа: кратки сведения за града, за положението на жителите, отражението на Руско-турската война (1828/29 г.), на Кримската война и минаването на войските; за църковната борба, в която участвували и жени—баба Тонка и др.; за посрещането на екзарх Антим I в Русе (1872 г.); за зараждането на революционното движение и участието на читалището в него. В същите спомена има предания за стари хайдути и войводи (за Курти войвода и др.); за нашествията на еничари, даали и кърджалии в Тревненско; за отвлчване на жени и девойки в с. Златарица; стари народни песни за неволите на робството; накрая са описани заслугите на баба Тонка към революционното дело. Втората тетрадка—„Записки за Освобождението от 1865 год) до 1878 г.“—съдържа главно спомена за участието на Попов в революционното движение: подпомагането на четите на Ф. Тотю, П. Хитов, Хаджи Димитър и Ст. Караджа; участие в Червеноводската чета (сведения за четата и с. Червена вода); убийството на А. Кънчев и отзиви за него; срещата на Попов с поп Харитон във Варна, от когото научил за готвеното въстание и бегли дани за Априлското въстание (тежкото положение на минаващите през Варна заточеници; задържането и обесването на някои заподозрени—х. Ст. Неделчев и др.); сведения за Руско-

¹ Не можахме да установим точно годината.

турската освободителна война (идването на руските войски във Варна и пр.); образуване на комитета „Единство“ в Търново след Освобождението; протеста, готвен от комитета против решенията на Берлинския конгрес; съставянето на турско параходно дружество за плаване по Дунава от Тулча до Видин и дейността на българина П. Аргиров в това дружество. Третата тетрадка — „Реформатора Метат (Мидхат) паша в Русе 1862“ — съдържа сведения за „Управлението на Мидхат паша, идването за валия в града Русе Туна валият 1866 год.“ (мероприятия около благоустройството на града — болница, хотели, училища, банки и др.); подробности за създаването и ръководенето на администрацията; инициативата за обработването на площи за създаване зеленчукови и плодни градини; създаването на турско параходно дружество (с български кондуктори и куриери); отварянето на работилници с над 100 души майстори — „дрехари“, за изработване дрехи за служещите от габровски и тревненски шаяк; злоупотреби и издевателства над българи от Дели Неджиб, дошъл в Русе след отзоваването на Мидхат паша в Цариград; за Ст. Стамболов, дейността му след Освобождението и убийството му и др.

Ф. 137; 6602 док.; 1845... 1922 г.; 1 инв. оп.; пост. в 1929 г.; бълг., рус. и тур. ез.

ИГНАТИЙ РИЛСКИ

(мирско име Христо А. Пачов, даскал Христо)

(роден в 1842 г. — с. Костенец, Самоковско; починал в 1920 г. — София)

Дългогодишен учител, духовник, обществено-политически деец и книжовник, развивал активна дейност главно след Освобождението; редактор-основател на в. „Селянин“, изд. 1879—1894 г., продължил да излиза след 1894 г. под името „Съветник“; радетел за демократизация и реформи в църквата и за основаване на Свещенически съюз.

Източници:

За фондообразувателя: Иванов, Ю. БПН, с. 226; Цанков, Ст. Българската православна църква от Освобождението до настояще време. В: ГСУ, Богосл. фак. Т. XVI, 6, 1938/1939, с. 97.

От автобиографичните и биографични материали за фондообразувателя са запазени негови молби и изложения до

различни лица и институти, съдържащи данни за обществената му дейност; за натиска, упражнен върху него, за постъпването му в манастир; правилник на Духовната семинария в Москва (1870 г.), чийто възпитаник е Игн. Рилски, и дипломата му (1872 г.) за нейното успешно завършване; служебен списък; некролог по случай годишнина от смъртта му.

Малък брой документи дават сведения за *материалното състояние* на фондообразувателя, отношенията му с частни и държавни кредитори и пр.

В черновите на *писмата* на Игн. Рилски до архим. Доситей, екз. Йосиф, Партений Софийски, княз Фердинанд и др. са застъпени следните въпроси: необходимост от свещенически съюз; критика на книгата на Ил. Блъсков „Кратка история на християнската православна църква“ и др.

Многобройни са писмата до *фондообразувателя*. Техни автори са: архим. Авксентий, архим. Антим, свещ. Н. Ангелов, Йос. Бакърджиев, Ил. Блъсков, архим. Борис, Н. Владикин, Ив. Войводов, П. Генчев, митр. Гервасий Сливенски, протоиерей Ца. Георгиев, митр. Григорий Доростоло-Червенски, М. Геров, Сп. Гулабчев, Н. Далькчиев, Ст. Джансъзов, С. Добрович, архим. Доротей Йованович, митр. Доситей Самоковски, архим. Доситей Козачев, М. Дринов, Евгений Рилски, Н. Жеков, екз. Йосиф, митр. Климент Търновски, Д. Димов-Македонски, митр. Максим, митр. Милетий, архим. Методий, Т. Милков, митр. Натанаил Охридски, архим. Неофит, Никифор Рилски, С. Ников, архим. Панталеймон, митр. Партений Софийски, Ал. Паскалев, архим. Пахомий, кап. Паул, П. Петрушевски (?), Н. Попов, свещ. Ив. Радев, Д. Ризов, митр. Симеон Варненски-Преславски, Е. Спространов, Ст. Станимиров, Д. Станчов, архим. Стефан, В. Стоянов, И. Стоянов, митр. Теодосий Скопски, архим. Теофилакт, иконом Г. Тилев, Ю. Филаретова, митр. Фотий, свещ. П. Франгов, Б. Хитева, К. Шапкарев, Ст. Шишков, д-р М. Шишманов, А. Шопов и др. Писмата засягат следните въпроси: формиране и укрепване на свещеническите братства; борбата за учредяване на свещенически съюз, за положението на различни свещеници и заплатите им, за превръщането на в. „Съветник“ (бивш „Селянин“) в орган на Свещеническият съюз, грижи за неговото списване и разпространяване; борбите на българския народ за национално обединение, икономическото му развитие и културния му напредък; ролята и мястото на Българската екзархия в културно-просветното развитие на народа и в борбата против асимилаторските домогвания на чуждите религиозни влияния и пропаганди; двустранни прояви на добри чувства и стремеж

за българо-руско приятелство, за българо-сръбско разбирателство и др. В кореспонденцията има сведения и за църковния събор от 1871 г. в Цариград; участието на Игн. Рилски и на Ив. Войводов в националноосвободителното движение; архива на Неофит Рилски; доставки по Хиршовата железница; гостуването на Ф. Успенски в Рилския манастир; български студенти в Русия; българската гимназия в Солун; Самоковската семинария; войните и военните действия през 1912—1918 г.; помохамеданчените българи; доброволци по време на Сръбско—българската война; учебното дело преди и след Освобождението и др. В писмата се намират податки за историята на Мелник, Панагюрище, Рилския манастир, Охрид и др., както и за дейността на митр. Климент, митр. Гервасий Сливенски, екз. Йосиф и др.

Официални *писма* на Министерството на народното просвещение, директори на гимназии — София, и др., разкриват дейността на Игн. Рилски като *ректор* на Самоковското духовно училище (семинария), като учител по вероучение в София и др.

Във връзка с *княжовната и публицистична* дейност на фондообразувателя са голямата група документи, свързани с в. „Съветник“: за изпратени материали за публикуване; за разпространението и абонамента на вестника; за Свещеническия съюз и пр. Запазени са и следните ръкописи на Игн. Рилски: „Хроника“ (спомени и бележки главно от 20-те години на нашия век, за войните и пр.); бележки за учебници по вероучение; рецензии за богословски книги, правени в качеството му на член на Духовната цензурна комисия; трудове по теософски въпроси.

Между документите *от, до и за* други лица се намират писмата на йеромонах Антим (1871... 1873 г.) във връзка с учителствуването му, изпратени до йеромонах Пантелеймон; писмо на П. Мусевич-Бориков до А. Андонов (1913 г.) за заплащане такса на дъщеря му в Търговското училище и др.

ф. 138; 70 док.; 1824... 1894 г.; илв. оп. II В; пост. 1928 г.; бълг., араб. и тур. ез.

ВАСИЛ ГАНЧЕВ ВАСИЛЕВ

(Ганчов, Плевнелията, Ганчоолу, Васил Войвода)

(роден в 1837 г. — Плевен; починал в 1893 г. — Ботевград)

Революционер и стопански деец от Възраждането; развивал бунтовническа дейност от 1864 до 1868 г.; заточен в Мардин. След Освобождението — търговец.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Каракостов, Ст. ДЗ. 1946, с. 97—101; Трифонов, Ю. Плевен. 1933, с. 292—297; пензионното му дело — БИА—НБКМ, кол. 47, I 511.

Публикации на документи: Каракостов, Ст. — вж пос. съч.; Трифонов, Ю. — вж пос. съч., с. 294—297.

Във връзка с *имотното състояние* на фондообразувателя са запазени няколко разписки от Д. Маркос до Ганчев за получени суми за наем от къща (1876/77 г.).

Между *кореспонденцията* се намират *писма* на Ганчев (1876—1878 г.) до Черковното настоятелство в Плевен, до Н. Цанов, хаджи Али ага в Плевен и др. във връзка с уреждане на семейни въпроси и сметки, възникнали след изпращането му на заточение; за притеснения от страна на местни турци спрямо близките му в Плевен след смъртта на баща му; за режима на затворниците в Мардин; за подадена молба от Ганчев за освобождаването му от заточение. Автори на *писмата* до него са баща му Г. Василев, С. Влаев, Ан. Попхинов, Д. Мръвков (заточеници в Диарбекир), Хр. Ганчов, А. Мръвков. Те засягат следните въпроси: домашните неспгоди (неуредени сметки и борчове на Ганчев след изпращането му на заточение; лошото материално положение на близките му); съветите на баща му до заточениците в Мардин (да разчитат на застъпничеството на тамошния владика Данаил за смекчаване на затворническия режим); живота на заточениците, амнистирането и завръщането им; паричен спор между Г. Миркович и Д. Мръвков; поскъпване на живота в България (1877 г.); стойността на книжните пари, гроша и лирата.

Във връзка със *заточението му* в Мардин са и запазените няколко документа (молба, решение, бележки и др.), които се отнасят главно за увеличаване на сумата, определена за личната дневна издръжка на заточениците.

По-многобройни са *писмата до семейството* на фондообразувателя. Писмата на Ганчев до *баща му* съдържат следните сведения: за търговската дейност на баща му, касалин в Плевен; за положението на заточениците в затвора; за смъртта на великия везир Али паша (1874 г.); за положението на затворниците в Цариград; за заточения заедно с него Г. Манчов от Плевен; за тежкото пътуване и прехвърляне от цариградските затвори в Мардин и др. Няколко писма до *брат му Христики* дават сведения за водена кореспонденция между В. Ганчов и Ан. Попхинов и за завръщането му от заточение.

Двете прошения (1893/94 г.) от жена му Гица В. Ганчева за отпускане пенсия на мъжа ѝ до Министерството на финансите и Народното събрание в София съдържат сведения за революционната дейност на фондообразувателя.

Няколко разписки (1824... 1842 г.) за уреждане на сметки от заеми, борчове, прехвърляне на имоти и др. свидетелствуват за материалното състояние и търговската дейност на *дядото на фондообразувателя* — Васил Ганчев, кожар в Плевен.

Запазени са и махленско свидетелство за благонадеждност (1863 г.), издадено от поп Петър и др. от Плевен на *люркцията М. Василев*; списък на бакърени съдове; разписка от осем българи от Плевен до Хасан Хафъзоглу за дълг от 10400 гроша срещу стойността на кожи, доставени от Хафъзоглу, и пр.

Ф. 139; 39 док.; 1820... 1862 г.; инв. оп. II В; пост. 1928 г.; бълг., гр., рум. и рус. ез.

ТЕОДОСИЙ (БОГДАН) ПОПТЕОДОСИЕВ ИКОНОМОВ

(Икономович)

(роден в 1836 г. — Свищов; починал в 1871 г. — Ботрад)

Книжовник и общественик през Възраждането: сътрудник на Г. С. Раковски при редактирането на „Дунавски лебед“ (1831 г.); учител и директор на Болградската гимназия.

Източници:

За фондообразувателя: АГСР. Т. II, с. 459; Йоцов, Б. „Kde domov můj“ у нас... — Бълг. мисъл, X, 1935, кн. I, с. 3—24.

Запазените няколко *писма* (1856—1857 г.) са писани от П. Ангелов, А. Канович, Х. Мустаков, В. Попович и Ст. Тошкович. Съдържат бегли сведения по следните въпроси: за учащите се българи в Киев, за „драмата на К[иевските] студ[енти]“; за суми, изпратени от [К.] Чокан на Икономов; за Болградската депутация до руския император; за организиране на българската емиграция в Браила и събиране помощи в полза на сливенските училища; за пътуване на С. Филаретов и Ив. Денкоглу из Европа и др. В тях се споменават имената на Ал. Рачински, П. Грамадов [Кьорчоолу] В. Попович, Неделкович и др.

С *книжовната* дейност на фондообразувателя са свързани

една тетрадка, която съдържа част от гръцка граматика и откъс от български ръкописен речник.

Най-многобройни са материалите, отнасящи се до *семейството* на фондообразувателя.

1. Материалите от и до *поп Теодосий (баща на Т. Икономов)* са следните: писмо на поп Теодосий (1834 г.) до митр. Иларион Търновски по брачни въпроси; писма до поп Теодосий (1830 ... 1836 г.) от Гедeon и Нектарий от Хилендарския манастир, Димитриос Гам, митр. Иларион Търновски, архим. Неофит, игумен Партений от Троянския манастир, Г. Солакоолуг и др. Те засягат следните въпроси: изпратени богомолци в Хилендарския манастир; предаване „аманета“ на Д. Станчооглу; посещението на митр. Иларион Търновски в Плевен, Оряхово и Свищов; заповедта на вселенския патриарх християните да изпълнят задълженията си към държавата, а смутителите на общественото спокойствие да бъдат наказани; събиране вино за Троянския манастир и помощи във Влашко от свищовци; изграждане на черквата „Св. Илия“ в Свищов; назначаването на поп Паско (Паисий) за надзорник и изповедник на черквата в Никопол и пр. Вероятно със свещеническата дейност на поп Теодосий са и следните материали: откъс от архиерейско наставление относно украсяване на черквите; част от тетрадка с бележки по религиозни въпроси и препис на молба от свищовските граждани (1835 г.) за построяване на черквата „Св. Илия“ и др. Запазени са и следните документи от архива на поп Теодосий: уверение за дадена зестра от Хр. Маркова, няколко сметки, бележки и списъци (1840... 1852 г.) за получени и похарчени суми за книги, храна, обувки, врати и др.; за обозначени количества и цени на някои стоки — сол, козя пастърма, лук, леща, пестил, суджук, червиш, мед, сапун, син камък, тамян и пр.; за събрани суми от различни лица от селата Горна Липница, Джулюница и др.

2. Материали от и до *майката на Т. Икономов — Роксандра*: две нейни писма — чернови (1862 г.) до сина ѝ Т. Икономов и до брат ѝ Ангелаки Канович и писмо на Т. Икономов до нея по лични въпроси.

3. Материали *до сродници*: три бележки (1820, 1832 и 1845 г.) и свидетелство (1832 г.), издадено от митр. Иларион Търновски на поп Христо Икономович поп Дунчов (със сведения за учението и ръкополагането му за четец, дякон и презвитер в черквата „Св. Николай“ в Плевен; за сумата, която е платил за това) и др.

Между *документалните материали от и до други*

лица са запазени: писмо от К. Турчинов — Одеса, до архим. Хрисант Дойчинов — Киев, от 6 ноем. [б. г.], в което споменава за запознанството си с одеските българи, за отношението им към положението в България, за четири българчета, на които архим. Хрисант помагал материално, и др.; чернова на стихотворение, озаглавено „Taca si Mita“ (Така и Мица).

Ф. 140; 65 док.; 1843... 1885 г.; 1 инв. оп.; пост. 1930, 1949, 1950, 1952 и 1954 г.; бълг., тур. и фр. ез.

ЙОСИФ ГЕНОВ ДАЙНЕЛОВ

(Динолов; псевд. Един ново-вехтар)

(роден в 1839 г. — Русе; починал в 1891 г. — Русе)

Просветен, стопански и обществено-политически деец от Възраждането; съмишленик на Г. Раковски и редовен дописник на изданието от него в „Дунавски лебед“. След Освобождението съдебен служител.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: АГСР. Т. I—II: Климент Търновски..., с. 39—48.

Публикации на документи: АГСР. Т. I; Попов, Ч. Черти от живота на Сава С. Раковски. Русе, 1891.

Фондът съдържа предимно *кореспонденция*. Най-ценни и многобройни са писмата от Г. Раковски. Има и писма от Д. Керков, Хр. Сейков, Хр. Славков, Т. Шишков и др. От тях могат да се извлекат сведения за списването, издаването и разпространението на в. „Дунавски лебед“ и сътрудничеството на Й. Дайнелов; отправеното към сръбското правителство искане от страна на турското правителство за забрана на вестника и на поемата „Горски пътник“; издаването на сп. „Българска старина“; книгите на Т. Шишков „Начална етика“ и „Първа храна“; борбата на българския народ за църковна независимост; домогванията на гръцката патриаршия; католическата и протестантската пропаганда; униатското движение сред българите от Цариград и настъпилото разцепление между тях; действията на Хр. Ваклидов и Др. Цанков в полза на унията; отваряне на униатска църква в Цариград и др. В писмата са засегнати също търговски и стопански въпроси.

Между запазените *печатни материали* се намират: литографирано изложение (1843 г.) от Ал. Екзарх до Високата порта и Великите сили по българския въпрос, озаглавено „Надпис ради болгаров“; лист от брошура (1862 г.) от К. Евстатиџевич „Положението на България, българските дневникари и представители“; проспект във връзка с основаването на пансиона „Св. Йосиф“ в Цариград с данни за приемане на ученици в него и за изучаваните предмети.

Запазени са и документални материали от годините след Освобождението: укази и доклади, подписани от княз Александър I Батенберг и княжеския комисар д-р Г. Странски главно във връзка със Съединението (за отпускане на суми; за недоволство от страна на чуждите поданици, които подготвяли писмени протести; за назначаването на З. Стоянов и Д. Ризов като чиновници за особени поръчки; за оставката на П. Р. Славейков и Й. Груев от длъжността помощник-комисари в Източна Румелия).

Ф. 141; 52 док.; 1871... 1901 г.; инв. оп. II В; пост. 1929 и 1930 г.; бълг., англ. и рус. ез.

ИВАН ПЕТКОВ СЛАВЕЙКОВ

(псевд.: Барон фон Бръмбал, малък Славей, Чуруликов)

(роден в 1853 г. — Трявна; починал в 1901 г. — София)

Син на П. Р. Славейков, учител и книжовник през Възраждането. След Освобождението: учител и публицист, народен представител, кмет на София и министър на просвещението; активен член на Либералната партия, сътрудник на П. Каравелов.

Източници:

За фондообразувателя: Иван П. Славейков. — Летопис на Бълг. книж. д-во в София, II, 1900—1901, с. 80—86; Иван П. Славейков (Некролог.) — Бълг. сбирка, VIII, кн. VI, с. 352.

Публикации на документи: Литературен архив. Т. I. П. Р. Славейков, С., 1959, с. 289—290, 292—294, 344—345.

Запазени са чернови на две *писма от фондообразувателя* до д-р Уолбърн, директор на Роберт колеж, и *писма до него* от М. Витанов, д-р Гребенаров, А. Гяуров, Хр. Даскалов, свещ. Н. Илиев, Т. Минков, З. Паламидов, Ст. Панаретов, П. Р. Сла-

вейков, Р. П. Славейков, Д. П. Славейкова, д-р К. Стоилов, П. Хаджидимитров, А. Хитов, П. Чорбаджиев и др. В кореспонденцията има обилен материал за живота на семейство Славейкови (за тежкото му материално положение; за живота и дейността на П. Р. Славейков в навечерието на Освобождението и първите години след него и за учителската му дейност в Пловдив, Сливен и В. Търново; за издаването на в. „Шутош“ и в. „Остен“; за следването на Рачо, Христо и Райко Славейкови в Южнославянския пансион на Т. Минков; за учителствването на фондообразователя във Враца и Роберт колеж). В кореспонденцията има сведения още и за: хода на българския черковен въпрос след 1870 г.; състояние на училищните работи в Трявна, Враца и Габрово преди Освобождението и в периода на Временното руско управление със сведения за учителите Хр. Даскалов, К. Десимиров, С. Христов и др.; тежкото материално положение на учителите след Априлското въстание; плачевното състояние на училищата в Сливен и подарената сума от Скобелев в тяхна полза; следването на К. Стоилов в Хайделберг, на П. Търчилещов в Лондон, на Ат. Хитов в Одеса; учителствването на Ст. Панаретов в Роберт колеж, следващи там българи и въвеждането на български език в колежа; дейността на М. Анков и М. Йотин по организирането на Ботевата чета и съдбата им в турските затвори след нейното разбиване; участието на тревненската младеж в Априлското въстание и предателството на някои тревненски чорбаджии; разискванията в английския парламент за турските жестокости при потушаване на въстанието; военните действия по време на Освободителната война (превземане на Никопол, Ловеч, Враца, Плевен и др.); посрещането на руския император в Плевен; общинското дело в Трявна и Враца (устройство, състав и дейност на привременното правителство, а след това на гражданското управление във Враца начело с М. Лукашов); вътрешното положение на страната (борбите между либерали и консерватори; провеждането на избори, отношението на княз Александър Батенберг към конституцията; управлението на Източна Румелия и присъединяването ѝ към Княжеството и пр.); окупацията на Босна и Херцеговина от Австрия (1878 г.); стремежите на Австро-Унгария към Македония; военната подготовка в Гърция и опасността от гръко-турска война; въстанието в Крит и предстоящи реформи от страна на турското правителство; разпространението на в. „Ден“, в. „Век“, „Периодическо списание“, в. „Зорница“ и сътрудничеството на Ст. Панаретов в него; разпространението на книгите „Всеобща география“ от Б. Петков, „Тайните на

инквизицията“, „Цариградските потайности“ и др.; слухове за убийство на П. Р. Славейков; фалита на търговеца Н. Василев от Враца; завещание на българина Мандраджиев, живеещ на о-в Цейлон, и др.

До *майката* на фондообразувателя са запазени две негови писма по семейни въпроси.

Ф. 142; 28 док.; 1851... 1878 г.; инв. оп. II В.; пост. 1929 г.; бълг., гр. и тур. ез.

ВАСИЛ ЦВЕТКОВ (ЦВЕТАНОВ) ПУПЕШКОВ

(роден в 1837 или 1838 (?) г. — Тетевен; убит през 1888¹ г. — Тетевен)

Просветен и революционен деец от Възраждането: дългогодишен учител; участник в църковно-националните и революционните борби; секретар на Тетевенския революционен комитет; заточен в Диарбекир във връзка с арабако-нашкия обир 1872 г.). След Освобождението — чиновник и народен представител.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Лазаров, Ц. Читалищата в Тетевенско. Плевен, 1936, с. 120—122; Унджиев, Ив. Един деец от миналото. — Учил. преглед, 1929, кн. 10, с. 1180—1182; пенсионното му дело: БИА—НБКМ, кол. 47, II 550.

Публикации на документи: Унджиев, Ив. — вж пос. ст.

Писмата до фондообразувателя от жена му, Д. Манчов, поп Христо и други членове на черковната община в Оряхово се отнасят до предложението Пупешков да стане учител и певец в черквата в Оряхово (1872 г.); уреждането на сметки по продажбата на книги на Манчов; семейни въпроси. Те съдържат и бележки на Пупешков за заточението му, и имена, на заточени българи.

От *просветата* и *обществено-политическата дейност* на фондообразувателя са запазени протестно писмо (препис) на жители от Севлиево и казата във връзка с отлъчването на Ил. Макариополски и официалното им отказване от Гръцката патриаршия; слово на Пупешков пред жителите на Троян във връзка с възпитанието на децата и необходимостта от уреждането на училището им; прошение (чернова) от заточениците в

¹ В някои източници се сочи 1887 г.

Диарбекир (1873 г.) за получаване на известни свободи с описание на теглата им, преживени по пътя и на заточение.

Писмата на Пупешков до жена му Мария, учителка в Тетевен, писани по време на заточението му в Диарбекир (1873—1876 г.), съдържат подробности около живота на заточениците (от Видраре, Тетевен и други селища във връзка с арабаконашкия обир, от Свищов с четата на Ф. Тотю в 1867 г.), както и срока на наказанието им, имената на другарите на Пупешков и др. В тях има податки и за икономическото положение в българските земи по това време. Писмата му от 1878/79 г. са свързани с дейността му като чиновник и нар. представител в Учредителното народно събрание.

Запазено е писмо от В. Бушаранов до М. Пупешкова във връзка с тежкото положение на заточените в Диарбекир.

Няколко писма и разписки за неизплатени дългове, взети заем пари, цената на зърнените храни и пр. преди Освобождението се отнасят до Стамат от с. Къпиново (Търновско), Цв. Ненков от Тетевен, Д. Зенов от Крайова, х. Т. Иванович от Чирпан и др.

Ф. 143; 13 док.; 1899... 1920 г.; инв. оп. II В; пост. 1929 г.

ДИМИТЪР КРЪСТЕВ ПОПОВ

(роден в 1855 г. — Калофер; починал в 1908 г. — София)

Държавен и политически деец след Освобождението: министър на обществените сгради, пътищата и съобщенията (1902 — 1905 г.); управляващ Министерството на търговията и земеделието (1903 г.); занимавал се и с журналистическа и преводаческа дейност.

Източници:

За фондообразувателя: Бобчев, С. С. Д. К. Попов. — Бълг. сбирка, 1909, кн. 2, с. 153; Иванов, Ю., БПН, с. 192—193; Секулов, Б. Нашите правителства..., с. 31; пенсионното му дело: БИА — НБКМ, кол. 47, II 1293.

Запазено е писмо на фондообразувателя до С. Добрович с изразени верноподанически чувства към княз Фердинанд. *Писмата* до Попов са от следните лица: княз Борис Търновски (благодарствено); три от С. Добрович (с благодарности, мнения

и решения от името на княз Фердинанд; от Ц. Р. Лам... (?) — (със съвети да подаде оставката си като министър); от княз Фердинанд (с благодарности за разкриване на лошото състояние на повереното му министерство; с пожелания да се електрифицира Софийската гара; с поздравления и по въпроси, свързани с министерската дейност на Попов).

Запазени са и две писма от Ив. Вазов до М. Д. Попова, с които изразява приятелските си чувства към покойния ѝ съпруг и благодари за написаното от дъщеря им стихотворение, посветено на неговия юбилей.

Ф. 144; 3 док.; 1857, 1865, 1866 г.; инв. оп. II В; пост. 1929 г.; рус. ез.

МЕРКУРИЙ ДИМИТРИЕВ ГРАМАТИКОВ

(роден в Солун¹; починал в 1865 г. — Одеса)

Българин, на руска служба (цензор в Одеса); завеща на Българското одеско настоятелство имот за просветни цели.

Източници:

За фондообразувателя: АГСР. Т. II, с. 412; Велев, С. ЗК..., с. 437—442.

Запазените три документа (копия) са във връзка със *завещаната от фондообразувателя къща* на Българското настоятелство — Одеса, с чиито приходи да се издържат българи в руски учебни заведения, а именно: акт за покупко-продажбата на къщата; завещанието на фондообразувателя със заверка; настанителен лист за прехвърлянето на къщата на Одеското българско настоятелство.

Ф. 145; 7 док.; 1834... 1883 г.; инв. оп. II В; пост. 1929, 1939 г.

ГАВРИЛ БАЕВ КРЪСТЕВИЧ

(роден в 1820 г. — Котел; починал в 1898 г. — Цариград)

Политико-обществен и книжовен деец през Възраждането: участник в национално-църковната борба като привърженик на консервативното течение;

¹ Засега не можахме да установим годината на раждането.

засмал отговорни постове в турската съдебна йерархия. След Освобождението ген.-губернатор на Източна Румелия.

Източници:

За фондообразувателя: Балабанов, М. Гаврил Кръстевич (Народен деец, книжовник, съдия, управител). С., 1914; КБЕ. Т. III, с. 181.

Петте *писма* от Кръстевич до майка му Рада Хаджигандева отразяват впечатленията му от Цариград и тъгата му по Котел, свидетелствуват за отиравените срещу него критики в цариградските български вестници и пр. Писмото на зет му В. Славов е по лични въпроси.

Запазен е в български превод и султанският ферман за назначаването на фондообразувателя за *генерал-губернатор* на Източна Румелия.

Ф. 146; 176 док.; 1871... 1911 г.; 1 инв. оп.; пост. 1923, 1930, 1956, 1967/68 г.; бълг., рус. и ср. ез.; част от фонда—НА—БАН (ф. 54).

ВАСИЛ ДРУМЕВ (МИТР. КЛИМЕНТ ТЪРНОВСКИ)

(епископ Бранички, псевд. Безпристрастний)

(роден в 1838 г. — Шумен; починал в 1901 г. — София)

Революционен деец, общественик, висш духовник и изтъкнат писател през Възраждането: родоначалник на българската белетристика, участвувал в Първата българска легия в Белград (1862 г.); един от създателите на Българското книжовно дружество в Браила. След Освобождението висш духовник и министър; един от подачите на борбата против русофобската политика на Ст. Стамболов.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Арнаудов, проф. М. Климент Търновски — Васил Друмев... С., 1927; КБЕ. Т. II, с. 224—225.

Публикации на документи: Друмев, Васил. Съчинения. 2. Критика. Публицистика. Писма. Под ред. на Дочо Леков и Иван Сестримски. С., 1958, с. 386—396, 645—648; Митрополит Климент (В. Друмев) „Автобиографични бележки“—Дух. култ., 1951, кн. 9—10, с. 2—10.

Автобиографията на фондообразувателя, озаглавена „Дядо Климент (Прочутият)“, обхваща 1860—1893 г. Съдържа след-

ните моменти: учение в Одеската духовна семинария; издаване на „Нешастна фамилия“; участие в легията; издаване на вестта „Ученик и благодетели“ (1863 г.); завършване на Киевската духовна академия (1869 г.); участие в Българското книжовно дружество; написване на „Иванко“ (1872 г.); приемане на духовен сан (1873 г.); живота му в Русе по време на Освободителната война; участие в делегацията до Сан Стефано за поднасяне адрес на Александър II; организиране на богословското училище при лясковския манастир „Св. апостоли Петър и Павел“; ръководството на Търновската епархия, участие в политико-обществения живот след Освобождението, в дружеството „Червен кръст“ по време на Сръбско-българската война; задържането му през 1893 г. по повод речта му в съборната църква в Търново на 14 февр. 1893 г., обвинен в подстрекателство на народа към бунт и хули против княза. *Биографични* данни съдържат и документите за награждаването му с орден, кръстове и грамоти (от Александър II, княз Александър I Батенберг и княз Фердинанд); запазени са и документи за постройка на паметник на Климент.

В *кореспонденцията* има няколко чернови на писма от фондообразувателя до княз Ал. Дондуков-Корсаков, Т. Николаевич, иконом Петър (АриAUDOV?) и други със сведения относно политико-обществения живот в България веднага след Освобождението: изготвяне временните правила за управлението на епархиите в Княжеството; благодарността на българския народ към Русия и руския народ за Освобождението; необходимостта от издаването на духовно-литературен вестник с име „Правда“; посрещането на княз Дондуков в Русе (май 1879 г.); делегацията начело с епископ Климент за поднасяне на благодарствен адрес на руския император и др.

Между авторите на *писмата* до Климент личат имената на д-р В. Берон, Ил. Блъсков, митр. Григорий Доростоло-Червенски, М. Дринов, П. Друмев, Т. Икономов, Й. Соколски, В. Д. Стоянов и др. Те пишат по следните въпроси: за словото, произнесено в Търново от В. Берон (1878 г.) по случай освобождението на града; за дейността на Ил. Блъсков в Шумен през 1878/79 г.; за църковното управление, наложено от румъните в Тулча, и по църковните дела на Русенската митрополия; за уреждането на духовното училище в Лясковец и за избора на Климент за негов ректор; за донесени от М. Дринов църковни песнопойки от Русия с препоръка да бъдат въведени в училището и изпратени от него наредби за румънската църква; за посещение на императорския комисар в Петропавловското

училище; препоръка за Вълков, завършил Киевската духовна академия; за проектирано преместване на Българското книжовно дружество от Браила в София; за учението на Д. Друмев в Николаевския пансион и училищните занимания в него; за проектите на Хр. Филипов от Николаев да преведе „Нещастна фамилия“.

Група *телеграми* от различни градове на България до Климент в Петербург (1895 г.) изразяват задоволството на граждани от дейността на делегацията във връзка с помирението с Русия и полагане венец на гроба на Александър II.

От дейността на Климент като *член на Българското книжовно дружество* в Браила е запазено писмо от дружеството (1871 г.) във връзка с подготовката за провеждане на годишно събрание.

Дейността на фондообразувателя като *народен представител* в Учредителното народно събрание е документирана от няколко писма и свидетелства от М. Стефанович от Русе, началника на Търновския окръг и от Народното събрание в Търново.

По-многобройни са документите (писма, прошения, телеграми и др.), илюстриращи дейността на Климент като *ръководител на Търновската епархия*. Писани са от Григорий Доростоло-Червенски, жители на Батошево, Дряново, Лясковец и др., екзарх Йосиф I, М. Дринов, митр. Симеон Варненски и Преславски, княз Ал. Дондуков-Корсаков, Черковната община в Свищов, Т. Рачински от Москва, архим. Хрисант от Никопол, Н. Щербински и др. В тях се намират данни по следните въпроси: избора му за ръководител на Търновската епархия; изплащане дългове към митрополията за извършени венчавки; ръкополагане на свещеници; ходатайство за приемане на младежите *Ст. Семов и Ас. Николчов* в Богословското училище в Лясковец; програмата, режима и храната в Петропавловското училище; въвеждане ред в черковните служби; оплаквания от свещеници за нередовно провеждане на службите в черквите; молби за встъпване в бракове и разрешаване на разводи; събиране помощи от руския свещ. А. Лавицки от Русия за пострадалите българи от турците; предложения от руския майстор Т. Рачински за позлатяване на иконостаси и кръстове; отпущане помощ на Търновската митрополия на черногореца Св. Павлин (студент по медицина във Виена), който участвувал с Руския червен кръст като помощник-лекар и бил ранен в Руско-турската освободителна война, и др.

Във връзка с дейността на Климент като *член на Епар-*

хиалния смесен съвет на Търновската митрополия са запазени молби, писма и др. до митрополитския наместник архим. Стефан и до Климент от М. Денев, Цв. Колев, П. Кънев, Ив. Маринов, М. Недялков, Н. Пенев, Н. Сонков, Ат. Стойков, Д. Тодоров и от жители на различни села: Батошево, Килифарево, Кесарево и др. Те отразяват оплаквания на селяни от свещеници; молби за разрешаване на женитби и разводи и др.

От дейността на Климент като *ректор на Петропавловското богословско училище* са останали негови бележки, писма, бележки и телеграми от М. Дринов, Р. Георгиев (ученик в училището), училищна програма и бележка за „Дневно разпределение за храната на учениците в Богословското училище“.

Официално писмо от дружеството „Св. Пантелеймон“ — Пловдив (1880 г.), подписано от председателя д-р Ст. Чомаков, разкрива целите и задачите на дружеството и кани митр. Климент за член.

Свидетелство (1887 г.) илюстрира заслугите на фондообразувателя като *председател на д-во „Червен кръст“* по време на Сръбско-българската война.

Във връзка със заведения срещу Климент *процес* в 1893 г. по повод на речта му против княз Фердинанд е запазена чернова на жалба от него, отправена до Върховния касационен съд.

Към дейността на Климент могат да се отнесат и няколко *слова* за чествуване на празника на славянската писменост, за посрещане на руските войски в България, за чествуване празника на „Св. Неделя“.

В архива се намират и следните документи: писмо (1880 г.) от архиеп. Й. Соколски до Всерусийския синод относно желанието му да се върне в отечеството си след Освобождението; писмо от Т. Скочев, ученик в Белград, до Министерството на народното просвещение за отпускане на стипендия да продължи образованието си поради затваряне на училището; „Песен“ от ученика на Богословското училище край Лясковец (1879 г.) Ив. Христов във връзка с несправедливите решения на Берлинския конгрес; печатно черковно слово „Сказание за житието на преподобните отци наши Методия и Константина, нареченного Кирила, епископ Моравски, учители славянски, празник в 11 ден мая“ и др.

Ф. 147; 3 док.; 1888 г.; инв. оп. II В; пост. 1930 г.

СВЕЩ. НЕНЧО МИЛКОВ ДАЛАКЧИЕВ

(роден в 1854 г. — с. Медвен, Котленско; починал в 1924 г. — с. Медвен)

Учител и дългогодишен свещеник главно след Освобождението.

Източници:

За фондообразувателя: Йорданов, В. Село Медвен. С., 1940, с. 126—129.

Запазените две *писма* и визитна картичка от З. Стоянов съдържат сведения за Г. Тодоров, полицейски пристав и бъдещ телохранител на Ст. Стамболов; за ходатайства и по лични въпроси.

Ф. 148; 31 док.; 1848... 1878 г.; инв. оп. II А и II В; пост. 1930 г. бълг. и гр. ез.

АВЕРКИЙ ПОПСТОЯНОВ (СТОЯНОВ)

(роден в 1802 г. — Дупница; починал в 1881 г. — Жабленския манастир)

Духовник и книжовник от Възраждането; активен участник в църковно-националната борба; таксидиот в Хасково; игумен на Осоговския и на Жабленския манастир.

Източници:

За фондообразувателя: Велев, С. Аверкий Стоянов. — Уч. преглед, 1906, кн. 7, с. 703—728; Стоянов, М. БВК. Т. I, с. 346.

Публикации на документи: Стефанов, Ив. Аверкий П. Стоянов като писател и обществен деец. — Уч. преглед, 1905, кн. 7, с. 728—743.

Фондът съдържа няколко *писма*: от Н. Геров (1856 г.) относно пораженията от холера в Пловдив, за неосъществени преговори със Ст. Доспевски за изготвяне изографисването на Осоговския манастир; копие от поръчително писмо (1858 г.) от кюстендилци, дадено на поп Новко; писмо-чернова (1848 г.) от монасите в Рилския манастир до Св. Синод — Петербург, за помощ по възстановяване опожарените през 1833 г. манастирски сгради.

Останалата част от документите са свързани с *книжовната и просветна дейност* на фондообразувателя. Те засягат

следните въпроси: българо-гръцките църковни разногласия; протестантската пропаганда; благодарности към руския император за Освобождението; протести срещу Берлинския договор; поучения, нравствени слова и молитви на религиозно-етични теми. Запазени са и част от негов превод на Плутарх под заглавие „Зерцало, или огледало“ и печатно обявление (1850 г.) за издадена негова книга с религиозно съдържание.

Ф. 149; 81 док.; 1836... 1882 г.; инв. оп. II В; пост. 1930 г.; бълг., гр., рум. и ср. ез.

ЙОВАНЧО (ИВАНЧО) И КОСТАКИ ЙОВАНЧОВИ (ЙОВАНЧОВИЧ) АНКОВИ

(родени и починали във Враца)¹

Йованчо Анков — търговец и обществено-политически деец през Възраждането: участник в църковната борба срещу гръцкия митрополит Доротей; църковен певец и ктитор. (Синът му М. Анков бил инициатор и деец за създаването на революционен комитет във Враца.) Синът му К. Анков бил търговец и учител през Възраждането, член на читалището „Напредък“ (1871 г.), а след Освобождението — общественик и чиновник във Враца.

Източници:

За фондообразувателите: Йопов, Д. Културно-политическа история на Враца, Т. I, С., 1937, с. 144, 187—188, 196—197, 373, 376; Т. II, С., 1943, с. 44, 146; Попгеоргиев, Й. Град Враца... с. 72; Сто години народно читалище във Враца 1869—1969. Юбилеен сборник. С., 1969, с. 31; документите от фонда.

Запазените *писма* (1853—1876 г.) са адресирани до Й. и К. Анкови. Те разкриват моменти от водената оживена търговия със зърнени храни, набирани от Оряховско и Ломско и изнасяни в Румъния и другаде. Част от тези писма са разменени между Й. Анков и сина му Костаки и между него и другите му синове: А. Йованчов, Дим. Ив. Анков, М. Ив. Йованчов. Друга част от писмата са писани от В. Анкин, Т. Начов & Теодору, Ил. Томакев, В. Нешович и др. Писмата отразяват парични въпроси и сметки, свързани с житната търговия, търговия с памук и морска сол и търговия със сено; продажба на овце; закупуване на цели села, за изкупуване на десетъка; про-

¹ Годишите на раждането и смъртта засега не можахме да установим.

изводство на ракия от врачанските и ломските села и търговия с нея; износ на грозде и др. В писмо от 1878 г. А. Йованчов дава до брат си К. Анков препоръки за гръцкия консул Ксантос и го предупреждава за идването му във Враца с цел да разглежда работите на д-р Николаиди. Две писма от М. Анков (1877/78 г.) до брат му Костаки разкриват моменти от Руско-турската освободителна война, в която е взел участие и самият М. Анков: минаването на Българското опълчение през Балкана и за претърпяното от турците поражение близо до Калофер; падането на Одрин; опожаряването на Пловдив и Сливен; проектираните условия за мир. В писмо на М. Папазоглу до К. Анков има сведения за бомбардирането на Видин от сърбите (1877 г.), за наличието на румънска войска в Ломско, за освобождението на Лом, за дейността на Ан. Анков като градоначалник на Лом.

Във връзка с *търговската дейност* на Й. Анков са запазени договори, издължителни писма, записи и разписки, издадени от различни лица (1836... 1867 г.), за продажба на зърнени храни и коприна, за суми във връзка с разни търговски вземания и давания и сключени търговски сделки; за причисляването на с. Кунино (1865 г.) към Врачанската каза и др.

Групата документи във връзка с *политико-обществената дейност* на К. Анков след Освобождението (1881/82 г.) се състои от чернови на писма, рапорти и свидетелства на К. Анков до П. Каравелов, княз Александър Батенберг и др., както и от документи до самия К. Анков от врачански жители, от Т. Ганчев, Левчев, А. Цанов и др. Тези документи разкриват моменти от дейността на К. Анков като *председател на Врачанския окръжен съвет* (със сведения по следните въпроси: оплаквания от полицейския надзирател във Враца, нанасял побой над селяните в околните села; предложение от страна на врачани събирането на десятъка да става от членовете на окръжния съвет, а не от специално назначените чиновници; събиране на кукуруз от селата и заплащането му; откриването на II Велико народно събрание за гласуване пълномощията на княза; избора на К. Анков да участва с гласуване в избора на членове в Държавния съвет — окт. 1881 г.; неправилно проведени избори за кметове в селата; ходатайство за поставяне кандидатурата на трънския окръжен управител А. Цанов за народен представител; колебания при назначаването на окръжен лекар във Враца след Освобождението между д-р Хр. Чобанов и д-р Сп. Хаджииванов; тържество във Враца в чест на отличилия се във войната опълченец Ив. Цветков Севастиин).

Запазени са и няколко писма от *различни лица до други адресати*: от Ил. Хаджицанович, от Ил. Цанов до брат му К. Цанов, от Ст. Бойов и синовете му до сина му П. Ст. Бойов. В тях са засегнати въпроси от Освободителната война: осуетените намерения (поради бързото пристигане на руските войски) за опожаряването на София на 23 дек. 1877 г.; назначението на Ил. Цанов за временен началник на Градското управление в София; участието на П. Ст. Бойов в Българското опълчение и поздравленията на семейството му по този повод; избори в 1881 г. и др.

Ф. 150; 29 док.; 1868 ... 1968 г.; инв. оп. II А и II В;
пост. 1930 и 1969 г.

МАРИН ХРИСТОВ ЦОНЗАРОВ

(М. Цонзоров, Цонзар, псевд.: Марин Големият, Бору Еленченин, Аспарух)

(роден в 1829 г. — Лясковец; починал в 1907 г. — Лясковец)

Деец от национално-революционното движение през Възраждането: сподвижник на Левски; председател на революционния комитет в Лясковец; работил в разузнавателната служба в полза на руските войски през Руско-турската освободителна война. След Освобождението — чиновник.

Източници:

За фондообразувателя: Минев, Д. Град Лясковец... Варна, с. 336—338.
Публикации на документи: Стратимиров, Д. Т. В. Л., с. 113—114.

Няколко изрезки от вестници и един некролог (1907... 1968 г.) съдържат *биографични данни* за фондообразувателя.

С *писмо* от 1904 г. читалище „Развитие“ в Разград иска сведения от Цонзаров за революционното движение в Разградско, за първото основано читалище „Съгласие“, за проектирания литературен сборник, който ще издадат, и др. Запазена е и ода от Н. Козлев, изпратена вероятно на Цонзаров по случай именния му ден.

Следните документи са свързани с *революционната дейност* на фондообразувателя: писмо на В. Левски във връзка с общото събрание на БРЦК в Букурещ (апр. 1872 г.); за отиването му на събранието с по един представител от окръ-

жие; за проектирания събор в Българско; за качествата на представителите и необходимата им документация. Запазено е и окръжно писмо на БРЦК в България (1872 г.); сметка за дадени от М. Станчев (1872 г.) суми във връзка с революционното дело на БРЦК; възвание на Привременното правителство в Ст. планина към българския народ (1869 г.).

Във връзка с *търговската дейност* на Цонзаров има една разписка (1868 г.), подписана от Г. Геор[гиев], и сметка за разни стоки.

За дейността му като *касиер на Земеделските каси* (Лясковец) е запазена парична разписка (1883 г.).

Циркулярно писмо (1890 г.) от Българското опълченско дружество в Русе за издигане паметник на загиналите поборници и опълченци дава сведения за дейността на М. Цонзаров като *околийски ковчезник* на с. Кесарево, Търновско.

Запазените няколко писма на М. Цонзаров (1875... 1878 г.) до *сина* му Тодор са във връзка със заминаването му за Разград и Силистра, по търговски и лични въпроси. Три писма от брат му Христо съдържат молба за изпращане на някои книги (всеобща история, турска граматика, атлас и пр.) и др. Запазени са и следните документи на Т. Цонзаров, издадени между 1875—1882 г.: две разписки от училищното настоятелство в Габрово за платена училищна такса; разрешително от Митарственото управление в Лясковец за продажба на спиртни питиета; договор между Ст. Стамболов и Т. Цонзаров във връзка с някакво дело.

Има и една сметка за взети неща и пари при „Обир на шайките на 1884 год., юни 7“.

Ф. 151; 160 док.; 1861... 1935 г.; 1 инв. оп.; пост. 1930 и 1952 г.

СВЕЩ. ПЕТКО ТОДОРОВ (ТОШЕВ) ФРАНГОВ

(роден в 1855 г. — с. Бяла Черква, Павликенско; починал 1931 г. — с. Бяла Черква)

Учител, свещеник и революционер деец през Възраждането; участник в Априлското въстание; разивал и книжовна дейност. След Освобождението — свещеник и общественик; писал спомени и статии за въстанието.

За фондообразувателя и фонда: Симидов, Ф. Петко Тодоров Франгов. — По б. опълч. Кн. II, 1899, с. 10—13; Страшимиров, Д. Т. ИАВ. Т. II, с. 12—13.

Кратки сведения за живота и революционната дейност на фондообразувателя има в *автобиографичните му бележки*.

В *кореспонденцията* и другите документални материали, свързани с дейността му като участник в Априлското въстание, се намират подробни сведения за подготовката, избухването и потушаването на въстанието в Търновския революционен окръг и по-конкретно в Дряновския манастир, а именно: за сформирани четата на поп Харитон и Бачо Киро и пътя, който е изминала; за сраженията ѝ с турските войски, разбиване на четата и подпалването на манастира; за героичния отпор на въстаниците; за извършените от турците кланета; за участието на някои въстаници след поражението; за извършеното срещу Бачо Киро предателство, залавянето и обесването му; за живота и революционната дейност на поп Харитон; за участието на П. Франгов в Дряновската чета; за Г. Измирлиев, Хр. Караминков, Ст. Стамболов, Хр. Драганов, Ц. Дюстабанов, Ив. Панов, Т. Каблешков, Ц. Ненов, Т. Анчев и други дейци. Във връзка с въстанието са и ярепис на произнесената от Бачо Киро реч в Дряновския манастир; списък на въстаниците от с. Бяла Черква; благодарствен адрес до българския народ от поборници във връзка с тържественото отпразнуване 50-годишнината от въстанието; документите с отправените обвинения за предателство от страна на Франгов и др. В кореспонденцията е засегната и книжовната дейност на фондообразувателя. Намират се също и данни за положението на българските преселници в Русия през 1861 г. Запазени са и чернови на писма на Франгов до Ив. Андонов, П. Стамболова и др. Автори на писмата до него са: Ив. Вазов, Ив. Гюзелев, Ст. Гъдев, Хр. Драганов, Г. Драгошинов, П. Кисимов, Д. Куев, Н. Марков, П. Пешев, Ст. Станимиров, Ил. Шишков и др.

От *книжовната дейност на фондообразувателя* са запазени ръкописи на поеми, стихотворения, спомени, статии, разкази и др. предимно във връзка с Априлското въстание („Описание на въстанието“, „Приключенията в Дряновския манастир през 1876 г.“, „Пътешествието ми в 1876 г.“ и др.). В някои ръкописи има данни и за посещения на Ив. Вазов и Ил. Макариополски в с. Бяла Черква; историята на селището; четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа; манастира „Св. Преображение“ при Търно-

во като убежище на българските революционери и построяване на манастирската му църква и пр.; за поп Харитон, Н. Славков, Й. Марков, Ст. Стамболов, П. Р. Славейков, Тр. Китанчев, йером. Пахомий Стоянов, Ц. Бакалов, Ф. Симидов, Д. Горов, Хр. Донеv, Д. Атанасов — Русчуклийчето, Г. Трифонов, Ив. Кишелски, А. Дончев и др.

Във връзка с дейността на Франгов като *председател на поборническото опълченско дружество в Бяла Черква* е едно печатно писмо за разногласията между поборническо-опълченските дружества в страната и призова на дружеството в Бяла Черква за помирение и единство.

Дейността му като *член и председател на дружество „Република“* в Бяла Черква; личи от два позива относно републиканската форма на управление и един протокол на събрание на дружеството във връзка с изменение на конституцията.

В два тефтера се съдържат преписи от писма, телеграми, спомени, разкази и др. с данни за: четата на поп Харитон; живота и делото на Бачо Киро, свещ. В. Петков, Хр. Трифонов, В. Неделкович, П. Бакев и др.; посрещането на руските войски в Бяла Черква; Съединението; Сръбско-българската война; преврата от 1886 г.; падането на Стамболовия кабинет; политическите партии и борби; събиране помощи за ранените руски войници в Руско-японската война (1905 г.); Ст. Михайловски, П. Р. Славейков и Тр. Китанчев; Рилския манастир; македонския въпрос; построяване паметник в чест на загиналите в Дряновския манастир въстаници; чествуване 25-годишнината на въстанието; издадения през 1896 г. закон за поборниците.

Между *печатните материали са книгите*: „Свещена история за децата, избрана из книгите на вехтий и новий завет“ от А. Зонтаг; „Сборник от образци за изучаването на старобългарския език по всичкото му развитие“ от Ив. Момчилов и „Уроци по българската черковна история, преподавана в Главното габровско мъжко училище“ от Р. Каролев (и трите с приписки за датата и мястото на смъртта на Матей Преображенски — Миткалото и за учителствуването на Франгов). Запазени са вестници, изрезки от вестниците „България“, „Турция“, „Цариградски вестник“, „Дунав“, „Македония“ и др., и други материали във връзка с Априлското въстание.

Ф. 152; 59 док.; 1871... 1878 г.; инв. оп. II В; пост. 1930 г.

ГЕОРГИ (ГЕРГО, ГЕОРГО) СТОЙКОВ СИМЕОНОВ

(роден в с. Голям извор, Тетевенско; починал след 1878 г.)¹

Революционен деец от Възраждането: сподвижник на Левски; касиер и секретар на революционния комитет в с. Голям извор (1872 г.); осъден на заточение по Арабаконашкия обир; освободен в 1878 г.

Източници:

За фондообразувателя: Димитров, Г. Кн. Б., Ч. II, с. 361; Каракостов, Ст. ДЗ, 1946, с. 213.

Кореспонденцията е основната част във фонда.

Автори на писмата са: Г. Балли, п. Ст. Буров, В. Бушаранов, Ил. Гюндюзов, Д. Крачунов, Д. Пеев, Стойко Симеонов, Р. Ташикманов, Г. Тутмаников и др. Те пишат по следните въпроси: за заточениците във връзка с Арабаконашкия обир (броя и имената им); за живота на заточениците в Ангора и Диарбекир; за 18 новопристигнали от България заточеници в Диарбекир и изпращането им в Аргана Мадени, където бил заточен и В. Йонков; за работата, извършвана там от Д. Беров, Д. Тодоров, В. Пупешков и др.; за постъпките за освобождаването им; за събиране пари от заточениците, които да изпратят в Цариград заедно с молбите им за освобождение, и др.; за смъртта на Цв. Вълчев, В. Цолов, В. Д. Петров и др.; за търговия с килими и други стоки; за Херцеговинското въстание; за Диарбекир; за учители в с. Голям извор и др.

За *дейността* на Г. Стойков като *касиер и секретар на комитета в с. Голям извор* е запазена бележка от 1872 г. за изпратени писма до различни частни комитети.

Във връзка със *службата* на Г. Стойков в Британското вицеконсулство в Ангора (1873—1878 г.) е запазено препоръчително писмо от самия вицеконсул, с което се удостоверява, че е показал добросъвестност в работата си.

Между документалните материали, свързани със *семеystвото* на фондообразувателя, има писма до баща му Стойко Симеонов (1872—1875 г.) и писма на Д. Крачунов, М. Попдимитров, В. Бушаранов и на други заточеници до техните близки в с. Голям извор. Те съдържат сведения за: изпращането им

¹ Данни за годината на раждането и смъртта му засега не намерихме.

в Мала Азия; живота им в Ангора и описание на същите; изпращането на нови заточеници в Диарбекир, Кютахия, Акия и другаде; цените на съестни продукти; учителите в с. Голям извор (Ив. Кифалов и Хр. Цанов) и др.

Във фонда е запазено и частно писмо на В. Манчов (1873 г.) до П. Лалов.

Ф. 153; 45 дск.; 1880... 1909 г.; инв. оп.; пост. 1928, 1949, 1950, 1968 г.; бълг., итал. и фр. ез.; част от фонда — в ЦДИА (ф. 350); НА — БАН (ф. 125) и ЛИ — БАН.

КОНСТАНТИН ВЕЛИЧКОВ ПЕТКОВ

Е. Я. Царикова

(роден в 1855 г. — Пазарджик; починал в 1907 г. — Гренобъл)

Просветен и революционен деец през Възраждането: учител, писател, преводач, член на революционния комитет в Пазарджик и участник в Априлското въстание. След Освобождението — деец по Съединението, известен писател и преводач, общественик и министър; занимавал се и с живопис.

Източници:

За фондообразувателя: Попвасилев, Ст. Константин Величков. Литературно-критически очерк. С., 1960; Константинов, Г. [и др.]. Български писатели. С., 1961, с. 171—173; пенсионното му дело: БИА—НБКМ, кол. 47, II 988.

Публикации на документи: Величков, К. Избрани произведения. С., 1966, т. II, с. 403—454; Величков, К. В темнищи... — Летописи, I, 1899—1900, бр. 1—24; Величков, К. Съчинения. 1911, Т. I, с. 76—121.

В запазенния *дневник* на Величков (1897—1907 г.) има много *биографични данни* и моменти от личния му живот (материалните му затруднения; отношението към дъщеря му; желанието на съпругата му да започне работа в някоя девическа гимназия в София и пр.). Той съдържа сведения и за студентските демонстрации през 1897 г. по повод на събитията в Македония; за съставянето на нов кабинет през 1901 г.; за преводите на Величков: „Аталиа“ от Расин, „Макбет“ от Шекспир и „Мизантроп“ от Молиер; за поместването на негови произведения в списания, вестници и др.; за високата оценка, дадена от италианския крал и министъра на просвещението за превода му на „Ад“ от Данте; за стихотворенията му „Дон Кихот в България“, „Не са човеците виновни“, „Отплата“, „Жалба“, „Бащино огнище“ и др.

В *кореспонденцията* се намира писмо на Величков, писано по желание на 1200 граждани от София до княз Фердинанд във връзка със закриването на Университета.

Писмата на С. Бобчев, Б. Величков, Н. Генадиев, Ив. Гешов, М. Маджаров, А. Страшимиров, Др. Цанков, А. Шопов и др. до К. Величков засягат следните въпроси: назначаването му за министър; подготвяната христоматия от Величков; отзиви за книгата му „Писма от Рим“; сътрудничеството на Величков, Ив. Вазов и А. Страшимиров в списания и вестници; нередовното изпращане на СБНУ на Българската екзархия в Цариград; поддържане сръбската пропаганда против българското дело от страна на властите в Цариград; даване амнистия на политическите емигранти от 1886 г. и др. С писмо от 1880 г. Българската митрополия в Пловдив кани Величков като народен представител да произнесе слово в памет на О. Скобелева.

Запазени са и следните *ръкописи* на Величков: част от спомените му „В тъмница. Спомени от 1876 година“ (1896 г.); „Как се запознахме и сприятелихме с Бобекова“; материали за студията му „Към живота на Данте“; стихотворенията: „На едно дете“ и „В необозримий шир...“

Във връзка със заниманията му като *художник* са останали бележник с графика и 17 скици на М. Балабанов, Хр. Ботев, Т. Бурмов, Д. Войников, В. Друмев, Т. Каблешков, Л. Каравелов, Гр. Пърличев, Г. С. Раковски и други известни наши писатели. Тетрадката с бележки „По откриване на рисуващото училище в България (Сведения, добити от г-на Ив. Мърквичка — художник)“ съдържа биографични данни за Ан. Митов, сведения за развитието на изкуството, за рисуващото училище, за живота на К. Величков във Флоренция и др.

От дейността му като *преводач* е запазена книгата „Ад“ от Данте Алигиери с автограф на Величков.

Ф. 154; 210¹ док.; 1853... 1890 г.; 1 инв. оп.; пост. 1930 г.; бълг., нем., ср. и фр. ез.

Д-Р ИВАН ХРИСТОВ КАСАБОВ

(псевд.: Чесан, Ян Касабияно)

(роден в 1837 г. — Лисковец; починал в 1911 г. — София)

¹ Над 1500 док. от този архив (във връзка с национално-революционните борби през Възраждането и обществено-политическия живот след Освобождението) постъпили в БИА след предаването на Обзора за печат, поради което не са отразени в характеристиката на фонда.

Обществено-политически и просветен деец от Възраждането: учител; *отначало съратник на Г. С. Раковски и В. Левски, а по-късно привърженик* на идеите на либералната буржоазия; член-основател на Тайния централен български комитет (ТЦБК) — Букурещ, и редактор на органа му в „Народност“; привърженик на идеята за дуализъм между Турция и България. След Освобождението — чиновник по съдебното ведомство; автор на исторически спомени.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Касабов, д-р И. Моите спомени...; КБЕ. Т. II, с. 640; Пешев, П. Д-р Иван Касабов. — Летопис на БАН. I. За година 1911. С., 1914, с. 72—78.

Публикации на документи: АГСР. Т. I, с. 316—321; Касабов, И. — вж пос. съч.; Кисимов, П. Исторически работи. Моите спомени. Т. III—IV. С., 1901, 1903; в. Народност, 1868 и 1869 г.¹ Страшимиров, Д. Т. ВЛ, с. 9—12.

Запазени са два документа с *биографични данни* за Касабов: паспорт (1864 г.), изд. от Министерството на външните работи на Сърбия във връзка с пътуването му до Австрия и Румъния; откъс от завещание на Мария и Ив. Касабови за издръжка на младежи в учебни заведения.

В *кореспонденцията*, която е главно във връзка със следването на Касабов в чужбина, има едно негово писмо до браилските българи и писма до него от Добродетелната дружина, Г. Петрович, Д. Павлов, д-р Ив. Богоров, Хр. Г. Данов, д-р Сп. Иванов, Г. С. Раковски, В. Д. Стоянов и др. В тях са застъпени следните въпроси: за създаване на Българско общество (Белград, 1862 г.); за тенденции у свищовци за ориентиране към римската църква; за изпращане географски карти на Хр. Г. Данов; за излизане на бр. 1 на в. „Българска пчела“ (1863 г.); за разрешението за излизането на в. „Гайда“ (ред. П. Р. Славейков); за направата на шосета в Турция; за смъртта на Г. Петрович (1863 г.); за учението на д-р Сп. Иванов във Виена и на В. Д. Стоянов в Прага; за пътуване на Раковски из Румъния (1866 г.), за събиране на сумите от издадените му книги и за заболяването му.

Част от документите очертават дейността на Касабов като *уч. тел. и директор* на училища в Гюргево, Болград, Плосеш и Браила (1864... 1872 г.). Това са писма от В. Берон, Г. Зафиров, Г. С. Раковски, Д. Петрович, Ат. Узунов; договор (между Българското общество в Гюргево и Ив. Касабов от 1864 г.) с условията за учителстването му в българското

¹ Поради големия брой на публикуваните материали сочим само годините на вестника.

училище в Гюргево; отчет за учебната 1864/65 г. на същото училище; „контракт“ (между Българското общество в Пловдив и Касабов) за ръководството на училището в Пловдив (1866 г.); покана (1872 г.) за учителствуване в Централното училище в Българград.

От дейността на фондообразувателя като *член на ТЦБК* са запазени следните организационни документи, писани от Касабов: дневник на комитета със сведения за учредяването, целите, задачите и състава му; клетва и девиз на същия; списък на членовете; устав; няколко варианта от „Акт за свещена коалиция между румъните и българите“ (май 1866 г.) — в 7 раздела с подробности по задачите и организацията на коалицията; протокол от заседание (септ. 1866 г.); „Обявление към българския народ от Централен народен комитет“ (май 1867 г.) по повод на подадения дуалистичен мемоар до султана (запазен също в архива); мемоар-чернова от Привременното правителство в Балкана до Абдул Азис (1868 г.) във връзка с преминаването на четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа; печатна прокламация към българския народ от Привременното правителство в Стара планина, с която се призовава народът към въстание; адрес-чернова от членовете на Привременното правителство — Балкана, до френския посланик в Цариград, от когото очакват защита и във връзка с минаване на Хаджи-димитровата чета. Във връзка с дейността на комитета са и писмата на Д. Войников относно основаването на дружество — клон от ТК в Браила. В писмото на Б. Запрянов (1866 г.) има сведения за въстанието в Епир, за увеличение на данъци и за обесване на българи от турската власт.

Част от документите са свързани със създаване, редактиране, списване и набиране абонати за в. „Народност“. Те илюстрират дейността на Касабов като *редактор на вестника*. Между тях се намира „позив за поддържането на един български вестник в Букурещ чрез акции“. В писмата на Р. Блъсков, Д. Войников, Б. Запрянов, П. Калянджиев, П. Кисимов, Д. Хр. Попов, Ст. Ряпов, Н. Тошков във връзка с вестника се споменават имена на спомоществователи и събрани суми за абонаменти. Група документи (писма, дописки и др.), изпратени до редакцията на „Народност“ (публикувани във вестника), се отнасят за преминаването на *четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа*: стихове от М. Атанасович, В. А. Попов, М. Стоянов; народна песен, изпратена от П. Фитов; дописка от четник в четата с подробности около раняването на Хаджи Димитър и за избиването на голям брой турци в ставалите

сражения; статия от Касабов и др. Въпросът за *състоянието на българските училища в Русия, Бесарабия и Румъния* е отразен в друга група дописки и писма до в. „Народност“ (автори: Т. Икономов, П. Кисимов, В. Стоянов). Тук се намира анонимна дописка, озаглавена „Южнославянски пансион и козните на Т. Минков в Николаев“. Голям брой писма, дописки и стихотворения, изпратени до в. „Народност“, са и *по други въпроси*. Техни автори са: Г. Анев, Р. Ил. Блъсков, Д. Великсин, Ив. Грудов, М. Дринов, Р. Жинзифов, Б. Запрянов, Т. Катранов, П. Кисимов, Ив. Кършовски, Настоятелството на читалище „Братска любов“ в Букурещ, Н. Сукнаров, Училищното настоятелство в Пловдив и др. В тях са застъпени следните въпроси: българо-сръбските отношения в първата половина на XIX в.; взаимна размяна на в. „Народност“ с в. „Zukunft“ (Бъдеще) във Виена; централното българско училище в Болград (директор Т. Икономов); отваряне на печатница от Р. Блъсков в Болград (1868 г.); процеса срещу убийците на княз Михаил Обренович (1868 г.); провъзгласяването на Милан Обренович за престолонаследник на Сърбия и имената на новите регенти; трудове на М. Дринов и интереса му към теорията на Л. Леже за произхода на българите, отразена във в. „Народност“ (бр. 11 от 9 февр. 1869 г.); отиването на П. Хитов в Букурещ (май 1868 г.); възмущението на Касабов от отношението на западните дипломати към българския народ, създаден според тях за робуване; убийството на Гр. Милошов, затворен в Русе във връзка с минаването на четите в 1867/68 г.; разпространение в Румъния на книгата на П. Кисимов „Епизод от хайдушките наречени чети в Балкана на 1867“, Букурещ, 1868 г.; статии на П. Кисимов във в. „Народност“; отношението между „старите“ и „младите“; подпомагане от К. Чокан с 5000 жълтици за нова българска община; поместени във вестника стихове от М. Стоянов и Ив. Кършовски „За похода на бълг. чети под предводителството на воевода П. Хитова в 1867 г.“ (в. „Народност“, бр. 30 от 28 май 1868 г.) и стихотворението му „Таен глас“; спорове около съграждането на църква и училище в Галац; дейността на читалището „Братска любов“ (Букурещ, 1868 г.); западането на Търново и училищата в града; разпространението на книги на Раковски и на Кисимов в Румъния; живота и бита на българските колонисти в Бесарабия (откриване на гимназията в Болград, на девическо училище и на българска банка и др.).

Документите във връзка със *задържането на Касабов като редактор на в. „Народност“* (авг. 1868 г.) са малобройни:

няколко призовки, дописки, заявления и др., от които се вижда, че той е бил подведен под отговорност от Илфофския окръжен съд поради публикуването във в. „Народност“ (бр. 38) възвание „Глас на един българин от Бесарабия“ от Р. Блъсков.

От дейността на фондообразователя като *преводач* има много малко документи и те са във връзка с превода на Ив. Касабов на книгата „Räuber“ („Разбойници“) от Шилер (преведена също от Н. Бончев и издадена от последния в Браила, 1870 г.).

Във връзка с общественно-политическата и революционната дейност на Касабов *преди Освобождението* са и документите, засягащи следните въпроси: събиране пари от Касабов от браилските българи за подготовката на въстание в 1862 г.; паричната помощ от италианеца Канини (от 10 000 лири) за същото въстание; „Щатути за един привременний български комитет в Бялград“ и „Щатути за едно привременно българско началство в Белград“ (писани от Касабов с поправки и допълнения от Раковски); учението на Н. Първанов в Сърбия; преследването на Раковски от румънската полиция (1866 г.); холера в Русе (1866 г.); печатен „Устав на българското читалище в Букурещ („Братска любов“)“; издевателства от страна на турци над българи в Русе (между които и за нападение над Д. Цанков) и др.

В архива се пазят и следните документи за дейността на Касабов *след Освобождението* (1877... 1890 г.): заповед от княз Николай Николаевич до жителите на заетите от руските войски области относно държането им по време на войната; „приказ“ от кмета на София (М. Цачев) до избирателите на Софийската община (1883 г.).

Писмата на В. Радославов (1890 г.) във връзка с членуването на Касабов в *Либералната партия* (Радославовото крило) засягат: списването на в. „Народни права“; реч на княз Фердинанд в Пловдив; предизборни борби; арести по избори (1890 г.) и неуспеха на либералите в тях; делото на майор К. Паница.

Между *печатните материали* във фонда има една програма за пиесата „Принцеса Райна“ и др.

С *разнообразно съдържание* са материали, които не се отнасят до фондообразователя, а именно: завещание (1864 г.) на Й. Д. х. Бакалоглу (за завещани суми на Българската добродетелна дружина, на болницата в Търново, за църквата и българското училище в Букурещ); писмо от Хр. Г. Данов (1863 г.) до Д. Павлов във Виена относно изпращане на карти там; за мушията на княз М. Обренович в Румъния; за завещани суми от Г. Петрович за училището в Браила; джобният бележник на Ив. Мънзов с ценни сведения за дейността му през

1868 г. и бележка за обесването на брат му Д. Мънзов (1868 г. — във връзка с участието му в четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа); имена на средновековни български владетели; имена на четници от четата на Хаджи Димитър и Ст. Караджа и др.

Ф. 155; 31 док.; 1879 г.; инв. оп. II В; пост. 1930 г.;
бълг. и рус. ез.

**ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ НА ГИМНАСТИЧЕСКИТЕ
ДРУЖЕСТВА В ЮЖНА БЪЛГАРИЯ—ПЛОВДИВ
(ТАЕН КОМИТЕТ)**

(1876 — 1879 г.)

Комитет с клонове във всички окръзи на Южна България; организира борбата срещу клаузите на Берлинския договор, разкъсващ целостта на България, и ратува за осъществяване на съединението между Източна Румелия и Княжество България.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Тодоров, Г. Временното руско управление в България през 1877—1879 г. С., 1958, с. 318—406; БИА — НЕКМ, II В 2268.

Запазената документация (устав, протоколи, дневници, кореспонденция и др.) от *дейността* на комитета произхожда от ян.—апр. 1879 г.

Ръкописният *устав*, озаглавен „Решения на събранието на представителите на Пловдивската и Сливенската губерния. (Заседания на 16-и, 17-и, 18-и, 19-и, 20-и и 22 януар[и] 1879 г.)“ в 35 точки съдържа: програмата, организацията и задачите на Централния и окръжните комитети и връзките между тях и Княжеството; правата и задълженията на членовете; набирането на приходи; военната подготовка; изпращането на представители в Учредителното народно събрание във В. Търново и на делегация в Европа; защитаване интересите на българския народ чрез европейския печат; избор на ръководството на Централния комитет (Др. Цанков, свещ. Г. Тилев, К. Величков и Ал. Людсканов) и др.

Протоколите от заседанията на комитета (15—22 ян.) отразяват следните моменти: разискванията относно средствата за дейността му и проекта за програмата му (изработен от

К. Величков и залегнал в устава); въпроса за неговото явно или тайно съществуване, за печата му, за отношенията му с Европа и европейската комисия в Пловдив по прилагането на решенията на Берлинския конгрес; избор на ръководство; възнаграждението на редактора на в. „Курие д'Ориан“ в Цариград—Жан Петри, за заслугите му към българския народ и др. Протоколите от март засягат организирането на окръжни комитети и тайна полиция; военната подготовка на населението и духа му: набиране на средства; състава на комитета, избор на ново ръководство, отношението на окръжните комитети към Централния комитет и реорганизацията му; изпращане на депутати за Велико народно събрание и на депутация за Русия; поверяване командата на народната гвардия на ген. М. Скобелев и др. Протоколите от април отразяват разискванията за съдбата на Източна Румелия (автономна или присъединена към Княжество-то); за прилагането на 4-а точка от Берлинския договор (за турски гарнизон на Балканите; за назначаването на ген.-губернатора, гражданските и военните чиновници и пр.); за изработване прошения до Великите сили; за избиране на народно представителство и преустановяване дейността на комитета и др.

Запазени са *пълномощни* за избраните по окръзи представители за събранието от април с подписите и печатите на много лица и селища от окръзите Казълагачки, Сливенски, Пазарджишки, Хасковски, Старозагорски, Харманлийски, Пловдивски, Карловски, Айтоски, Ямболски, Новозагорски, Казанлъшки, Чирпански, Бургаски, Карнобатски.

Дневниците за входящата и изходящата кореспонденция от февруари—април отразяват имената и местонахождението на авторите и адресатите, вида на документите и тяхното кратко съдържание относно следните въпроси: организиране на окръжните комитети; ход на военната подготовка; избиране на делегати (Ив. Ев. Гешов и д-р Г. Янколов) и изпращането им в Европа; въстанието в Одринско и съдбата на четата на Петко войвода; опасността от въстание в Къркклисе и Бунар Хисар; образуването на гимнастически стрелкови дружини; участието на Южна България във въстанието в Македония и мисията на Сарафов; призив за образуване на комитети в Северна България за подпомагане движението в Южна България; събиране сведения по окръзи за броя на старите опълченци, за мъжкото население, добитъка, храните; образуване на учебни команди; търсене съдействието на Русия; избиране делегати за I ВНС; избор на членове за ръководството; личен състав на окръжните комитети и пр.

Ревизионен „Акт, съставен от комисията, която се избра от представителите на Южна България в Пловдив, за да прегледа делата, приходи-разходите и архивите на Централния комитет в Пловдив“ съдържа подробен опис на архива на комитета.

Ф. 156; 66 док.; 1877... 1927 г.; инв. оп. II В; пост. 1929 г.; бълг. и рус. ез.

ГЕОРГИ ЯКОВЛЕВ КИРКОВ

(Яковов, Яковлевич)

(роден в 1848 г. — Плевен; починал в 1929 г. — София)

Български просветен и културен деец преди и след Освобождението: учител в Симферополската гимназия в Крим; съветник по държавните работи: при софийския губернатор Алабин; председател на Окръжен съд в София; главен библиотекар на Народна библиотека — София; главен инспектор в Министерство на народното просвещение; пръв директор на Държавната печатница; началник на Картографическия институт.

Източници:

За фондообразувателя: Йорданов, В. История на Народната библиотека..., с. 30; Трифонов, Ю. Плевен, с. 281.

Публикации на документи: Възвъзова—Каратеодорова, К. Непубликувани писма на Георги Кирков — Майстора. (Принос към биографията му). В: ИДБВК за 1957—1958 г. С., 1959, с. 305—322; Йорданов, В. — иж пос. съч., с. 49—51.

Чернова на непълна *автобиография* на фондообразувателя съдържа следните сведения: детство, образование (в Плевен; в Южнославянския пансион в Николаев; в Технологическия институт в Петербург и в Новорусийския университет) — преподавател по физика и математика в Симферополската гимназия; служебна дейност в България (съветник на Алабин; председател на Соф. окръжен съд; член на Комисията за превеждане на Органическия устав на български език и представител на Учредителното народно събрание във В. Търново; гл. библиотекар на Нар. библиотека; гл. инспектор и член на учебния съвет при Министерството на просвещението; автор на „Правила за зрелостните изпитания в гимназиите“; командировки в чужбина).

Писмата на Н. Генчев, М. Дешев, М. Дринов, Г. Кирков — Майстора, Г. Златарски, Т. Минков и др. разкриват след-

ните моменти от личния живот на Кирков, на някои от кореспондентите му и от общественно-политическото и културното развитие на България: поканването на Кирков от Екзархията за директор на новооткритата българска гимназия в Солун (1881 г.); заниманията му по графично изкуство във Виена и желанието му да се установи на работа в Русия (1889 г.); изпратени стипендианти в Русия да изучават галваноопластика и гравьорство (1885 г.); трудовете на майор Фолкмар по графично изкуство; назначаването на Кирков за началник на Картографския институт; фотографската изложба в Петербург и участието на художника Миколаевски (1891 г.); дейността на Кирков по създаване и разширяване на Народна библиотека (помощта от Русия; мнението на Дринов по нейното устройство и комплектуване на фонда ѝ); предстоящите лекции на Дринов в Харковския университет и намерението му да издаде българска граматика с христоматия; ученическите години на Г. Кирков—Майстора в Южнославянския пансион в Николаев и по-късно следването му във Виена и дейността му в Казанлък; кандидатирането на Шокхануел за художник в Картографския институт; отпечатването на бандероли и пощенски марки в чужбина и дейността на Г. Златарски във връзка с изпълнението на тази поръчка; IV Международен геоложки конгрес и участието на Г. Златарски в него; за държавната печатница в София; политико-обществения живот в България и др.

Във връзка с *дейността* на фондообразувателя са запазени следните материали: 1) писмо от руското Министерство на народното просвещение—Одески учебен окръг—за уволнението му като *учител в Симферополската гимназия* (1877 г.); 2) писмо от императорския руски комисар в България—във връзка с участието на Кирков като *член в Комисията* (под председателството на М. Дринов) за *превеждането на Органическия устав на български език* (1879 г.); 3) писма от окръжните началници в София и Плевен във връзка с избора на Кирков като председател на Окръжния съд за *представител в Учредителното народно събрание* във В. Търново, свикано за обсъждане на Органическия устав и избор на първия български княз (1879 г.); 4) писмо от Управлението на руския комисар за назначаването на Кирков за *главен библиотекар на Народната библиотека* (1879 г.), „Правилник за посетителите на Българската народна библиотека в София (утвърден е от г. министра на народното просвещение)“ (1879 г.) и писмо от Министерството във връзка с подарените от Москва книги за библиотеката (1881 г.); 5) указ, издаден от Александър Батен.

берг за назначаването му за *главен инспектор при Министерството на народното просвещение* (1880 г.); писма на министерството за предаване делата на Библиотеката на К. Иречек и командироването на Кирков в Американския пансион в Самоков; 6) доклад за командироването на фондообразувателя в Австрия и Германия за закупуването на печатарски машини, ангажиране на кадри и др. за Държавната печатница; писма от Министерството на народното просвещение за назначаването му за *директор на Държавната печатница* (1881 г.) и участието му в жури заедно с К. Иречек, Ив. Гюзелев, Й. Ковачев и Г. Златарски за обявен от министерството конкурс; 7) по-многобройни са писмата във връзка с дейността на фондообразувателя като *началник на Картографския институт* към Военното министерство. Те засягат: командировката му в Германия; подаване на оставката му през 1894 г.; възможността му да работи в Германия и Италия; покана от Министерството на търговията и земеделието да участва във всемирното изложение в Анверс (Белгия) със свои произведения по картография, фотография и фотолитография и награждаването му; заниманията на проф. Ф. Успенски със Синодика на цар Борил; акт за полагане основите на триангулация в България от Картографския институт (1918 г.).

Във връзка с *културно-просветната дейност* на фондообразувателя са две писма и един акт, които потвърждават избирането му за *почетен член на окръжното читалище „Алеко Константинов“ в София* и направения от него дар в книги на същото. Запазени са писма за дарения на книги и на библиотеката при Математическия факултет при Софийския университет, на библиотеката при БАН и на Народната библиотека.

В архива се съхраняват и следните документи: екземпляр от „открито писмо рускому дипломатическому агенту господину Хитрово в Софии“ от Др. Цанков (1881 г.) за нарушение на конституцията; циркулярно писмо от Министерския съвет до окръжните управители във връзка с участието на служебни лица в митинги (1883 г.); телеграма-препис на Александър III до княз Александър Батенберг във връзка с неговата абдикация (1886 г.).

Ф. 157; 73 док.; 1903... 1911 г.; инв. оп. II В; пост. 1930 г.; части от фонда—в ЦДИА (ф. 124) и НА—БАН (ф. 115).

МАРА ИВАНОВА БЕЛЧЕВА

(родена в 1868 г.—Севлиево; починала в 1937 г.—София)

Известна поетеса и преводачка след Освобождението, чието име е неразривно свързано с живота и творчеството на П. П. Славейков.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: КБЕ. Т. I, с. 217; Тодоров А. Предговор към Т. I от Съчинения на Пенчо Славейков, С., 1958; Тодорова—Петкова, Б. и З. Йончева. Документални материали от и за П. Славейков, съхранявани във фондовете на Народна библиотека „Кирил и Методий“—ИНБKM. Т. VII (XII), С., 1967, с. 403—407.

Публикации на документи: Славейков, П. Събрани съчинения. Под ред. Б. Делчев и др. Т. 8. Писма, С., 1959, с. 19—214.

Запазените *писма* от П. П. Славейков до Белчева съдържат изобилен биографичен материал за поета, разкриват неговия душевен мир и богатата му култура, осветляват творчеството му и дружбата между двамата. В тях има сведения и за Втората южнославянска художествена изложба в София (1906 г.); за гостуването на немския писател Г. Адам в България; за пътуването на Народния театър в Македония през 1908 г.; за гр. Солун, неговия архитектурен облик, население и забележителности; за тържествата по случай откриването на паметник на Н. Гогол в Москва през 1909 г.; за посещението на шведския славист А. Йенсен в България, работата му по превода на „Кървава песен“ и отзивите му за поемата; и др.

Ф. 158; около 110 док.; 1883... 1912 г.; инв. оп. II В; пост. 1930 г.; бълг., нем. и фр. ез.; части от фонда в: НА—БАН (ф. 114); Музей „Петко и Пенчо Славейкови“ София.

ПЕНЧО ПЕТКОВ СЛАВЕЙКОВ

(псевд.: П. Айдонидис, Борис Иванов, Ферхад Меддахи, Любомир Цаклин, Олаф ван Гелдери, Сл. Петков, П. П.)

(роден в 1866 г.—Трявна; починал в 1912 г.—Комо Брунате, Италия)

Класик на българската литература—поет, литературовед, фолклорист, преподавател и публицист; директор на Народния театър и Народната библиотека; взел участие в обществено-политическия живот на страната и в борбата срещу политиката на княз Фердинанд.

За фондообразувателя и фонда: Славейкова, Св. Пенчо Славейков. Биограф. очерк. С., 1955; 100 години Пенчо Славейков. Юбилеен сборник. С., 1966; Славейков, П. П. Събрани съчинения в осем тома. Ред. кол. Б. Делчев (и др.). С., 1958—1959; Тодоров, А. По следите на Пенчо Славейковия архивен фонд. — ИДА (Т.) 10, 1965, с. 19—26; Тодорова—Петкова, Б. и З. Нонева, вж. пос. статия на с. 130; Фурнаджиева, Ел. Пенчо Славейков. Библиография. С., 1966.

Публикации на документи: Славейков, П. П. — вж. пос. съч.; Литературен архив. Т. III. Пенчо Славейков. С. 1967.

В един бележник от 1888—1889 г. заедно с други бележки на поета се съдържат *автобиографични* данни.

Две *писма* от фондообразувателя до Ив. Райков и Р. Икономова в Трявна са най-ранните негови автографи. Съдържат сведения за живота на семейство Славейкови. Чернова на писмо на поета до редакцията на в. „Пряпорец“ е в отговор на отправени нападки от К. Христов към Славейков и поемата му „Фрина“.

От творческите *ръкописи* на поета са запазени откъслечни материали: част от поемата „Кървава песен“ (автограф на Славейков и М. Белчева) и страници от нейното първо издание с поправки на автора; няколко поеми и стихотворения от сборката „На острова на блажените“ („На другия бряг“, „Към Витлием“, „В Аида“, „На кръстопът“, „В пустинята“, „Секирата на истината“, „Моето внуче“, „Жрец на живота“, „Богомилска легенда“, „Бачо Киро“, „Химни за смъртта на свръхчовека“ и др.); от сборката „Епически песни“ („След Старозагорския бой“, „Мъничка къща със сламена стряха“, „Райско цвете“, „В рудниците“, „Етър назад се повръща“, „Паметник“).

Запазените бележник (1888/89 г.), две тетрадки и редица *откъслечни бележки* съдържат *биографични данни*; богат материал за творческия процес на поета и неговия светоглед; народни песни; сведения за сюжетите на отделни негови творби; бележки за богомилите и техните апокрифни разкази; за немската литература; сведения за запознаването на поета с Вазов; част от очерк за Хр. Г. Данов; план за съдържанието на „Епически песни“; няколко стихотворения; част от пътепис за Искърското дефиле и за посещение на мини Перник; план за написване на „Глупография на един полуостров“ (вероятно първоначалния замисъл на сборката „На острова на блажените“); мисли, сентенции, афоризми, поговорки, пословици, отделни съзвучия, ритми, рими; имена и други бележки.

Ф. 159; 184 док.; 1856... 1874 г.; инв. оп. II В; пост. 1930 г.; бълг., гр. и тур. ез.

СТАНЧО НИКОЛОВ БРАДИНОВ

(Ст. Кольов, Ст. Брадински)

(роден около 1830 г. — Калофер; починал в 1877 г. — Цариград)

Стопански и обществено-политически деец през Възраждането: търговец и читалищен деятел в Цариград; участник в църковно-националната борба.

Източници:

За фондообразувателя: Начов, Н. Калофер..., с. 510—511; Начов, Н. Цариград..., с. 53—68.

Запазеното *писмо* на Брадинов от 1859 г. до Ив. Търничански дава бегли сведения за църковните работи в Цариград.

Основната част от фонда заема *кореспонденция* а до фондообразувателя, която разкрива и неговата дейност. Автори на писмата са К. и Ст. Н. Брадинови, Н. и Хр. С. Брадинови, Т. Бурмов, Г. Груев, Й. Дайнелов, Хр. Комсиев, Д. Кьойбашиев, В. Морфов, Ив. Найденов, д-р Николич, Б. Петков, П. Попов, Ат. Симов, П. Р. Славейков, Д. Фингов и др. Съдържат следните сведения по *църковния въпрос*: за поместени дописки във виенския в. „Ost und West“ и за приятелските чувства на редактора му към българите; за брошурите „La vérité sur la question Bulgare“, „Les Bulgares et le patriarcat oecuménique“ и др.; за отношението на българите от Видин, Силистра, Русе, Свищов, Габрово, Казанлък, Железник и другаде към въпроса; за желанието на младите в Казанлък да се освободят от духовното иго, да провеждат събрания в полза на делото, да не споменават името на владиката в църквите и пр.; за решението на ломчани да не приемат видинския владика и да не му плащат; за избирането на М. Мутафов за представител на русенци в Цариград (1861 г.); за преписи от меморандума и от словата, произнесени на тържества в чест на народните представители; за отношението на българите към Гръцката патриаршия; за освещаване черквата в с. Сомовит (Никополско) от 12 свещеници (1861 г.); за уреждане парични въпроси на екзархията и др. Във връзка с *униатството* има някои данни за успеха на Др. Цанков и отношението на цариградските българи към него; за униатите, които искат да строят черква в Казанлък, и др. За *училищното дело* в Калофер могат да се извлекат следните сведения: за

учителствуването на Б. Петков, Д. Фингов, (Д.) Славиди и др.; за порядки в училището, за учителите и за състава на училищното настоятелство; за възложената задача на Д. Фингов да бъде кореспондент за училището; за преподаваните предмети; за провеждане изпити и пр. В кореспонденцията има данни и по *търговски въпроси*: за търговия с гайтани, риба и др.; за поскъпването на вълната; за панаира в Узунджово; за търговски връзки със Серес, Прилеп, Битоля, Призрен и др. В писмата има сведения още и по други *въпроси*: за преселването на българско население от Видинско в Русия през 1861 г.; за колонистите-българи в Бесарабия, които не желаят да се преселват във вътрешността на Русия; за А. Рачински и отношението му към българския народ; за Болградската печатница, преместена в Галац; за побългаряването на погагаузените българи във Варненско; за грабежите и убийствата на арнаутите в Калофер; за настоятелството на сп. „Български книжици“; за отпечатването на статии, дописки и други материали в същото списание и за разпространението му в Ямбол, Севлиево, Казанлък и др.; за заминаването на П. Р. Славейков в Одрин (1874 г.); за чествуване празника на Кирил и Методий във Варна (1861 г.); за вестниците „Дунавски лебед“, „Journal de Constantinople“, „Courrier d'Orient“, за ръкопис на Б. Петков — „Математическо землеописание“; за книгите „Законник“ (?) и „Вс[еобща?] история“ и др.; за разпространението на „Mémoires de Joseph Garibaldi“; за залавянето на Хр. Пулиев — Карлово (юли 1861 г.); за холерата в Цариград през 1861 г. и др.

Запазена е и разписка за абонамента на Брадинов за в. „Время“.

Съхранени са и няколко писма до *близките на фондообразувателя*: от майка му до брат му Ст. Н. Брадинов по лични въпроси; от Ст. Н. Брадинов до братя Комсиеви за уреждане на парични въпроси; от Д. Н. Брадинов до К. Н. Брадинов за изучавани предмети в калоферското училище; от Н. С. Брадинов (баща) до Д. П. Еленков (братовчед) за уреждане на парични въпроси; за търговия с бакър, цената му и др.; от Д. Г. Еленков до П. Еленкова — за учението му в Калофер; за учителствуването на Б. Петков и др.

Запазени са две писма от Ив. Сахтианчи (?) до Н. Минтов (?) и от Ст. Тошкович до Ив. Асо (?) относно получаването на стоки; препис от писмо от управителя на вакъфите [в Пловдив] Исмаил Акъ бей до пловдивския окръжен управител във връзка със спор за земя между селяни от Казанлъшко и Калоферско (спорната земя е в Калоферско); препис от ферман на султан

[Абдул] Азис до пловдивския окръжен управител за разрешаване на същия спор; препис от писмо на великия везир Мехмед Фуад до окръжния управител в Пловдив по същия въпрос.

Ф. 160: 77 док.; 1876... 1929 г.; 1 инв. оп.; пост. 1930 и 1956 г. бълг., рус. и ср. ез.; част от фонда в НА — БАН (ф. 5).

Д-Р ДИМИТЪР ПЕТРОВ МОЛЛОВ

(роден в 1845 г. — Елена; починал в 1914 г. — София)

Един от първите организатори на здравеопазването у нас след Освобождението: министър на народното просвещение и общественик.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Берон, Б. Д-р Димитър Моллов. — Летопис на БАН. II. За година 1912—1913. С., 1915, с. 59—61; Велена, Д. Архивни фондове... в БАН — ИАИ — БАН. Кн. I, 1957, с. 145.

Автобиографичните бележки осветляват важни моменти от живота и дейността на фондообразувателя от рождението му до 1900 г.

Запазено е благодарствено *писмо* от Милан IV Обренович за проявени грижи към ранените сръбски войници в Сръбско-турската война.

Малкото документи за дейността на фондообразувателя като *организатор на санитарни отряди и болници през Сръбско-турската война* са следните: грамота на М. IV Обренович за военно отличие и поздравителна телеграма от Александър II до Моллов и сътрудниците му.

Група документи, между които и програма „За откриване на Търновското народно събрание за разглеждане на органическия устав“ показват *участието на Моллов в Учредителното събрание*.

Дейността му като *председател на Софийското благотворително д-во* (1880 г.) личи от един документ за събрание на д-вото и печатен устав на същото.

Има и документи за дейността на фондообразувателя като *председател на Парламентарна анкетна комисия* за разглеждане дейността на Ст. Стамболов (1895 г.). Те отразяват извършената от комисията работа и нейните права.

По-многобройни са документите за участието му като *съдружник в командитното д-во Г. Попов и С-це* по построяване на жп. линия Дебеля—Добрич (1906—1914 г.). Те засягат следните въпроси: учредяване на д-вото; направените капиталовложения; възникналите затруднения; сключените договори, текущи сметки и задължения; ликвидиране на дружеството; разпределяне на печалбите и др.

Ф. 161; 89 док.; 1882... 1930 г.; инв. оп. II В; пост. 1930 г.; бълг., нем., рус. и фр. ез.

АЛЕКСАНДЪР ТЕОДОРОВИЧ ГОЛОВИН

(роден в 1850 г. — с. Елци, Новгородска губерния, Русия; починал в 1904 г. — Варна)

Русин, деец от общественно-политическия живот на България след Освобождението: участвувал в Руско-турската освободителна война; заемал административни длъжности в Княжество България: бил на служба в политическия кабинет на княз Александър Батенберг.

Източници:

За фондообразувателя: Головин, А. Ф. Княз Александър I Български (1879—1886). Варна, 1897; документите от фонда.

Биографични данни за фондообразувателя се съдържат в написаните от съпругата му д-р Анастасия Головина, бесарабска българка, „Биографични бележки“ (1930 г.).

Запазените във фонда *чернови на писма* от семейство Головин са главно до княз Александър Батенберг и до княз Фердинанд относно отпускането на пенсия на княз Александър Батенберг (след абдикацията му) от страна на българската държава и отзвук в Европа, възникналите интриги и недоразумения по този повод. В писмо-чернова до Николай II се говори за написаната от Головин книга „Княз Александър I Български (1879—1886)“. Предмет на писмо-чернова до Д. Петков (1893 г.) е отрицателното отношение на М. Якобсон към Батенберг.

Автори на *писмата*, отправени до фондообразувателя, са: Ив. Аксаков, княз Александър Батенберг и майка му, К. Епирот, А. Мосолов, А. Менгес, Ст. Михайлов, Гр. Начович, А. Хранов и канцеларията на румънския крал. Писмата на Батенберг съдържат сведения по следните въпроси: пътуването му до

Сърбия (1885 г.); абдикацията му и живота му след нея; съветите му към България — да стане република, да не върви против Русия и пр.; интереса му към събитията в България (за атентата срещу Стамболов — 1891 г., за владците в Македония — 1890 г. — и тяхното признаване от Високата порта, за Пловдивското изложение и др.). В писмата на Батенберг се съдържат също обилни данни за живота му след напускането на българския престол. Писмата на другите автори засягат не-одобряването от страна на Русия на политиката на българското правителство (Аксаков — 1882 г.); отрицателното отношение към политиката на княз Фердинанд и К. Стоилов (Начович — 1897 г.); здравето на Батенберг, смъртта му и погребението му в мавзолея в София; книгата за живота на Батенберг, написана от Головин, нейното издаване и отзивите за нея и др.

Запазеният рапорт на околийския началник — Берковица, до главнокомандувания Българската армия се отнася до *интернирането на семейство Головини* след абдикацията на Батенберг. В издадения от двореца документ на Ал. Головин (1886 г.) се иска от съответните власти да му бъде оказано съдействие за неговото емигриране, а в удостоверение от същата дата се вижда, че Головин е бил *директор на печата* (20 ян. — 26 авг. 1884 г.).

Изрезки от български, австрийски и немски вестници са посветени на въпроса за пенсията на Батенберг, а изрезка от руски вестник свидетелствува за изгнание на сем. Головин по нареждане на кабинета на Др. Цанков. Запазени са изрезки от вестници със статии за Батенберг, писани след смъртта му.

Ф. 162; 15 док.; 1873... 1914 г.: инв. оп. II А и II В; пост. преди 1924 г. и 1926 г.; част от фонда — в ЦДИА (ф. 250).

МИХАИЛ ГЕОРГИЕВ ГРЕКОВ

(псевд. Стоян Чакъров, Непознанов, Славомир)

(роден в 1845 или 1847 г. — Бердянск, Русия; починал в 1922 г.)¹

Революционен деец и учител през Възраждането: участвувал във Втората българска легия; член на революционните комитети в Сливен и Русе; през 1873 г. арестуван за революционна дейност; в 1874 г. участвува в заседания

¹ Мястото на смъртта засега не е уточнено; има известни разногласия в литературата по въпроса за месторождението му.

на БРЦК в Букурещ; участвувал в Освободителната война. След Освобождението заемал административни длъжности — окръжен управител в Сливен и др.; автор на спомени.

Източници:

За фондообразувателя: Ботев, Хр. Съчинения, с. 518; Великов, Ст. (и др.) П. Славейков . . . , с. 720; КБЕ. Т. II, с. 63; пенсионното му дело: БИА—НБКМ, кол. 47, II 635.

Публикации на документи: Ботев, Хр. — вж. пос. съч.; Стоянов, З. Съчинения. Т. II. Биографии. Четите в България. . . С. , 1965 г.

Запазените документи за *материалното състояние* на Греков — писма и телеграми, — разменени между него, П. Папанчев, А. Енев и Долапчиев, се отнасят до недвижим негов имот в с. Джиново, Сливенско.

Кореспонденцията на фондообразувателя с Хр. Ботев, Ив. Хаджидимитров и П. Хитов е във връзка с отделни моменти от българското национално-революционно движение: обещаната помощ от К. Ганчев за освобождаването на затворниците от Хасковската акция (1873 г.); плановите на Греков по организацията на революционната дейност и положителното отношение на Хитов към тях; преминаване на П. Хитов в България (1873 г.), отделни моменти от дейността му през 1873/74 г.; залавянето на А. Узун; проекти за съвместна печатарска работа на Греков и Л. Каравелов след спирането на в. „Независимост“ (1874 г.); подготовката на въстание в 1875 г. (мисията на Ботев в Русия и за в. „Знаме“); общото събрание на БРЦК; отстраняването на Л. Каравелов от революционната организация; проектите на Хитов, Ф. Тотю и други войводи да минат през Сърбия и Влашко с чети в България; подготовката в България и изпратените от БРЦК хора във връзка с това — Ст. Стамболов и др.; плановите за подпалване на Цариград; българските пратеници в Цетина, Белград и Атина и др.

Във връзка с *революционната дейност* на Греков е запазеният превод от тур. ез. на присъдата му (отнасяща се и до учителите С. Геренов и М. Радославов, 1874 г.).

Ф. 163; 16 док.; 1876 г.; инв. оп. II В; пост. 1926 г.

ГЕОРГИ ХАДЖИПЕТРОВ ПЕТКОВИЧ

(псевд.: Кръстникът)

Революционер от Възраждането: член на комитета в Русе; участвувал в подготовката на Априлското въстание.¹

¹ Засега не се намериха конкретни биографични данни за фондообразувателя.

Източници:

За фондообразувателя: Обретенов, Н. Т. Спомени...; документите от фонда и от фонда на Н. Обретенов (БИА—НБКМ, ф. 122).

Публикации на документи: АВ. Т. I.

Запазените писма от Ил. Драгостинов, Т. Кърджиев, Ст. Стамболов и Ив. Хаджидимитров, свързани с революционната му дейност, съдържат подробности по подготовката и избухването на Априлското въстание главно в Търновски революционен окръг: преминаване на апостолите и техните помощници (Ил. Драгостинов, Г. Обретенов, Н. Симов — Куруто и др.); набавяне и пренасяне на оръжие (с посредничеството на Д. Горов и С. Грънчаров); осигуряване на средства, закупуване на барут и направата на фишеци; създаването на връзка между дейците; пренасяне на комитетската кореспонденция и имената на някои куриери; деня на обявяване на въстанието; подробна инструкция до русенския комитет за действия в окръга при обявяване на въстанието; пълномощие на Ив. Стамболов за действие в Търговищкия край; несъгласия между русенските революционери и високия дух на дейците по другите места; предстоящото окръжно събрание; избухване на въстанието и необходимостта от бързи и решителни мерки; усилията на Т. Кърджиев да организира чета в Румъния, която да премине в България; движението в с. Червена вода и залавянето на някои черноводски дейци; залавянето на Н. Обретенов, Ив. Данчев и други Ботеви четници; съдбата на Хр. Ботев, Т. Стоянов, Ст. Стамболов, Ил. Драгостинов и други дейци; необходимостта от съгласуваност на въстанието с избухналата Сръбско-турска война; обещанията на сръбското правителство; преминаване на много от дейците в Сърбия (Ф. Тотю, Ж. Христов, П. Хитов, И. Марков и др.) и включването им във войната. В писмата се споменават имената на много дейци, участвували във въстанието.

Ф. 164; 433 док.; 1885—1886 г.; 1 инв. оп.; пост. 1930 г.; бълг. и рус. ез.

ТОДОР АТАНАСОВ БОЖИНОВ

(роден в 1858 г. — Свищов; починал в 1928 г. — Свищов)¹

Обществено-политически деец и държавен служител след Освобождението: секретар на Свищовския съд; адвокат; депутат в Народното събрание; де-

¹ Има известни съмнения за мястото на смъртта му.

ловодителя на Поборническия комитет в Свищов през 1885/86 г.; касиер на Комитета за въздигане паметник на свищовските поборници и др.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Публикации на документи: Отчет на Свищовския поборнически комитет, Свищов, 1886, 32 с.

Автори на *писмата* до фондообразувателя са Ив. Булатов, Я. Енчев, Н. Живков, Т. Иванчов, Н. Константинов, д-р Д. Павлович, Д. Пашанков и др. Те съдържат сведения главно за Съединението и Сръбско-българската война по следните въпроси: свалянето на Г. Кръстевич и мобилизацията в Източна Румелия; съсредоточаване на войските в Ямбол, Бургас и Търново; митингите в София и Свищов; състава на Свищовския поборнически комитет; отказа на Александър III да приеме българската делегация; отиването на княз Александър Батенберг в Търново; обиколката на Я. Енчев и Ив. Булатов в Свищовска околия във връзка с основаване комитети в селата; заминаването на свищовските доброволци за София и Шумен; свищовската чета с четоводец Д. Пашанков (пристигането ѝ в Русе; арестуването на трима доброволци, бунтували четата, и пр.); за четоводеца Войников; изпращане на доброволчески отряд за Пирдоп; за парична помощ, дадена от И. Тинков и др.; съставянето на македонски комитет в Свищов; събиране помощи за македонските чети; набиране абонати за в. „Македония“ и др.

За *дейността на Комитета и на Т. Божинов като негов деловодител* свидетелствуват запазените протоколна, приходо-разходна и зачислителна книга за записаните доброволци, печатан екземпляр от „Отчет на Свищовския поборнически комитет“ и др. В тях има данни за събрания и взети решения от членовете на комитета; за доброволците, участвували в свищовските чети през 1885/86 г.; за събрани помощи; за изразходвани суми във връзка със снабдяването на доброволците с храна, облекло и пр.; за отпуснати помощи на някои от тях и др. В *преписката*, годена между комитета и други поборнически комитети или отделни лица (Д. Беров, Г. Бошков, Ив. Булатов, В. Добриновски, митр. Климент, Ст. Заимов, Н. Константинов, Ст. Стамболов, М. Юркевич, поборнически комитети в Лом, Никопол, Плевен, Русе, Търново, София и др.), има све-

дения: за обиколката на Я. Енчев, Ив. Булатов и х. И. Манев из селата на Свищовска околия във връзка с образуване на поборнически комитети и събиране помощи за доброволците; за съставените комитети в околията с имената на членовете; за условията, на които трябва да отговарят желаещите да се запишат за доброволци; за подбора на доброволците; за изпращането на I и II свищовска чета за София и Шумен; за придвижването и настаняването на I чета в София; за сформирането на II българска опълченска дружина (четоводци—Н. Попов, Д. Караджов, Войводов и Куманов); за заминаването на Русенската чета за Видин; за търновската чета „Раковски—Левски“; за изпращането на В. Добровски, Ив. Вълков, Ф. Иванов, Б. Георгиев и Ил. Киров в Пловдивската чета; за изпращането на 87 доброволци от Свищовския комитет в Шумен; за изпращане 400 доброволци от Търново за Свищов, Русе и Лом; за формиране на санитарен отред в Свищов, придвижването му към Орхане и Арабаконак, снабдяването му с превързочен материал и дрехи; за заминаването на руски доброволци през Румъния за България; за отношението на Русия към Съединението; за формирането на конен полк във Враца, Видин, Кюстендил и София; за изпращане доброволци към границата; за действията на II свищовска чета при Тимок и Видинско; за събиране помощи и изпращането им чрез комитета и дружество „Червен кръст“ на доброволците; за разпродажба на търг на добитък, вълна и пр.; за подпомагане комитета; за тежкото положение на доброволците; за отношението на сърби и гърци към Съединението; за избирането на М. Юркевич за почетен член на дружество „Червен кръст“ и др.

За дейността на Т. Божинов като член на българо-македонския революционен комитет „Искра“ свидетелствува писмото от комитета в Русе (1885 г.) до комитета в Свищов във връзка с дейността на четите в Македония и устава на комитета.

Двете писма от дружество „Македонски глас“—София, до В. Божинов са относно основаване на Македонско дружество в Свищов; за изработения устав и публикуването му в бр. 20 на „Македонски глас“; за насрочване събрание на дружеството и изпращане на представители от всеки клон; за връзката, която трябва да държи с Я. Енчев, и др.

Запазено е и писмо от Д. Драганов до Г. Иванов по лични въпроси.

Ф. 165; 1200 док.; 1705¹... 1881 г.; инв. оп. II В; пост. 1930—1932 г.; бълг., гр., нем., рум., ср., тур. и фр. ез.; част от фонда — в ЦДИА (ф. 253).

ЦВЯТКО РАДОСЛАВОВ КАНЕВ

(Сахатчиоглу, Сахатчиев, Радославски, Радослав)

(роден в 1820 г. — Габрово; починал в 1880 г. — Свищов)

Стопански и обществено-политически деец през Възраждането: търговец на зърнени храни в Свищов, Никопол и др.; подпомагал националноосвободителното движение, училищата и читалищата в Свищов; доверено лице на Г. С. Раковски.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: АГСР. Т. II, с. 133; Попхристов, Г. Свищов..., с. 176—185.

Публикации на документи: Попхристов, Г. — вж пос. съч.

Биографични данни за фондообразувателя се съдържат: в един търговски тефтер (дата на раждането и др.); в няколко пътни листове, тескерета и паспорти (1857—1866 г.), издадени от градоначалника в Одеса, от британското консулство в Русе и др. — във връзка с пътуванията на Радославов в България, Румъния и Русия.

Следните документи засягат *материалното му състояние*: „уверителни“, свидетелства и „благодарителни“ писма; документи за подялба на имоти и уреждане на парични взаимоотношения между братя на Цв. Радославов — Георги, дъщерите му Йоана, Момера и др.; описи на вещи при зестра, женитба и пр.

Част от многобройната *кореспонденция* се състои от чернови и преписи на писма на Радославов от Браила, Плевен, Русе и др. до съдружника му в Свищов Мехмед ага х. Алишоглу и до следните лица, с които бил в търговски връзки: до бр. Евл. и Хр. Георгиеви, Г. Хаджиденков, Ат. Каракашов, Хр. Караминков, Н. Хр. Палаузов и др. Писмата третираят следните въпроси: уреждане на търговско-парични отношения; закупуване на жито от Плевенска, Свищовска и Никополска околия и изнасянето му главно в Румъния; данъка, налаган върху

¹ Най-ранните документи не са свързани с фондообразувателя, а с негови близки и с други лица.

тази търговия; доставки на дървени въглища от Русе за Свищов; износ на пастърма през Варна за Цариград; повишаване цената на житото през 1872 г. в Европа; търговията с царевича и цените ѝ в Румъния и България; изпращане на биволски кожи до бр. Георгиеви в Галац; отваряне клон от търговската къща на Радославов и С-ие в Браила (1861 г.); мнението му по въпроса за образуване на руско параходно дружество (1857 г.); износ на кожи в Цариград и облагането им с данък и пр.

Многобройните писма до фондообразувателя (или до съдружника му М. Алишоглу, от когото има също писма до Радославов) са писани от: 1. *Александрия* — Й. Найденов; 2. *Браила* — бр. Петровиц, Хр. Пулиев, Н. Ценов; 3. *Будапеща* — П. Живкович; 4. *Букурещ* — Евл. и Хр. Георгиеви, Ив. Д. х. Бакалоглу, Гр. и Д. Икономови, Ст. Русович; 5. *Габрово* — Ст. Милков; 6. *Гюргево* — М. & А. Аврамови, Ив. Стоянов; 7. *Никопол* — Д. А. Икономов, А. Симеонов; 8. *Одеса* — Хр. Н. Палаузов, В. Рашеев; 9. *Плевен* — Ап. Конкович, Ив. Папазович, П. и Т. Саръбейови, бр. Хаджикостови, Х. Шовов; 10. *Русе* — В. Вацов и бр. Вацови, Т. Марков, Т. Хиероним; 11. *Свищов* — Т. Данаилов, Хр. Иванов & Ат. Николов, Ахмед х. Исмаилоглу, Ат. Н. Каракашев, Г. Хаджиденков; 12. *Севлиево* — Ив. Хаджиангелов; 13. *Сопот* — бр. Разови; 14. *Търново* — Ст. Карагьозов, П. Раданов, х. Н. х. Минчоглу; 15. *Цариград* — Ст. Арнаудов & син, Хр. Караминков, П. Киселов, Г. Хр. П. Тъпчилещов и др.

Писмата отразяват търговските взаимоотношения между авторите им и Радославов и конкретно засягат следните въпроси: 1. *Търговия с житни храни* (набиране и изкупуване на жито, ечемик, царевича от Плевенско, Свищовско, Никополско; събиране на жита от вакъфските села и изкупуване на юшура (десятька) от тях; откупуване на цели села, за да се използва добивът им от житни храни; сведения за имената на села и броя на взетите килограми жита от тях; цените на житните храни през различните години, зависещи от реколтите и от цените в чужбина; житните реколти в България в 1872 г.; пренасянето на събраните храни до Сомовит и тозаренето им с кащи през Дунава; цените на житата по пазарите на различните румънски градове; износ на храни за Марсилия, Цариград, Англия, Маджарско); 2. *Търговия и износ на пашкули и бубено семе* за Европа; *на брашно* за Румъния и други страни; *на коприна* — за Букурещ; *на ориз*, закупен от Пазарджишко; *на смрадлика*; *на восък*; *на морска сол*; *на биволски и кра-*

вешки кожи; на пастърма и суджуци; на червиш за Цариград и цените му; на сахтияни (обработени кози кожи) и мешици; на анасон (събиран в Хасково); на тютюн и каменни въглища; на гьон за Турну Северин; на вълна от Габрово за Крайова; 3. Някои от писмата съдържат сведения за внос на стоки от чужбина и най-вече от Румъния и Русия и за пламента им в България от Радославов: на спирт (и цената му); на кожи — волски и кравешки — от Одеса; на сол — от Олтеница; 4. В писмата има данни и за: курса на лирата и монетите (1853 — 1862 г.) и пускане на нови монети в Турция (1859 г.); холера в 1871 г. в Турция; замиране на търговския живот в 1856 — 1859 г.; откриване на търговски къщи (на Д. Караминков и С-ие — в Цариград, на Цв. Радославов — в Браила); неуспехи в търговията на Ст. Арнаудов & Син — Цариград, и на Цв. Радославов в 1860 г.; търговски отношения на Радославов с М. Вазов от Сопот; цените на заешките кожи и свинската четина в Свищов.

Освен посочените стопански въпроси писмата до Радославов отразяват и сведения, които документират *обществено-политическите и просветните интереси* на фондообразователя. Следните кореспонденти пишат по тези въпроси: Хр. Ангелов (за изпращане на псалтири от Цариград — 1859 г.); Хр. Георгиев (за одобряване избора на княз Куза за румънския престол на конференцията в Париж в 1859 г.); Й. Груев (за получени от С. Радулов екземпляри от кн. „Землеописание“¹; Я. Илиев (за изпращане на сандък с български граматика); Д. Икономов (за възобновяване на ангариата по укрепването на Одрин — 1855 г.; за сключване мира след Кримската война; за оставеното у Радославов незаплатено оръжие на Г. Раковски при забягването му в Румъния — 1855 г., както и за бягството му в Сърбия — 1856 г.; за безчинства на турската власт във Видинско — 1856 г.; за събарянето на камбанария на черква в Свищов от турците и поруганието на някои надгробни паметници и идеята на Д. Икономов да се осведомят за това чуждите правителства; за радушия прием на екзарх Антим I в Никопол — 1872 г.); Хр. Караминков (за министерски промени в Турция — 1871 г.; за холера в Турско; за разглеждане дела за вакъфските села във връзка с предаване на храните им; за събиране на данъка „бедел“; за дейността на управлението на вакъфите в Цариград); В. Манчов (за подпома-

¹ Вероятно се касае за прегода на С. Радулов на Ободовский А. Всеобща география. Одеса, 1858.

гане на църкви със суми — 1858 г.); Т. Марков (за закупуване данъка върху свинете в Русенския вилает в 1872 г.); Д. Начов (за заплащане суми за учителствуването на Ем. Васкидович в Свищов за 1855 г.); Н. Хр. Палаузов (за живота му в Одеса между 1854—1858 г.; за задоволството му от основаването на Свищовското читалище; за отиването на йеромонах Натанаил и Ап. Конкович в Цариград, за да действуват за определянето на духовен представител там; за снабдяване на черквите в Свищовска каза с книги и одежди от Русия; за дейността на Н. Хр. Палаузов по съставянето на руска параходна компания по Дунава и изтъкване предимствата на руските параходи; за интереса му към всички български книги, печатани до 1852 г.; за подпомагане на училище в Свищов и черкова в Лясковец с книги и други вещи от Палаузов; за разрешение на руското правителство 20 българчета да учат в Семинарията в Одеса); Н. Попконстантинов (за разпространение на кн. му „Цветособрание църковнославянскаго или старобългарскаго языка“, Цариград, 1858 г.); Г. Раковски (за недоволството му поради неизпратени пари, събрани от продажбата на „Горски пътник“ и „Българска дневница“ — 1858 г.); В. Рашеев (за учението на сина на Цв. Радославов — Христо, в Одеса); К. Кесаров — Сахатчиолу (за изпращане на учебници по аритметика в Свищов и Русе и за учителствуването му в Трявна); К. Христов (за учението му в Одеса в 1859 г.); Т. Хрулев (за разпространение на 50 съновника; за подготвяне за печат на други негови книги) и др.

Търговската дейност на фондообразувателя е отразена и в редица разписки, „издължителни писма“, сметки, „менителници“ (полици) и други документи от 1840... 1874 г. Те съдържат сведения за издължени суми; взети заем пари; уреждане на парични сметки. Автори на тези документи са: Цв. Радославов, К. Аврамов, Ив. Вацов, Д. Икономов, А. Каракашов, Хр. Караминков, Ап. Конкович, Д. Кръстич, К. Николаевич, М. Пантофчи, Хр. Попович и др. Запазени са и няколко *разписки*, издадени от разни лица на Радославов за получени от него товари с жито, царевича и тютюн.

Във връзка с уреждане на *търговските взаимоотношения* между Радославов и други търговци са запазени доста договори („кондрати“, „съгласителни“, „уверения“ и др.), подписани от Ив. Будинов, Ив. Вацов, Т. Данаилов, Д. Икономов, Хр. Караминков, П. Кисимов, Хр. Сахатчиолу и др. във връзка със закупуване на житни храни, сол и коприна, откупуване на данъци, търгуване с бубено семе, за производство на ножове,

образуване на съдружие за търгуване със смрадлика. Запазени са и няколко „протеста“ от Радославов до турските власти относно неустойки и нарушени договорни условия със съдружниците му.

Няколко печатни *обявления* от 1856 — 1861 г. са във връзка с отваряне на търговски къщи от: бр. Хамамджиев & Арнаудов — Цариград; бр. А. Кръстич — Свищов; бр. Ив. Хаджидимов — Букурещ; Цв. Радославов — Бранла.

Във фонда има и *търговски тефтери, дневници, баланси* и др. (1846 — 1867 г.) във връзка с търговията на ножове, тютюн, восък, кожи, жито, гайтани, аби, коприна, царевича и др. В тефтер от 1857 — 58 г. (на с. 11 — 12) между разните търговски бележки за търговия с каплами, смрадлика, сол, пастърма, анасон и др. има бележки за оръжието на Раковски, оставено у Радославов, и за разносните, направени за коня му.

Документите *до членовете на семейството* на Радославов (1802 — 1827 г.) са за продажба на места, лозя и други имоти — главно на *бащата на Радославов* — Радослав Канев.

В архива се съхраняват и следните документи: тетрадка (1870 г.) с ноти за черковно пеене на учителя Я. Мустаков и две литографирани и нотирани от Мустаков стихотворения (от Ив. Вазов — „Царю, добре дошел!“; от П. Р. Славейков — „На Царя и на Русия“); група документи (1790... 1856 г.) *от, до и за Сакеларий поп Димитрий* от Свищов (разписки, „уверителни писма“, удостоверения и др.; послание от 1790 г. за назначаването му за свещеник), разписки за получени суми, за продажба на имоти; за обзавеждане на свищовската черква с икони; за назначаването на Ем. Васкидович за учител в Свищов (1817 г.); за изравяне костите на умрели от чума българи в Румъния (1815 г.). Автори на тези документи са поп Парашкев, Т. Каракашов — Букурещ, Т. Балабанов и др.

Няколко документа се отнасят до *Г. Хаджиденков*, търговец от Свищов: открит лист за преминаване през Влахия, Молдавия и Сърбия; задграничен паспорт (1875 — 1878 г.); входен билет за Народното събрание като народен представител.

Два документа (1856 г.) отразяват помощта, отпусната от граждани от Свищов на *Д. Хр. Павлович*, за да учи във Виена със задължение след свършването си да стане учител в града.

Няколко документа (1705 — 1817 г.) са *относно продажба и подялба на имоти*.

Запазен е ферман (1870 г.) до дунавския валия и други висши чиновници относно риболова в Свищов и Никопол.

Група документи отразяват сведения по *църковни въпроси* (1781... 1872 г.): сметки за приходи и разходи на манастира до Свищов; условията, при които се управлява този манастир; за снабдяването му с книги и икони от Букурещ; послание до първенците и християните в Свищов от митр. Иларион Търновски и архиерейските наместници Теодосий, Дионисий, Йосиф и др. да не се допускат на конак турци в домовете на свещениците, като се подчертава неслосното положение на свещениците; стихотворение във връзка с разрешаването на църковния въпрос, посветено на екзарх Антим I (написано вероятно по повод на идването му в Свищов на 10 март 1872 г.).

Ф. 166; 171 док.; 1883... 1941 г.; 1 инв. оп.; пост. 1930, 1935 (?) г., бълг. и фр. ез.

ХРИСТО ВЪЛКОВ ДИМИТРОВ

(роден в 1864 г. — с. Градец, Котленско; починал в 1935 г. — Бургас)

Дългогодишен учител и общественик в Бургаския и Сливенския край след Освобождението.

Източници:

За фондообразувателя: Димитров, Хр. В. С. Градец (Котленска околия), Бургас, 1933, с. 147—150.

Запазени са следните *биографични материали*: списък на участници в ученическия бунт в Сливенската мъжка гимназия (1883 г.) със саморъчните подписи на участниците; лист от сп. „Религия“—Бургас, с данни за фондообразувателя.

Черновите на *писмата* на фондообразувателя са до следните лица: ген. Р. Димитриев (поздравления за победи и повишения); проф. Ан. Иширков (във връзка със смъртта на лектора по немски език в Университета д-р Ат. Димитров); до Вел. Йорданов (относно намерението на Димитров да предаде архива си в Народната библиотека) и др.

В *писмата* до Димитров се съдържат сведения за учебното дело и за книжовните му опити, както и за обществената му дейност. В писма от фронта ген. Р. Димитриев, полк. Г. Мархолов, полк. Ст. Николов и Д. Повияков разкриват свои мисли и впечатления от Балканската и Първата световна война.

За общественополезната дейност на Димитров по време на *учителствуването* му свидетелствуват следните документи: протоколна книга (1889 г.) за неделните публични събрания с родителите на учениците на възпитателни теми в с. Градец, Котленско; акт, подписан от жителите на същото село за възприемане идеята на фондообразувателя за кооперирана търговия на базата на акционерно дружество; речи, програми и други материали със сведения за инициативите около изграждане на паметници в Котел на Раковски и в Сливен на Хаджи Димитър; благодарствени писма на Градецката смесена прогимназия и Бургаската окръжна училищна инспекция (1921 г.) за подарени книги за училищната библиотека в с. Градец.

От *дейността* му като *председател на балканската дружба „Котленски край“* — Бургас, са запазени два устава, няколко писма и др. Друга група документи характеризират дейността на фондообразувателя като *деловодител* на комитета за украсяване и благоустрояване на гробищата в Бургас от 1922—1931 г.; комитета „Незнайният български воин“ — Бургас; Бургаското дружество „Червен кръст“.

В запазения протокол от 1928 г. за учредяване на комитет за културно и икономическо повдигане на с. Градец е отбелязано, че на Бургаския клон става *председател* Хр. В. Димитров.

Материалите, свързани с *публицистичната дейност* на фондообразувателя, са главно на историко-географски теми.

В архива са запазени още и следните документи: Устав на Македонското дружество във Варна (1895 г.); чернови от поздравителни писма (1916 г.) на градецки жители до ген. Р. Димитриев и Николай II по случай победи на Рижкия фронт; откъс от проектозакон за градски общини; правилник по въпроси с търговски и издателски характер; манифест за основаването на театрална студия (1922 г.); статистически лист с данни за етническия състав в Тракия и Македония (1876 г.).

Ф. 167; 5 док.; 1866... 1875 г.; инв. оп. II В; пост. 1930 г.; бълг. и тур. ез.; част от фонда — в ч-ще Братски труд, с. Бяла черква, Павликенско.

БАЧО КИРО ПЕТРОВ

(роден в 1835 г. — Бяла черква, Павликенско; обесен в 1876 г. — В. Търново)

Учител, книжовник и революционер деец от Възраждането; член-основател на революционния комитет в с. Бяла черква; един от организаторите и под-

войвода на четата, действувала в Дряновския манастир през Априлското въстание; автор на дописки (във в. „Македония“), на стихотворни опити, пътеписи, драми и др.

Източници:

За фондообразувателя: Б а ч о К и р о П е т р о в. Материали и документи. . . ; Б а ч о К и р о (Петров). Сборник по случай 130 г. от рождението му 1835—1965. Материали от науч. сесия . . . , (С.) 1967. КБЕ. Т. I. с. 198—199.

Публикации на документи: Б а ч о К и р о П е т р о в, пос. съч.

Запазените документи са във връзка с *книжовната дейност* на фондообразувателя: ръкопис на драмата „Даскал Цоньо“; епитафия и стихове с революционно съдържание; препис от разни бележки на Бачо Киро на корицата на „Църковна история“ (за притежание на книгата, гатанка, епитафия и др.).

Завещание от 26 авг. 1870 г. (писано от Бачо Киро, подписано от него и братята му поп Васил и поп Гавраил) се отнася до разпределение на движимите и недвижимите имуществва на П. Хаджигергьова и завещания от нея имот на селското читалище.

Ф. 168; 3 док.; 1871, 1873, 1911 г.; инв. оп. II В; пост. 1930 г.

СТЕФАН ПЕТРОВ СТЕФАНОВ

(роден в 1842 г. — Сливен; починал след 1911 г. — Сливен)

Учител, търговец и обществено-политически деец през Възраждането: секретар на търговската къща Хр. П. Тъпчилещов в Цариград; участник в църковно-националната борба; представител на Бургаска епархия в Народния събор в Цариград (1871 г.) за изработване на екзархийския устав. След Освобождението — висш съдебен чиновник.

Източници:

За фондообразувателя: Т а б а к о в, С. Сливен. Т. II, 1924, с. 467—469.

Запазените две *писма* до фондообразувателя от Сливенската църковна община (1873 г.) и от Св. Синод (1911 г.) се отнасят до: избирането и посрещането на Серафим като сливенски митрополит; свикването на епархиален събор; протестите срещу решението на Екзархията за прехвърляне балканските села и Новозагорската каза към Преславската епархия (1873 г.); изпра-

щането на екземпляр от отпечатаните протоколи на Народния събор на Стефанов (1911 г.).

Във връзка с *обществено-политическата дейност* на Стефанов и специално за участието му в черковното дело са хронологическите му бележки, които засягат: Народния събор (1871 г.); пристигането на представителя на Сливенската община (Д. Чинтулов заедно с П. Чинтулов); определянето на Стефанов за представител на Бургаската община и епархия и конфликта му с Хр. П. Тъпчилещов по този въпрос; разискванията за заседанията на събора и неговото официално откриване.

Ф. 169; 647 док.; 1830... 1902 г.; 1 инв. оп.; пост. 1930, 1932 и 1945 г.; бълг., гр., тур. и фр. ез.

РУСКО (РУСЧО) ВЪЛКОВ МИРКОВИЧ

(роден в 1817 г. — Сливен; починал 1896 г. — Сливен)

Търговец и обществен деец през Възраждането. След Освобождението продължава стопанската си дейност, заема административни служби и участва в обществено-политическия живот на Сливен.

Източници:

За фондообразувателя: Табаков, С. Сливен. Т. II. 1924, с. 230 — 238; Гидиков, Ст. Д-р Георги Вълков Миркович. В: Той не умира. (С.), 1935, с. 250 — 265.

Данни за живота на фондообразувателя и произхода на фамилията му има в запазените *автобиографични бележки*.

Документите за *материалното му състояние* съдържат сведения за имота му, за извършени покупко-продажби и др. Запазено е и завещанието му от 1868 г.

Автори на *писмата* до фондообразувателя са: Д. Аврамов, Н. Апирков, Д. Гидиков, д-р П. Данчов, Ив. Желязков, Г. Жеков, бр. Камбурови, Г. Кръстевич, д-р Г. Миркович, Д. Планински, П. Саридакис, Серафим, митр. Сливенски, д-р Г. Странски, Д. Сяров, К. Чаушов, бр. Шамбан.

Кореспонденцията се отнася до: търговия с аби, вълна, шаяк, дървено масло, спирт, захар, зърнени храни и други стоки; износ на жито за Марсилня; поръчки на стоки от Цариград; работите на търговското сдружение „Р. Миркович и с-ие“. Застъпени са още и следните въпроси: последиците от Руско-

турската освободителна война; политическото положение на България след Освобождението; Съединението и отношението на балканските и някои европейски държави към настъпните промени след него; устройството и управлението на Източна Румелия; назначаването на Г. Кръстевич за ген. губернатор на Източна Румелия.

Документалните материали, свързани с *дейността на фондообразувателя* като *участник в разни търговски предприятия*, са относно: сключване на договори между него и П. Бянов, Г. Кръстев, Г. Миркович, Д. Панайотов, В. Станчов, К. Чаушов и други лица за търговия с вълна, аби, колоннални стоки, зърнени храни, тютюн и пр.; условията на сключените договори, основните капиталовложения на сдруженията, между които и д-во „Р. Миркович и с-ие“ (1866 — 1877 г.); разпределяне на печалбите, съдружнически сметки и др.; участието на Миркович в търговско д-во „Провидение“ във Варна; построяване на спиртоварна и тютюнева фабрика в Ямбол и др.

Има документи и за *заемани административни длъжности* от Миркович в Сливенски окръг — член на административния съвет, съветник в префектурата и член на главния окръжен съвет. Те съдържат данни за постъпването и освобождаването му от изброените длъжности и получените отличия; за събиране и откупуване на данъци; за недоразумения между българското и гръцкото население.

Застъпена е и *дейността на фондообразувателя като член и председател на разни комисии* (по построяване на реално училище в Сливен, по настаняване на турски бежанци, за разглеждане сметките на жандармерийската департаментална рота, по построяване воденица на р. Тунджа, за разпределяне на частни и общински места, за разглеждане делата на департаменталния съд, за разследване причините за разливането на р. Тунджа и др.).

Документите във връзка с *дейността на Миркович като общественик* удостоверяват участието му в благотворително д-во „Единство“ и д-во „Св. Панталеймон“. В тях има сведения за гимнастическите д-ва и за събиране помощи за комитетите „Единство“ в различните градове. Запазени са и материали за избирането му за член на департаменталния училищен съвет, за депутат в областното събрание на Драмската избирателна колегия, за участието му в Сливенския околийски комитет и др.

Документите за членове на *семейството на фондообразувателя* са във връзка с наследствени имоти. Между тях се

намира договор от 1897 г. за основаване фабрика за огнеупорни, обикновени тухли и други керамични изделия в с. Скеф — Бургаско.

Запазено е и писмо във връзка с оставката на Ст. Стамболов от поста председател на Сливенската окръжна комисия.

Ф. 170; 1739 док.; 1848... 1883 г.; инв. оп. II В; пост. 1930 г.; бълг., гр. и рус. ез.

ДИМИТЪР АНГЕЛОВИЧ (АНГЕЛОВ) КРЪСТИЧ И БРАТА ПЕТЪР И АЛЕКО КРЪСТИЧ

(Димитраки, Димитрий; Крествич, Крестиевич, Крестич, Крестович, Крестюв, Кръствич, Кръстьов, Кръстьович, де Крестов, де Кръстов, Хаджи Кръстич; Фандамазоглу)

(роден в Свищов; починал след 1882 г. — Русе)¹

Изтъкнат стопански и обществен деец от Възраждането; развил в сътрудничество с братята си оживена търговска дейност; подпомагал просветното движение и църковно-националната борба.

Източници:

За фондообразувателя: Стоянов, М. БВК. Т. I, с. 222²; документите от фонда.

Между малобройните *биографични* материали за фондообразувателя се намират удостоверения за показан от него успех, издадени от Ем. Васкидович с печата на Свищовското училище (1843, 1845 г.). Запазени са и учебни записки по реторика, история, физическа и политическа география на европейския континент, физика, вехтия завет; упражнения по славянска граматика, по стихосложение (от времето на учителя Д. Михайловски — 1848 г.); ръкописен речник (1847 г.) на славянобългарски език; правила по стихосложение и кратко земеописание; молебник.

Основната част в архива представлява *кореспонденцията*. Запазена е богата преписка между членовете на семейството на фондообразувателя: 1. Ангел Петрович (баща); 2. Хрисанта (майка); 3. Димитър, Петър, Алеко, Уцка, Елена (братя и сестри). Писмата, отправени до фондообразувателя (до членове от семейството или до търговската фирма „Братя Кръстич“), са

¹ Не намерихме по-точни данни за фондообразувателя Дим. А. Кръстич.

² Посочените данни се отнасят за Алеко Кръстевич.

от Ст. Арнаудов, Хр. Арнаудов, Р. Атанасович, М. Бешков, Хр. Брадинов, Н. Бракалов, А. Вачков, К. Витанов, А. Генев, бр. Георгиевич, Г. Данилов, Хр. Г. Данов, бр. Димчеви, П. Дяков, С. Икономов, Т. Икономов, С. Илиев, Я. Илиев, А. Канович, Д. Каракашев, Хр. Карминков, Г. Лазаров, Ив. Маринович, Д. Николау, К. Николов, П. Попович, бр. Попович, А. Проданов, Т. Пулиев, А. Симеонов, Д. Табакович, Т. Теодорович, П. Филчов, Х. Филчов, Ив. Хаджилитов, К. Христов, Н. Цанков, Д. Ценович, А. Чалъковски и др. Те засягат следните по-важни въпроси: учението на фондообразувателя в Елена, Браила, Букурещ; изучаваните предмети и учителите в училищата, където е учил; развитието на учебното дело в Свищов (споменават се свищовски учители); учебниците, разпространявани в българските училища (граматики от Хр. Павлович, от Ем. Васкидович, от Момчилов; аритметика от Хр. Сичан — Николов); намеренията на Д. Гиневич да открие печатница в Свищов; обединяването на управлението на свищовските училища; развитието на църковната борба (за афоресаните от Патриаршията български свещеноначалници и намерението ѝ да ги заточи и пр.); възгледите на Ал. Шишманович по църковния въпрос; обирите на турски разбойници в Свищовско, Плевенско и Ряховско; подадени жалби от населението до пътуващия из страната велик везир (1860 г.); някои несправедливи решения на свищовския кадия; движението на турски войски и тяхната численост през Кримската война; влизането на руски войски във Влашко (1853 г.); прекъсването на съобщенията през време на войната; пожара в Свищов (1853 г.); промените в турските върховни органи (смяна на везири и пр.); отиването на Т. Икономов при Г. Раковски; надеждите на българския народ за скорошното му освобождение от турците; назначаване и дейност на руския консул В. Кожевников; издаването и списването на вестниците „България“, „Турция“, „Право“; екзархийски въпроси (1873 г.); отрицателното становище на Хр. Арнаудов по отношение на П. Р. Славейков, нападнал във в. „Македония“ български владци и Екзархията; невъзможността на екзархийския ферман да реши докрай въпроса за българската независима църква, особено по отношение на изпращането на български владци в Македония и Тракия; заточени свищовци в Диарбекир (1872 г.); откриването на Русенския мирови съд (1880 г.); посещението на сръбския крал Милан в Русе (1882 г.) и др.

Много от *писмата* се отнасят изключително до *търговската дейност* на фондообразувателя и фирмата „Братя Кръс-

тич^а. Обилни данни свидетелствуват за ръста и обема на търговската размяна в пределите на Османската империя, а също и с други, главно дунавски държави. Те съдържат много данни за курса на парите; митнически режим; колебанието на цените на зърнените храни в зависимост от развитието на англо-американския конфликт; препращане на търговски пратки от Средна Европа през Свищов за вътрешността на страната; интереса в Европа към българското бубено семе; реколтата на земеделските култури и др. Много писма документируют голямото разнообразие от стоки, предмет на търговски обмен, а именно: захар, кафе, железария, царевица, жито, скумрия, червиш, мастика, лимони, портокали, черно грозде, бадеми, прежда, ечемик, немско брашно, жълто фиде, кожи, гвоздеи, стипца, морска сол, спирт, ракия, цигарени книжки, зехтин, маслини, стафида, ориз, агнешки каплаи (подплати), биволски кожи, пастърма, масло, смокини, калай, сапун, лой, лакерда, фъс-тъци, шарлан (орехово масло), нахут, ром, леблебии, кожени подплати, рошкови, нишадър, тенекии, синка, карфици, бубено семе, папшули, тютюн, канела, свещи, стъкла, американ, кайсии, сирене, сачми, лешници, памук, фесове, сукна, смрадлика, тахан (сусамена каша за тахан халва), кюселе (кожа за обувки), вълна, чер хайвер, свинска четина, чай, карамфил, куршуми, дървен материал, арпаджик, анасон, празено семе, мешини, сахтияни, габровски ножчета, суджуци, вино, чирш (обущарско лепило), макарони, боя, папур, кимион, черен пипер и пр.

Във фонда са запазени: договор (1843 г.) за търговско съдружие между Ан. Петрович и Й. Петров; договор (1864 г.) между свищовската камарашия (продавачи на сол) и Д. А. Кръстич за наемане на имот.

За имотното състояние на някои свищовски граждани могат да се почерпят данни от няколко уверения (1820... 1841 г.) за продадени наследствени имоти с подпис на продавача и граждани-свидетели.

Ф. 171; 314 док; 1874... 1931 г.; инв. оп. II В; пост. 1931 и 1932 г.; бълг. и тур. ез.

ПАВЕЛ ПЕТРОВ ШОПОВ

(роден в 1856 г. — Панагюрище; починал в 1931 г. — Панагюрище)

Търговец, занаятчия и революционен деец през Възраждането: участник в Априлското въстание в Панагюрище. След Освобождението заемал админи-

стративни и полицейски длъжности (кмет на Панагюрище, градски полицейски пристав в Шумен, околийски началник на Карнобат, Брезник и др.); първи подсекретар при Софийското окръжно управление.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: АВ. Т. II; Панагюрище и Панагюрско в миналото, Т. I. С., 1956, с. 192, 196; Т. II. С., 1961, с. 167—172; документите от фонда.

Служебен списък на П. Шопов съдържа *кратки биографични бележки* (дата и място на раждане; образование; семейно положение; занятията му, преди да стане чиновник — търговия, кожарство, общарство, житарство, агент на дружество „Национал“); получени награди от Фердинанд I — златен „кръст за спомен“ и като гражданин на Панагюрище — бронзов медал по случай 25 години от Априлското въстание; заемани длъжности от 1 ян. 1888 г. до 7 авг. 1903 г. като помощник панагюрски градски кмет, градски полицейски пристав в Шумен, по-късно в Казанлък; рупчоски околийски началник, околийски началник в Брезник и в Карнобат; първи подсекретар при Софийското окръжно управление.

В запазения статистически лист (лична карта) има сведения за месторождението, семейното и материалното състояние, занятия и други биографични данни за фондообразувателя. Запазен е и некролог за него (1931 г.).

Между авторите и адресатите на писмата от и до фондообразувателя са: Фердинанд I, Борис III, Й. Венедиков, митр. Гервасий Сливенски, С. Добровиш, Ст. Заимов, С. Костурков, П. Луклев, митр. Максим, Ал. Малинов, Т. Сираков, Д. Страшимиров и др.

Кореспонденцията съдържа данни за: построяване сградата на педагогическото училище в Панагюрище; трагичната смърт на Н. Дринов — председател на Поборнико-опълченското дружество в Панагюрище; книгата на Й. Венедиков за Априлското въстание; уреждане положението на поборниците от въстанието; постъпило искане в Народното събрание със същата цел; отпускане пенсии на поборниците П. Братков, Н. Делибалтов и др.; събирани сведения от Ст. Заимов за въстанието (фотографиране на местности, лица и сгради от IV панагюрски революционен окръг, портрет на Г. Бенковски, снимки от лобното му място, за пушката му); освещаване паметника на загиналите поборници в Русе; полагане основите на паметника-

музей в Панагюрище; чествуване годишнини от въстанието и Освобождението; поздравления по различни случаи (чествуване годишнини от Априлското въстание и др.), отправени към Фердинанд I, Борис III, Ал. Малинов и др.; постъпването на Вл. Заимов във Военната гимназия; сведения за затворения през 1903 г. в Серския затвор Г. Даскарев от Банско.

Малобройни документи удостоверяват връзките на П. Шопов с В. Левски и *участието му в революционните борби* и специално в Априлското въстание като агитатор и организатор; началник на революционната полиция; началник на стражата и охраната на „Оборище“; доверено лице на Бенковски и комитета; участник в Хвърковатата чета. Има и подробни сведения за залавянето му от редовната турска войска в Тетевенско; осъждането му на смърт и амнистирането; изпращането на заточение в Диарбекир и освобождаването му по ходатайство на руското правителство.

Във връзка с *активната дейност на Шопов за събиране на материали за поборниците*, участници във въстанието, са запазени много документи:

1. Спомени на поборници (М. Гълъбов, С. Караджов, П. Койчев, баба Мина х. Стоянова и др.) за направено посещение от Г. Бенковски и Г. Манов в с. Джумаята (Пазарджишко) за подготовка на въстанието; за сражения с турците; за извършени от тях жестокости, кланета, грабежи и др. Има и една поема, в която е описана тежката участ на въстаниците.

2. Документи относно правени постъпки за признаване правата на поборниците и подобряване на тяхното положение след Освобождението, протести срещу несправедливите закони за пенсиите на поборниците и опълченците: нов законопроект за пенсиите и възнагражденията; списъци на живи поборници и поборнички от Панагюрище с техни автографи и др.

3. Във връзка с Априлското въстание в IV революционен окръг са голяма част от останалите документи — поборнически свидетелства за отпускане на пенсии (преписи, в по-голямата си част направени от П. Шопов), списъци на участници от различни селища, автобиографични и биографични бележки и др. Между тях преобладават материалите, отнасящи се до следните участници: Н. Барабоев, Е. Барбалов, К. Барзекон, Г. Баров, П. Батков, Н. Бейков, Н. Бошнаков, Ив. Я. Бояджиев, П. Брандистилон, Д. Братков, П. Браткова, Ив. Вайслюв, Кр. Гешанон, Г. Говедаров, М. Голжовърков, Д. Гопаринов, П. Гребчов, Д. Гугов, Н. Гугов, П. Гурлев, Н. Гюров, П. Гявурков, Хр. Гявурков, Н. Делибалтов, П. Делирадев, Ив. Джуджев, Г. Зафиров,

М. Икиликов, Д. Илчов, Л. Илчов, И. Караджов, Я. Кацаров, С. Керемихчиев, И. Кидосков, Ив. Киров, К. Койчев, П. З. Койчев, Д. Коклев (Гайтанджията), А. Колчаков, С. Кулаксьза, Н. Лазаров, П. Лазаров, С. Марински, Д. Маслев, И. Манчов, П. Меченов, Л. Молов, И. Мухлев, Кр. Налбантов, Ив. Попински, Д. Попнейков, Л. Пъков, Хр. Раткин, Н. Рашков, Г. Реджов, З. Сираков, Т. Сираков, Н. Стойчев, С. Тепавичаров, А. Тренчов, М. Хаджиманчев, Ил. Хантов, П. Цуцекон, И. Чалъков, Хр. Чалъков, П. Чардаков, А. Чинчов, Г. Шулеков, Ив. Шулеков, Т. Шулеков, Л. Щърбанов и др.; споменават се и Георги Чонето—Самоковец, С. Гулеков (участник в четата на Ст. Караджа) и др. В тези документи има конкретни сведения за участието на изброените дейци в подготовката на въстанието (събиране и приготвяване на оръжия и муниции и др.) и в сражения с турските войски. В повечето документи е разкрита и тяхната участ след неговото потушаване. Има и сведения за участието на някои от тях в революционни акции преди въстанието, връзките им с В. Левски и Г. Бенковски, участието им в революционните комитети, в Първото велико народно събрание на „Оборище“, в Привременното правителство, в Хвърковатата чета и др.

Относно *дейността на Шопов като секретар на Поборническо-опълченското дружество* в Панагюрище са и запазените протоколи от събрания за избиране настоятелства на дружеството. Група документи са относно устройвани чествувания по случай годишнини от Априлското въстание след Освобождението и отдаване почит на загиналите поборници. Между тях са: обща програма за всенародно празнуване в градове и села 25-ата годишнина на въстанието (дадени са и имена на поборници); списък на останалите живи сподвижници на Г. Бенковски, които ще отидат в София за отпразнуване 45-ата годишнина на въстанието (включени са 12 имена); позив от „Комитета 29 април“ — Брацигово, по случай 33-ата годишнина на въстанието; речи на Шопов пред гражданите от Панагюрище и Тетевен по случай годишнини от въстанието; реч, държана в Панагюрище (1907 г.) от Ст. Попов от Пещера, представител на Великото народно събрание в „Оборище“; молба от комитета „20 април 1876 г. по увековечаване на Априлското въстание“ — Панагюрище, до председателя на Окръжния съвет — Пловдив, във връзка със събиране на средства за издигане на паметник-музей; окръжно от поборници и опълченци от Панагюрска, Пазарджишка, Пещерска и Пловдивска околия по откриване паметник на загиналите поборници в Русе (1909 г.) и др.

За участието на фондообразувателя в акциите по *Съединението* свидетелствуват неговите бележки за съставения комитет в Панагюрище за подготвяне на този акт (председател Т. Хаджикирилов, касиер А. Орешков, секретар С. Милков) и обръщението към българския народ от княз Александър I Батенберг във връзка с обявяване на Сръбско-българската война.

От дейността на Шопов като *градски полицейски пристав* в Шумен е запазен документ във връзка с отиването на Я. Сакъзов в Шумен (1891 г.).

От дейността му като *околийски началник в Карнобат* (1897 г.) има документ по преместването на седалището на Рупчоска околия от с. Хвойна в Чепеларе и др.

От дейността му като *околийски началник в Анхиало* е запазена чернова на прошение от Шопов до м-ра на вътрешните работи М. Такев (1909 г.) във връзка с назначаването на Шопов на тази длъжност (в което изтъква заслугите си към отечеството — участието му в Априлското въстание и в Съединението) и речи, държани от Шопов по случай 25-ата годишнина от провъзгласяване на независимостта на България и по случай Съединението.

Участието на фондообразувателя в *Балканската война* се удостоверява от пътен лист, издаден от канцеларията на транспортното дело.

Във връзка с дейността му като *кмет на Панагюрище* (1918 г.) са документите относно чествуване годишнини от Априлското въстание, построяване на Педагогическо училище в града и др.

Между документалните материали с *общо съдържание* се съхраняват следните документи: покана от представителите на демократичната, земеделската, радикалдемократическата, народната, прогресивно-либералната и обединената социалдемократическа партия към всички членове и съмишленици да присъствуват на молебен на Кръстовден за преуспяване на руското оръжие; покана от настоятелството на манастира „Св. Никола“ при с. Калугерово, Пазарджишко, във връзка с възстановяване на манастира, разрушен по време на въстанието, когато загинал и игуменът му архим. Кирил, и освещаване на новия храм (1900 г.); „позив към селяните в Свободна България“ от Върховния македоно-одрински комитет — София, да подкрепят борбата на братята си в Македония и Одринско; „въззвание“ (1901 г.) до българите във връзка с извършените от правителството арести на членовете на Върховния македоно-одрински комитет (Б. Сарафов, Т. Давидов, Вл. Ковачев, Г. Петров) с

приканване на протестни митинги; позив от комитета за събиране помощи за останалите живи участници в Освободителната война до гражданите в Пловдив и Пловдивски окръг за чествуване 45-годишнината от Освобождението на България и събиране помощи за останалите живи поборници; покана до граждани на Панагюрище за протестен митинг срещу поголовното изстребление на българите (1912 г.) в Македония; манифест към българския народ от княз Фердинанд I във връзка с обявяване независимостта на България; отворено писмо от полк. Ан. Янков до А. Ляпчев, в което го порицава за постановката, която дава по Македонския въпрос; изложение за бягство на турци и българи със задължения към наши кредитни учреждения в Турция и предложението на Окръжното управление — Варна, да се санкционира бягството без паспорти, като се усили контролът при проверяване на паспортите на пътниците, и др.

Запазени са още и следните документи: „История на българската литература след Освобождението“ и „Поп Йовко на Мачино бърдо“ — в ръкопис; некролози на М. Табашки — участвувал в Сръбско-българската война, на Св. Мерджанов, Хр. Хаджилиев и др., обесени поради опита им да освободят заточеници в Акия и затворници в одринските затвори, и др.

Ф. 172; 6 док.; 1874—1876 г.; инв. оп. II В; пост. 1931 г.; бълг. и ср. ез.

ХРИСТО НИКОВ (?) ГАЙТАНДЖИЕВ¹

(Хр. Николич, Хр. Николнев, Хр. Гайтанджи)

Стопански деец през Възраждането: търговец от Самоков от втората пол. на XIX в.

Източници:

За фондообразувателя: Семерджиев, Хр. Самоков и околността му. С., 1913, с. 213; документите от фонда.

Запазеното писмо от фондообразувателя до Ив. Атанасов е за търговия със сирене.

¹ Засега не намерихме конкретни биографични данни за фондообразувателя.

Писмата до него са от Н. Бесарович, Й. Тасовац и Т. Рунавац. Съдържат сведения за търговия с гайтани, шалвари, шапки и др.; за цената на стоки; за получаване и изпращане на пари и стоки; за курса на парите; за търговските връзки на фондообразувателя.

Ф. 173; 268 док.; 1856... 1901 г.; 1 инв. оп.; пост. 1932 и 1950 г.; бълг., рус. и ср. ез.; част от фонда — в ЦДИА (ф. 129).

ЦАНИ ГИНЧЕВ ШКИПЪРНЕВ

(роден в 1832 г. — Лясковец; починал в 1894 г. — София)

Писател, учител, фолклорист, журналист и обществен деец от Възраждането и след Освобождението; редактирал сп. „Труд“ (1887—1892 г.) и заемал административни длъжности.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Йосифов, В. Цани Гинчев. — Септември, 1958, кн. 9, с. 130—149; Минев, Д. Цани Гинчев — народен писател и учител. — Нар. просвета, 1956, кн. 2, с. 50—54.

Публикации на документи: вж сп. Труд. 1887 — 1892.

Запазените *биографични материали* за фондообразувателя са ученически свидетелства (Болград, 1856/57 г.), брачно свидетелство (1864 г.), молба за пенсиониране, смъртен акт и др.

Черновите на *писмата* на Гинчев са адресирани до Екзарх Антим I, Ив. Вазов, Ив. Ев. Гешов, М. Дринов, общината в Русе, К. Стоилов и др. В тях са застъпени следните въпроси: учителската му дейност в Русе (1872 г.); брошурата на Ив. Гешов „Нашите градинарски дружества“; съдействието на М. Дринов за отпуснати стипендии от Славянското благотворително общество в Петербург за следване на българчета в Русия, между които и сина му Георги; общинските и учителски работи в Оряхово; подготовка за книгата на Гинчев „Всеобща граматика на българския народ“; изпратени произведения на Гинчев до К. Стоилов (Български басни, Катихизис за земледелието или първоначално изучаване на земледелието...); построяване паметник на румънските войски в Оряхово; отпечатване на фолклорни материали и народни песни в сп. „Труд“ и други периодични издания.

Писмата до фондообразувателя са от Д. Ангелов, М. Балабанов, П. Берковски, Ил. Блъсков, П. Генчев, Ив. Ев. Гешов, кап. Диков, М. Дринов, В. и Г. Златарски, Н. Каблешков, Н. Лазаров, Д. Маринов, Н. Марков, Н. Начов, Д. Д. Павлович, Хр. Попконстантинов, Г. Русески, Ф. Симидов, Ив. Д. Шишманов и др. Те разкриват страни от писателската му дейност, работата му по списването на сп. „Труд“ и засягат следните въпроси: сътрудничество на различни лица в списанието и разпространението му в България и чужбина сред българите студенти във Виена и Женева; искани сведения от Гинчев за поземления данък през робството; трудове на Гинчев по медицински въпроси, природолечението и възпитанието; фолклорните му и исторически занимания; участието му в сп. „Библиотека“ и СБНУ; чествуване на българската журналистика и на К. Фотинов (1894 г.); учителствуването на Гинчев в Лом; книгата на учителя по музика Ст. Бешков, в която има и стихотворения на Гинчев; спомоществуватели за кн. I от повестта „Двама братя“ на Ил. Блъсков; осуетен проект за откриване на Преславското училище (1886 г.); отварянето на училище в Шумен и учителствуването на Д. Войников в него; представянето на „Светослав и Невянка“ от К. Величков в Шумен (1886 г.) и комедията „Поевропейчване на турчина“ от Д. Войников (изд. 1876 г.); холерата в Белград (1893 г.); изпращане на български градинари за Бразилия; събиране на любители на българските старини и опазване на търновските старини с участието на М. Дринов; събиране научни сведения от геолога Г. Златарски; погребението на Иларион Кюстендилски (1884 г.); проект за биография на Т. Каблешков от Н. Каблешков и сътрудничеството на последния във в. „Свобода“ — орган на народнолибералната партия; арестуването на Гинчев и Т. Каблешков през 1876 г. във връзка с Априлското въстание; предстоящото отпечатване на полски език (1889 г.) от един от редакторите на в. „Стрекоза“ на хумористични и весели творения на славянските народи и за намерението на Хр. Кесяков да преведе това произведение на български език; разпространението на „Ганчо Косецката“ във Видин; установяване и проучване автентичността на родопските песни на Ст. Веркович „Веда словена“ от Министерството на Народното просвещение (1889 г.); инициативата на Хр. Милев (Пловдив) за организиране учителски дружества; представянето на „Изгубена Станка“ от Блъсков в Кюстендил; отзиви на П. В. Обретенов от Свищов за повестта на Гинчев „Женитба“; желанието на Г. Русески да учителствува в Ст. Загора (1892 г.); изпратен рапорт на

Гинчев за врачанските турци до К. Стоилов в София и други въпроси.

Писателската дейност на фондообразувателя се осветлява и от запазените няколко ръкописа: „Български басни“ (Русе, 1870 г.); откъс от „Сирак Али. Борбата на Алия Сираков — помака от село Чомаковци, с кърджалиите“ (печ. в сп. „Труд“, 1890 г.); стихотворенията „Плача на цветята“ (1892 г.), „К. Фотинову“, „Възторг“ и „Проклятие“; басните „Паяк“, „Шаяк и сукно“ и „Лисица и еж“ (1892 г.); чернова на повестта „Женитба“ (печ. в „Труд“, 1892 г.), разказа „Как свалят месеца да го доят“; запазени са и тефтери с ръкописи на стихотворения, басни, поеми, приказки, баяния, записи на цигански думи, рецепти от народна медицина, разкази с популярно съдържание, статия за българския език, неговия произход и по-главните му особености.

Във връзка с дейността на Гинчев като *редактор на сп. „Труд“* са следните документи: 1) по *исторически въпроси* (биографични бележки за Г. Раковски с упоменаване имената на българчета, учили около 1850—1855 г. в Белград; откъс от ръкопис из епохата на Възраждането за живота и дейността на Паисий, а също и за Софроний Врачански); 2) по *земеделски въпроси* (за градинарството в Търновско и статията „Как става захарта“); 3) по *етнически и езикови въпроси* (бележки за изследване на етническите групи в България, езиковите им различия и връзките им със съседните народи); 4) по *здравни въпроси* — бележки.

Запазените ръкописи във връзка с фолклора, останали от събирателната и проучвателна дейност на Гинчев, са най-разнообразни: народни песни, приказки, пословици, гатанки и др.

Дейността на Гинчев като *езиковед* е отразена в 3 бележника относно: особеностите на българския език (1885 г.); „Писма за издирването на корените на българския език“ (печ. в сп. „Труд“, 1887/88 г.); бележки за тълковен речник на българския език.

Във връзка с *учителската дейност* на Гинчев са останали: списък на учениците му с обозначение на заплатата, която е получавал от тях; удостоверение (1870 г.) от общината в Русе за подарени от него пари за изграждане на девическо училище; договор с училищното настоятелство в Габрово за назначаването му за учител в Габрово (1873—1875 г.); няколко писма (1885—1893 г.) от Министерството на народното просвещение (за назначаването му за учител в Ломската реална гимназия); сведения за прослужено време като училищен инспектор във

Врачански окръг и учител в Ломската гимназия; уволнението му по негово желание от Държавната девическа гимназия в Търново; 5 тефтерчета от дейността му в Търново и Лом (1885 — 1893 г.) и списъци на ученици (с успеха им), конспекти, планове за уроци, сметки и др.; план на повестта „Гана“ и „Една страничка от нашата най-нова история“.

Дейността на фондообразувателя като *училищен инспектор* на Врачанско и Оряховско учебно окръжие от 1881 — 1884 г. се документира от: „Послужен списък на инспектора на народните училища в Оряховския учебен окръг“ (съдържа и много биографични данни); негово писмо до учителите в Оряховска околия с нареждане за реда и чистотата в училищата в окръга и за набиране на повече ученици за училище; наставления за работата на учителите всред селяните и за необходимостта от записване на народни умотворения.

Малобройни са материалите от дейността на Гинчев като *окръжен управител в Оряхово* (1879/80 г.): две негови писма до Градския съвет относно направено от него предложение за построяване станция за гербови марки и за отпусната сума от княз Александър I Батенберг за построяване на паметник на руските войни и за раздаване помощи на бедните; протоколно решение на Окръжния управителен съвет във връзка с облекчаване условията за даване заем пари под лихва.

Два документа потвърждават дейността на фондообразувателя като *председател на Окръжния управителен съвет в Търново* (1879 г.): удостоверение и програма за откриването на Учредителното събрание в Търново за разглеждане на Органическият устав.

Друга група документи осветляват *различни страни* от неговата дейност (1891 — 1894 г.): решение на научното дружество „Паисий“ в Казанлък да издава вестник с детски песни, пословици, поговорки; изпратено стихотворение на Гинчев „Срещу изгряването на слънцето“ за първия брой на сп. „Младина“; отправена до Гинчев молба от редакционния комитет по издаването на Сборник по случай 50 години на българския периодичен печат (подп. от Ив. Вазов) да изпрати свои произведения за литературния отдел на сборника с бележка на самия Ц. Гинчев, че е изпратил стихотворенията „К Фотинову“ и „На чужбина“; участието на Гинчев в археологически разкопки; въпросник от сп. „Мисъл“ относно подготвяната езикова реформа с отговори на Гинчев; благодарствен адрес от „До века благодарни българи“ до Александър II.

Между документите с *общо съдържание* има едно стихо-

творение, издадено в Русе и озаглавено „Приветствие на новата година. 1867“.

Запазени са и документи до *членове от семейството* на фондообразувателя: 1. Жена му *Теопи Ц. Гинчева* — писмо (1897 г.) от Училищния отдел при Българската екзархия в Цариград за изпратен хонорар за отпечатани работи на Ц. Гинчев в сп. „Библиотека“ (кн. 1—3); 2. Няколко писма и визитни картички до сина му *Георги Цанев Гинчев* от Русия (автори: Н. Берестнев, Кр. Геруц, М. Костов, В. Кочев, Н. Краснянский, Н. Марков, Ал. Тулковский, Ел. Распопов, Н. Сенков, М. Славчев, Ар. Тооц) за изпращане на книги от Русия от книжаря Геруц; за следването на Г. Гинчев в Русия; за студенти — българи и руси — в Москва; за участници в Сръбско-българската война и др.; 3. Писмо (1874 г.) от Г. Тишев до брат му *Петър Гинчев*, с което го кани от името на Св. Синод да стане монах.

Ф. 174; 312 док.; 1830... 1925 г.; 1 инв. оп.; пост. 1926, 1932, 1941 г.; бълг., гр., рум., рус., тур. и фр. ез.

КОНСТАНТИН ПЕТКОВ БОСИЛКОВ

(Бошулков)

(Роден в 1842 г. — Копривница; починал в 1919 г. — София?)¹

Просветен и обществено-политически деец преди и след Освобождението: дългогодишен учител; сътрудник в книжарското дело на „Хр. Г. Данов“; председател на комитета „Единство“ в Г. Джумая.

Източници:

За фондообразувателя и публикации на документи: Кирил, патриарх български. Съпротивата срещу Берлинския договор. Кресненското въстание. С., 1955; Кацаров, проф. Г. и Ив. Кепов. Документи по Кресненското въстание от 1878 год. — Сб. на БАН — Клон историко-филологичен и философско-обществен. Кн. XXXVI, С., 1942, с. 1—6, 16—112.

Писмата до фондообразувателя са от Д. Босилков, Н. Ганчев, Ив. Говедаров, Хр. Г. Данов, А. Книговезец, Г. Чолаков и др. Те съдържат конкретни сведения за доставка на книги и други книжарски стоки от книгоиздателство Хр. Г. Данов —

¹ Засега не можахме да уточним мястото на смъртта му.

Пловдив, за тяхната продажба във Велес, Прилеп, Битоля, Охрид и др.; за книжарницата във Велес и откриване на такава в Прилеп; за разни сметки във връзка с извършената книжарска търговия. Има сведения и по училищни, църковни и други въпроси; за училищното дело във Велес и Гевгели (за нуждата от учители, откриване на училища, ученически и учителски дружества, учителствуването на Н. Живков, Ф. Симидов и А. Драндар в тамошните взаимни училища; за събиране спомоществуватели за в. „Училище“); за издаване книгите на Й. Ковачев върху гласния метод и др.; за основаване на просветно д-во „Искра“; за настроението на българското население към гръцкото духовенство; за търговия с тютюн и др.

Сведения за разностранната *дейност* на фондообразувателя се намират в един послужен списък от 1881 г.

Дейността му като учител в Г. Джумая се документира от пълномощно и едно писмо относно отправена към него молба да преподава извънредно на учениците, завършили III клас. Запазена е и програма на изучаваните предмети в Главното училище — Г. Джумая, за I, II и III клас (1876/77 г.).

Документалните материали за дейността му като *председател на комитета „Единство“* в Г. Джумая съдържат данни за основаването, задачите и дейността на комитета. В тях се намират сведения и за избухването, хода и потушаването на Кресненското въстание: сформирание на доброволчески чети; оформяне щаба на въстаниците, водените сражения; посещението на английския и австрийския консул в града; изпратени прошения от въстаниците до европейските посланици в Цариград и до султана и пр.

Членството на К. Босилков в д-во „Славянска беседа“ в София личи от отправена до него покана от настоятелството на дружеството за събрание.

Във фонда се намират още: печатно обявление за основаването на „Българска народна библиотека“ за целите и задачите на изданието и за събирането на спомоществуватели; препис на учебник по българска граматика (1852 г.); списък на подлежащите на военен набор лица от В. Търново (1878 г.) за попълване на Българското опълчение и други документи, от които могат да се извлекат данни по църковни и търговски въпроси и за извършени от сърби и гърци жестокости с асимилаторска цел.

Ф. 175; 46 док.; 1892... 1929 г.; инв. оп. II В; пост. 1933 г.; бълг., рус. и чеш. ез.

ДИМИТЪР ХАДЖИГЕОРГИЕВ ХАДЖИГЕНЧЕВ

(роден в 1873 г. — Ст. Загора; починал в 1932 г. — София)

Композитор, общественик и педагог с голяма обществена дейност след Освобождението: гимназиален учител; издател и главен редактор на „Музикален вестник“; автор на композиции и на учебници по песне.

Източници:

За фондообразувателя: Баларева, Агаша. Димитър Хаджигеоргиев (Биогр. очерк). С., 1952, 56 с.; Енциклопедия на българската музикална култура. С., 1957, с. 432 — 433.

Кореспонденцията до фондообразувателя се състои от писма на следните музиколози, общественици и писатели: Г. Байданов, митр. Борис Охридски, Ив. Вазов, П. Иванов, Н. Компанейски (?), Ст. Котов, Ив. Лилаев, д-р Л. Лукаш, П. Наумов, Н. Свилярова, П. Стефанов, д-р Стоянович, Н. Николаев, Д. Христов, Р. Панайотова-Урбалкова, кап. Филипов и др. Те засягат следните въпроси: дейността на д-р Стоянович в Народното събрание като народен представител (1892 г.); издействуване стипендия на Д. Хаджигеоргиев за следване в консерватория в чужбина; поздравления от Ив. Вазов за написания от Хаджигеоргиев марш по случай 50-годишния му юбилей; списването и редактирането на в. „Музикален вестник“ (за поместването на музикални творби от Г. Байданов, П. Наумов, Д. Христов; на статия по черковно пеене на Н. Компанейски; на ръкописа на Р. Панайотова-Урбалкова „Спомени из мой скромн живот“ с музикално съдържание; за съобщение във вестника относно обиколката на Урбалкова по някои български и чужди градове през 1907 г. за изнасяне на концерти; за поместване на ноти и текстове на народни песни; за разпространение на вестника и набиране на абонати и пр.); музикално-обществената дейност на Д. Христов; дейността на Музикалния съюз и критика от Ив. Константинов; уреждане заплатите на старите учители по пеене; успеха на концертите на руския композитор Ребиков, направил голяма обиколка из Европа; отзиви от руския музиколог Лилаев за композитора Ем. Манолов, следвал в Московската консерватория; конкурси по музика за отпускане на стипендия за музикално образование (1910 г.); подбора на капелмайсторите

при духовите музикари във войската — критика на дейността на Музикалния съюз (1916 г.); участието на Н. Николаев при откриването на Музикалното училище в София; ходатайство на митр. Борис за отпускане стипендия за музикално образование на Н. Захаријева; недоволство от страна на Л. Лукаш за недооценяването на музикалната дейност и способности на Хр. Морфова-Лукаш и причините за излизането ѝ от България (1921 г.), успехи на Хр. Морфова и Л. Проконова в Англия и Франция; отзиви на П. Иванов (1921 г.) за ползвателната дейност на Д. Хаджигеоргиев в областта на музикалното дело у нас; ходатайство за ангажирането на певицата Жарска в Българската опера (1922 г.) от страна на П. Стефанов от Прага; учението на певицата Н. Свилярова в Милано със съдействието на Хаджигеоргиев; отпразнуване 30-годишната обществено-музикална дейност на учителя по музика Н. Блажев (1928 г.); поместена статия във виенски музикален вестник от капелмайстора Мацак, озаглавена „Музикалното дело в България“, и необходимостта да се преведе на български; отрицателни отзиви за проява на хора на Д. Христов в София и критика на музикалното му творчество.

Няколко документа илюстрират *творческата дейност* на фондообразувателя: писмо от комитета „Цар Освободител“ за награждаването му с I награда за написването на най-добрата „Юбилейна кантата“ (1903 г.); „Програма за тържественото представление на 2 май 1907 г. по случай хилядогодишнината от смъртта на цар Бориса“ (с обозначение, че химнът за цар Борис е по текст на Ив. Вазов, а музиката — от Хаджигеоргиев); договор между Българската оперна дружба (1911 г.) и Хаджигеоргиев за представянето на операта му „Тахир Беговица“ в провинцията; „Програма за отпразнуване юбилея на Иван Вазов — 50-годишен книжовен и 70-годишен от рождението — 24.X.1920“, в която фигурира кантата с текст от К. Христов и музика от Хаджигеоргиев.

Службната и обществена дейност на фондообразувателя е представена от няколко протокола и едно заявление във връзка с откриването на Музикалното училище в София; акт и писмо (1902 и 1906 г.) във връзка с дейността му като *председател и член на музикалното дружество „Кавал“* в Ст. Загора и участието му в IV редовен музикален конгрес в София през 1906 г.; писмо от Д. Генев до Управителния комитет на Музикалния съюз, отразяващо неговото мнение по уреждането на ценза на учителите по музика чрез конкурсен изпит.

Малобройни са документите от *учителската дейност* на Хаджигеоргиев; писмо от Българската екзархия (1900 г.) за назначаването му за учител по пеене в Солунската мъжка гимназия; писмо от Св. Синод за включването му в комисия като учител в Музикалното училище в София (1906 г.) за преценка на „една литургия по старобългарски църковен напев“, представени от Ан. Николов; удостоверение (1908 г.) от Кабинета на руския император за награждаването му със златна табакера като композитор и учител по музика.

Ф. 176; 154 док.; 1858... 1878 г.; 1 инв. оп.; пост. 1933 г.; бълг., рум. и фр. ез.

ХРИСТО (ХРИСТАКИ) ГАНЕВ ВИТАНОВ¹ И БРАТЯ

Стопански деец от Възраждането, живял и развивал дейност във В. Търново през втората половина на XIX в.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Във връзка с *имотното състояние* на Хр. Ганев са запазени два договора — между него и Ст. Симеонов от 1858 г. за наемането на хан и между него и Ипократи (?) относно отварянето на гостилница; две разписки (1858 и 1863 г.) за покупка на лозе.

Основната част от фонда е *търговската кореспонденция*. Автори на писмата са: К. Арнаудов, П. Атанасов, Г. Бейков, Г. Бончев, *Ив. и К. Васильови*, О. (?) Венков, Б. Ганева, Т. Дацков, Дж. Димитреску, бр. С. Коцови, Д. Маринеску, М. Попович, Хр. Симидов, Т. Станчов, Н. Щърбаков и с-ие, Щърбаков & Райков и др. Писмата съдържат сведения за търговия със сиропи, ликьори, розова есенция, сладка и пр.; продажба на кожи, черва, суджуци, риба, ракия, вино, газ и др.; манифактурни стоки (памук, преди, платове, гривни и др.); цената на кожите през 1867/68 г., на ментата през 1878 г. и др.; уреждане на търговски сметки и пр.

Запазени са и бележки, издадени от жп. комисия — Варна, през 1868 г. за получени такси за магазинаж на памук; сметки,

¹ Засега не намерихме конкретни биографични данни за фондообразувателя.

разписки и др. за купени и продадени различни стоки; сведения за продажба на хан (1867 г.) на сестрата на Ганев — Б. Ганева-Станчова (Бяла Бона), и др.

Ф. 177; 246 док.; 1881... 1922 г.; 1 инв. оп.; пост. 1931, 1932 г.; част от фонда — в ЦДИА (ф. 91).

ТОМА ВАСИЛЪОВ (ВАСИЛЕВ) ЦОКОВ¹

(роден в 1855 г. — Тетевен; починал 1937 г. — София)

Просветен и обществено-политически деец, развивал дейност главно след Освобождението; заемал ръководни длъжности в държавния апарат; нар. представител; автор на спомени.

Източници:

За фондообразувателя: Васильов, Т. Спомени за лица и събития през 19—20 в. С., 1934, с. 6; Васильов, Т. Живот и спомени. С., 1938; Коячев, М. Т. Васильов, В: Тетевенски вестн. бр. 194/5 от 1 апр. 1937; Петко Р. Славейков..., с. 701.

В кореспонденцията се намират писма от митр. Неофит Видински до Т. Васильов във връзка с отзиви на Васильов за неговите проповеди, поместени в „Църковен вестник“, и от Поликсени Стамболова за изпратени ѝ от фондообразувателя записки и бележки на Ст. Стамболов.

Запазените документи отразяват служебната и обществената дейност на фондообразувателя. Във връзка с работата му като *началник на административното отделение в Министерството на вътрешните работи* (1883—1892 г.) има няколко документа, които съдържат сведения за: заселване на българи от Македония в с. Константин, Еленско (снабдяването им с обработваеми площи, закупени от изселващи се турци; отношенията им с еленчани; първоначалното заселване на гореспоменатото село и с. Червена, Търновско; спора за зелените площи между жителите на с. Сломер, Варана, Овча Могила и Червена — Търновско); преселването на българи от с. Слобозия (Румъния) в България; командировките на Т. Васильов в страната; митинги в Цариград, Варна и Русе в 1885 г.; закона за публичните търгове; арестуването на С.

¹ В някои източници Цонков.

Заимов и др. Автори на някои от документите в този дял са П. Славейков, Р. Ст. Стамболов, д-р Г. Странски, Г. Живков и др.

От дейността на Т. Васильов като *главен секретар в Министерството на вътрешните работи* (1892—1908 г.) са запазени документи: за уволнението му от тази длъжност и назначаването му за временно управляващ Министерството на вътрешните работи; за инциденти в Попово във връзка с избори (1894 г.); за подвеждане под углавна отговорност бившия софийски градоначалник И. Луканов; за издаване указ за разтуряне на Пловдивския градски съвет; за избори в 1899 г. и др. Във връзка с административната му дейност са и следните документи: законопроекти, изложения и други материали по административни въпроси (законопроектите „за управлението на окръзите, околийските и окръжните съвети“, „за чиновниците по гражданското ведомство“; докладите „за бюджетната и финансова автономия на общините“ и „за нужните промени в управление на общините“; статиите „Администрация“, „Организация на градовете в България“; протоколите във връзка с проучване въпроса за реорганизиране на Министерството на вътрешните работи и народното здраве, щатните таблици „за чиновниците в окръжните и околийските управления“, „за разредите на длъжностите по гражданското ведомство и класовете на чиновниците, които ги заемат“, „за заплатите, които чиновниците ще получават според новия закон за чиновниците“).

Има и документи във връзка с *книжовната му дейност*: за написването и издаването на монографията му „Политическата организация на България“, за сътрудничеството му в Списание на Българското икономическо д-во, за издаване на списание „Балкански преглед“ (1909 г.) в Цариград.

Единични документи удостоверяват участието му като *член или председател на следните комисии*: по поръчване материали и вещи за обличане на войската; за събиране сведения за станали във връзка с избори безредия; за преглеждане облеклото и въоръжението на полицейските чиновници и други задачи, отнасящи се до полицията в Княжеството; за съставяне законопроект за нови приходни източници на общините; по проучване въпроса за единството в териториалното деление на държавата в административно, военно и учебно отношение; за изработване проектозакона за столичната община; за изработване закона за устройството на службите в Министерството на вътрешните работи и народното здраве; за обсъждане регла-

ментацията на общинския налог „криина“; за изработване законопроекти за селските и градските общини, окръжните съвети, полицията, окръжните управители и околийските началници; за новото административно деление; за установяване на задължителен държавен герб; за изпитване кандидати за околийски началници; за установяване на наличните машини, материали и др. при Държавна печатница; за издирване незаконните действия, извършени от комисията за господарските и чифлишки земи; за провеждане търга за постройка на Бургаското пристанище; за изработване закона за устройството на службите в Министерството на вътрешните работи и народното здраве и др.

Членуването на фондообразувателя в Демократическата партия личи от няколко документа, отнасящи се до нейния VII конгрес (за заседанията му и избирането на Васильов за делегат на конгреса; за участието му в комисия по изработване на партийната програма).

Няколко документа са във връзка с дейността на Васильов като *член на настоятелството на църквата „Св. Седмочисленици“ в София* и се отнасят до чествуване стогодишнината на Иларион Търновски.

Запазени са документи за избирането му за *народен представител* и материали във връзка със сесии на Народното събрание; за избори за Велико народно събрание (1911 г.); за законодателството по чиновничкия въпрос и закона за чиновниците по ведомството на Министерството на вътрешните работи.

Група документи се отнасят до *Българския комитет за добросъседски българо-сръбски отношения и икономическо сближение*, на който фондообразувателят е бил *член*, и съдържат сведения за организацията и функциите на комитета.

В архива се пазят и следните материали: литография от манифеста на Александър II за обявяване на Руско-турската освободителна война; позив към българския народ от 1883 г. против управлението на княз Александър Батенберг; литографиран мемоар от български политически бежанци до великия везир Кемал паша по детронирането на Батенберг; таблица във връзка с износа на зърнени храни за Австрия, Белгия, Германия и други страни.

ТАБЛИЦА НА ПРИЕТИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

авг.	— август	вж. пос. ст.	— виж посочената статия
англ. ез.	— английски език	вж. пос. съч.	— виж посоченото съчинение
апр.	— април	вж. сп.	— виж списание
араб. ез.	— арабски език	вкл.	— включени
арх. ед.	— архивна единица, архивни единици	възп. бр.	— възпоменателен брой
архиеп.	— архиепископ	вып.	— выпуск
архиер.	— архиерейски	г.	— година
архим.	— архимандрит	ген.	— генерал
БАН	— Българска академия на науките	гл.	— главен
ББО	— Българско благотворително общество — Гюргево	год.	— година
б. г.	— без година	гр.	— град
бел.	— бележка, и	гр. ез.	— гръцки език
БИА — НБКМ	— Български исторически архив — Народна библиотека „Кирил и Методий“ — София	д-во, д-ва	— дружество, -ва
БКД	— Българско книжовно дружество	дек.	— декември
бр.	— братя	дн.	— днес
бр.	— брой	док.	— документ, и
БРЦК	— Български революционен централен комитет в Букурещ	др.	— други
БЦБО	— Българско централно благотворително общество — Букурещ	д-р	— доктор
бълг.	— български, а, о	жп.	— железопътен, а, о, и
бълг. ез.	— български език	йером.	— йеромонах
в.	— вестник	изд.	— издаден, а, о, и
вж.	— виж	инв. оп.	— инвентарен опис
ВНС	— Велико народно събрание	инж.	— инженер
		истор.	— исторически
		итал. ез.	— италиански език
		кап.	— капитан
		кн.	— книга
		кол.	— колекция
		л.	— лист
		ЛИ — БАН	— Литературен институт — Българска академия на науките
		м.	— месец
		мак.	— македонски
		митр.	— митрополит

м-р
НА — БАН

нар.
нем. ез.
ноем.
о-в
окт.
п.
печ.
подп.
подполк.
подпор.
ред.

полк.
пор.
пос. съч.

пост.

пр.
прев.
проф.
псевд.
публ.
р.
ред.
рум. ез.
рус. ез.
с.
С.
с.
сб.

— министър
— Научен архив —
Българска акаде-
мия на науките
— народен, а, о
— немски език
— ноември
— остров
— октомври
— поп
— печатано
— подписан, а, о
— подполковник
— подпоручик
— редакция, редак-
тирал
— полковник
— поручик
— посоченото съ-
чинение
— постъпление, я
(постъпил)
— прочее
— превод (превел, а)
— професор
— псевдоним, и
— публикувана, о, и
— река
— редактор
— румънски език
— руски език
— село
— София
— страница
— сборник

св.
свещ.
с. г.
септ.
с-не
соф.
сп.
СПб.
ср. ез.
съч.
Т.
Т. К.
ТЦБК

тур. ез.
унг. ез.
ф.
февр.
фр. ез.
х.
ЦГИА на
УССР

ЦДИА

чеш. ез.
ч-ше
ян.

— свети
— свещеник
— същата година
— септември
— сдружение
— софийски, а, о,
— списание
— Санкт Петербург
— сръбски език
— съчинение
— том
— Таен комитет
— Таен централен
български коми-
тет — Букурещ
— турски език
— унгарски език
— фонд
— февруари
— френски език
— хаджи
— Централен дър-
жавен истори-
чески архив на
Украинската съ-
ветска социалис-
тическа репуб-
лика — Харков
— Централен дър-
жавен историчес-
ки архив — София
— чешки език
— читалище
— януари

СЪКРАТЕНИ ЗАГЛАВИЯ НА ПОЧЕСТО ЦИТИРАНИ БИБЛИОГРАФСКИ ИЗТОЧНИЦИ

- АВ. Т. I—II. — Априлско въстание 1876 г. Сборник от документи. Т. I—II. Под редакцията на проф. Александър К. Бурмов. С., 1954, 1955.
- АГСР. Т. I. — Архив на Г. С. Раковски. Събрал и подготвил за печ. Георги Димов. С., 1952.
- АГСР. Т. II. — Архив на Г. С. Раковски. Т. II. Писма до Раковски. 1841—1860. Под редакцията на Никола Трайков. С., 1957.
- Арнаудов, проф. М. Климент Търновски... — Арнаудов, проф. М. Климент Търновски — Васил Друмев. За 25-годишнината от смъртта му — изследвания, спомени и документи. С., 1927.
- Бачо Киро Петров. Материали... — Бачо Киро Петров. Материали и документи. Издание по случай сто години от рождението му 1835—1935. С., 1937.
- Ботев, Хр. Съчинения... — Ботев, Христо. Съчинения. Редакция и коментар от Александър Бурмов. Т. I. С., 1948.
- Бурмов, Ал. БРЦК. — Бурмов, Александър. Български революционен централен комитет, (1868—1877). 2 изд. С., 1950.
- Велев, С. ЗК... — Велев, Сава. Златна книга на дарителите за народна просвета. Книга I. Пловдив, 1907.
- Ганчев, Ст. Свищов... — Ганчев, протоерей Стефан. Свищов. (Принос за историята му). Свищов, 1929.
- ГИСИ — Годишник на Инженерно-строителния институт.
- ГСУ, Богосл. фак. — Годишник на Софийския университет, Богословски факултет.
- ГСУ, ИФФ. — Годишник на Софийския университет, Историко-филологически факултет.
- Димитров, Г. Кн. Б... Ч. II. — Димитров, Георги. Княжество България в историческо, географско и етнографическо отношение. Ч. II. Пловдив, 1895.
- Документи за историята на БКД. Т. II. — Документи за историята на българското книжовно дружество. Т. II. 1878—1911. С., 1955.
- Дух. култ. — Духовна култура.

- Евтимий, проф. ЮСК. Т. I—II. — Евтимий, проф. архимандрит д-р. Юбилеен сборник по миналото на Копривница. Т. I—II. София, 1927, 1937.
- Займов, Ст. Миналото... Ки. I—III. — Займов, Ст. Миналото. Очерки и спомени из дейността на българските тайни революционни комитети от 1869—1877 год. Ки. I—III. Пловдив, 1898.
- ИАИ—БАН — Известия на Архивния институт — Българска академия на науките.
- Иванов, Ю. БПГ. — Иванов, Ю. Българският периодически печат от възраждането му до днес (от 1844—1890 год.). Т. I. С., 1893.
- ИДА. — Известия на държавните архиви.
- ИДБВК. — Известия на Държавна библиотека „Васил Коларов“.
- ИИХБ. — Известия на института „Христо Ботев“.
- ИНБKM. — Известия на Народната библиотека „Кирил и Методий“.
- ИНЕМ. — Известия на Народния етнографски музей.
- Йорданов, В. ИНБ. — Йорданов, Велико. История на Народната библиотека в София. С., 1930.
- Каракостов, Ст. ВЛ... — Каракостов, Стефан. Васил Левски в спомените на съвременниците си. С., (1943).
- Каракостов, Ст. ДЗ... — Каракостов, Стефан. Диарбекирски заточения. Геройни сенки. Биографични скици, писма и дневници. София, (1946).
- Каракостов, Ст. Македонски възрожденци... Ч. I—II. — Каракостов, Стефан. Македонски възрожденци. Исторически и литературни образи. Ч. I. Предвестници възрожденци, бунтовници. С., 1942; Ч. II. Революционери и просветители. С., 1945.
- Касабов, д-р И. Моите спомени... — Касабов, д-р И. Моите спомени от възраждането на България с революционни идеи. С., 1905.
- КБЕ. — Кратка българска енциклопедия. Т. I—V. С., БАН, 1963 — 1969.
- Летопис на БКД — Летопис на Българското книжовно дружество в София.
- Македонски, Хр. Н. Записки... — Македонски, Христо Н. Записки на Христо Н. Македонски. С., 1896.
- Маркова, З. Четата... — Маркова, З. Четата на Хаджи Димитър и Стефан Карджа. С., 1937.
- Минев, Д. Град Лясковец... — Минев, Димо. Град Лясковец. Минало, сегашно състояние и дейщи. Исторически и стопански приноси. Варна, 1944.
- Начов, Н. Калофер... — Начов, Н. Калофер в миналото. 1707 — 1877. С., 1927.
- Начов, Н. Цариград... — Начов, Н. Цариград като културен център на българите до 1877 г. С., 1922.
- ОБ. Т. I—III. — Освобождение Болгарии от турецкого ига. Документы в трех томах. Т. I—III. Москва, 1961, 1964, 1967.

- Обзор на архивните фондове... Кн. II. — Обзор на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в Български исторически архив. Кн. II. С., 1966.
- Обретенков, Н. Спомени... — Обретенков, Никола Т. Спомени за българските въстания. С., [1943].
- Отеч. фронт. — в. Отечествен фронт.
- Пер. сп. — Периодическо списание.
- Петко Р. Славейков... — Петко Р. Славейков, Любен Каравелов, Христо Ботев, Захари Стоянов в спомените на съвременниците си. (Под ред. на Ст. Великов [и др.]. С., 1967.
- Поб. опыч. — Поборник опыченец
- Попгеоргиев, Й. Град Враца... — Попгеоргиев, Йордан. Град Враца. Принос към историята му. С., 1904.
- Попхристов, Г. Свищов... — Попхристов, Георги. Свищов в миналото (85—1877). Свищов, 1937.
- СБНУ. — Сборник за народни умотворения, наука и книжнина.
- Секулов, Б. НП... — Секулов, Боян. Нашите правителства и министри от Освобождението до днес. С., 1911.
- Стойчев, Ив. Кр. Материали... — Стойчев, Ив. Кр. Материали за дейността на Панайот Хитов през 1876 г. в Сърбия (Неиздадени документи, писма, факсимилета и скици). С., 1939.
- Стоянов, д-р М. ББК. Т. I—II. — Стоянов, д-р Маньо. Българска възрожденска книжнина. Под редакцията на проф. Александър К. Бурмов. Т. I—II. С., 1957, 1959.
- Страшимиров, Д. Т. АВ. Т. I. — Страшимиров, д-р Д. Т. Архив на възраждането. Т. I. Документи по политическото възраждане. С., 1908.
- Страшимиров, Д. Т. ВЛ. — Страшимиров, Димитър Т. Васил Левски. Живот, дела, извори. Т. I. Извори. С., 1929.
- Страшимиров, Д. Т. ИАВ. Т. I—II. — Страшимиров, Димитър Т. История на Априлското въстание. Т. I—II. Пловдив, 1907.
- Табакков, С. Сливен. Т. II. — Табакков, д-р С. Опит за история на град Сливен. Т. II. С., 1924.
- Трифонов, Ю. Плевен. — Трифонов, Юрдан. История на града Плевен до Освободителната война. С., 1933.
- Унджиев, Ив. ВЛ. 1945. — Унджиев, Иван. Васил Левски. Биография. С., 1945.
- Унджиев, Ив. ВЛ. 1967. — Унджиев, Иван Н. Васил Левски. Биография. С., 1967.
- Учн. преглед — Училищен преглед.
- Цончев, П. Габрово. — Цончев, д-р Петър. Из общественото и културно минало на Габрово. Исторически приноси. С., 1934.

СПИСЪК НА ФОНДОВЕТЕ

(подреден азбучно)

1. Анкови, Йованчо (Иванчо) и Костаки Йованчов (Йованчович) (ф. № 149)
2. Белчева, Мара Иванова (ф. № 157)
3. Божиков, Тодор Атанасов (ф. № 164)
4. Босиakov, Константин Петков (ф. № 174)
5. Бояджиев — Кундурджията, Петко Тодоров (ф. № 92)
6. Брадинов, Станчо Николов (ф. № 159)
7. Българско благотворително общество (ББО) — Гюргево (ф. № 105)
8. Българско читалище в Цариград (ф. № 132)
9. Василев Вълков, Тома (ф. № 177)
10. Величков Петков, Константин (ф. № 153)
11. Веркович, Стефан Илич (ф. № 115)
12. Витанов, Христо (Христаки) Ганев и брати (ф. № 176)
13. Вулович, Димитър (ф. № 127)
14. Гайтанджиев, Христо Ников (?) (ф. № 172)
15. Ганчев, Васил (ф. № 138)
16. Гарвалов, Пейо Радев (ф. № 135)
17. Гинчев Шкипърлев, Цани (ф. № 173)
18. Головин, Александър Теодорович (ф. № 161)
19. Граматиков, Меркурий Димитриев (ф. № 144)
20. Греков, Михаил Георгиев (ф. № 162)
21. Грудов, Иван Попвелчев (ф. № 116)
22. Грънчаров, Сидер Костадинов (ф. № 114)
23. Гюмюшев, Петър Василев (ф. № 118)
24. Дайнелов, Йосиф Генов (ф. № 140)
25. Далакчиев, свещ. Ненчо Милков (ф. № 147)
26. Даскалов, Христо Никифоров (ф. № 129)
27. Димитров, Христо Вълков (ф. № 166)
28. Димов, Милан Георгиев (ф. № 128)
29. Драндар, Антон Хаджигеоргиев (ф. № 119)
30. Драсов, Иван Тодоров (ф. № 89)
31. Дринов, проф. Марин Стоянов (ф. № 111)
32. Друмев, Васил (митр. Климент Търновски) (ф. № 146)
33. Заимов, Стоян Стоянов (ф. № 93)
34. Зафиров, Георги Атанасов (ф. № 104)
35. Золотович, Димитър Иванов (ф. № 131)
36. Иванов — Големия, Христо (ф. № 101)
37. Иванов Николов, поп Недельо (ф. № 131)
38. Иванов Хаджидинов, Огюн (ф. № 96)

39. Игнатий Рилски (ф. № 137)
40. Икономов, Теодосий (Богдан) Поптеодосиев (ф. № 139)
41. Митр. Иларион Макариополски (ф. № 134)
42. Кабакчиев, Никола Георгиев (ф. № 124)
43. Касабов, д-р Иван Христов (ф. № 154)
44. Кирков, Георги Яковлев (ф. № 156)
45. Кръстевич, Гаврил Базев (ф. № 145)
46. Кръстич, Димитър Ангелович (Ангелов) и братя Петър и Алеко Кръстич (ф. № 170)
47. Кърджиев, Тома Антонов (ф. № 117)
48. Македонски, Христо Николов (ф. № 90)
49. Матев (Матесв), Андрей (ф. № 107)
50. Миларов (Сапунов), Светослав Николов (ф. № 112)
51. Миркович, д-р Георги Вълков (ф. № 95)
52. Миркович, Руско (Русчо) Вълков (ф. № 169)
53. Молдов, д-р Димитър Петров (ф. № 160)
54. Обретенков, Никола Тихов (ф. № 122)
55. Общи, Димитър Николов (ф. № 91)
56. Палаузов, Николай Христофорович (ф. № 113)
57. Павлов Димитър Гвичев, (ф. № 123)
58. Пеев Стоянов, Тодор (ф. № 110)
59. Петкович, Георги Хаджипетров (ф. № 163)
60. Петров, Бачо Киро (ф. № 167)
61. Поборническа комисия в Копринащица (ф. № 108)
62. Попов, Даниал Христов (ф. № 88)
63. Попов, Димитър Кръстев (ф. № 143)
64. Попов, Стати (ф. № 133)
65. Попович, Райчо Попхристов (ф. № 125)
66. Попстасинов (Стоянцев) Аверкий (ф. № 148)
67. Попхристов, Иван (Ванката) (ф. № 126)
68. Пупешков, Васил Цветков (ф. № 142)
69. Радославов Канев, Цвятко (ф. № 165)
70. Сахарова, Евгения Иванова Шекерджиева (ф. № 130)
71. Симеонов, Георги (Герго, Георго) Стойков (ф. № 152)
72. Симидов, Филип Стоянов (ф. № 123)
73. Славейков, Иван Петков (ф. № 141)
74. Славейков, Пенчо Петков (ф. № 158)
75. Стефанов, Иван (Иванчо, Йованчо) (ф. № 133)
76. Стефанов, Стефан Петров (ф. № 168)
77. Стойчев (Стойкович), Георги (ф. № 99)
78. Стоянов, Джедов, Захари (ф. № 100)
79. Филип Тотю Тодоров (ф. № 98)
80. Франгов, свещ. Петко Тодоров (Тошев) (ф. № 151)
81. Футкова, Райна Попгеоргиева (ф. № 94)
82. Хаджигеоргиев Хаджигенчев, Димитър (ф. № 175)
83. Хаджиславчев (Славчев), Михана (Михаил) (ф. № 175)
84. Хитов, Панабот Иванов (ф. № 87)
85. Хитров, Тома Станчев (Станев) (ф. № 102)
86. Централен комитет на Гимнастическите дружества в Южна България —
Пловдив (Гаси комитет) (ф. № 155)
87. Цонзаров, Марин Христов (ф. № 150)
88. Частен революционен комитет — Сливен (ф. № 103)
89. Шопов, ннж. Драгош Василев (ф. № 106)
90. Шопов, Павел Петров (ф. № 171)
91. Шопов, Тодор Иванов (ф. № 109)

УКАЗАТЕЛ НА СОБСТВЕНИТЕ ИМЕНА*

- Абаджиев, В. 71
 Абаджиев, И. 10
 Абдул Азис, султан 81, 122, 134
 Абдул Меджит, султан 60, 65, 87
 Аверкий Петрович, митр. Врачански 86
 Аверкий Попстоянов (Стоянов) 111
 Авксентий, архим. 96
 Авксентий, митр. Велешки 92, 96
 Аврамов, В. 85
 Аврамов, Д. 149
 Аврамов, К. 144
 Аврамови, М. & А. 142
 Адам, Г. 130
 Азис Рушидоглу Видинли — вж. Попов, Данаил Христов
 Азис Рушидоглу Стамболу — вж. Попов, Данаил Христов
 Айдоидис, П. — вж. Славейков, Пенчо Петков
 Аксаков, Ив. 64, 135—136
 Алабин, П. 50, 127
 Александров, Ал. 49,
 Александър Александрович, княз 62
 Александър I Батенберг, бълг. княз 28, 36—37, 50, 52, 56, 84—85, 87, 102—103, 108, 113, 128—129, 135—136, 139, 157, 162, 170
 Александър I, ср. крал 68
 Александър II, император 86, 88, 108—109, 134, 162, 170
 Александър III, император 129, 139
 Али паша, велик везир 29, 98
 Алигери Данте — вж. Данте Алигери
 Алишоглу, Мехмед х. 141—142
 Ангел войвода 78
 Ангелов, А. 24
 Ангелов, Б. 67
 Ангелов, Д. 160
 Ангелов, К. 33
 Ангелов, сщм. Н. 96
 Ангелов, Ц. 99
 Ангелов, Хр. 143
 Ангелов, Я. 44, 61, 66
 Андонов, А. 97
 Андонов, Ив. 30, 116
 Андреев, Ат. 65
 Андреев, Ив. — вж. Богоров, п-р Ив. А.
 Анев, Г. 123
 Аненков, Н. 58
 Анкин, В. п. 112
 Анков, Ан. 113
 Анков, Дим. Ив. 112
 Анков, Панагьо (Иванчо) 112—113
 Анков, Костаки Панагьов 112—113 (Панагьович)
 Анков, М. 85, 103, 113

* С получени цифри са означени страниците, на които има биографични бележки за споменатото лице; само имената на фондообразователите и членовете на семействата им са дадени в пълната им форма; допълнителни сведения към имената на монарси, духовници и др. са дадени само когато има съвпадение на имената.

- Антим, архим., спитроп в Рил-
 ския манастир 96
 Антим I, екзарх 17, 67, 89, 94,
 143, 146, 159
 Антим Видински — вж Антим I
 екзарх
 Антим, йеромонах 97
 Антонов, Г. 75—76
 Анчев, Т. 116
 Апирков, П. 149
 Апостолов, Г. 73
 Априлов, В. Е. 58—60, 89, 92
 Априлов, Н. 59
 Арабоглу, Ст. 10
 Аргиров, П. 95
 Арнаудов, В. 85
 Арнаудов, К. 167
 Арнаудов (?), иконом Петър
 108
 Арнаудов, Ст. 152
 Арнаудов, Ст. & Сми 142—143
 Арнаудов, Хр. 152
 Артамонов, полк. Н. 33, 75—76,
 79
 Асенов, Хаджи Димитър 11, 14,
 24, 27, 50, 57, 72, 80—81, 94,
 116, 122, 125, 147, 156
 Аспарух — вж Цонзаров,
 Марин Христов
 Лесо, Ив. 133
 Астарджиев, Н. 77
 Атанаоов — Рускукличето, Д.
 72, 117
 Атанасов, х. Ж. 93
 Атанасов, Ив. 158
 Атанасов, П. 167
 Атанасов, Р. 10, 20
 Атанасович, Г. 63
 Атанасович, М. 122
 Атанасович, Р. 152
 Ахмаков, Д. 35
 Аяров (?), Ив. 39—40,

 Баба Иванка — вж Стояно-
 ва, Евангели
 Баба Тонка — вж Обрете-
 нова, Тонка Тихова
 Бай Генчо — вж Кърджиев,
 Тома Антонов
 Бай Георги — вж Кърджиев,
 Тома Антонов
 Бай Драган — вж Стоянов
 Джедов, Захари
 Бай Сидер — вж Грънча-
 ров, Сидер Костадинов
 Байданов, Г. 165
 Бакалов, Г. 93
 Бакалов, И. 85
 Бакалов, Ц. 117
 Бакалоглу, Ив. Д. х. 142
 Бакалоглу, П. Д. х. 124
 Бакалоглу, Х. 10
 Бакез, П. 117
 Бакърджиев, Йос. 96
 Балабанов, М. 67, 120, 160
 Балабанов, Т. 85, 145
 Бални, Г. 118
 Балкански, Ив. 63—64, 80
 Балкански, Н. 9—11, 21, 32
 Балкански, П. 85
 Балканчи, И. А. 80
 Балсамаджиев, К. 54
 Барабоев, Н. 155
 Барбалов, Е. 155
 Барзекков, К. 155
 Баров, Г. 155
 Барон Лулчо — вж Стоянов
 Джедов, Захари
 Барон фон Брѣмбал — вж
 Славейков, Иван Петков
 Барон фон Тиквеш — вж
 Стоянов Джедов, Захари
 Барон фон Цървулко — вж
 Стоянов Джедов, Захари
 Басмаджиев, Н. 85
 Батенберг, Александър I — вж
 Александър I Батенберг,
 бълг. княз
 Затков, П. 155
 Бахчеванов, Н. 52
 Бачо Киро Петров — вж Пет-
 ров, Бачо Киро
 Безпристрастний — вж Дру-
 мев, Васил
 Бейков, Г. 167
 Бейков, Н. 155
 Буковски, х. З. 83
 Белинов, пор. 54
 Белишки, Д. 24
 Белопитова, К. 26
 Белчев, Хр. 56
 Белчева, Мара Иванова 130—131
 Белчов, п. Н. 45
 Бельовски, Г. 24
 Бендерев, Ан. 35
 Бенев, Г. 10

- Бенковски, Г. 19, 24, 27, 30—31, 36, 39, 42, 44—45, 71, 154—156
Бенли, М. 11
Берг-Джон, А. 67
Берестнев, Н. 163
Берковски, П. 10, 13, 72, 160
Беров, Д. 118, 139
Берон, д-р В. 47, 108, 121
Бесарович, Н. 159
Бешков, М. 152
Бешков, Ст. 160
Биаров, С. 77
Бигов, В. 76
Бисмарк, О. 64
Благоев — Дядото, Д. 93
Благоев, Д. Н. 22, 58
Благоева, Вела 93
Блажев, Н. 166
Близнаков, П. 35
Блъсков, Ил. 35, 96, 108, 160
Блъсков, Р. Ил. 64, 122—124
Бобошев, П. 85
Бобчев, проф. С. 67, 120
Богданов, И. 85
Богданов, Л. 10
Богинич, В. 49
Богоев, П. 28
Богориди, Ал. 26
Богориди, Ст. 92
Богоров, д-р Ив. А. (Ив. Андриев) 28, 50, 59, 121
Бодянски, О. 49
Божилков, Др. 77
Божинков, В. 140
Божинков, Тодор Атагасов 138—140
Божков, Г. 139
Божков, Марин — вж Дринов, проф. Марин Ст.
Бозуков, пор. А. 93
Бойов, П. Ст. 114
Бойов, Ст. 114
Бончев, Г. 167
Бончев, Н. 50, 124,
Бордо, А. 67
Борил, цар 129
Борис, архим. 96
Борис, митр. Охридски 165—166
Борис I, цар 166
Борис III, цар 105, 154—155
Бору Еленчеви — вж Цонзаров, Марин Христов
Боряна, хайдуткиня 78
Босилков, Д. 163
Босилков (Бошулков), Константин Петков 163—164
Ботев, К. 61, 72—73, 75
Ботев, Ст. 72, 74—75
Ботев, Хр. 10, 17, 19—20, 24, 33—34, 36, 46—47, 53, 61, 66, 72, 75, 81, 93, 120, 137—138
Боткин, П. 67
Бошаранов, В. — вж Бушаранов, В.
Бошнака, Д. 85
Бошнаков, Г. 72
Бошнаков, Н. 155
Бошулков, Константин Петков — вж Босилков Константин Петков
Бояджиев, Ив. С. 93
Бояджиев, Ив. Я. 155
Бояджиев-Курдурджията, Петко Тодоров 22—23, 45
Брадинов, Д. Н. 133
Брадинов, К. Н. 132—133
Брадинов, Н. С. 132
Брадинов (Брадински), Станчо Николов (Кольов 132—133
Брадинов, Стефан, Н. 133
Брадинов, Хр. 152
Брадинов, Хр. С. 132
Брадински, Станчо — вж Брадинков, Станчо Николов
Брадистилков, П. 42, 155
Бракалов, Д. 89
Бракалов, Н. 152
Братков, Д. 155
Братков, П. 154
Браткова, П. 155
Братоев, П. 56
Брислей, Р. 35—36
Бругус, А. (Brutus, A.) — вж Драндар, Антон Хаджигеоргиев
Бръчков, Хр. 72
Будилович, А. 49
Будинов, Ив. 144
Будинов, Ц. 45
Буданч, подпор. Кр. 14
Булатов, Ив. 139—140
Бурмов, Т. 50, 52, 67, 85, 120, 132
Буров, п. Ст. 118
Бушаранов (Бошаранов), В. 24, 105, 118
Българов, Н. 72

- Български, Ив. 10
 Бюлер, барон Ф. 62
 Бяла Бона — вж Ганева
 Станцова, Бона
 Бянов, П. 150

 Вазов, Ив. 52, 54, 57, 67—68,
 106, 116, 120, 131, 145, 159, 162,
 165—166
 Вазов, М. 143
 Вазови, бр. 142
 Вайсильев, Ив. 155
 Ваклидов, Хр. 101
 Вакъфчиев, Ц. 85
 Валев, Ц. 76
 Вагдал, А. 67
 Вайката Райчев—вж Попхрис-
 тов, Иван
 Ванков, Я. 12, 33
 Васил войвода — вж Ганчев
 Василев, Васил
 Василев 56
 Василев, Ал. 80
 Василев, Васил Ганчев — вж
 Ганчев Василев, Васил
 Василев, Ганчо 98
 Василев, Гр. 67
 Василев, М. 99
 Василев Н. 104
 Василев Цанков, Тома — вж
 Васильов Вълков, Тома
 Василиади, Н. 63
 Василий, йерей — вж Поп Ва-
 силий
 Василчиков, В. 58
 Васильов, Ив. 167
 Васильов, К. 167
 Васильов (Василев) Цанков, То-
 ма 168—170
 Васкидович, Ем. 144—145,
 151—152
 Ватаха, Дончо — вж Дончо
 Ватаха
 Ватев, д-р Ст. 67
 Вацов, В. 142
 Вацов, Ив. 144
 Вацов, Сп. 52, 54
 Вацови, бр. 142
 Вачев, д-р 93
 Вачков, А. 152
 Вего, А. 69
 Великия, Д. 63, 123
 Великов, Ив. 35
 Величков, Б. 120
 Величков Петков, Константин 36,
 119—120, 125—126, 160
 Велко — вж хайдут Велко
 Велков, Т. 52, 56, 58
 Венедиков, И. 154
 Венелин, Ю. 92
 Венков, О. (?) 167
 Веркович, Стефан Илич 49, 61—
 62, 160
 Викентий, отец х. 92
 Викилов, Хр. 75—76
 Вилхелм I, император 64
 Виноградов, Н. 52
 Вирнолу, Н. 13, 61
 Вирхов, Р. 49
 Висковски, П. 53
 Високият—вж Грънчаров, Си-
 дер Костадинов
 Витагов, К. 152
 Витанов, М. 85, 102
 Витанов, Христо Ганев — вж
 Ганев Витанов, Христо
 Владимири, Н. 52, 96
 Владимир — вж Попов,
 Данаил Христов
 Влаев, С. 98
 Влазиков, Т. 24, 27
 Водовозов 72
 Вознесенски, В. 50
 Войводата Христо — вж Ива-
 нов — Големия, Христо
 Войводов 140
 Войводов, А. 77
 Войводов, Ив. 96—97
 Войводов, Н. 83
 Войников 139
 Войников, Д. 17, 21, 47, 63, 120,
 122, 160
 Волов, П. 10, 24, 30, 44, 71, 73
 Волф, А. 68
 Вулгарис, Л. 10—11, 35
 Вулетиц, Ал. 14
 Вулетиц, П. 70
 Вулович, Димитър 82
 Вълков 109
 Вълков, Ив. 140
 Вълков, Ил. 26
 Вълчанов, К. 32
 Вълчагов, П. 52
 Вълчев, П. 74
 Вълчев, Цв. 118
 Върбан Халач 72

- Гайтанджи, Христо Никол —
 вж Гайтанджиев,
 Христо Никол
 Гайтанджиев, Христо Никол (?)
 (Николитч, Николиев, Гайтан-
 джи) 158
 Гайтанджията — вж Коклев, Д.
 Гайтанджов, Хр. 10, 14
 Гайтанеков, Н. 45
 Гам, Д. 100
 Ганев, Г. 24
 Ганев, Ст. 35
 Ганев Витанов, Христо (Христа-
 ки) 167
 Ганева-Станцова, Бона (Бяла
 Бона), 77, 167—168
 Ганеви, бр. 167
 Ганчев (Ганчов) Василев, Васил
 (Плевнелията, Ганчоолу, Васил
 Войвода) 72, 97—98
 Ганчев, дядо Васил 99
 Ганчев, К. 24, 72, 137
 Ганчев, Н. 163
 Ганчев, Ст. 24, 85
 Ганчев, Т. 113
 Ганчева, Гица Василева 99
 Ганчо — вж Цветков, М.
 Ганчов, Васил — вж Ганчев
 Василев, Васил
 Ганчов, Христати 98
 Ганчоолу — вж Ганчев Васи-
 лев, Васил
 Гарвалов, Пейо Радев 92 — 93
 Гатев, М. 35
 Гатов, Г. 10
 Геден, монах 100
 Генадиев, Н. 120
 Генез, А. 152
 Генев, Д. 166
 Геневич, П. 10
 Генчев, Н. 127
 Генчев, П. 96, 160
 Генчо — вж Кърджиев, То-
 ма Антонов
 Георгиев, Ат. 93
 Георгиев, Б. 140
 Георгиев, Г. 115
 Георгиев, Д. 10, 12, 14, 52
 Георгиев, Евл. 72, 141 — 142
 Георгиев, М. 54
 Георгиев, Р. 110
 Георгиев Хр. 10, 141 — 143
 Георгиев, Цв. 24, 26 — 27
 Георгиев, протоерей Цв. 24, 95
 Георгиеви, бр. Евл. и Хр.
 141 — 142
 Георгиевич, бр. 152
 Георгов, проф. Ив. 67
 Гервасий, епископ Левкийски 26
 Гервасий, митр. Сливейски
 96—97, 154
 Гергов, П. 77
 Геренов, С. 12, 19, 71—72, 137
 Геров, М. 96
 Геров, Н. 59, 111
 Геруц, Кр. 163
 Гешанов, Кр. 155
 Гешов, Ив. Ев. 67, 120, 126, 159—
 160
 Гидикол, Д. 149
 Гинович, Д. 152
 Гинчев, Г. 159, 163
 Гинчев, П. 160, 163
 Гинчев Шингариев, Цани 85,
 159 — 163
 Гинчева, Теофи Цанева 163
 Главинин, Д. 27
 Гладстон, У. 35 — 36
 Говедаров, Г. 155
 Говедаров, Ив. 163
 Гогол, Н. 130
 Годжовърков, М. 155
 Големия Христо — вж Ива-
 нов — Големия, Христо
 Головин, Александър Теодорович
 135 — 136
 Головина, д-р Анастасия 135
 Головин, сем. 135
 Гопаринов, Л. 155
 Горанов, П. 30
 Горов, Ат. 39—40
 Горов, Д. 24, 44, 61, 66, 71, 117,
 138
 Горова, Ив. 44, 74
 Горови, семейство 72
 Горски, И. 10, 14
 Горчаков, княз М. 58
 Грамадов (Кьорчоолу), П. 65, 99
 Граматиков, Меркурий Димитри-
 ев 60, 106
 Гребенаров, д-р 102
 Гребчов, П. 155
 Греков, Михаил Георгиев (псевд.:
 Стоян Чакъров, Непознанов,
 Славомир) 11, 19, 40, 71, 73,
 136 — 137
 Греков, Я. 46

Григорий, митр. Доростоло-Чер-
венски 96, 108 — 109
Грудов, Иван Попвелчев (Попо-
вич, Попвасилев), 53, 62 — 65,
123
Груев, Г. 132
Груев, И. 102, 143
Гръков, Г. 23
Грънчаров 55
Грънчаров, В. 61
Грънчаров, П. 24
Грънчаров, Сидер Костадинов
(Сидер войвода, бай Сидер;
псевд.: Високият, Мустакатият,
Пратеникът, Бай Сотир) 33, 60
66, 138
Грънчарова, Е. 77
Гугов, Д. 155
Гугов, Н. 155
Гудов, А. 66
Гулабчев, Сп. 96
Гулеков, С. 156
Гурко, ген. И. 76, 79
Гурлев, П. 155
Гутеша, Ив. 52
Гъдев, Ст. 24, 116
Гълъбов, М. 155
Гълъбов, С. 35
Гьоте, И. В. 93
Гьошев П. 27
Гюзелев, Ив. 60, 116, 129
Гюлмезов, Г. 11
Гюмюшев, Петър Василев 66
Гюндюзов, Ил. 118
Гюркович, Г. фон 67
Гюров, Н. 155
Гявурков, П. 155
Гявурков, Хр. 155
Гяуров, А. 102

Давидов, Т. 157
Данч, М. 85
Дайнечев, Йосиф Генев (Дино-
лов; псевд.: Един ново веатар)
101, 132
Далъкчиев — вж Стоянов
Джедов, Захари
Далъкчиев, свещ. Негчо Мил-
ков, 96, 111
Дамянович, Л. 70
Данаил, митр. 98
Даннилов, Т. 142, 144
Дандевил, ген. В. Д. 26

Данев, Андон 72, 74
Данев, д-р Ст. 54, 68
Данев — Хитов, Ат. 11, 13, 15,
103
Данилов, Г. 152
Данов, Хр. Г. 50, 52, 121, 124, 131,
152, 163
Данте Алигиери 120
Датчев, Ив. 74 — 75, 138
Данчов, д-р П. 149
Даскал Христо — вж Игнатий
Рилски
Даскала, Д. Икономов — вж
Икономов — Даскала, Д.
Даскала, Ив. — вж Стоянов —
Даскала, Ив.
Даскалов, Кр. 35
Даскалов, Христо Никифоров
84 — 87, 102 — 103
Даскарев, Г. 155
Дасков, Т. 167
Дачков, Г. 75 — 76
Де Крестов — вж Кръстич,
Димитър Ангелович
Делибалтов, Н. 154 — 155
Дели Неджиб 95
Делирадев, П. 155
Дели Христемага — вж Ива-
нов — Големия, Христо
Денев, М. 110
Дени, Ев. 52
Денкоглу, Ив. 99
Державин, Н. 49
Десимиров, К. 85, 87, 103
Детелин войвода 78
Дешев, М. 127
Джансзоз, Ст. 96
Джедов, Захари Стоянов — вж
Стоянов Джедов, Захари
Джеров, Сп. 14
Джорджевич, М. 11
Джуджев, Ив. 26, 155
Джуджев, свещ. М. 27
Джуджев, М. Н. 26
Джунов, Р. 42
Джупанов, Я. 77
Джупунов, Л. 28
Диамандиев, Д. 77
Диарбекирски. Стоян — вж За-
и-мов, Стоян Стоянов
Дидов, Хр. Ив. 46
Диков, кап. 160
Димев, Ц. 85
Димитраклев, Т. 85

Димитреску, Дж. 167
 Димитриев, ген. Р. 146—147
 Димитриевич, М. 15
 Димитриевич, Ст. 11
 Димитрий, архиеп. Одески и Херсонски 60
 Димитров, д-р Ат. 146
 Димитров, Ив. 34, 77
 Димитров, П. 35
 Димитров, Павел 39
 Димитров, Христо Вълков 146—147
 Димитър Сирака 72
 Димов, поп Милан Георгиев 83
 Димов-Македонски, Д. 96
 Димчеви, братя 152
 Диволов, Йосиф — вж Дайнелов, Йосиф Генов
 Дичов, Г. 24
 Диолеков, Г. 24
 Диолеков, Ив. 24, 35
 Дионисий, архиеп. наместник 146
 Дилчев, В. 26—27
 Дичева Райна — вж Футакова, Райна Попгеоргиева
 Добри войвода 78
 Добриновски, В. 139
 Добриното, Н. Николов — вж Николов Добриното, Н.
 Добровиц, С. 68, 96, 105, 154
 Добровски, В. 140
 Дойчев, А. 93
 Дойчин войвода 78
 Дойчинов, Христо — вж Християнт, архим. Самоковски
 Долапчиев 137
 Долгоруков, княз 53
 Домонтович, ген. М. 50
 Дондуков-Корсаков, княз Ал. 50, 52, 58, 108—109
 Доне, Хр. 117
 Догчев, А. 117
 Дончо Ватаха 78
 Доротеи Йованович, архим. 96
 Доротеи, митр. Софийски (Врачански, Скопски) 28—29, 82, 85
 Доситей, митр. Самоковски 96
 Доситей Ковачев, архим. 96
 Доспевски, Ст. 111
 Достоевски, Ф. 154
 Драганов, Д. 140
 Драганов, Иван М. — вж Иванов — Големия, Христо
 Драганов, Н. 56

Драганов, Хр. 116
 Драгомиров, Драгомирчо — вж Попов, Данаил Христов
 Драгостинов, Ил. 66, 72, 74, 138
 Драгошинов, Г. 116
 Дражев, Г. 24
 Драндар, Антон Хаджитеоргиев (Драндаров, Драндарович; псевд.: А. Brutus) 67—68
 Драндаров, Драндарович, Антон — вж Драндар, Антон Хаджитеоргиев
 Драсов, Иван Тодоров (псевд.: Ибраим Мехмед, Муратовска, Ибрахим, Д. Ясенов) 9, 11—12, 16—18, 19, 24, 52—53, 56, 71—72
 Дреновски, Хр. 14
 Дринов, проф. Марин Стоянов (М. Степанов, М. Степанович; псевд.: Марин Божков) 13, 26, 48—52, 58, 96, 108—110, 123, 127—128, 154, 159—160
 Дринов, Н. 35
 Дробязк, Д. 32
 Дрუმев, Васил (Климент епископ Бранички, митр. Търновски; псевд.: Безпристрастний) 50, 58, 86, 96—97, 107—110, 120, 139
 Дрუმев, Д. 109
 Дрუმев, П. 108
 Дунади 92
 Душанов, Д. Т. 50
 Душанов, Т. 45
 Дългите мустаци — вж Хитов, Панафот Иванов
 Дънов, П. 28
 Дювернуа, Л. 49
 Дюстабанов, П. 116
 Дядо Желю — вж Чернев, Ж. Х.
 Дядо Никола — вж Филиповски, Н. — Дядо Никола
 Дяковъ, Д. — вж Общи, Димитър Николов
 Дяков, П. 152
 Еванс, А. 68
 Евгений Рилски, монах 96
 Евгения, игуменка 27
 Евстатиевич, К. 102
 Един ново вецтар — вж Дайнелов, Йосиф Генов
 Екзарх, Ал. 87, 102

- Екимов, Г. 56
 Еленков, Д. Г. 89, 133
 Еленков, Д. П. 133
 Еленкова, П. Г. 133
 Елиас, И. 82
 Елич, Ат. 33
 Еллидин, М. 35
 Енев, А. 137
 Енчев, Я. 139—140
 Еривански, ген. Ив. Паскевич —
 вж Паскевич — Ериван-
 ски, ген. Ив.
 Ерирот, ген. К. 135
 Ефтимов, К. 63

 Жарска 166
 Жейнов, Н. 52
 Жеков, Г. 149
 Жеков, М. 24
 Жеков, Н. 9, 11, 85, 96
 Жекови, бр. М. и Г. 24, 71
 Желязков, Ив. 149
 Желязова, М. 54
 Живанович, В. 32—33
 Живков, Г. 47, 72, 169
 Живков, Н. 10, 85, 139, 164
 Живкович, П. 142
 Жилков, П. 45
 Жигзифов, Р. 47, 50, 64—65, 123

 Заимов, Вл. 155
 Заимов, Стоян Стоянов (Стоян
 Диварбекски; псевд.: Михаил
 Мишината, Пътник, Сен Жан
 д'Акърски) 13, 17, 19, 23—25,
 29, 31, 38, 44, 71—74, 76, 139,
 154, 169
 Закии, Н. 85
 Запryanов, В. 64, 122, 123
 Зафиров, Георги Атанасов 24,
 41—42, 121, 155
 Захариев, Г. 33
 Захариев, Ц. 24
 Захариева, Н. 166
 Зенов, Д. 105
 Зерделийски, Ив. 14
 Зидаров, Т. 93
 Зилахи, д-р П. 68
 Златаров, Хр. 93
 Златарски, проф. В. 160
 Златарски, проф. Г. 52, 54,
 127—129, 160
 Златев, П. 71
 Златоустов, Х. 52

 Золотович, Димитър Иванов
 88—89
 Зонга, А. 117.
 Зринов, Ив. 35

 Ибраим Мехмед — вж Дра-
 сов, Иван Тодоров
 Ибреам — вж Хитов, Панайот
 Иванов
 Иванов, Борис — вж Славей-
 ков, Пенчо Петков
 Иванов, В. 14
 Иванов, Г. 140
 Иванов, Д. 11
 Иванов, Д. П. 20, 89
 Иванов (Калянджиев, Калянд-
 жи), Ив. Ст. 47, 52, 58, 59, 63
 Иванов, К. 93
 Иванов, М. 29
 Иванов, П. 54, 56, 165—166
 Иванов, Р. 72
 Иванов, С. 46
 Иванов, (Хаджииванов) д-р Сп.
 22—23, 113, 121
 Иванов, Ф. 140
 Иванов, Хр. & Ат. Николов 142
 Иванов — Големия, Христо (Хр.
 Иванов — Книговедец, Го-
 лемия Христо, Хр. Книжаря,
 Хр. Книгопродавеца, Хр. Лов-
 чалията, Хр. Цигарджията,
 Крачула, Хр. Ив. Къкренче-
 на, Войводата Христо; псевд.:
 Ст. Карагьозов, Христемага,
 Дели Христемага, Драган Цан-
 ков, Иван М. Драганов, М.
 Кръстюв) 11, 14, 35—37, 38—39,
 71, 77, 79
 Иванов Николов, поп Недельо 31
 Иванов Хаджидинчов, Отоп 24,
 29—30
 Иванович, х. Т. 105
 Иванчов, Т. 139
 Игнатиев, граф. Н. 58, 59
 Игнатий Рилски (Христо А. Па-
 чов, Даскал Христо) 95—97
 Игоревич, А. 87
 Измирлиев, Г. 66, 75, 116
 Икиликов, М. 156
 Икономов, Б. 52
 Икономов, В. 46—47
 Икономов, Г. 71, 74
 Икономов, Гр. 142

- Икономов, Д. А. 14, 24, 35, 142—144
 Икономов — Даскала, Д. 34—35
 Икономов, М. И. 55
 Икономов, П. 11, 13, 24, 46, 56
 Икономов, С. 152
 Икономов, Т. 28, 85, 108, 123, 152
 Икономов (Икономович), Теодосий (Богдан) Поптеодосиев 64, 99—100, 123
 Икономов, п. Теодосий 100
 Икономова, Р. 131
 Икономова, Роксандра 100
 Икономович, Теодосий, — вж Икономов, Теодосий Поптеодосиев
 Иларион, митр. Кюстендильски 166
 Иларион Макариополски, митр. Търновски (Стоян (Цончо) Стоянов (Стоянович) Михайловски; Иларион Стоянов) 56, 58, 64, 85, 91—92, 100, 104, 116, 146, 170
 Илиев 92
 Илиев, свещ. Н. 102
 Илиев Марков, Н. 10—11
 Илиев, С. 152
 Илиев, Я. 143, 152
 Илишки, Г. 49
 Илич, И. 11
 Илков, Д. 85
 Илчов, Д. 156
 Илчов, Л. 156
 Ильов, Н. вж Илиев Марков, Н.
 Индже войвода 78
 Инжев, х. П. 46
 Инократи 167
 Иречек, д-р К. 13, 49, 52, 68, 129
 Исмаил Акъ бей 133
 Исмаилоглу, Ахмед х. 142
 Иширков, проф. Ан. 146
 Пенсен, А. 130
 Пованович, архим. Доротей — вж Доротей Пованович, архим.
 Пованович, Ил. 11
 Пованович, К. 52
 Пованович, Л. 11
 Пованович, А. 112—113
 Пованович, М. Ив. 112
 Повчев, П. 56
 Поляков, В. 41, 118
 Пордагов, В. 72
 Порданов, Вел. 146
 Порданов, П. 11
 Посиф, архиеп. наместник 146
 Посиф I, екзарх 28, 95—97, 109
 Посиф Сокълски, архиеп. 58, 63, 65, 81, 108, 110
 Посифов, Р. 80
 Потин, М. 103
 Кабакчиев, Никола Георгиев (Кабакчиолу) 78—79
 Каблешков, Н. 160
 Каблешков, Т. 22—23, 30, 44, 116, 120, 160
 Каврък (Кавръкоолу, Кавръкоолу Цоко) — вж Обретенов, Никола Тихов
 Казакова, М. 28
 Калевич, Н. 35
 Калифер войвода 78
 Калчев, К. 54
 Каланджиев (Каланджи), Из. Ст. — вж Иванов, Из. Ст.
 Каланджиев (Каланджи), П. 47, 56, 63—64, 122
 Камбурови, бр. 149
 Каменаров, Г. 45
 Канев, Радослав 145
 Канев, Цвятко Радославов — вж Радославов Канев, Цвятко
 Канели, Р. 52
 Каннин 124
 Канович, Анг. 99—100, 152
 Каравелов, Л. 9—10, 13, 16—17, 19—20, 36, 41, 71—74, 120, 137
 Каравелов, П. 50, 52, 113
 Карагъзов, Ст. 142
 Карагъзов, Ст. — вж Иванов — Големия, Христо
 Караджа, Стефан — вж Тодоров — Караджа, Стефан
 Караджиев, П. 35
 Караджов, Д. 140
 Караджов, И. 156
 Караджов, Ст. 155
 Каракашев, Ат. Н. 141—142, 144
 Каракашев, Д. 152
 Каракашев, Т. 145
 Караконовски, д-р В. 59
 Каракостов, Д. 52
 Карамаждраков, Г. 72
 Караминков Д. и С-не 143

- Карамников, Хр. 141—144, 152
 Карамников — Бунито, Хр. 74, 77, 116
 Карамихалева, Ив. 72
 Карастоягов, А. 11
 Карастоянов, Х. 83
 Карлович, Д. 52
 Карнобатов, П. 61
 Каролез, Р. М. 60, 117
 Касабов, д-р Иван Христов (Чесан, Ян Касабяно) 63—64, 120—124
 Касабов, Хр. 93
 Касабова, М. 121
 Катранов, Н. 83
 Катранов, П. 34
 Катранов, Т. 123
 Катрафилов, С. 11, 14
 Катров, А. 77
 Кацаров, Я. 156
 Качановски, В. 49
 Кашаров, Ст. 39—40
 Келеш Кожю — вж Обретен-
 нов, Никола Тихов
 Кемал паша 170
 Керекон, Д. 101
 Керемичиев, С. 156
 Кермечиев, П. 65
 Кесарий Рилец, архим. 85
 Кесаров — Сахатчиолу, К. 85, 144
 Кесяков, Хр. 160
 Кидосков, И. 156
 Килата — вж Обретен-
 нов, Никола Тихов
 Кинтишев, Н. 33, 77
 Кирил, архим. 157
 Кирил, славянски равноапостол
 17, 49, 53, 81, 87, 110, 133
 Кирилов, Т. — вж Хаджикир-
 илов, Т.
 Кирков — Майстора, Георги 127
 Кирков, Георги Яковлев (Яков-
 левич) 50, 52, 127—129
 Киров, Ив. 156
 Киров, Ил. 140
 Киряков, П. 77
 Киселов, Г. 72—73
 Киселов, П. А. 89
 Киселов, П. Г. 165
 Кисимов, П. 43, 52, 63—65, 79—
 80, 85, 116, 122—123, 144
 Кипанчев, Тр. 35—36, 117
 Кифалов, Ив. 119
 Кишелски, Ив. 58—59, 117
 Климент, епископ Бранички —
 вж Друмев, Васил
 Климент, митр. Търновски — вж
 Друмев, Васил
 Кнезозич, Хр. 82
 Книговезец, А. 163
 Книговезеца, Хр. Иванов — вж
 Иванов — Големия, Христо
 Книгопродавеца, Хр. — вж Ива-
 нов — Големия, Христо
 Книжаря, Хр. — вж Иванов —
 Големия, Христо
 Княжевич, В. 90
 Княжески, З. 58, 64, 72
 Ковачев, П. 129, 164
 Ковачев, Н. 50, 64
 Ковачев, П. 85
 Ковачев, Т. 11
 Ковачев, Я. 50, 54
 Ковачов, Вл. 157
 Кожевников, В. 152
 Козлев, Н. 114
 Койнов, х. Ставри 12, 17
 Койчев, К. 156
 Койчев, П. 35
 Койчев, П. З. 155—156
 Кожлев (Гайтанджията), Д. П. 24
 156
 Колев, Цв. 110
 Колчаков, А. 156
 Кольов, Станчо — вж Брани-
 нов, Станчо Николов
 Комарински 35
 Компанийски (?), Н. 165
 Компания Ханда Небоолу — вж
 Попов Данаил Христов
 Комснев, Хр. 132
 Комснев, бр. 133
 Конкович, Ап. 142, 144
 Константинов, Ив. 163
 Константинов, Н. 139
 Косовец, Д. Николч — вж Ог-
 ши, Димитър Николов
 Костичков, Р. 11
 Костов, М. 163
 Костов, С. 18
 Костович, Н. 43
 Костурков, С. 154
 Котелски, Г. 11
 Котов, Ст. 163
 Котебу, П. 58—59
 Коцови, бр. С. 167
 Кочев, В. 163

Кояндер, А. 68
 Краличев, Хр. 14
 Красналиев, Н. 72
 Краснянский, Н. 163
 Крачолов, Т. 93
 Крачолов, Хр. 93
 Крачула — вж Иванов—Го-
 лемия, Христо
 Крачунов, Д. 118
 Крек, Г. 49
 Крествич (Крестич, Крестович),
 Димитър). Ангелович — вж
 Кръстич, Димитър Ангело-
 вич
 Кривиралчев, М. 45
 Круша, З. 51, 58
 Кръствич, Димитър Ангелович —
 вж Кръстич, Димитър Ан-
 гелович
 Кръстеа, Г. 150
 Кръстевич, Алеко — вж Кръс-
 тич, Алеко
 Кръстевиц, Гаврил Баба 105—107,
 139, 149—150
 Кръстенияков, х. М. 85
 Кръстич, Алеко 151
 Кръстич, Ангел Петров 151, 153
 Кръстич, бр. А. 145
 Кръстич, Димитър (Димитраки,
 Димитрий) Ангелович (Анге-
 лов) и още: Крествич, Крести-
 евич, Крестич, Крестович, Кре-
 стюв, Кръствич, Кръстюв, Кръс-
 тювич, Де Крестов, Де Кръс-
 тов, Хаджи Кръстич; Фанда-
 мазоглу 144, 151—153
 Кръстич, Елена 151
 Кръстич, Петър 151
 Кръстич, Уика 151
 Кръстич, Хрисанта 151
 Кръстникът — вж Петкович,
 Георги Хаджинетров
 Кръстюв, Д. А. — вж Кръс-
 тич, Димитър Ангелович
 Кръстюв, М. — вж Иванов—
 Големия, Христо
 Ксаитос, гръц. коис. 113
 Кубрат — вж Обретенов, Ни-
 кола Тихов
 Куев, Д. 116
 Куза, княз 143
 Кузмински, К. 83
 Кукулечич-Сакцински, Ив. 13, 52
 Кулаксыза, С. 156

Куани, Ив. А. 11
 Куманов 140
 Кундурджията, Никола 25
 Кундурджията, Петко — вж Бо-
 яджиев — Кундурджията,
 Петко Тодоров
 Куруто, Н. Симов — вж Си-
 мов — Куруто, Н.
 Курти войвода 94
 Кутев, А. 11
 Кушлев, К. 35
 Кушов, М. 52
 Къкренина, Хр. Ив. — вж
 Иванов — Големия, Христо
 Кънев, П. 110
 Кънчев, А. 11—12, 16—18, 41—
 42, 45, 71—73, 76, 84, 94
 Кънчев, В. 51
 Кънчев, С. 72
 Кърджиев, Г. 35
 Кърджиев, Тома Антонов (псевд.:
 Уста Георги, Бай Георги, Бай
 Гецко, Гецко) 36, 65, 71—72,
 74, 138
 Кършовски, Ив. П. 11, 13—14, 52,
 123
 Кършовски, Кр. 11
 Кършовски, С. 54, 57
 Къйбашиев, Д. 132
 Къорчоолу—вж Грамадов, П.
 Кядхузов 87

Лавеле, Е. 68
 Лавицки, свец. А. 109
 Лаврентиев, пор. 14
 Лазров, П. 62
 Лавровски, Н. 49
 Лазаров, Г. 11, 152
 Лазаров, К. 11
 Лазаров, Н. 52, 156, 160
 Лазаров, П. 156
 Лазаров, Хр. 76
 Лазарович, К. 21
 Лазарович, Ст. 11
 Лалов, П. 119
 Лам. (?), Ц. Р. 106
 Ламански, В. 49
 Лафарг, граф дьо 68
 Лашез, П. 28
 Левски, В. 10—13, 15—19, 21, 24,
 32, 35, 38, 40—42, 45, 47, 71,
 73, 76, 84, 114, 155—156
 Левчев 113
 Леже, Л. 123

- Лерой-Боллио А. 68
 Лешнер, И. 52
 Лиласев, Ив. 165
 Линдербург, П. 68
 Ливков, Ил. 72
 Липранди, Ив. 60, 69
 Личев, Ив. 23
 Личев, Н. 93
 Лобанов, княз А. 58
 Ловчалията, Хр. — вж Иванов — Големия, Христо
 Луи Наполеон III, император 64
 Луканов, И. 169
 Лукаш, д-р Л. 165—166
 Лукашов, полк. М. Ив. 84, 86, 103
 Лукианов, С. 50, 58
 Лукианович, К. 82
 Луклев, П. 154
 Людсканов, Ал. 52, 54, 125
 Ляпчев, А. 158

 Маджаров, М. 120
 Мазаков, Ст. 33
 Майзнер, П. 11, 52
 Макавец, Ю. 52
 Макарий, архим. х. 79—80
 Макариополски, митр. Иларион — вж Иларион Макариополски
 Македонца (Македонски), Н. 38
 Македонски, Д. 54
 Македонски, Христо Николов (Христо Македончето) 11, 14, 19—20, 47
 Максим, митр. 96, 154
 Максимов, Хр. 36
 Макушев, В. 49
 Малинов, Ал. 154—155
 Малиновски, подполк. 14
 Малък Славей — вж Славейков, Иван Петков
 Мангър, И. 45
 Мандраджиев 104
 Манев, х. И. 140
 Манев, Ив. 93
 Манолов, А. 64
 Манолов, Ем. 165
 Манчов, В. 119, 143
 Манчов, Г. 98, 155
 Манчов, Д. 89, 104
 Марин Големият — вж Цонзаров, Марин Хонстов
 Маринеску, Д. 167
 Маринов, Г. 93
 Маринов, Д. 74, 91, 160
 Маринов, Ив. 52, 110
 Маринович, Ив. 152
 Марински, С. 156
 Марков, Ил. 10, 14, 20, 78, 138
 Марков, П. 117
 Марков, Н. — вж Илиев Марков, Н.
 Марков, Н. 116
 Марков, Н. 160, 163
 Марков, Т. 142, 144
 Маркова, Хр. 100
 Маркович, Гл. 14
 Марковски, М. 77
 Маркос, Д. 98
 Мархолов, полк. Г. 146
 Маслев, Д. 156
 Матанович, П. 9—10, 14
 Матея (Матеев), Андрей 43, 44
 Матей Преображенски — Миткалото — вж Отец Матей Преображенски — Миткалото
 Маткович, д-р П. 49
 Матов, Д. 51
 Матров, кап. 93
 Мацак 166
 Мачев (Мачов), И. 24, 87
 Мелетий (Милетий), митр. Софийски 96
 Менгес, А. 135
 Мерджанов, Св. 158
 Методий, архим. 96
 Методий, славянски равноапостол 17, 49, 53, 81, 87, 110, 133
 Мехмед Фуад 134
 Меченов, П. 156
 Мидхат паша 11, 95
 Мижорков, Ап. 27
 Николаевски 128
 Микуцки, Ст. 49
 Милан Обренович IV, крал 10, 123, 134, 152
 Миларов, Ил. 52, 56
 Миларов (Сапунов), Светослав Николов, (Псевд.: Четирдесет отинков, Monofolium) 28, 36, 51—56
 Милев, Хр. 36, 160
 Милетий, митр. Софийски — вж Мелетий, митр. Софийски
 Милетич, Г. 11, 20, 33
 Милисавлевич, М. 84
 Милков, Д. 69

- Милков, С. 157
 Милков, Ст. 142
 Милков, Т. 96
 Милошев, Гр. 123
 Минев, Хр. 93.
 Минков, Т. 11, 50, 52—53, 102—103, 123, 127
 Минтов (?), Н. 133
 Минчоглу, х. Н. 142
 Миркович, Г. Р. 29, 150
 Миркович, д-р Георги Вълков 27—29, 53, 98, 149
 Миркович, д-р Р. 28
 Миркович, Руско (Русчо) Вълков 28, 149—150
 Мирчов, Др. 38
 Митев, М. 77
 Миткалото, Отец Матей Преображенски — вж Отец Матей Преображенски — Миткалото
 Митов, Ан. 120
 Митри Никола — вж Общи, Димитър Николов
 Михаил Обренович, княз 123 — 124
 Михаил, митр. Сръбски 14
 Михайлов, Ст. 135
 Михайлов, Т. 56
 Михайловски, Д. 151
 Михайловски, Стоян Николов 117
 Михайловски, Стоян (Цончо) Стоянов (Стоянович) — вж Иларион Макариополски
 Михайловски, Т. Ст. 92
 Михал Мишината — вж Занмов, Стоян Стоянов
 Михалек, А. 52
 Мишайков, П. 11, 43, 63
 Мишевич, В. 70
 Младенов, С. 41, 76
 Младегович, И. 11
 Молнер, Ж. Б. 119
 Моллов, д-р Димитър Петров 50, 134
 Моллов, Л. 156
 Момчилов, Ив. 117, 152
 Монофоллум (Monofolium) — вж Младаров, Светослава Николов
 Морфов, В. 132
 Морфова-Лукаш, Хр. 166
 Мосолов, А. 135
 Мръвков, А. 98
 Мръвков, Д. 98
 Мумджиев, А. 30
 Муратооглу — вж Общи, Димитър Николов
 Муратооглу Ибрахим — вж Драсов, Иван Тодоров
 Мусевич-Бориков, П. 97
 Мустакалият — вж Грънчаров, Сидер Костадинов
 Мустаков, Х. 99
 Мустаков, Я. 145
 Мустафов, Б. 24
 Мутафов, М. 132
 Мутев, Т. 64
 Мухлев, И. 156
 Мълчанко (Мълчанков, Мълчанов) — вж Обретенков, Никола Тихов
 Мънзов, Д. 17, 125
 Мънзов, Ив. 64, 124
 Найденов, Ив. 52, 57, 85, 87, 132
 Найденов, П. 142
 Найденова, Г. 24
 Налбантов, Кр. 156
 Натаганл, йером. 144
 Натананл, митр. Охридски 96
 Наумов, И. 11, 72
 Наумов, П. 165
 Начкова, Т. 26
 Начов, Д. 144
 Начов, Н. 51, 160
 Начов, Т. 112
 Начович, Гр. 11, 33, 47, 50, 52, 63, 68, 79, 135—133
 Неанович, П. 82
 Недез, Цв. 60
 Неделкович 99
 Неделкович, В. 117
 Неделчов, Д. 33
 Неделчов, х. Ст. 94
 Недка хайдуткия 78
 Недялков, М. 110
 Нейков, Б. 24
 Нейков, М. 24, 72, 77
 Неклюдов, П. 50
 Нектарий, монах 100
 Ненков, Цв. 105
 Ненов, Ц. 116
 Ненов, Ю. 51
 Неофит, архим. 96, 100
 Неофит, митр. Видински 168
 Неофит Рилски 58, 97
 Непознанов — вж Греков, Михаил Георгиев

- Нешович, В. 112
 Никита ЧерногоРСки, княз 17, 68
 Никифор Рилски 96
 Никланович, Кр. 24.
 Ников, С. 93
 Николаев, Н. 53
 Николаев, Н. Ив. 165—166
 Николаев, Ст. 69
 Николаевич, К. 144
 Николаевич, Т. 108
 Николай II, император 135, 147
 Николай Николаевич, княз 84, 124
 Николанди, д-р 113
 Николакев, Ив. 85
 Николау, Д. 152
 Николчев, Христо — вж Гай-
 танджиев, Христо Никол
 Николч, д-р 132
 Николч, Д. — вж Общи Ди-
 митър Николов
 Николч, Христо — вж Гай-
 танджиев, Христо Никол
 Николов, Ан. 167
 Николов, Ат. — вж Иванов,
 Хр. Ат. Николов
 Николов, Г. 72, 79
 Николов, К. 152
 Николов, поп Недельо Иванов —
 вж Иванов Николов, поп
 Недельо
 Николов, П. 85, 93
 Николов, кап. Р. 33, 72
 Николов, Ст. 34
 Николов, полк. Ст. 146
 Николов-Добринито, Н. 77
 Николчов, Ас. 109
 Облак, д-р В. 49
 Обретенев, Ангел Тихов 71, 74
 Обретенев, Георги Тихов 61, 71—
 72, 74, 138
 Обретенев, Никола Тихов (псевд.:
 Каврък, Кавръкоолу, Кавръко-
 олу Цоко, Келеш Колю, Ки-
 лата, Кубрат, Мълчако, Мъл-
 чанков, Мълчанов, Паша, Пе-
 траки (Петър) Златев, Тихо,
 Топчо) 11—12, 19, 66, 70, 73,
 75, 138
 Обретенев, П. В. (?) 160
 Обретенев, Тихо 72, 74
 Обретенева, Петрана Тихова 72,
 74—75
 Обретенева, Тонка Тихова (Баба
 Тонка) 74—75, 94
 Обретенев, сем. 72, 74—75
 Общи, Димитър Николов (Д. Ни-
 колич Косовец; Д. Дяковъ;
 Митри Никола; псевд.: Селим
 Муратогул; Муратогул) 10—
 12, 15—16, 18, 21—22, 24, 36,
 45, 71, 73, 76
 Овсяний, Н. 50
 Олаф ван Гелдери — вж Сла-
 вейков, Пенчо Петков
 Омега — вж Стоянов Дже-
 дов, Захари
 Орешков, А. 157
 Орлов, Т. 93
 Отец Матей Преображенски —
 Миткалото 38, 72, 117
 П. П. — вж Славейков,
 Пенчо Петков
 Павлов, Д. 121, 124
 Павлов, Мл. 74 — 75
 Павлов, Хр. 83
 Павлович, д-р Д. 139
 Павлович, Д. Д. 160
 Павлович, Д. Хр. 145
 Павлович, Н. 51
 Павлович, Хр. 92, 152
 Павлович, Цв. 83
 Паисий дякон 21
 Паисий поп — вж Поп Паско
 Паисий Хилендарски 161
 Паламидов, З. 102
 Палаузов, Вл. Н. 60
 Палаузов, К. Н. 58, 60
 Палаузов, Н. П. 80
 Палаузов, Николай Христофоро-
 вич 50, 57—60, 141, 144
 Палаузов, Сп. 50, 58, 64
 Палаузов, Хр. Н. 142
 Панайотов, Д. 150
 Панайотов, Стр. 14
 Панайотова — Урбалкова, Р. 165
 Панарет, митр. — вж Рашев,
 митр. Панарет
 Панаретов, Ст. 102—103
 Паница, майор К. 124
 Панич, Ст. 11
 Паничков, Д. 24
 Панов, Димитър Гинчев (Гинев)
 60, 69
 Панов, Ив. 116
 Панов, О. 11, 47, 71

- Панов, Христо А. — вж Игна-
 тий Рилски
 Панталеев, Т. 11—12, 14
 Пантелеймон, архим. 96
 Пантелеймон, йеромонах 97
 Пантофчи, М. 144
 Папазов, Г. 11
 Папазович, Ив. 142
 Папазоглу, М. 113
 Папанчев, П. 137
 Парго — вж Стоянов Дже-
 дов, Захари
 Паренсов, П. 50
 Пармаков, П. 77
 Партений, игумен 100
 Партений, митр. Софийски 96
 Паскалев, Ал. 96
 Паскевич-Еривански, ген. Ив. 59
 Патера, А. 49
 Патрев, Хр. 36, 72
 Паул, кап. 96
 Паунчев, Г. 52, 56
 Пахомий, архим. 63, 96
 Паша — вж Обретефов, Ни-
 кола Тихов
 Пашалери, А. 56
 Пашанков, Д. 139
 Пашин, М. 68
 Пашов, М. 52, 57
 Пеев, Д. 118
 Пеев (Пейов) Стоянов, Тодор
 (Тодораки) 9, 11, 20, 46 — 47,
 50, 56
 Пенев, М. 56
 Пенев, Н. 110
 Перволф, И. 49
 Петко войвода — вж Киря-
 ков, П.
 Петков, Б. 59, 103, 132 — 133
 Петков, свещ. В. 117
 Петков, Д. 37, 52, 56, 135
 Петков, Ив. 24
 Петков, Константин Величков —
 вж Величков Петков, Кон-
 стантиин
 Петков, М. 79
 Петко, Сл. — вж Славейков,
 Пенчо Петков
 Петков, Ц. 10—11
 Петков, Ч. 33
 Петков-Чолакът, Д. 93
 Петкова, Н. 52
 Петкович, Георги Хаджипетров
 (псевд.: Кръстникът) 66, 138
 Петкович, Ст. 9, 11
 Петлешков, В. 30
 Петраки (Петър) Златев — вж
 Обретефов, Никола Тихов
 Петри, Ж. 52, 126
 Петров, Бачо Киро 72, 116 — 117,
 147 — 148
 Петров, В. 75—76
 Петров, В. Д. 118
 Петров, Г. 157
 Петров, И. 14, 152
 Петров, Панагьо 153
 Петров, Н. 11
 Петрова, П. 26
 Петровни, Ал. — вж Кръстич,
 Алеко
 Петровни, Ангел — вж Кръс-
 тич, Ангел Петровни
 Петровни, братя 142
 Петровни, Г. 71, 121, 124
 Петровни, Д. 121
 Петровни, Елена — вж Кръс-
 тич, Елена
 Петровни, Л. 56
 Петровни, П. — вж Кръстич,
 Петър
 Петровни, Р. 70
 Петровни, Ушка — вж Кръс-
 тич, Ушка
 Петровни, Хрисанта — вж Кръс-
 тич, Хрисанта
 Петрушевски (?), П. 96
 Пешев, П. 36, 54, 116
 Пий IX, папа 29
 Пилчев, Ст. 72
 Пишмишев, Ив. 17
 Планински, Д. 149
 Плашанец, М. 52
 Плеаналията — вж Ганчев
 Василев, Васил
 Плутарх 112
 Пованков, Д. 146
 Погодин, М. 49
 Поп Васил 148
 Поп Василий (баща на Ив. Пов-
 ведчев Грудов) 65
 Поп Гавраил — вж Трифо-
 ров, поп Гавраил
 Поп Груйо — вж Тренчов
 поп Груйо
 Поп Димитър 72
 Поп Димитър, сакеларий 145

Поп Недельо — вж Иванов
 Николов, поп Недельо
 Поп Новко 111
 Поп Парашкев 145
 Поп Паско (Паисий) 100
 Поп Петър 99
 Поп Теодосий — вж Иконо-
 мов, поп Теодосий
 Поп Харитон — вж Халачев,
 поп Харитон Станчев
 Поп Христо 104
 Попанинов, Н. 11
 Попбрайков, Н. 22, 45
 Попвасилев, Ив. — вж Гру-
 дов, Иван Попвелчев
 Попвелчев, Ст. 65
 Попгеоргиева, Райна — вж Фу-
 текова, Райна Попгеоргиева
 Попдимитров, М. 118
 Попдунчов, поп Христо Икономо-
 вич 100
 Попигски, Ив. 156
 Попконстантинов, Н. 92, 144
 Попконстантинов, Хр. 160
 Попнейков, Д. 156
 Попнейков, П. 26
 Попов, Ан. — вж Попхинов,
 (Попов), Ан.
 Попов, В. 36
 Попов, Вел. А. 122
 Попов, Г. 135
 Попов, Данаил Христов (псевд.:
 Азис Рашидоглу Видинли, Азис
 Рашидоглу Стамболу, Владими-
 ров, Драгомирчо, Драгоми-
 ров, Компания Ханда Небоо-
 лу) 9, 11, 15 — 17, 19, 32, 34,
 36, 63, 75 — 76, 122
 Попов, Димитър Кръстев 52, 105—
 106
 Попов, М. 54
 Попов, М. Ан. 18
 Попов, х. Минна 56
 Попов, Н. 96, 140
 Попов, П. 36
 Попов, П. К. 132
 Попов, Райчо Попхристов — вж
 Попович (Попов), Райчо
 Попхристов
 Попов, С. 79
 Попов, Ст. 24, 77, 156
 Попов, Стати 94
 Попов, Хр. 24
 Полова, Г. Ан. 18

Попова, М. Д. 106
 Попова, Райна — вж Футеко-
 ва, Райна Попгеоргиева
 Попова, Ст. — вж Сапуно-
 ва-Попова, Станка
 Попович, братя 152
 Попович, В. 54, 99
 Попович, Ив. — вж. Грудов,
 Иван Попвелчев
 Попович, К. 58
 Попович, М. 11, 167
 Попович, П. 152
 Попович (Попов), Райчо Попхри-
 стов 11, 24, 63, 80 — 81
 Попович, Хр. 144
 Попстефанов, Н. 24, 42
 Попстоянов (Стоянов), Авер-
 кий — вж Аверкий Попстоя-
 нов (Стоянов)
 Попстоянов, Н. 23
 Попхинов (Попов), Атанас Хри-
 стов 16 — 18, 98
 Попхристов, Иван (Ванката)
 (Попхристович, Ванката Рай-
 чев) 24, 67, 80 — 81, 82
 Попхристов, Райчо — вж Попо-
 вич (Попов), Райчо Попхри-
 стов
 Попхристович, Иван — вж По-
 пхристов, Иван
 Потанич 36
 Потебня, А. 49
 Правица, Св. 109
 Пратеникът — вж Грънча-
 ров, Сидер Костадинов
 Преображенски — Миткалото,
 отец Матей — вж Отец Ма-
 тей Преображенски — Мит-
 калото
 Призон, Д. 68
 Проданов, А. 152
 Проконова, Л. 166
 Протогеров, Ал. 15
 Пулиев, Т. 152
 Пулиев, Хр. 133, 142
 Пунешков, Васил Цветков, (Цве-
 танов) 104 — 105, 118
 Пунешкова, Мария 105
 Пъков, Л. 156
 Първанов, Н. 124
 Пърличев, Гр. 120
 Пътник — вж Заимов, Стоян
 Стоянов
 Пъшков, Д. 77

- Раданов, П. 61, 142
 Радев, А. 77
 Радев, свещ. Ив. 96
 Радивоев, М. 85
 Радионов, М. 50
 Радованович, Н. 11
 Радомиров, Р. 45
 Радослав — вж Радославов
 Канев, Цвятко
 Радославов, д-р В. 36, 124
 Радославов, Г. 141
 Радославов, М. 12, 19, 72, 137
 Радославов, Хр. Цв. 144
 Радославов Канев, Цвятко (Сахатчиолу, Сахатчиев, Радославски, Радослав) 141—145
 Радославова, Иоанна Цв. 141
 Радославова, Момера, Цв. 141
 Радославски — вж Радославов Канев, Цвятко
 Радулов, С. 58, 143
 Радулов, Ц. 36
 Разпопович, И. 70
 Райков, Ив. 131
 Райков, Л. 54
 Райков & Щърбаков — вж Щърбаков & Райков
 Райна Княгиня — вж Футекова, Райна Попгеоргиева
 Райнов, Т. 29
 Райчев, Ватката — вж Попхристов, Иван
 Раковски, Г. С. 9, 13 — 15, 38, 73, 76, 81, 87, 101, 120 — 121, 123 — 124, 143 — 145, 147, 152, 161
 Рамен, Ж. 68
 Ранов, Вл. 11
 Расин, Ж. 119
 Распопов, Ел. 163
 Раткин, Хр. 156
 Рачински, Ал. 51, 99, 133
 Рачински, Т. 109
 Рачки, Фр. 49
 Рашев, митр. Панарет 65
 Рашеев, В. 64, 142, 144
 Рашид (Решид) паша 28, 83
 Рашков, Н. 156
 Ребинов 165
 Реджов, Г. 156
 Решид паша — вж Рашид паша
 Ризов, Д. 36 — 37, 68, 96, 102
 Рилски, Неофит — вж Неофит Рилски
 Рилски
 Румяна войвода 78
 Рунавац, Т. 159
 Русев, д-р 68
 Русески, Г. 160
 Русески, П. 36
 Русович, Ст. 142
 Рушид бей 79
 Ряпов, Ст. 122
 Савелич, 52
 Савов, Ст. 75
 Садък паша (Чайковски, М.) 15, 27, 29
 Сакеларов, Н. 72
 Сакъзов, Я. 93, 157
 Салгънджиев, Ст. 51
 Самаров, В. 24
 Самоковец, Георги Чонето 156
 Самсаров, Хр. 55
 Сапунджиев, Ив. 71
 Сапунджиев, Ц. 24
 Сапунов, Ив. 11, 15, 19, 63
 Сапунов, Никола Е. 56
 Сапунов, Светослав — вж Миларов, Светослав Николов
 Сапунова-Попова, Станка 56
 Саранов, Н. 74
 Сарафов, Б. 157
 Сарафов, Ив. 52
 Сарафов, М. 52, 126
 Сарыдакис, П. 149
 Саръбейов, П. 142
 Саръбейов, Т. 142
 Саръиванов, Ст. 54, 75
 Сас, Е. фон 68
 Сахарова, Евгения Иванова Шекерджиева 88
 Сахатчиолу — вж Радославов Канев, Цвятко
 Сахатчиолу, К. Кесаров — вж Кесаров — Сахатчиолу, К.
 Сахатчиолу, Хр. 144
 Сахтианчи, Ив. (?) 133
 Свешаров, Ат. 24
 Свешаров, Д. 30
 Свилярова, Н. 165—166
 Севастиин, Ив. Цветков — вж Цветков — Севастиин, Ив.
 Сейков, Хр. 101
 Сейреков, В. 45
 Селим Муратооглу — вж Огши, Димитър Николов
 Селимински, д-р Ив. 58

- Сементовски-Курило 68
 Семерджиев, Ив. 71
 Семов, Ст. 109
 Сен Жан д'Акърски, Ст. — вж
 Занов, Стоян Стоянов
 Сенков, Н. 163
 Серафим, митр. Сливенски
 148—149
 Сердарович, О. 11
 Сидер войвода — вж Грън-
 чаров, Сидер Костадинов
 Симеон, митр. Варненски и Пре-
 славски 96, 109
 Симеонов, А. 142, 152
 Симеонов, А. П. 36
 Симеонов, В. 71
 Симеонов, Георги Стойков —
 вж. Стойков Симеонов,
 Георги
 Симеонов, П. 71
 Симеонов, Ст. 167
 Симеонов, Стойко 118
 Симеончо — вж. Стоянов
 Джедов, Захари
 Симидов, Филип Стоянов 32, 71,
 75—79, 85, 117, 160, 164, 167
 Симидов, Хр. 167
 Симов, Ат. 132
 Симов — Курото, Н. 138
 Сираков, З. 156
 Сираков, Т. 154, 156
 Сирков, Н. 38
 Сирку, П. 49, 51
 Сичан-Николов, Хр. 152
 Скобелев, ген. М. 103, 126
 Скобелева, О. 120
 Скочев, Т. 110
 Славейков, Иван Петков (псевд.:
 Барон фон Брѣмбал, Малък
 Славей Чуруликов) 66, 85,
 102—104
 Славейков, Пенчо Петков
 (псевд.: П. Айдоидис, Борис
 Иванов, Ферхад Меддах, Лю-
 бомир Цакли, Олаф ван Гел-
 дери, Сл. Петков, П. П.)
 130—131
 Славейков, П. Р. 52, 56—57, 59,
 67, 72, 85—87, 89, 102—104, 117,
 121, 132—133, 145, 152, 169
 Славейков, Райко П. 103
 Славейков, Рачо П. 103
 Славейков, Хр. П. 103
 Славейкова, Д. П. 103
 Славейкови, сем. 103, 131
 Славиди, Д. 133
 Славков, Н. 30—31, 66, 76—77,
 117
 Славков, Хр. 101
 Славов, В. 107
 Славович, А. 11
 Славомир — вж Греков, Ми-
 хайл Георгиев
 Славчев — вж Хаджислав-
 чев, Михаил
 Славчев, М. 163
 Славчев, С. 14, 33
 Сликаря Тома — вж Хитров,
 Тома Станчев
 Смилов 84
 Соболевски, А. 49, 51
 Сокачев, А. 44
 Соколов, Ив. 11, 15
 Соколов, С. 10, 90
 Соколски Йосиф — вж Йосиф
 Соколски, архиеп.
 Солак — вж Хитов, Панайот
 Иванов
 Солака — вж Хитов, Панайот
 Иванов
 Солакооглу, Г. 100
 Сонков, Н. 110
 Софийски, Ст. 9—10, 12, 14—15,
 72
 Софроний, епископ Врачански
 161
 Спасов, Гр. 46
 Спасов, Д. 42
 Спасович, Вл. 49
 Спасович, Ц. 82
 Спространов, Е. 96
 Стамат 105
 Стамболов, Ив. 138
 Стамболов, Ст. 12, 19, 28, 43,
 61, 63, 66, 71—72, 74—75, 95,
 115—117, 134, 136—139,
 168—169
 Стамболова, П. 116, 168
 Станев, Тома — вж Хитров,
 Тома Станчев
 Станимиров, Ст. 96, 116
 Станков, П. 69
 Станчев, М. 115
 Станчев, Т. 72
 Станчев, Тодор Тодоров — вж
 Филип Тотю Тодоров
 Станчов, В. 150
 Станчов, Д. 68, 96

Станков, Т. 167
 Станкова, Бона — вж. Гане-
 ва-Станкова, Бона
 Станчооглу, Д. 100
 Станчоолу, Д. 72
 Стателов, Д. 11
 Стателов, Ст. 52
 Стефан, архим. 88, 96, 110
 Стефан Караджа — вж. Годо-
 ров Караджа, Стефан
 Стефанов, Иван (Иованчо, Иван-
 чо) 90—91
 Стефанов, М. 36
 Стефанов, П. 165—166
 Стефанов, Стефан Петров
 148—149
 Стефанович, З. 11
 Стефанович, Я. 52
 Стефанович, М. 109
 Стоил войвода 36
 Стоилов, д-р К. 52, 88, 102—103,
 136, 159, 161
 Стоилов, М. 93
 Стойков, Ат. 110
 Стойков, С. 14
 Стойков Симеон, Георги (Гер-
 го, Георго) 118
 Стойкович — вж. Стойчев,
 Георги
 Стойчев, Г. 85
 Стойчев, Георги (Стойкович)
 34—35
 Стойчев, Н. 156
 Стомняков, Сп. 60, 64
 Стоян Овчарят — вж. Стоя-
 нов Джедов, Захари
 Стоянов, Аверкий — вж. Авер-
 кий Попстоянов
 Стоянов, В. Д. 11, 13—14, 17,
 50, 63, 96, 108, 121, 123
 Стоянов, Велю вж. Стоянов,
 В. Д.
 Стоянов, Ив. 142
 Стоянов, Иларион — вж. Ила-
 рион Макариополски, митр.
 Стоянов, П. 96
 Стоянов, К. 20
 Стоянов, М. 122—123
 Степанов, М. — вж. Дринов,
 проф. Марин Стоянов
 Стоянов, Н. 11, 45, 51
 Стоянов, йером. Пахомий 117
 Стоянов, Т. 11, 36, 138
 Стоянов, Тодор Пеев — вж.
 Пеев Стоянов, Тодор

Стоянов — Даскала, Ив. 34
 Стоянов Джедов, Захари (псевд.:
 Парго, Симеончо, В. Юрданов,
 Барон Лулчо, Барон фон Тик-
 веш, Барон фон Цървулко, Дал-
 ькчиев, Стоян Овчарят, Оме-
 га, Бай Драган) 28, 30, 35—38,
 42, 71—74, 102
 Стоянова, Евангели (Баба Иван-
 ка) 34
 Стоянова, баба Мина 155
 Стоянович, д-р 165
 Степанович, М. — вж. Дринов,
 проф. Марин Стоянов
 Странфорд, леди Е. 26
 Странджата, Хр. 77
 Странски, д-р Г. 93, 102, 149, 169
 Страшимиров, А. 120
 Страшимиров, Д. 10
 Стремоухов, П. 58
 Строганов, граф А. 58—59
 Сукнаров, Ив. 91
 Сукнаров, Н. 123
 Сумцов, Н. 49
 Събев, Хр. 85
 Събков, Ст. 72
 Сяров, Д. 149

Табаков, Н. 66, 72, 74
 Табакович, Д. 152
 Табашки, М. 158
 Такев, М. 157
 Таг, П. дьо 68
 Тангилев, Н. 68
 Тасован, П. 159
 Ташикмагов, Р. 118
 Твърдишки, Т. 11
 Темников, Ж. 33
 Тевен, М. 52
 Теодоро, А. 112
 Теодоров, Д. — вж. Годоров,
 Давид
 Теодорович, Т. 36, 152
 Теодорович, Д. — вж. Тодо-
 ров, Давид
 Теодору, П. 82, 112
 Теодосий, архиеп. наместник 146
 Теодосий, митр. Скопски 96
 Теофилакт, архим. 96
 Тепавичаров, С. 156
 Тилев, свещ. Г. 96, 125
 Тинков, И. 139
 Тихо — вж. Обретенков, Ни-
 кола Тихов

Тишев, Г. 163
 Тодорка, хайдуткиня 78
 Тодоров 91
 Тодоров, Г. 111
 Тодоров, Д. 110
 Тодоров, Давид — (Д. Теодоров, Д. Теодорович, Д. Тодорович) 11, 80
 Тодоров, Дико 118
 Тодоров, Н. 85
 Тодоров, Филип — вж Филип Тотю Тодоров
 Тодоров — Караджа, Стефан 11, 14, 24, 27, 50, 72, 80—81, 94, 116, 122, 125, 156
 Тодорович, Д. — вж Тодоров, Давид
 Тома Сликаря — вж Хитров, Тома Станчев
 Томакев, Ил. 112
 Томовски, З. — вж Хитов, Панайот Иванов
 Тончев, Д. 36
 Тооц, Ар. 163
 Топалов, Д. 52
 Тосун бей 23, 79
 Тошков, Н. 11, 50, 58, 64, 122
 Тошкович, Ст. 58, 99, 133
 Тракийски, А. В. 23
 Тренчов, А. 156
 Тренчов, поп Груйо 30
 Трифонов, поп Гавраил 117, 148
 Трифонов, Хр. 117
 Тропчо — вж Обретенов, Никола Тихов
 Тулковски, Ал. 163
 Тумпаров, Н. 11
 Тумпаров, Сп. 56
 Турчев, Сп. 30
 Турчинов, К. 101
 Тутмаников, Г. 118
 Тухолка, Л. 50
 Тълчилещов, П. 103
 Тълчилещов, Хр. Н. 89
 Тълчилещов, Хр. П. 142, 149
 Търнев, Г. 24
 Търнев, П. 24
 Търнев, Хр. 30
 Търничански, Ив. 132
 Узунев, А. 12, 72, 137
 Уошбърн, д-р 102
 Успенски, акад. Ф. 51, 97, 129
 Уста-Генцов, Д. 85

Уста Георги — вж Кърджиев, Тома Антонов
 Фантамазоглу — вж Кръстич, Димитър Ангелович
 Феодоров, П. 50
 Фердинанд I, цар 15, 28, 52, 96, 106, 108, 110, 124, 136, 154—155, 158
 Ферхад Меддах — вж Славейков, Пенчо Петков
 Филаретов, С. 28, 46, 59, 99
 Филаретова, Ю. 96
 Филип — вж Филип Тотю Тодоров
 Филип Тотю Тодоров (Тодор Тодоров Станчев; псевд.: Филип Филипеску, Филип Тодоров; вж и Цветкович, Петко) 11, 16—17, 20, 27, 29, 32—34, 39—40, 63—64, 66, 73, 80, 94, 105, 137—138
 Филипеску — вж Филип Тотю Тодоров
 Филипов 36
 Филипов, кап. 165
 Филипов, Хр. 109
 Филипович, Е. Ф. 75—77
 Филиповски, Н. — Дядо Никола 34
 Филчов, П. 152
 Филчов, Х. 152
 Фингов, Д. 132—133
 Фитов, П. 64, 122
 Флайшер, Р. 68
 Флорински, Т. 49
 Фолкмар, майор 128
 Форас, граф А. дьо 68
 Фотий, митр. 96
 Фотинев, К. 160
 Фотографина, Тома — вж Хитров, Тома Станчев
 Франгов, п. Петко Тодоров (Тошев) 24, 96, 115—117
 Францев, Вл. 49
 Футеков, Ан. 26
 Футекова, Райна Попгеоргиева (Райка Попгеоргиева, Райна Попова, Райна Княгиня, Райна Дипчева) 25—27, 31
 Фьодоров, П. 58
 Хаджи Али ага 98
 Хаджи Димитър — вж Асенов, Хаджи Димитър

Хаджи Кръстич — вж Кръстич, Димитър Ангелович
 Хаджи Ставри — вж Койнов, х. Ставри
 Хаджиангелов, Ив. 142
 Хаджигадеева, Р. 107
 Хаджигенчев — вж Хаджигеоргиев Хаджигенчев, Димитър
 Хаджигеоргиев Хаджигенчев, Димитър 165—167
 Хаджигергьова, П. 148
 Хаджиденков, Г. 141—142, 145
 Хаджидимитров, Ив. 11, 19, 61, 66, 71—72, 74, 79, 137—138
 Хаджидимитров, П. 103
 Хаджидимови, бр. Ив. 145
 Хаджидинчов, Отои Иванов — вж. Иванов Хаджидинчов, Отои
 Хаджизлатанов, Ст. 79
 Хаджилазов, д-р Сп. — вж Иванов, д-р Сп.
 Хаджинлиев, Хр. 158
 Хаджикалчев, К. 56
 Хаджикирилов, Т. 157
 Хаджикиров, Вл. 42
 Хаджикостови, бр. 142
 Хаджилилов, Ив. 152
 Хаджиманчев, М. 156
 Хаджимисов, М. 24, 76
 Хаджисимеофов, П. 42
 Хаджиславчев (Славчев), Михаил (Михал) 69—70
 Хаджистанчев, Т. 36
 Хаджистойчев, д-р Р. 23, 45
 Хаджитодоров, Г. 23
 Хаджихристов, Ив. 23
 Хаджицанович, Ил. 114
 Хайдут Велко 78
 Халачев, поп Харитон Станчев 13, 20, 24, 36, 61, 73, 77, 94, 116—117
 Хаммамджиев & Арнаудов 145
 Хантов, Ил. 156
 Хасан Хафъзов 99
 Херман Герман — вж Хитов, Панайот Иванов
 Хесапчиев, А. 85
 Хесапчиев, Х. 68
 Хироним, Т. 142
 Хитано — вж Хитов, Панайот Иванов
 Хятева, Б. 96

Хитов, Ат. Дзиев — вж Дзиев — Хитов, Ат.
 Хитов, Панайот Иванов (Солак, Солака, Ибреам, Хитано, Дългите мустаци, Херман Герман, З. Томовски) 9—17, 19—21, 29, 33, 35, 43, 47, 64, 66, 71—73, 78, 80, 94, 123, 137—138
 Хитова, Катерина 15
 Хитров, Тома Станчев (Станев); Тома Сликаря, Тома Фотография) 36, 39—40, 72
 Хитрово, М. 129
 Хорватович, полк. Дж. 14, 20
 Хранилович, Я. 52
 Храгов, А. 135
 Хранов, Д. 52, 79
 Хрисант, архим. 109
 Хрисант, архим. Самоковски (Христо Дойчинов, Хрисант Дойчинов) 101, 169
 Христева, М. 93
 Христевага — вж Иванов — Големия, Христо
 Христо Македончето — вж Македонски, Христо Николов
 Христов, В. 36
 Христов, Д. 42
 Христов, Добри 165—166
 Христов, Ж. 138
 Христов, Ив. 110
 Христов, К. 54, 144
 Христов, Кирил 131, 166
 Христов, Колчо 152
 Христов, Кузман 54
 Христов, С. 103
 Христов, Сим. 54, 57
 Христов, Я. 77
 Хрулев, Т. 83, 144
 Цаклин, Любомир — вж Славейков, Пенчо Петков
 Цаков, Г. 53
 Цанков, А. 53
 Цанков, Др. 28, 52—53, 55—56, 63, 101, 120, 124—125, 132, 136
 Цанков, Драган — вж Иванов — Големия, Христо
 Цанков, К. 13, 19, 47, 53, 64, 72, 129
 Цанков, Н. 152
 Цанков, Тома Васильов — вж Васильов, Цанков, Тома
 Цанов, А. 113

- Цанов, Ил. 114
 Цанов, К. 114
 Цанов, Н. 98
 Цанов, Хр. 119
 Цачев, М. 124
 Цветков, Г. 11
 Цветков, М. (Ганчо) 18—19, 76
 Цветков-Севастиян, Ив. 113
 Цветкович, Петко (Филип Тотю) 33
 Ценов, Н. 11, 72, 142
 Ценович, Д. 11—12, 43, 152
 Цетинов, Н. 31
 Цигарджията, Хр. — вж Иванов — Големия, Христо
 Цикалов, Хр. 24
 Цолов, В. 118
 Цолов, Т. 85
 Цонзар — вж Цонзаров, Марин Христов
 Цонзаров, Марин Христов (Цонзар, Цонзаров, Марин Големият; псевд.: Аспарух, Бору Еленче-нин) 114—115
 Цонзаров, Тодор Маринов 115
 Цонзаров, Христо Маринов 115
 Цончев, Г. 36
 Цуцков, П. 156
 Цъклев, П. 36

 Чайковски, М. — вж. Садък паша
 Чакъров, Стоян — вж. Греков, Михаил Георгиев
 Чалъков, И. 156
 Чалъков, Хр. 156
 Чалъковски, А. 152
 Чардаков, П. 156
 Чариков, Н. 68
 Чаушов, К. 149—150
 Черкаски, княз Вл. 50, 58, 59, 80
 Черковски, П. 56
 Черковский, Г. 28
 Чернев, Б. 52
 Чернев, Жл. Х. (Дядо Желю) 10, 14, 20—21, 47
 Черняев, ген. М. 14, 33, 56
 Чесан — вж Касабов, д-р Иван Христов
 Четиридесет Сотников — вж Миларов, Светослав Николов
 Чинтулов, Д. 59, 149
 Чинтулов, П. 149

 Чинчов, А. 156
 Чирпандиев, Г. 26
 Чистименски, К. 22
 Чобанов, д-р Хр. 19, 113
 Чокан, К. 99, 123
 Чолаков, В. 47
 Чолаков, Г. 163
 Чомаков, д-р Ст. 42, 64, 110
 Чорбаджиев, П. 103
 Чунчулов, Г. 74
 Чуруликов — вж Славейков Иван Петков

 Шабанов, Т. 45
 Шамбан, бр. 149
 Шапкарев, К. 51, 96
 Шарапчиев, Т. 72
 Шахматов, Ал. 49
 Шекерджиева-Сахарова, Евгения Иванова — вж Сахарова, Евгения Иванова Шекерджиева
 Шекспир, У. 54
 Шиваров, Ил. 85
 Шиваров, М. 52
 Шилер, Фр. 93
 Широков, Ил. 43
 Шишков, Ил. 116
 Шишков, Ст. 96
 Шишков, Т. 101
 Шишманов, Ив. Д. 160
 Шишманов, Ив. М. 85
 Шишманов, д-р М. 96
 Шишманович, Ал. 152
 Шкипърчев, Цани Гинчев — вж Гинчев Шкипърчев Цани
 Шопов, Ат. 68, 96, 120
 Шопов, инж. Драгой Василев 19, 43
 Шопов, Павел Петров 153—157
 Шопов, Тодор Иванов 45
 Шопов, Х. 142
 Шулеков, Г. 156
 Шулеков, Ив. 156
 Шулеков, Т. 156
 Шуровски, Г. 49

 Шербински, Н. 109
 Шокхануел 128
 Шраус, д-р А. 68
 Шросмайер, П. 68
 Щърбаков & Райков 167
 Щърбаков, Н. 167
 Щърбанов, Л. 156

Юго, В. 93
Юрдаиов, В. — вж Стоянов
Джедов, Захари
Юриев, д-р К. 36
Юркевич, М. 139—140

Яворов, П. К. 93
Ягич, В. 49
Якимов, Др. 38

Якобсон, А. 44
Якобсон, М. 135
Ян Касабияно — вж Касабов,
д-р Иван Христов
Янков, полк. Ан. 158
Янкулов, д-р Г. 93, 126
Ясенов, Д. — вж Драсов,
Иван Тодоров
Яцимирски, А. 49

УКАЗАТЕЛ НА ГЕОГРАФСКИТЕ ИМЕНА*

- Австрия (Австро—Унгария) 17, 68, 82, 103, 121, 129, 170
 Адриатическо море 68
 Акция, гр. (Сен Жан д' Акър) 57, 73—74, 119, 158
 Александрия, гр. в Румъния 34—35, 80, 142
 Америка 71
 Анверс, гр. 129
 Англия (Великобритания) 86, 142, 166
 Андреевска колония (Бердянски уезд в СССР) 89
 Анкара (Ангора), гр. 118—119
 Анхало — вж Поморие
 Арабаконак, проход 10, 12, 24, 38, 53, 76, 79, 140
 Аргана (Ардана) Мадени, гр. 118
 Арда, р. 79
 Ардана Мадени — вж Аргана Мадени
 Асеновград (Станимака), гр. 30
 Атина, гр. 137
- Бабина глава, вр. 76
 Балкана — вж Стара планина
 Балканите 36, 68, 126
 Балкански п-ов 62
 Банско, гр. 155
 Бани (Панагюрско), с. 26
 Батак, гр. 30
 Батошово (Батошево, Севлиево), с. 109—110
 Бекет, гр. 73
- Белгия 129, 170
 Белград (Бялград), гр. 14—15, 20—21, 43, 52, 55, 63, 65, 68, 90—91, 110, 121, 137, 160—161
 Белово (Бельово), гр. 22
 Белоградчик, гр. 80
 Белослав (Гебедже, Варненско) с. 28
 Бельово — вж Белово
 Берковица, гр. 70, 76, 85, 136
 Берлин, гр. 53
 Бесарабия 58, 73, 78, 123, 133
 Битоля, гр. 133, 164
 Благоевград (Горна Джумая), гр. 164
 Болград, гр. 12—13, 32, 47, 58, 64, 71, 121—123, 159
 Босна 57, 103
 Ботевград (Орхание), гр. 21, 24, 47, 76, 79, 140
 Ботевградско (Орханийско) 12, 21—22, 79
 Бразилия 160
 Браила, гр. 12—13, 17, 20—21, 47, 51, 53, 58, 99, 109, 121—122, 124, 141—143, 145, 152
 Брацигово, гр. 27, 156
 Брезник, гр. 154
 Будапеща, гр. 82, 142
 Буковец (Великотърновско), с. 45
 Букурещ, гр. 9, 12, 14, 16—17, 20, 27, 32—35, 38—41, 43, 47, 53, 58, 63, 65, 72—73, 77, 114, 122—124, 142, 145—146, 152

* Само при географски понятия с еднакви имена са дадени допълнителни сведения към наименованието (напр. Александрия, гр. в Румъния).

Бунар-хисар, гр. 126
Бургас, гр. 28, 56, 93, 139, 146 — 147

България (Българско, Княжество България) 10 — 14, 16 — 17, 20, 26 — 28, 32, 34 — 36, 43, 47, 49 — 53, 55, 58 — 60, 63 — 65, 71, 73 — 78, 82 — 83, 86 — 87, 98, 101, 103, 108 — 110, 115, 118, 125, 127 — 130, 136 — 138, 140 — 143, 150, 158, 160 — 161, 166, 168 — 169

Бяла, гр. 77

Бяла Слатина, гр. 76

Бяла черква (Горни турчета, Павликенско), с. 116 — 117

Бялград — вж Белград

Варана (Великотърновско), с. 168
Варна, гр. 51, 93 — 95, 133, 142, 147, 150, 158, 167 — 168

Варненско 28, 33

Василовци (Ломско), с. 72

Велес, гр. 68, 76, 164

Велешко 10

Велико Търново (Търново), гр. 17, 34, 53, 63, 65, 67, 71 — 75, 77, 86, 88, 95, 103, 108 — 109, 116, 123, 125, 127 — 128, 139 — 140, 142, 162, 164

Великобритания — вж Англия

Великотърновско (Търновско) 19, 66, 71, 86, 115, 161

Веригово (Синджирлии, Карловско), с. 22

Вилин, гр. 76 — 77, 95, 113, 132, 140, 160

Видинско 69, 133, 140, 143

Видраре (Тетевенско), с. 105

Виена, гр. 47, 50, 64, 67 — 68, 82, 109, 121, 123 — 124, 128, 145, 160

Влашко (Влахия) 16, 64, 71, 100, 137, 145, 152

Враца, гр. 85

Враца, гр. 44, 55, 76, 79, 84 — 87, 103 — 104, 113, 140

Врачанско 76, 162

Врачеш (Ботевградско), с. 79

Габровница (?) 20

Габрово, гр. 34, 54, 56, 60, 65, 85, 103, 115, 132, 142 — 143, 161

Габровско 56

Галац, гр. 20, 47, 58, 60, 123, 133, 142

Гебедже — вж Белослав
Гевгели (Македония), с. 164

Германия 53, 86, 129, 170

Гинци (Годечко), с. 76

Голям извор (Тетевенско), с. 118 — 119

Голямо Яларе — вж Русаля

Горна Джумая — вж Благоевград

Горна Липница (Великотърновско), с. 110

Горна Оряховица, гр. 66

Горни Студен (Горна Студена, Свищовско), с. 33

Горни турчета — вж Бяла черква

Горнооряховско 86

Градец (Котленско), с. 147

Гърция 36, 103

Гьопсата (старо наименование на Карловската котловина) 79

Гюмюрджина, гр. 79

Гюргово, гр. 11, 20, 40, 43, 47, 73 — 74, 80, 121 — 122, 142

Даръдере — вж Златоград
Дебърско 10

Джумая — вж Сбор

Девня (Провадийско), с. 135

Дедеагач, гр. 79

Джиново (Сливенско), с. 137

Джулюница (Великотърновско), с. 100

Джумаята (Пазарджикско), с. 155

Днарбекин, гр. 17 — 18, 71, 105, 118 — 119, 152, 155

Димитровград (Париброд), гр. 168

Димчево (Скеф, Бургаско), с. 151

Добрич — вж Толбухин

Добруджа 33, 58

Долни Богров (Софийско), с. 79

Долно Камарци (Пирдопско), с. 79

Дрезден, гр. 68

Дрянозо, гр. 109

Дряновски манастир 116 — 117

Дунав, р. 11, 20, 32, 35, 40, 58, 64, 95, 142, 144

Европа 28, 99, 125 — 126, 135, 142, 153, 165; вж и Средна Европа

Елена, гр. 152
 Епир, област в Гърция 122
 Ески Джумая — вж. Търговище
 Ески Заара — вж. Стара Загора
 Етрополе, гр. 46—47, 79
 Железник — вж. Стара Загора
 Женева 160
 Загреб, гр. 13, 48, 52—53, 56
 Зайчар, гр. 33
 Западна България 77
 Зимнич, гр. 47
 Златарица (Еленско), с. 94
 Златица, гр. 79
 Златишки балкан 39
 Златишки проход 23
 Златоград (Даръдере), гр. 79
 Ибричево (Търновско), с. 45
 Измаил (Исмаил), гр. 63
 Източна Румелия 26, 28, 37, 57, 89, 102—103, 107, 126, 139, 150
 Исара (вероятно Хисар, Карловско), с. 22
 Исмаил — вж. Измаил
 Искърско дефиле 131
 Истанбул — вж. Цариград
 Италия 68, 129
 Ихтиман, гр. 76, 79
 Казанлък, гр. 128, 132—133, 154, 162
 Казанлъшко 133
 Калофер, гр. 79, 113, 132—133
 Калоферско 133
 Калугерово (Пазарджишко), с. 157
 Калугеровски манастир „Св. Николай“ 157
 Капичово (Великотърновско), с. 105
 Карабунар (Пазарджишко), с. 79
 Карлово, гр. 79—80, 133
 Карловско 80
 Кашабет, гр. 56—57, 154, 157
 Кесарево (Горнооряховско), с. 70, 110, 115
 Киев, гр. 99, 101
 Килифарево (Великотърновско), с. 110

Кипър, о-в 30
 Кладово, гр. 13, 20
 Клисуре, гр. 23—24, 79
 Клисурски проход 23
 Княжевац, гр. 20
 Княжество България — вж. България
 Константин (Еленско), с. 168
 Копривница, гр. 22, 24, 41—42, 45
 Котел, гр. 15, 40—41, 107, 147
 Котленско 147
 Крайова, гр. 43—44, 47, 143
 Крит, о-в 21, 103
 Кунино (Врачанско), с. 113
 Къркклизе — вж. Лезенград
 Къркларели — вж. Лозенград
 Кърнаре (Карловско), с. 79—80
 Кюстендил, гр. 46, 76, 93, 140, 160
 Кютахия, гр. 119
 Лайпциг, гр. 71—72
 Лешница (Ловешко), с. 39
 Ленинград (Петербург, Петроград, Санкт Петербург), гр. 49, 62, 88, 109, 111, 127—128, 159
 Литакowo (Ботевградско), с. 76
 Ловеч, гр. 19, 21, 38, 40, 76—77, 79, 103
 Ловешко (Ловчанско) 12, 39
 Лозенград (Къркклизе, дн. Къркларели), гр. 126
 Лозница (Никополско), с. 83
 Лом, гр. 16, 113, 139—140, 160, 162
 Ломско 112—113
 Лондон, гр. 103
 Луковит, гр. 76
 Лясковец, гр. 86, 108—110, 115, 144
 Лясковски манастир 108
 Маджарско 142
 Македония 11, 36, 57, 62, 68, 71, 93, 103, 119, 126, 130, 135, 140, 147, 152, 157—158, 168
 Мала Азия 28, 119
 Марши, гр. 28, 98
 Марселия, гр. 142, 149
 Мачин, гр. 158
 Меджик, гр. 97
 Милаво, гр. 166
 Молдавия 145
 Момчилград (Мъстанлий), гр. 79
 Мочелене, гр. 28
 Моравско 68

Москва, гр. 26—27, 81—83, 92, 96, 109, 128, 130, 163
 Мъсталий—вж Момчилград
 Николаев, гр. 13, 53, 109, 127—128
 Никопол, гр. 100, 103, 109, 139, 142—143, 146
 Никополско 132, 142
 Ново село (Пловдивско), с. 22
 Оборище, местност при Панагюрище под вр. Лисец 31, 156
 Овча Могила (Великотърновско), с. 168
 Одеса, гр. 11, 16—17, 19, 47, 58—60, 63—64, 74, 89, 92, 101, 103, 106, 141—144
 Одрин, гр. 22, 68, 76, 113, 133, 143
 Одринско 68, 126, 157
 Оксфорд, гр. 68
 Олтеница, гр. 143
 Орхане — вж Ботевград 90
 Орханлийско — вж Ботевградско
 Оршова, гр. 82
 Оряхово, гр. 44, 77—78, 85—86, 100, 104, 159, 162
 Оряховско (Ряховско) 112, 152, 162
 Османска империя — вж Турция
 Острица (Русенско), с. 33
 Охрид 97, 164
 Охридско 10
 Пазарджик, гр. 30, 33, 76, 79—80
 Пазарджишко 30, 142
 Панагюрище, гр. 24, 27, 30—31, 41—42, 48, 66, 97, 154—158
 Панагюрско 26, 39
 Париж, гр. 68, 143
 Перник, гр. 131
 Петербург — вж Ленинград
 Петроград — вж Ленинград
 Петрохан, пр. 76
 Пещера, гр. 24, 27, 156
 Пирдоп, гр. 79, 139
 Пирот, гр. 16, 53, 76
 Пиротско 57
 Плевен, гр. 24, 76, 79, 98—100, 103, 127—128, 139, 141—142
 Плевенско 70, 142, 152

Пловдив, гр. 18, 22, 26, 30, 38, 52, 55, 70, 79, 89, 93, 103, 110—111, 113—120, 124, 126—127, 133—134, 156, 158, 160, 164
 Пловдивско 22, 30, 79
 Пловен, гр. 73, 81, 121—123
 Поибрене (Панагюрско), с. 31, 39
 Поморие (Ахнало), гр. 157
 Попинци (Панагюрско), с. 26
 Полово, гр. 169
 Прага, гр. 13, 19, 21, 50, 53, 63, 121, 166
 Предел (Румъния?) 73
 Преображенски манастир 116
 Призрен, гр. 133
 Прилеп, гр. 90, 133, 164
 Радомир, гр. 76
 Разград, гр. 114—115
 Разградско 114
 Рахманин — вж Розовец
 Рилски манастир 97, 111, 117
 Рим, гр. 29, 86
 Родопски край 62, 79
 Розовец (Рахманин, Пловдивско), с. 79
 Румъния 10—14, 24, 40—41, 43, 63—64, 74, 76—77, 112, 121, 123 — 124, 138, 140—143, 145, 168; вж и Влашко (Влахия)
 Русаля (Голямо Яларе, Великотърновско), с. 45
 Русе, гр. 10, 15, 32, 47, 66, 71—75, 77, 84, 94—95, 108—109, 115, 123—124, 132, 139—142, 144, 152, 154, 156, 159, 161, 163, 168
 Русенско 19, 31, 33, 84
 Русия 20, 25—26, 28, 33, 36, 50—53, 57—59, 62—65, 68—69, 71, 73, 76, 81, 92, 97, 108—109, 116, 123, 126, 128, 133, 136—137, 140—141, 143—144, 159, 163
 Ряховско — вж Оряховско
 Самоводене (Великотърновско), с. 45
 Самоков, гр. 46, 76, 90, 129
 Санкт Петербург — вж Ленинград
 Сан-Стефано, гр. 52, 108
 Сбор (Джумая, Пазарджишко), с. 155

Светогорски манастир 92
 Свищов, гр. 65, 72, 83, 100, 105, 109, 132, 139—146, 152—153, 160
 Свищовско 33, 142, 152
 Своге (Софийско), с. 76
 Северна България 126
 Севлиево, гр. 55, 85, 104, 133, 142
 Седмиградско 68
 Сен Жан д'Акър — вж Акня
 Серес (Сер), гр. 133
 Силесира, гр. 46, 58, 73, 115, 132
 Силжирли — вж Веригово
 Скеф — вж Димчево
 Скопие, гр. 49
 Славомир — вж Сливен
 Сливен (псевд.: Стамболу Мехмед ефенди, Славомир), гр. 10, 27—29, 41, 53, 55, 93, 103, 113, 147, 150
 Сливенски балкан 13
 Сливенско 137
 Сливница (Софийско), с. 76
 Слободия (Румъния), с. 168
 Сломар (Великотърновско), с. 168
 Соколски манастир 65
 Солун, гр. 49, 97, 128, 130
 Сомовит (Никополско), с. 132, 142
 Сопот, гр. 79—80, 142—143
 Софийско 10, 12, 79—80
 София 12, 25, 31, 37, 46, 48, 50, 52, 54—56, 58, 60, 68, 76, 79, 83, 93, 97, 99, 109, 114, 119—120, 124, 128—130, 136, 139—140, 156—157, 161, 164, 166—167, 170
 Средна Европа 153
 Стамболу Мехмед ефенди — вж Сливен
 Станимака — вж Асеновград
 Стара Загора (Ески Заара, Железник), гр. 18, 25, 41, 71—72, 132, 160, 166
 Стара планина (Балкана) 15, 79, 113, 115, 122
 Сърбия (Сръбско) 10, 12, 14, 36, 55, 63, 90, 121, 123—124, 136—138, 143, 145
 Табор, гр. 12—13, 16—17, 71
 Телиш (Плевенско), с. 76, 79
 Тетевег, гр. 39, 79, 105, 156
 Тетевенско 155
 Тимок, р. 140

Толбухин (Добрич), гр. 135
 Тракия 39, 147, 152
 Тревненско 94
 Триест, гр. 46
 Троян, гр. 38, 40, 104
 Троянски манастир 110
 Трявна, гр. 79, 84—87, 103, 131, 144
 Тулча, гр. 58, 95, 108
 Тунджа, р. 150
 Турну Магурели, гр. 16—17, 43, 76
 Турну Северин, гр. 143
 Турция (Турско, Османска империя) 121, 143, 158
 Търговище (Ески Джумая), гр. 55, 72
 Търново — вж Велико Търново
 Търновско — вж Великотърновско
 Узунджово (Хасковско), с. 133
 Флоренция, гр. 120
 Франция 67—68, 86, 166
 Хайделберг, гр. 103
 Хасково, гр. 12, 17, 143
 Хвойна (Асеновградско), с. 157
 Херцеговина 12, 19, 71, 73, 103
 Хилендарски манастир 100
 Хисар (Карловско) — вж Исара (вероятно Хисар, Карловско)
 Цариград — вж Димитровград
 Цариград (Истанбул) гр. 19, 24—25, 27, 39, 46, 52—53, 56—57, 63—65, 67, 71, 76, 83, 87, 92, 95, 97—98, 101—102, 107, 118, 120, 122, 126, 132—133, 137, 142—145, 149, 163—164, 169
 Цейлон, о-в 104
 Церово (Пазарджишко), с. 26
 Цетина, гр. 137
 Челопеч (Софийско), с. 79
 Чепеларе (Асеновградско), с. 157
 Червена (Великотърновско), с. 168
 Червена вода (Русенско), с. 72, 94, 138
 Черна Гора 12, 75

Чехия 16, 71
Чипровци, гр. 76
Чирпан, гр. 18, 79, 93, 105

Шипка (Казанлъшко), с. 76, 79
Шипка (Шипченски проход) 79
Шумен 34, 63, 71, 92, 108, 139—
140, 154, 157, 160

Шуменско 19

Южна Бесарабия 69
Южна България 55, 126—127

Ябланица (Тетевенско), с. 79
Ямбол, гр. 24, 28, 133, 139, 150

ПРЕДМЕТНО-ТЕМАТИЧЕН УКАЗАТЕЛ¹

- Абаджийски еснаф — вж Еснафски съдружения, еснафи
- Абдикации 100, 129, 156, 161, 177
- Абонаменти, абонати 87, 99, 116, 137, 159, 175; вж и Вестници; Списания
- Автобиографии, биографии 93—94, 98, 100—101, 104, 110, 112—113, 122—123, 127, 129, 134—135, 146, 151, 156, 159, 169, 171, 173
- Автографи 111, 171
- Агентства (дипломатически) — вж Легации
- Администрация, административни деления, административен персонал 111, 129, 136, 169, 177; вж и Власти; Губернатори, губернаторства; Казни; Общини...; Округи...; Окръзи...; Санджаци
- Адреси, благодарствени адреси 111, 116, 129, 130, 146, 151, 173
- Академии 111, 146
- Акционерни учреждения 113; вж и Дружества — Акционерни дружества
- Албани, албански народ 87
- Амнистии 87, 95, 116, 138, 153, 171
- Англия 165
- Английски инструктори 124
- Апели — вж Възвания, апели, позиви
- Аптекари, аптеки 104; вж и Здравно дело...
- Апокрифи книжнина 158
- Арабаконашки обир — вж Българско национално революционно движение — Арабаконашки обир
- Арести, арестувани 87—91, 95, 112, 116, 122, 136, 173, 177
- Аритметика 129, 170
- Арменски вестници — вж Вестници (общо)
- Арменски училища 95
- Ариаути 159
- Археологически разкопки, археологически паметници и др. 134, 173
- Архиви, архивни документи, архивохранилища 111, 166
- Асимилаторска политика 137; вж и Помохамеданчване
- Атласи 111
- Аудиенции 119
- Афоризми 158
- Балазки 165
- Балканска федерация 100
- Балкански народи 87
- Банково дело, банки 95, 111, 136
- Барут 129, 163
- Басни 129, 173
- Башибозуци 101, 124
- Баяния 129, 173
- Беглик — вж Данъци...
- Бедел (харач) — вж Данъци...
- Бежанци — вж Българска емиграция, бежанци; Емиграция...
- Безработица в Чехия 122
- Белградска община 133
- Берати 112
- Берлински договор 111, 129, 148
- Берлински конгрес 94, 96, 112, 136, 146, 155

¹ Посочените цифри означават номерата на фондовете, а не страниците, както е при Именния и Географския указател.

- Бесарабска колония 132; вж и Преселвания, преселници
- Бесарабски българи — вж Преселвания, преселници
- Библиотеки (общо) 111; вж и Училищно и просветно дело — Училищни библиотеки
- Библиотека при БАН 156
- Библиотека на Сл. Палаузов 111, 113, 156
- Народна библиотека — София 113, 119, 166
- Биографии — вж Автобиографии, биографии
- Бит 111, 122
- Благодарствени адреси — вж Адреси...
- Благотворителни дружества — вж Дружества, дружби...
- Благоустройство 136, 166
- Богомили 158
- Богословие 129
- Болести — вж Дизентерия; Епидемии; Здравно дело...; Холера; Чума
- Болници 94, 136, 154, 160; вж и Здравно дело...
- Ботаника 129
- Брански българи 154
- Брошури 94, 112, 116, 128, 133, 159, 173
- Българи, български народ, българско население (общо) 113, 122, 128, 137, 159, 171, 173, 177
- Българи в Македония 115, 171, 174, 177
- Българи в Тракия 115
- Българи на руска служба 90, 111, 113, 126
- Българи на сръбска служба 116, 133
- Българо-австрийски отношения 111, 127
- Българо-гръцки отношения 91, 100, 174
- Българо-италиански отношения 91
- Българо-румънски отношения 87, 116, 173
- Българо-руски отношения (културни и политически) 111—113, 119—120, 122—123, 137
- Българо-сръбски отношения 87, 98, 111—112, 119, 132, 137, 171, 177
- Българо-турски отношения — вж Българско национално-революционно движение; Македонски въпрос... Турско иго в България
- Българо-унгарски отношения 119
- Българо-френски отношения 169
- Българо-херцеговински отношения 87
- Българо-хърватски отношения 87, 112
- Българо-черногорски отношения 87
- Българо-чешки отношения 87, 116, 122
- Българска войска 177
- Българска екзархия 122—123, 137, 156, 159, 168, 170, 173, 175; вж и Черковно-национална борба
- Българска емиграция, бежанци 87, 93, 101, 111, 112, 116, 119, 139, 153, 177; вж и Емиграция, емигранти
- Българска история 111, 154; вж и История, исторически трудове; Краеведение
- Български език 92, 111, 129, 173
- Български книжовни паметници 111; вж и Книжнина, книги...
- Български революционен централен комитет (БРЦК) — вж Българско национално-революционно движение — БРЦК
- Български старини — вж Старини
- Българско национално-революционно движение (общо) 87—90, 93, 95, 98, 100—101, 104, 108, 122—123, 125, 137—138, 150, 162—163, 171; вж и Българско опълчение, опълченци; Войни — Руско-турска война (1877—1878); Въстания; Доброволци; Заточеници; Турско иго в България; Чети
- Арабаконашки обир 87—88, 93, 101, 112, 122, 142, 152

Български революционен централен комитет в Букурещ (БРЦК) 88, 91, 98, 103, 122
 Българско централно благотворително общество в Букурещ (БЦБО) и други благотворителни общества в Румъния 99, 105, 112
 Втора българска легия (1867) 87—88, 93, 116, 146
 Вътрешна революционна организация (обиколки на Левски; и др.) 87—88, 101
 Левски и неговите сподвижници 87—88, 98, 129, 171
 „Младите“ и „Старите“ 154
 Общо събрание на БРЦК (1872) 87, 98, 103, 110, 122, 150, 162
 Привременно правителство в Балкана (1868) 125, 141, 150, 154
 Първа българска легия (1862) 88, 146
 Разпратата между Ботев и Каравелов 88—89
 Революционен комитет в:
 Александрия 99
 Бяла Слатина 123
 Етрополе 110
 Копривница 104, 108
 Котел 103
 Крайова 106
 Ловеч 89
 Орханлие (Ботевград) 91
 Панагюрище 104, 122
 Русе 117, 122
 Свищов 116
 Сливен 87, 103
 Стара Загора 103, 122
 Търново 122
 с Червена вода 122
 Шумен 122
 Революционна поща 103, 122
 Революционни дейци 87—88, 90, 93, 100, 106, 108, 114, 135, 163
 Революционни комитети (общо) 87—88, 100—101, 122, 171
 Революционни псевдоними 122
 Таен централен български комитет (ТЦБК) 95, 116, 125, 154

Убийство на Ангел Кънчев (1872) 122, 129, 136
 Устав на БРЦК 87—88, 103, 110, 122, 124
 Участие на жени в революционното движение 136
 Хасковско съзаклятие (1873) 122, 162

Българско опълчение, опълченци 123—124, 149, 174; вж и Войни — Руско-турска война (1877—1878)

Вакъфски въпроси 159, 165
 Велика октомврийска социалистическа революция 123
 Велики везири 170, 177
 Великите сили 95, 100, 119, 128, 155
 Вергия — вж Даянци...
 Вестници (общо) 118, 145, 153, 161, 173; вж и Периодичен печат; Хумор, хумористични вестници
 „България“ 112, 116, 151, 170
 „Българска дневница“ 165
 „Българска пчела“ 154
 „Български лев“ 112
 „Век“ 141
 Виенски музикален вестник 175
 „Време“ 159
 „Възраждане“ 112
 „Ден“ 135, 141
 „Денница“ 129
 „Ди Пресе“ 119
 „Дневни лист“ 133
 „Дойче ревью“ 119
 „Дунав“ 122, 151
 „Дунавска зора“ 116
 „Дунавски лебед“ 140, 159
 „Журнал дьо Константинопол“ 159
 „Знаме“ 99, 162
 „Зора“ 134
 „Зорница“ 129
 „Клепало“ 112
 „Курие д'Ориан“ 155, 159
 „Левант Таймс“ 122, 127
 „Левант Хералд“ 118
 „Македония“ 92, 112, 151
 „Македония“ (след Освобождението) 164

- „Македонски глас“ 164
 „Манчестер гардиан“ 119
 „Марица“ 100, 112
 „Москва“ 116
 „Музикален вестник“ 175
 „Напред“ 100
 „Народни права“ 154
 „Народний глас“ 131
 „Народност“ 116, 154
 „Независимост“ 87—88, 100, 112, 162
 „Ост унд Вест“ 159
 „Остен“ 141
 „Отзив“ 125
 „Правда“ (бълг.) 146
 „Право“ 87, 92, 170
 „Пряпорец“ 158
 „Светлина“ 112
 „Свобода“ 88, 122
 „Свобода“ (след Освобождението) 100, 173
 „София“ 112
 „Социалист“ 135
 „Странджа“ 96
 „Стрекоза“ 173
 „Съветник“ 137
 „Таймс“ 103
 „Тръба“ 92
 „Турция“ 122, 151, 170
 „Тъпан“ 88
 „Училище“ 174
 „Цариградски вестник“ 151
 „Целокупна България“ 112
 „Цукуифт“ 154
 „Църковен вестник“ 177
 Чешки вестници (общо) 87
 „Шутош“ 141
 Вехтия завет 170
 Вилаети 87, 165
 Висока порта 140, 161
 Владници — вж Духовенство, духовници...
 Влашко-Молдавски княжества 116
 Внос на стоки 127, 165, 170; вж и Търговски стоки
 Воденици 169
 Военно образование 88, 155; вж и Училищно и просветно дело — Учебни заведения в чужбина
 Войводи 87, 98, 101, 110, 123, 125, 136; вж и Хайдути
 Войни
 Балкански войни (1912—1913) 119, 137, 165
 Кримска война (1853—1856) 113, 120, 123, 136, 165, 170
 Първа световна война (1914—1918) 119, 137, 166
 Руско-турска война (1828—1829) 129, 136
 Руско-турска война (1877—1878) 93, 101, 111—112, 122—124, 130, 136, 141, 146, 148—149, 169, 177; вж и Берлински договор; Българско опълчение...; Сан-Стефански мирен договор
 Руско-японска война (1904—1905) 151; вж и Комитети — Търновски окръжен...
 Сръбско-българска война (1885) 95, 121, 146, 151, 164, 173
 Сръбско-турска война (1876) 87, 90, 93, 98, 110, 112, 116, 122—123, 125, 128, 160, 163; вж и Доброволци — Сръбско-турска война (1876)
 Френско-пруска война (1870) 87
 Войски — вж Българска войска; Руски войски; Турска войска (аскер)
 Врачански села 149
 Временно руско управление в България (1877—1879) 111—113, 124, 128—129, 141
 Втора българска легия (1867) — вж Българско национално революционно движение — Втора българска легия (1867)
 Възвания, апели, позиви 88, 96, 110—113, 122, 134, 154, 171, 177
 Външна политика на България 100, 112, 123, 161
 Въстания (общо) 103, 106, 122—123, 154; вж и Димитракиева буна (1856)
 Априлско въстание (1876) 87, 90, 92, 94, 96—102, 104, 106—108,

110—112, 114, 117, 122, 126, 129, 136—137, 141, 151, 163, 171, 173; вж и Чети на Г. Бенковски, Хр. Ботев, поп Харитон и Бачо Киро
 Видинско въстание (1850) 113
 Въстание в Босна и Херцеговина (1875) 87, 89, 122, 152
 Въстание в Черна Гора 87
 Габровско (Търновско) въстание (1862) 88, 123
 Дядо Николово въстание (1856) 98, 123
 Кресненско въстание (1878/79) 111, 155, 174
 Критско въстание (1866) 91, 141
 Старозагорско въстание (1875) 87, 89—90, 93, 98—99, 102, 106, 122, 129, 136; вж и План за подпалване на Цариград; Чети — Червеноводска чета
 Въстания в Англия 129
 Въстания в Германия 129
 Въстания във Франция 129
 Вътрешна политика на България, 95, 100, 112, 116, 129, 136, 146, 156, 165, 169, 177; вж и Абдикации; Избори; Митинги; Партии; Стамболов режим
 Вътрешна политика на Сърбия 154
 Гагаузи 159
 Гатаки 129, 167, 173
 География, географски карти 128, 154, 170
 Геология 129, 173
 Геометрия 129
 Германо-руски отношения 112
 Гимназии — вж Училища и просветно дело — Гимназии
 Гимнастически дружества 94, 155, 169; вж и Източна Румелия
 Грабежи, обори 159
 Градинари 173
 Градоначалници 165, 177
 Граматики 129, 165, 170, 174
 Грамоти 111, 119
 Графика, графично изкуство 156

Гръцка патриаршия 116, 159; вж и Гърци, гръцко духовенство
 Гръцка пропаганда 92, 122, 129
 Гръцки език 129
 Гръцко духовенство — вж Гърци, гръцко духовенство
 Губернатори, губернаторства 120, 145, 155, 169
 Гърци, гръцко духовенство 116, 129, 130, 159, 164, 169, 174; вж и Гръцка патриаршия; Духовенство, духовници...

Даалии 136
 Данъци, данъчни системи, данъчни упражнения, събиране на данъци (общо) 109, 112, 128, 129, 154, 165, 169; вж и Налози
 Беглик 112
 Белел (харац) 129, 165
 Вергия 129
 Данък върху свинете 165
 Десятък (юшур, йошур) 129, 149, 165
 Поземлен данък 173
 Дараши 92
 Дарители — вж Завещания и наследства
 Двореца — Петербург 130
 Двореца — София 119, 123, 130
 Делегации 112, 146, 155
 Демонстрации 153
 Десятък (юшур, йошур) — вж Данъци...
 Детронации — вж Абдикации
 Детски песни — вж Песни
 Дизентерия 116
 Димитракнева буя (1856) 123
 Дипломати 154; вж и Легации
 Дипломн 99, 111, 119, 137
 Дирекция на правосъдието — Източна Румелия — вж Източна Румелия
 Дневници 87, 112, 155, 165
 Доброволци (общо) 112
 Кримска война (1853—1856) 113, 120; вж и Войни — Кримска война (1853—1856)

- Сръбско-българска война (1886) 121, 137, 164, 173
вж и Войни — Сръбско-българска война (1886)
- Сръбско-турска война (1876) 87, 90, 98—99; вж и Войни — Сръбско-турска война (1876)
- Добродетелна дружина (Българска добродетелна дружина — БДД) 154
- Договори 87, 165, 169—170, 176; вж и Берлински договор; Сан-Стефански мирен договор
- Доклади 111, 113
- Дописки 112, 116
- Доставка на оръжие — вж Оръжие, доставка на оръжие
- Драми, пиеси 110, 112, 122, 129, 135, 146, 154, 167, 173
- Дрехарство 136
- Дружества, дружби, настоятелства, общества (общо) 128; вж и Българско национално-революционно движение — БЦБО...; Гимнастически дружества; Добродетелна дружина
- Акционерни дружества 112, 166
- Археологическо дружество — Русия 111
- Балканска дружба „Котленски край“ — Бургас 166
- Благотворително дружество „Единство“ — Сливен 169
- Благотворително общество — Москва 94
- Благотворително общество — Сливен 112
- Българска оперна дружба — София 175
- Българско благотворително общество — Одеса 113
- Българско дружество „Венец“ — Загреб 87
- Българско дружество „Напредък“ — Виена 111
- Българско женско благотворително общество „Българска майка“ — Гюргево 105
- Българско книжовно дружество — Браила и София 87—88, 110—111, 116, 146; вж и Списания — Периодическо списание
- Българско литературно дружество — Болград 122
- Българско настоятелство — Одеса 113, 132, 144
- Българско общество — Пловдив 154
- Българско ученическо дружество „Пробуждане“ — Болград 87
- Географско дружество — Русия 111
- Градниварски дружества (общо) 173
- Девическо дружество „Китка“ — Панатюрище 94
- Девическо дружество — Сливен 95
- Дружество „Българска чела“ — Браила 113
- Дружество „Македонски глас“ — София 164
- Дружество „Национал“ — 171
- Дружество „Провидение“ — Варна 169
- Дружество „Република“ — Бяла Черква 151
- Дружество „Свети Пантелеймон“ — Пловдив 146
- Дружество „Свети Пантелеймон“ — Сливен 169
- Дружество „Славянска беседа“ — София 174
- Дружество „Червен кръст“ — България 146, 164, 166
- Етнографическо дружество — Русия 111
- Женски дружества (общо) 94, 116, 122
- Командитно дружество „Г. Попов и С-не“ — София 160

Македоно-одринско дружество — Русе 87
 Македонска дружина в Цариград 116
 Македонско дружество в Свищов 164
 Машиническо дружество „Трудодобие“ — Коприштица 92
 Музикално дружество „Кавал“ — Стара Загора 175
 Научно дружество „Пансий“ — Казанлък 173
 Певческо дружество — Русе 122
 Печатарско дружество — Сливен 112
 Поборническо-опълченско дружество в:
 Бяла черква 151
 Панагюрище 104, 171
 Природонаучително дружество — София 111
 Просветно дружество „Искра“ — 174
 Руски научни дружества 111
 Руски Червен кръст 146
 Руско параходно дружество 165
 Свещенически братства 137
 Славянско благотворително общество — Петербург 173
 Турско параходно дружество 136
 Унгарско географско и етнографско дружество 119
 Ученическо дружество — Коприштица 92
 Ученически дружества в Македония 171
 Учителски дружества 173—174
 Дунавски държави 170
 Дупничани 128
 Духова музика — вж Музикално дело...
 Духовенство, духовници (владини, свещеници и др.) 112, 128, 134, 137, 139, 146, 161, 165, 168, 170; вж и Гърци, гръцко духовенство
 Държавен герб 177
 Държавен съвет 149
 Дядо Николово въстание (1856) — вж Въстания...

Евреи 127
 Еврейски език 127
 Европейски печат 87, 155
 Езикознание, езикови въпроси 111, 129, 173
 Екзархийски съвети — вж Българска екзархия
 Експедиции 111
 Екстернирания 133, 161
 Еленчани 177
 Емиграция, емигранти 116, 122 — 123, 161; вж и Българска емиграция, бежанци
 Еничари 136
 Епархии, епархиални съвети 122, 146, 168
 Епидемии 116, вж и Холера; Чума
 Епитафии 167
 Еснафски сдружения, еснафи 112, 118; вж и Запаяти
 Естествена история 128
 Етнически състав на населението, етнически въпроси 166, 173
 Етнография 111, 115, 129
 Жандармерия 96, 169; вж и Източна Румелия
 Железничарски стачки — вж Стачки
 Железопътно дело (общо) 95, 122, 129, 160, 176
 Хишова железница 122, 137
 Журналистика, журналисти 112, 116, 173; вж и Публицистика, публицисти
 Завещания и наследства (общо) 95, 113, 121, 123
 Завещание на В. А. Апризов 113, 132
 Завещание на П. Д. х. Бакадоглу 154
 Завещание на Бачо Киро 167
 Завещание на Н. Василиади 116
 Завещание на М. Граматиков 113, 144
 Завещание на Ив. Касабов и М. Касабова 154
 Наследство на П. Кермекчиев 116
 Завещание на Мандраджиев 141
 Завещание на Р. В. Миркович 169

Завещание на Г. Петрович 154
 Законодателство, закони, законопроекти 123, 171, 177
 Занаяти 129, 135, 165; вж и Дрехарство; Златарство; Кожари, кожарство; Обущарство
 Заплати 173, 175, 177
 Затвори, затворници 92—94, 104, 112, 116, 122, 132, 171; вж и Арести, арестуване; Българско национално революционно движение
 Заточеници 87—89, 95—96, 112, 122, 134, 136, 138, 142, 152, 170—171; вж и Българско национално-революционно движение; Черковно-национална борба
 Здраво дело, здравеопазване 173; вж и Болести; Болници; Епидемии; Лекари; Лекарства
 Земеделие 135, 170, 173, 177
 Земетресения 129
 Златарство 146
 Знамена 94, 121—122
 Зоология 129
 Зърнени храни 169—170
 Избор на български княз 111
 Избори 109, 112, 129, 135, 141, 149, 154, 169, 177; вж и Вътрешна политика на България; Митинги; Партии
 Издателства, издатели — вж Книгоиздателства, книгоиздатели
 Изкуство 153
 Изложби 157
 Изложения (панаяри) — вж Панаяри (изложения)
 Изложения 111, 116, 177
 Износ на стоки 127, 169—170; вж и Търговски стоки
 Изпити 126, 129; вж и Конкурси, конкурсни изпити
 Изпълнители на завещания — вж Завещания и наследства
 Изселвания 124

Източен въпрос 112
 Източна Румелия 94—95, 100, 121, 131, 140—141, 145, 151, 155, 164, 169, 171; вж и Гимназици; Кметове; Дружества
 Икони 165
 Имоти, имотни въпроси 129, 162, 165, 170; вж и Мушини
 Интернирвания, интернирани 100, 112, 161
 История, исторически трудове 112—113, 122—123, 129, 134, 154, 170, 173, вж и Българска история
 Итало-австрийски отношения 119
 Йосиф — вж. Далици...

Кадии 170
 Казази 122
 Кази 142, 149, 168
 Кантати 175
 Капелмайстори 175
 Караули 101
 Карнобатчани 112
 Картини 122
 Картография 156
 Католическа пропаганда 113, 140; вж и Униатска пропаганда, униатство
 Кланета 171
 Клетви (безолюционни и войнички) 108, 125
 Кметове 154, 171; вж и Общини...
 Книгоиздателства, книгоиздатели 111, 174
 Книжарство, книжари 101, 111, 173—174
 Книжина, книги, книжовници 87, 95, 100—101, 111—115, 117, 123, 126, 129, 134, 137, 139—142, 148, 150, 154, 159, 165—167, 171, 173—174; вж Брошури; Книгоиздателства; Печатници; Речници; Стихотворения, стихосбирки; Училишно и просветно дело — Учебници, учебно-ръководства...
 Княжество България 95, 103, 112, вж ръководства...
 121, 140—141, 146, 151, 155, 164, 169, 171, 177
 Кожари, кожарство 171

Колонисти — вж Преселвания, преселници
 Командировки 111, 123, 177
 Комедии 173
 Комитети (общо) 166; вж и Българско национално-революционно движение — БРЦК и Революционни комитети (общо, Революционни комитети (в отделни градове); ТЦБК
 Благотворителни комитети „Единство“ 112, 129, 136, 174
 Български комитет за добросъздски българо-сръбски отношения и икономическо сближение 177
 Български централен комитет — Пловдив (1879) 93
 „Комитет 20 април 1876 г.“ — Панагюрище 171
 „Комитет 29 април“ — Брацигово 171
 Комитет „Цар Освободител“ 175
 Свищовски поборнически комитет 164
 Търновски окръжен комитет за доброзолци (1885) 121
 Композитори — 175; вж и Музикално дело ...
 Конаци 165
 Конгреси 112, 156, 175, 177; вж и Берлински конгрес
 Кондики 121
 Конкурси, конкурсни изпити 175
 Конституция (българска) 112, 141, 151, 156, 173; вж и Суспендиране на Конституцията
 Консули, консулства 94, 111, 123-124, 165, 170, 174
 Концерти 119, 175; вж и Музикално дело ...
 Кръвезедение 129, 136
 Кредитори 137
 Кресненско въстание — вж Въстания ...
 Критика 111
 Критско въстание — вж Въстания
 Кръщелни свидетелства 116, 119

Куриери 122, 136, 163
 Кърджалии 135, 173

Левски и неговите сподвижници — вж Българско национално-революционно движение — Левски ...
 Легации 98, 112, 133
 Легии — вж Българско национално-революционно движение — Първа и втора българска легия
 Лекарри 95, 149
 Лекарства 104, 121
 Лекции, лектори 111, 166
 Литографии 88, 177
 Лихвари, лихварство 129
 Лозя, лозарство 165
 Ломски села 149
 Ломчани 159

Македонски въпрос и националноосвободително движение на българите в Македония (общо) 112, 135, 141, 151, 164, 171; вж и Берлински конгрес; Българи, български народ; Българска екзархия; Българско национално-революционно движение Войни; Въстания; Дружества; Сръбска пропаганда; Училищно и просветно дело; Черновинационална борба
 Върховен македоно-одрински комитет (ВМОК) 135, 171
 Училищно дело в Македония 119, 156, 174
 Чети 103, 135, 164

Македонци — вж Българи, български народ ... — Българи в Македония
 Манастири, монаси 116, 125, 134, 137, 146, 148, 151, 165, 171, 173
 Манифести 122, 128, 171, 177
 Машини 92
 Медали, ордени 95, 113, 146, 171
 Междисии 112
 Медицина 111, 173; вж и Здравно дело ...; Лекарри; Лекарства; Народна медицина

Медикаменти — вж Лекарства
 125 — 126, вж и Българ-
 125—126, 154; вж и Българ-
 ско национално-рево-
 люционно движение —
 ТЦБК
 Мемоари, мемоарна литература —
 вж Спомени
 Министерски съвет 156
 Министерства, министри
 Български 98, 112, 116, 119,
 122—123, 143, 146, 153, 156,
 173, 177
 Чуждестранни 91, 119, 154
 Мита — вж Митници...
 Митинги 100, 109, 164, 171, 177;
 вж и Избори
 Митници, митнически режим, ми-
 та 113, 126, 170
 Митрополити — вж Духовен-
 ство, духовници...
 Молби, прошения 98, 115, 128,
 137
 Молитви 148
 Монети — вж Пари...; Ну-
 мизматика
 Монографии 111, 177
 Музеи 111, 119
 Музикално дело, музиколози, му-
 зикални творби 173, 175; вж
 и Песни; Ноти, нотна
 песне; Оперн
 Мушини 154
 Награди, наградени 113, 132, 171,
 175; вж и Медали, орде-
 ни
 Налози 129, 173, 177; вж и Да-
 нъци...
 Народна гвардия 155
 Народна медицина 173
 Народни песни 93, 98, 123, 128,
 136, 173, 175; вж и Песни;
 Родопски песни
 Народни обичаи — вж Оби-
 чан
 Народни приказки 129, 173
 Народни събрания, народни пред-
 ставители 95, 112, 123, 142, 146,
 149, 153, 155—156, 160, 165, 171,
 173, 175, 177
 Народно творчество — вж Фолк-
 лор, фолклористи

Наследства — вж Завеща-
 ния и наследства
 Настоятелства — вж Друже-
 ства...; Училищно и про-
 светно дело
 Научна дейност, научни трудове
 87, 111, 119
 Некролози 137, 171
 Немски език 166
 Немски поети и писатели 136, 157
 Нотн, нотна песне 175
 Нумизматика 113
 Обира — вж Грабежи, оби-
 ри
 Обичан 129
 Обработка на земя — вж Зе-
 меделие
 Образование — вж Училищ-
 но и просветно дело
 Обучарство 171
 Общества — вж Дружества
 Общественици 175
 Общини, общински съвети, об-
 щински управления (общо) 109,
 119, 123, 141, 166, 177
 Българска община в Браила
 88
 Община — Бургас 163
 Община — Велес 119
 Община — Оряхово 123, 173
 Община — с. Острица, Ру-
 сенско 98
 Община — Пловдив 177
 Община — Русе 173
 Община — Сливен 168
 Община — София 149, 154, 177
 Обявления 100—101, 111, 116,
 128, 165, 174
 Обявяване независимостта на
 България (1908) 171
 Одески българи 139
 Околни, околийски управления,
 околийски началници 95, 110,
 123, 164, 171, 173, 177
 Окръзи (административни и по
 Съединението), окръжни упра-
 вления, окръжни съвети (общо)
 123, 171, 177
 Айтоски окръг 155
 Бургаски окръг 155
 Варненски окръг 129
 Врачански окръжен съвет
 129, 149, 173

- Казанлъшки окръг 155
 Казълагачки окръг 155
 Карнобатски окръг 155
 Карловски окръг 155
 Ловчански окръг 123
 Новозагорски окръг 155
 Оряховски окръг 173
 Пазарджишки окръг 155
 Пловдивски окръг 123, 155
 Сливенски окръг 155, 169
 Софийски окръг 111, 171
 Старозагорски окръг 155
 Търновски окръг 121, 129
 Харманлийски окръг 155
 Хасковски окръг 155
 Чирпански окръг 155
 Ямболски окръг 155
 Окупация на Босна и Херцеговина 141
 Оперн 175
 Опълченци — вж Българско
 опълчение, опълченци
 Органически устав — вж. Кон-
 ституция
 Ордени — вж Медали, ор-
 дени
 Оръжие, доставка на оръжие 87-
 89, 91, 101, 106—107, 114, 117,
 122, 124, 126, 165; вж и Ба-
 рут; Патрони, фишеци;
 Револвери
 Освободителна война — вж
 Българско опълчение,
 опълченци; Войни—Руско-
 турската война (1877—
 1878)
 Освобождение на България 113,
 116, 129, 136, 171; вж и Бъл-
 гарско опълчение, опъл-
 ченци; Войни—Руско-
 турската война (1877—1878)
 Османско иго — вж Турско
 иго...
 Отпразнуване празника на Кирил
 и Методий (общо) 146
 В Браила 88
 Въз Варна 159
 В Диарбекир 88
 В Загреб 111—112
 В Турну Магурели 88
 Очерци 115
 Паметници 57, 146, 151, 157, 166,
 171, 173
 Панаири (изложения) 112, 122,
 159, 161
 Параходи 99, 128, 136, 165
 Пари, парични отношения, парич-
 ни курсове 113, 115, 127, 138,
 165, 170, 172
 Парижка конференция (1859)
 165
 Партии (общо) 95, 112, 123, 129,
 151, 177
 Демократическа партия 171,
 177
 Земеделска партия 171
 Консервативна партия 112,
 141
 Либерална партия 112, 141,
 154
 Народна партия 112, 135, 171
 Прогресивно-либерална пар-
 тия 171
 Радикална партия 171
 Социалдемократическа обеди-
 нена партия 171
 Паспорти 87, 122, 154, 165, 171
 Патрони, фишеци 114, 163
 Пенсии 93, 98, 123, 161, 171, 173
 Периодичен печат 100, 111—112,
 173; вж и Вестници; Жур-
 налистика; Списание
 Песни 111, 146, 173
 Печатни материали 111, 113, 140
 Печатници, печатарско дело, пе-
 чатари 98, 110, 111, 154, 156,
 159, 162, 170, 177
 Пиеси — вж Драми, пиеси
 Писатели, поети 111, 135, 153,
 157, 173, 175
 План за подпалване на Цариград
 89, 102, 122, 162; вж и Въ-
 стания — Старозагор-
 ско въстание (1875)
 Пловдивско изложение — вж
 Панаири (изложения)
 Поборници 98, 104, 108, 171
 Повести 87, 129, 146, 173
 Поговорки 158
 Подвигът на Н. Войводов и Цв.
 Павлович на парахода „Гер-
 мания“ (1867) 128
 Поеми 111, 123, 140, 151, 153, 158,
 165, 173
 Поети — вж Писатели,
 поети
 Пожари 92, 95, 123, 170

Позиви — вж Възвания, апели, позиви
 Поибренци 97
 Полиция, полицейски управление, полицейски чиновници 109, 112, 123, 177
 Положението на българския народ под турско иго — вж Турско иго в България
 Полски език 173
 Помохамеданчване 94, 137
 Помощта, оказана на русите от българите в Руско-турската война (1877—1878) 101, 123—124, 129; вж и Българско опълчение, опълченци; Войни — Руско-турската война (1877—1878); Разузнавачи, разузнаване
 Портрети, снимки 119, 122—123, 171
 Послания 165
 Пословици 158, 173
 Празници 87, 112, 166
 Правни науки 119
 Преводи, преводачи 100, 127, 129, 153—154, 157
 Предания 129
 Преселвания, преселници 113, 120, 123, 151, 154, 159, 177
 Признателност на българите към руския народ 94, 129—130, 171, 173
 Продължение 173
 Пристанища 177
 Присъди 131, 133, 162
 Програми 111, 125, 166
 Прокламации — вж Възвания, апели, позиви
 Произведеници — вж Духовенство, духовници...
 Просветно дело — вж Училищно и просветно дело
 Протестантска пропаганда 91, 117, 140
 Протоколи 108, 122, 155, 171, 175
 Прошения — вж Молби, прошения
 Псевдоними — вж Национално-революционно движение

жение — Революционни псевдоними
 Публикации 111, 119
 Публицистика, публицисти 112, 119, 166; вж и Журналистика, журналисти
 Първа българска легия в Белград (1862) — вж Българско национално-революционно движение — Първа българска легия
 Пътеници 158
 Пътища и съобщения 124; вж и Шосета
 Пътни листове 119, 132, 165
 Работнически въпрос, работници 122, 135—136
 Разбойници 91, 103, 170
 Разкази 129, 151, 173
 Разузнавачи, разузнаване 123—124; вж и Войни — Руско-турската война (1877—1878); Помощта на българите, оказана на русите в Руско-турската война (1877—1878)
 Рапорти 113, 173
 Революери 102
 Революционни дейци — вж Българско национално-революционно движение — Революционни дейци
 Революционни окръзи — вж Въстания — Априлско въстание
 Редактори, редакции 100, 110, 112, 116, 131—132, 135, 154—155, 159, 173, 175
 Реколти 165, 170
 Религия, религиозна възглед, религиозна секта 129
 Република, републиканско управление 151, 161
 Реформи 87, 113, 136, 141
 Рецензии 100, 111, 137
 Речи 146, 166, 171
 Речници 113, 129, 170, 173
 Риболов 165
 Родопски край 115, 124
 Родопски песни 173; вж и Народни песни; Песни

Румъния и българското национално-революционно движение 116, 154, 165

Русенци 159

Руси, руски народ 111, 120, 124, 128, 173

Руска църква — Варна 111

Руски войски 94, 98, 113, 115, 123—124, 126, 129, 136, 173

Руски език 134

Руски императори 115, 130

Руско правителство 113, 120, 125, 134, 165, 171

Ръкописи, ръкописни трудове 98, 100, 110—113, 118, 129, 137, 159, 173

Санджаци 115

Санитарни отряди 160

Сан-Стефански мирен договор 111—112, 122, 128

Сборници 111, 115, 173

Свети Синод

Български 168, 173, 175

Руски 134, 146

Свещеници — вж Духовенство, духовници...

Свещенически братства — вж Дружества...

Свидетелства, удостоверения 111, 123, 125—126, 130, 171, 173

Свищовци 139, 154, 170

Седмоградски българи 119

Селяни 128

Семинарии 137, 146, 165

Сентенции 158

Синдикати 135

Сиропиталища 94

Слависти 111, 157

Славяни, славянство 88, 112, 115, 173

Славянска граматика 170

Славянско единство 116

Сливенци 112

Слова 110, 113, 146

Снимки — вж Портрети, снимки

Социалистическо движение 135

Социални помощи 95, 173

Спиритуализъм 95, 112

Списания (общо) 95, 112, 153

„Балкански преглед“ 177

„Библиотека“ 173

„Българска старина“ 140

„Български книжици“ 159

„Български преглед“ 129

„Виделина“ 95

„Здравословие“ 95

„Знание“ 88

„Зорница“ 141

„Мисъл“ 129, 173

„Младина“ 173

„Нова светлина“ 112

„Периодическо списание“ 83,

110—111, 141

„Поборник-изпълненик“ 123

„Религия“ 166

„Списание на Българското икономическо дружество“ 177

„Труд“ 129, 173

„Читалище“ 122, 132

Спомени 87, 89, 93, 96—97, 111—112, 136, 151, 153, 177; вж

и Мемоари, мемоарна литература

Сръбска войска 116

Сръбска пропаганда 87, 112, 122, 129, 153, 171, 174

Сръбско правителство 133, 140, 163

Стамболов режим 136

Старини (събиране и съхраняване) 111, 115, 173

Старозагорско въстание — вж Въстания — Старозагорско въстание

Старопечатни вестници — вж Вестници

Статии 100, 111—112, 116, 126, 151, 173, 175, 177

Статистика, статистически сведения 116, 166, 171

Стачки 129

Стипендии — вж Училищно и просветно дело — Стипендии

Стихотворения и стихосбирки 93, 115, 122—123, 129—130, 139,

143, 151, 153, 158, 165, 167, 173

Студентски демонстрации — вж Демонстрации

Султани 113, 126

Суспендиране на конституцията 100, 112

Схизма — вж Черковно-национална борба

- Събори 112; вж и Черковно-национална борба — Черковни събори
- Съдебно дело, съдебни процеси, съдилища, съдебни чиновници 100, 112, 122, 131, 146, 156, 169, 170
- Съединение на Източна Румелия с Княжество България 95, 100, 121, 140, 151, 164, 169, 171; вж и Източна Румелия; Княжество България; Комитети — Благотворителни комитети „Единство“
- Съюзници 165
- Сърби, сръбски народ 98, 112, 122, 124, 129, 160, 164
- Сърбия и българското националноосвободително движение 87
- Съюзи 137, 175
- Таен централен революционен комитет (ТЦБК) — вж Българско национално-революционно движение — ТЦБК
- Такси 176
- Театрално дело 88, 157, 166; вж и Драма, пиеси
- Теософия 137
- Тескерета 165
- Тефтери 129, 173
- Типографии — вж Печатници...
- Типография 115
- Трагедии 112
- Тракийци — вж Българи, български народ, българско население — Българи в Тракия
- Транспортно дело 165, 171
- Тревненци 129, 141
- Триангулация 156
- Трофеи 101
- Трудове — вж Научна дейност, научни трудове
- Турска войска (аскер) 98, 101, 117, 123—124, 165, 171; вж и Башибозуци
- Турска империя, турска власт 95, 110, 116, 140—141, 165, 170
- Турски бежанци 169
- Турско иго, положение на българския народ под турско иго 87, 93—94, 111—112, 116, 124, 129, 136, 138, 141, 165, 171, 173
- Турци, турски народ 98, 177
- Търговишки край 163
- Търговия, търговски отношения, търговци 91, 116, 127, 140, 150, 159, 165—166, 169—171, 176—177
- Търговски договори — вж Договори
- Търговски сдружения, къщи и кантори 165, 169—170
- Търговски стоки (общо) 127, 129, 170
- Аби 165, 169
- Агнешки каплаи 170
- Американ 170
- Анасон 165, 170
- Арнаджик 170
- Бадеми 170
- Бакър 159
- Боб 116
- Бои 129, 170
- Брашно 165, 170
- Бубево семе 165, 170
- Вино 170, 176
- Восък 116, 129, 165
- Вълна 127, 129, 159, 165, 169—170
- Гайтани 159, 165, 172
- Газ 176
- Гвозден 170
- Гриши 176
- Грозде 149, 170
- Гьон 165
- Добитък 164
- Дървен материал 139, 170
- Дървени въглища 165
- Железария 127, 170
- Захар 170
- Зехтин 170
- Злато 129
- Зърнени храни 127, 149, 165, 170—171, 177
- Калай 170
- Каменни въглища 165
- Канела 170
- Карамфил 170
- Карфици 170
- Кафе 170
- Кибрит 127
- Килими 127

Кимнон 170
 Кожени подплати 170
 Кожн 129, 165, 170, 176
 Колониални стоки 169
 Коприна 129, 149, 165
 Куршуми 170
 Къселе (кожа, обработена) 170
 Леблебин 170
 Лешници 170
 Леша 139
 Лимони 170
 Лой 116, 170
 Лук 139
 Макарони 170
 Манифактурни стоки 176
 Маслини 170
 Мед 139
 Мента 176
 Мешини 165, 170
 Нахут 170
 Нишадър 170
 Ножове 165, 170
 Обувки 139
 Оаце 129, 149
 Ориз 127, 165, 170
 Памук 116, 149, 170, 176
 Папур 170
 Пастърма 139, 165, 170
 Пашкули 165, 170
 Пестил 139
 Платове 176
 Помади 127
 Портокали 170
 Порцеланови изделия 127
 Пржеда 170, 176
 Рибя 159, 170, 176
 Розова есенция 176
 Ром 170
 Рошкови 170
 Сапун 139, 170
 Сахтияни 165, 170
 Сачми 170
 Свещи 170
 Семена 170
 Сево 149
 Син камък 139
 Сника 170
 Сирене 170—171
 Сиропи 176
 Сладка 176
 Сврадника 165, 170
 Смокини 170
 Сол 139, 144, 165, 170

Спирт 165, 170
 Спиртни питиета 149—150, 170, 176
 Стафиди 170
 Стипча 170
 Сюзмана 127
 Стъкла 170
 Суджук 139, 165, 170, 176
 Сукна 170
 Тамян 139
 Тахан 170
 Тенекни 170
 Тютюн 165, 170, 174
 Фастъци 170
 Фесове 170
 Фиде 170
 Царевница 165, 170
 Цигарени книжки 170
 Чай 170
 Чер хайвер 170
 Червиш 116, 139, 165, 170
 Четина 165, 170
 Шарлан 170
 Шаяци 129, 136, 169
 Търговски тефтери и сметки 165, 173, 176
 Търговски фалити 141
 Търновска конституция — вж Конституция
 Търновско въстание — вж Въстания — Габровско (Търновско) въстание (1862)
 Убийства 116, 159
 Убийства на политически дейци 136
 Удостоверения — вж Свидетелства, удостоверения
 Укази 177
 Укрепления 122
 Униатска пропаганда, униатство 95, 140, 159; вж и Католическа пропаганда
 Университети 111, 116, 119, 126, 134, 153, 156, 175; вж и Лекции, лектори; Училищно и просветно дело
 Устави, проектоустави 87, 95, 111, 113, 128—129, 132, 155, 164, 166; вж и Българско национално-революционно движение — Устав на БРЦК

Ученически бунт (1883) 166
 Ученически дружества — вж
 Дружества... — Учени-
 чески дружества
 Училишно и просветно дело (об-
 шо) 95, 97, 110—111, 128—129,
 132, 137, 141, 159, 165—166, 170,
 173—174
 Българи, учащи в Австрия
 111, 119, 154, 165, 173
 Българи, учащи в Германия
 122
 Българи, учащи в Румъния
 114, 116
 Българи, учащи в Русия 87—
 88, 94, 111—113, 116, 122,
 126, 134, 137, 139, 141, 144,
 146, 156, 173
 Българи, учащи в Сърбия и
 Хърватско 87, 112, 133, 173
 Българи, учащи в Цариград
 122
 Българи, учащи в Чехия 87—
 88, 122
 Българи, учащи в Швейца-
 рия 173
 Български гимназии 111, 137,
 153—156, 171, 173, 175
 Девичко образование 87,
 94, 116, 130, 173
 Музикално образование 175
 Стипендии 111, 145, 156, 173,
 175
 Учебни заведения в чужбина 87,
 110, 116, 126, 140, 154, 156, 175
 Учебни пособия, учебни помага-
 ла 111, 128
 Учебници, учебни ръководства,
 учебна литература 128—129,
 137, 165, 170, 173
 Учащи 112, 129, 139, 166, 173
 Ученически свидетелства 123, 173
 Училища 92, 94, 112—113, 119,
 123, 129, 136, 139, 141—142, 146,
 154, 159, 165—166, 169—170,
 173—174
 Училищни библиотеки 119, 166
 Училищни инспекции, училищни
 инспектори 123, 173
 Училищни настоятелства, училищ-
 ни настоятели 111, 112, 116, 129
 Училищни правилници 128
 Училищни програми 129, 132, 146,
 174

Учители 92, 94, 97, 110—112, 115,
 122, 123, 128—130, 135, 141—
 142, 152, 154, 156, 159, 162, 165—
 166, 170, 173—175

Учители българи в чужди
 учебни заведения 141; вж
 и Арменски учили-
 ща; Университети
 Учителски дружества — вж
 Дружества — Учи-
 телски дружества
 Чужди училища в България
 95, 156

Учредително народно събрание
 (1879) — вж Народно съ-
 брание, народни пред-
 ставители

Фабрики, фабриканти 87, 112

Първа българска фабрика за
 преработка на вълна —
 Габрово 112

Спиртоварна фабрика — Ям-
 бол 169

Стижларска фабрика — с. Ге-
 бедже, Варненско 95

Тютюнева фабрика — Ямбол
 169

Фабрика за вълна — Трявна
 129

Фабрика за огнеупорни тух-
 ли — с. Скеф, Бургаско
 169

Фабрика за червен восък и
 мастило 123

Фермани 129, 145, 159, 165

Физика 170

Философия 111

Финанси, финансови въпроси, фи-
 нансови управления 112, 177

Фолклор, фолклористи 87, 111,
 115, 128, 173; вж и Баяния;
 Обичаи; Народни дес-
 ни; Народни приказки;
 Поговорки; Пословици;
 Предания

Фотография 156

Фотолитография 156

Френски писатели 135

Френско-пруска война—вж Вой-
 ни — Френско-пруска
 война

Хаджиставрево въстание (1862) — вж Въстания — Габровско (Търновско — 1862)
 Хайдут 87, 116, 123, 136; вж и Войводи
 Ханове 176
 Харач (бедел) — вж Данъци..
 Хатихумаюн (1856) — вж Реформи
 Херцеговинци 87
 Химня 129
 Химни 133, 175
 Хишова железница — вж Железопътно дело
 Холера 116, 148, 159, 165, 173
 Хорове 175
 Художници 153
 Хумор, хумористични вестници 122, 173
 Хърватско социалистическо движение — вж Социалистическо движение
 Цариградска патриаршия 142, вж и Гърци, гръцко духовенство
 Цариградски затвори — вж Затвори
 Цензура 100, 112
 Цени на стоки 142, 152, 165, 170
 Цигански език 173
 Църкви — вж Церкви
 „Червен календар“ 135
 Чрешови топчета 92
 Черкви, черковни въпроси 112—113, 116, 128, 139, 159, 165, 167, 171, 177
 Черкези 123
 Черковен въпрос — вж Черковно-национална борба
 Черковни общини, черковни настоятелства 116, 128, 138, 142, 168, 171
 Черковни одежди, черковни вещи 111, 137, 165
 Черковно-национална борба (общо) 95, 101, 111—113, 116, 118, 129, 134, 136—137, 140—142, 148, 159, 165, 168, 170
 Схизма 112
 Черковни събори 129, 159, 168
 Черковно пеене, черковни певци 142, 165, 175
 Чествувания, юбилей, празници 94, 111—113, 119, 129, 143, 146,

171, 173, 175, 177; вж и Оспрануване празника на Кирил и Методий
 Чети, четници (общо) 87, 116—117, 121—122, 124, 162—164; вж и Македонски въпрос и национално освободително движение на българите в Македония — Чети
 Червенковска чета 136, 163; вж и Въстания — Старозагорско въстание
 Чета на Г. Бенковски 171; вж и Въстания — Априлско въстание
 Чета на П. Хитов 87, 116, 125, 136, 162
 Чета на Петко войвода 155
 Чета на поп Харитон и Бачо Киро 151
 Чета на Стоян Софийски 87
 Чета на Филип Тотю 95, 98, 116, 125, 136, 162
 Чета на Хаджи Димитър и Стефан Караджа 87, 95, 111, 122, 125, 136, 151, 154, 171
 Чета на Хр. Ботев 87, 93, 102, 112, 122, 125, 129, 141, 163
 Чехи 87, 122
 Чешки език 100
 Чинодници 140, 142, 155, 171, 177
 Числителници 129
 Читалища, читалищно дело, читалищни дейци (общо) 111, 129, 132, 136, 167
 Българско читалище — Българград 116
 Българско читалище „Братска любов“ — Букурещ 116, 154
 Българско читалище — Георгево 87
 Българско читалище — Цариград 132
 Читалище във Велико Търново 118
 Читалище — Копрявица 92
 Читалище „Развитие“ — Разград 150
 Читалище „Съгласие“ — Разград 150

Читалище — Русе 122
Читалище — Свищов 165
Читалище „Зора“ — Сливен
95
Читалище окръжно „Алеко
Константинов“ — София 156
Чифлишки земи 177
Чорбаджии 103, 129
Чума 165

Шифри 122
Шосета 154; вж и Пътища
и съобщения
Шпиони 87, 95, 122, 133

Юбилей — вж Чествувания,
юбилей, празник
Юшур (десятьк) — вж Данъ-
ци...

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	3
---------------------	---

Обзор на фондовете

Фонд № 87 — Панайот Иванов Хитов	9
„ № 88 — Данаил Христов Попов	15
„ № 89 — Иван Тодоров Драсов	18
„ № 90 — Христо Николов Македонски	19
„ № 91 — Димитър Николов Общи	21
„ № 92 — Петко Тодоров Бояджиев — Кундурджията	22
„ № 93 — Стоян Стоянов Заимов	23
„ № 94 — Райна Попгеоргиева Фугекова	25
„ № 95 — Д-р Георги Вълков Миркович	27
„ № 96 — Отоя Иванов Халжидиличов	29
„ № 97 — Поп Недельо Иванов Николов	31
„ № 98 — Филип Тотю Тодоров	32
„ № 99 — Георги Стойчев (Стойкович)	34
„ № 100 — Захари Стоянов Джедов	35
„ № 101 — Христо Иванов — Големия	37
„ № 102 — Тома Станчев (Станев) Хитров	39
„ № 103 — Частен революционен комитет — Сливен	40
„ № 104 — Георги Атанасов Зафиров	41
„ № 105 — Българско благотворително общество (ББО) — Гюргево	42
„ № 106 — Инж. Драгой Василев Шопов	43
„ № 107 — Андрей Матев (Матеев)	43
„ № 108 — Поборническа комисия в Копривщица	44
„ № 109 — Тодор Иванов Шопов	45
„ № 110 — Тодор Леев Стоянов	46
„ № 111 — Проф. Марин Стоянов Дринов	48
„ № 112 — Светослав Николов Миларов (Сапунов)	51
„ № 113 — Николай Христофорович Палаузов	57
„ № 114 — Сидер Костадинов Грънчаров	60

Фонд № 115 — Стефан Илич Въркович	61
„ № 116 — Иван Попвелчев Грудов	62
„ № 117 — Тома Антонов Кърджиев	65
„ № 118 — Петър Василев Гюмюшев	66
„ № 119 — Антон Хаджигеоргиев Драндар	67
„ № 120 — Димитър Гинчев (Гинев) Панов	69
„ № 121 — Михаил (Михал) Хаджиславчев (Славчев)	69
„ № 122 — Никола Тихов Обретенев	70
„ № 123 — Филип Стоянов Симидов	75
„ № 124 — Никола Георгиев Кабакчиев	78
„ № 125 — Райчо Попхристов Попович	80
„ № 126 — Иван (Ванката) Попхристов	81
„ № 127 — Димитър Вулович	82
„ № 128 — Поп Милан Георгиев Димов	83
„ № 129 — Христо Никифоров Даскалов	84
„ № 130 — Евгения Иванова Шекерджиева — Сахарова	88
„ № 131 — Димитър Иванов Золотович	88
„ № 132 — Българско читалище в Цариград	89
„ № 133 — Иван (Иванчо, Йованчо) Стефанов	90
„ № 134 — Иларион Макариополски, Митрополит Търновски	91
„ № 135 — Пейо Радев Гарвалов	92
„ № 136 — Стати Попов	94
„ № 137 — Игнатий Рилски	95
„ № 138 — Васил Ганчев Василев	97
„ № 139 — Теодосий (Богдан) Поптеодосиев Икономов	99
„ № 140 — Иосиф Генов Дайнелов	101
„ № 141 — Иван Петков Славейков	102
„ № 142 — Васил Цветков (Цветанов) Пупешков	104
„ № 143 — Димитър Кръстев Попов	105
„ № 144 — Меркурий Димитриеви Граматиков	106
„ № 145 — Гаврил Баев Кръстевич	106
„ № 146 — Васил Друмев (митр. Климент Търновски)	107
„ № 147 — Свещ. Ненчо Милков Далакчиев	111
„ № 148 — Аверкий Попстоянов (Стойанов)	111
„ № 149 — Йованчо (Иванчо) и Костаки Йованчов Йованчович) Анкови	112
„ № 150 — Мария Христов Цонзаров	114
„ № 151 — Свещ. Петко Тодоров (Тошев) Франгов	115
„ № 152 — Георги (Герго, Георго) Стойков Симеонов	118
„ № 153 — Константин Величков Петков	119
„ № 154 — Д-р Иван Христов Касабов	120
„ № 155 — Централен комитет на гимнастическите дружества в Южна България — Пловдив (таен комитет)	125

Фонд № 156 — Георги Яковлев Кирков	127
„ № 157 — Мара Иванова Белчева	130
„ № 158 — Пенчо Петков Славейков	130
„ № 159 — Станчо Николов Брадинов	132
„ № 160 — Д-р Димитър Петров Моллов	134
„ № 161 — Александър Теодорович Головин	135
„ № 162 — Михаил Георгиев Греков	136
„ № 163 — Георги Хаджипетров Петкович	137
„ № 164 — Тодор Атанасов Божинов	138
„ № 165 — Цвятко Радославов Канев	141
„ № 166 — Христо Вълков Димитров	146
„ № 167 — Бачо Киро Петров	147
„ № 168 — Стефан Петров Стефанов	148
„ № 169 — Руско (Русчо) Вълков Миркович	149
„ № 170 — Димитър Ангелович (Ангелов) Кръстич и братя Пе тър и Алеко Кръстич	151
„ № 171 — Павел Петров Шолов	153
„ № 172 — Христо Ников (?) Гайтанджиев	158
„ № 173 — Цани Гинчев Шкилъриев	159
„ № 174 — Константин Петков Бошков	163
„ № 175 — Димитър Хаджигеоргиев Хаджигенчев	165
„ № 176 — Христо (Христаки) Танев Витанов и братя	167
„ № 177 — Тома Василев (Василев) Цокон	168

Справочен апарат

Таблица на приетите съкращения	171
Съкратени заглавия на по-често цитирани библиографски източници	173
Списък на фондовете	176
Указател на собствените имена	178
Указател на географските имена	201
Предметно-тематичен указател	207
Съдържание	225

ОБЗОР НА АРХИВНИТЕ ФОНДОВЕ . . . КН. II

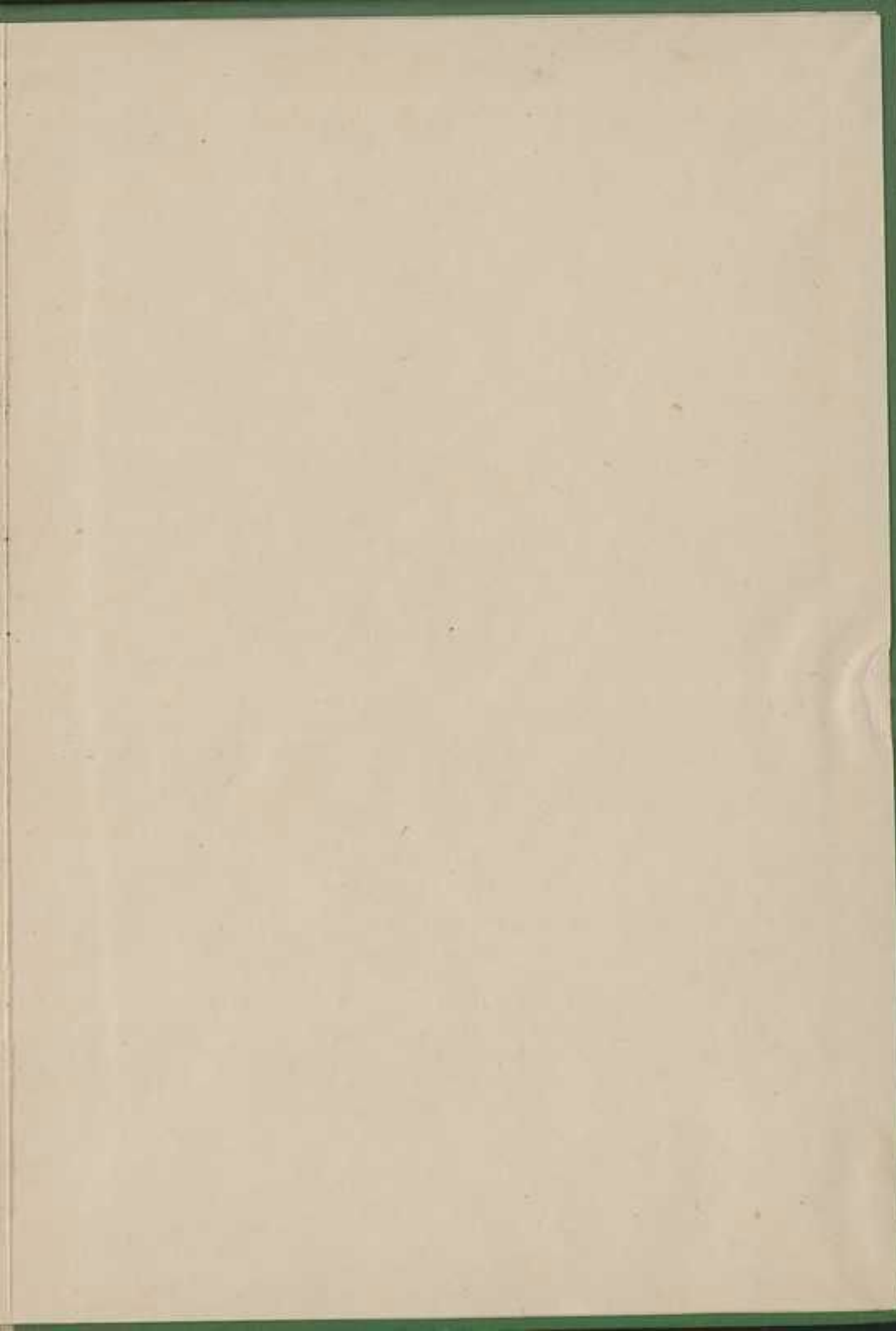
Съставители: *Елисавета Миладинова, Здравка Нонева, Елена Павлова*
Бонка Петкова, Ана Райкова, Виктория Тилева, Димитър Цанев

Под редакцията *Кирила Николова Каратеодорова*
Редактор на издателството *Ирина Гочева*

Худ. редактор *Р. Ракшиев*
Техн. редактор *Л. Денкова*
Коректор *Р. Брадишкова*

Дадена за набор на 27. V. 1978 г. Подписана за печат на 28. V. 1978 г.
Печатни коли 14,25 Формат 69/84/16 Издателски коли 11,83
Издателски № 18182 Лит. група III-8 Тираж 1078 Цена 0,91 лв.

Държавна печатница „Александър Пъшев“ — Плевен
Държавно издателство „Наука и изкуство“

Цена 0,91 ан.